
V
B
3
C
C.R. BIBLIOTHECA
UNIVER. JAGELL.
CRACOVIENSIS

V
B
J
C

FEDRA
AUGUSTA CESARZA
WYZWOLENCA
BAJEK
KSIĄG PIĘC
z ŁACINSKIEGO NA POLSKI JĘZYK,
Z PRZYDATKIEM NOT POTRZEBNYCH
PRZEZ
X. JGNACEGO CHODZKI
S. THEOL: DOKTORA, COLL: ZODZISKIEGO REKTORA
PRZETŁUMACZONE
A
NAYJASNIEYSZEY KOMMISSYI
EDUKACYI NARODOWEY
DLA POŻYTKU UCZĄCEY SIĘ MŁODZI
WE TRZECH JĘZYKACH
OFIAROWANE.

W WILNIE.
W DRUKARNI J. K. MCI I RZECZYPOSPOLITEY AKADEMICKIEY. ROKU 1774.

Quoniam occupârat alter nè primus ſorem,
Ne ſolus eſset, Studui, quod ſupererat.
Nequè hæc invidia, verùm eſt æmulatio.

Phædr: lib: II. Prol:

Aut prodeſse volunt, aut delectare Pòétæ,
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

Horat: Art: Pòét: ver: 333.

Jaśnie Oświeceni, Jaśnie Wielmożni KOMMISSARZE Kommissyi Edukacyi NARODOWEY.

Władać przeciwnemi losy ſkołataną Rzeczą-pospolitą, á nauki kochać, i onemi ſię bawić, potrzeba do tego duszy *Juliuſza Ceſarza*. (*a*) Zostawać w nieodbitey potrzebie czynienia nakładów, á na Ludzi mądrych ſkarby wyſypywać, potrzeba wspaniałości umyſłu Wielkiey Rzymſkiey

ſkiey

(*a*) *Juliuſz Ceſarz zawſze naukom przychylny podczas samey woyny* Commentaria Belli Gallici, *i inne piſał Kſięgi, o nim Hirtius Proemio lib: 7.*

Cæsar non præbuit facultatem ſcriptoribus, ſed præripuit.

ſkiey Damy *Oktawii Auguſta* ſioſtry. (b) Oba te przykłady widzim czaſow naſzych, i w kraju naſzym: w naykrytycznieyſzym ſtanow Króleſtwa tego położeniu, aby nauki w Narodzie kwitnęły, czynią ſię od *Nayjaśn: KROLA Pana N. Miłościwego* Kommiſſyi Waſzey Naywyżſzego Protektora nayżywſze zapobiegania. Przy tak wielkich dla dobra pospolitego koſztach, odbierają uczeni ludzie hoyne wſparcia, i dalſzych prac przynęty, tak dalece, że one *Klaudyana* zdanie.

Egregios invitant præmia mores.

Barziey w Naſzym Kraju za ſtaraniem *J. O. Xżcia Jmci Biſkupa Wileńſk:* Prezydenta, i całey *Nayjaś: Kommiſsyi* powagą Majeſtatu zaſzczyconey prawdzi ſię,

---

(*b*) *Gdy Wirgiliusz szóſtą kſięgę Eneaszową w przytomności Auguſta i Oktawii śpiewał, a przyſzło do owych Wierſzow:*

Heu miserande Puer ſi qua fata aspera rumpas,

Tu Marcellus eris. --

Oktawia na wſpomnienie Marcella Syna swego w ośmnaſtu leciech zmarłego, którego był sobie za syna i Sukceſsora na Tron Auguſt przyſposobił,

ſię, niż tam, gdzie przedtym hoynością Ceſarzów nauki krzewiły ſię.

Nie chciałbym iednak w opaczne u *Was JJ. OO. JJ. WW. Kommiſsarze* popaść rozumienie, że chwaląc te tak ſkuteczne pomnożenia w Narodzie naſzym nauk wynalazki, ścielę ſobie drogę do podobnych pożytków otrzymania. Dość zyſkuję, kiedy w Liście Imieniem *Nayjaśn: Kommiſsyi Waſzey*, od *J. O. Prezydenta* do mnie piſanym wyczytywam: że to iakiekolwiek Dzieło poczytane ieſt za pożyteczne Polſkiey Młodzi, i iako takie pozwoliliście mi tego honoru, że mogę *Wam* one bez wſtrętu i bojaźni ofiarować.

Wſzakże gdybym chciał więcey o co proſić, w nagrodę przyſługi mojey, proſiłbym o to, abyście więcey o tych powieściach, niż innych wielu niewiado-

---

sobił, zemdlała, kazawſzy milczeć Pòécie. Za każdy iednak Wiersz świadczy Servius: Dena ſeſtertia. *Dzieſięć Groſzy Staro-Rzymſkich wielkich srebrnych zapłacić kazała. Tak dalece, że Maro za małą liczbę Wierſzow otrzymał w podarunku więcey niż pięć tyſięcy Czerwonych Złotych.*

domością, czy zaźdrością ſkażony rozsądek mających (iakoby wielkich ludzi nie były godne) sądzili i rozumieli.

Baśnie *Fedra* niewolnika wolnością udarowały, baśnie temuż wolny przyſtęp do *Auguſta Cesarza* uczyniły. A gdy długich wojen zamieſzkami były zaginione, Roku 1596. od *Mr. Pithou* Adwokata Parlamentu Paryſkiego znalezione, (c) nie lada *Ludi-Magiſtro*, ale iako wielkiey wagi dzieło Samemu Parlamentu Prezydentowi *Mr. de Thou* były przypiſane, i tak potym wielkim Mężom, ba samym krwi Królewſkiey Xiążętom zasmakowały, że Xiąże *Montauserius*, któremu edukacya Wielkiego *Ludwika* Syna Delfina była poruczona, naydzielnieyſzym do uformowania wielkiego Statyſty i przyſzłego Króla śrzodkiem *Fedra* Bayki osądził, i one przez *Piotra Daneta* ſławnego Paryſkiego Akademika wyłożone do częſtego Delfinowi Jmci podał czytania i uwagi.

Niech

(c) In Præfatione Editionis Rotomagen: ad Fabulas Phædri de Mr. l' Abbé L.D. M.

Niech ten mądry *Auguſta* wyzwoleniec Monarchom i Ich Miniſtrom zawſze miły, będzie i od *Was JJ. OO. JJ. WW. Kommiſsarze*, łaſkawie przyjęty. Brońcie go powagą *Waſzą* od krytycznych ludzi zawſze dobru powſzechnemu ſzkodliwey censury, á Imiona *Waſze* póty, póki nauki w Narodzie trwać będą:

Latinis dum manebit pretium litteris

z nieśmiertelności ſławy u Mądrych ludzi nie wyzują ſię. Tego życzy.

JASNIE OSWIECONYM
JASNIE WIELMOZNYM
KOMMISSARZOM KOMMISSYI
EDUKACYI NARODOWEY
SWYM DOBRODZIEJOM,
nayniżſzy Sługa

X. IGNACY CHODŹKO
S. Theol: Doktor Rektor Coll: Zodziſkiego i Arcas Rzymſki.

KOPIA LISTU
Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jmci
MASSALSKIEGO

Biſkupa Wileńſkiego Prezydenta Kommiſsyi Edukacyi Narodowey do Authora piſanego Dnia 6. Xbris 1773. z Warſzawy.

Ządane jeſt Kommiſsyi naſzey dzieło WMć Pana, ktòre iey ofiarujeſz. Przyimiemy tę pracę tym miley, że ią WMć Pan w pożytecznych dla publicznego dobra myślach dokończyłeś.

Ieſtem z prawdziwym ſzacunkiem i afektem &c.

Ignatius Eppus Vilnen:

PRZEMOWA.

AByś łaskawy Czytelniku z pospolitego ludzi o Baykach mniemania o tey Księdze nie sądził, na samym cię czele dzieła tego przestrzegam: że to iest wyborney nauki Moralna Philozofia, abo szkoła rozum i obyczaje do uczciwego pożycia z ludźmi przyprawuiąca. Rzeczesz: Nowy ią podobno Descartes, czy Rudier, albo sławny Wolfiuiz, lub X. Malherbe napisał? Nie, ale Mistrz i Nauczyciel tych wszystkich. Bo ieśliś ich dzieła czytał, musisz wyznać, że wiele oni maią mądrych przestrog i ćwiczenia wyiętych z tego to Ezopa przez Fedra wypolerowanego. A do tego tym on iest w swey nauce dzielnieyszy, im nie z surową krytycznego Filozofa twarzą, sprawom ludzkim przygania, ale pod miłemi drzew i żwierząt z sobą rozmawiaiących powieściami, dotyka tylko, i łechcąc niby, leczy skażone obyczaje, zostawuiąc samemu rozumowi wolne o ich dobroci lub nieprawości rozsądzenie.

Sposob ten naprawy ludzkich przywar, iak iest dawny, tak wielkim ludziom własny i często używany. Mówiąc o dawności, niechcę ia tu wprowadzać mniey pożyteczney kwestyi: o pierwszym wynalazcu Bajek albo Powieści. Był on Hesiodus lub Homerus, aboli też Meneniusz Agrippa, mnieysza o to, dosyć wiedzieć, że się one naypierwiey w

A Egipcie

Egipcie równo z charakterami myśli ludzkie przez rozmaite postaci wyobrażającemi światu poznać dały, potym się do Grecyi przeniosłszy, tak wielki szacunek znalazły, że prawie nie było mądrego Człowieka, któryby dziełom swoim dowcipnemi powieściami okrasy niedodawał. Hesyodus *na wielką zasłużył pochwałę Bajeczką o Krogulcu i Słowiku.* Homerus *o Syrenach,* Sokrates, *którego* Plato *przywodzi mówiącego, o Koniku robaku polnym od Muz udarowanym.* Demostenes *o Wilku, o Owcach, i o Psach. A naywiększą odniosł chwałę* Ezop, *nie raz od* Quintyliana *pochwalony, á daleko dawniey od* Arystotelesa (*a*) *w Księgach Retoryckich. O iego Oyczyźnie i sposobie życia patrz w Prologu Księgi pierwszey.* (*b*) *Liczym dziś Bajek iego* 297. *z których* 136. *dopiero Roku* 1610. *w Księgarni* Palatyńskiey *są znalezione, i na publiczne światło wydane.*

Po nim idzie Fedr *nasz, który w sztuce ułożenia Bajek i gładkiego napisania celuje* Ezopa, *iak sam o sobie pisze:*

Æsopus Auctor quam materiam repperit,
Hanc Ego polivi Versibus Senariis. (*c*)

Scheffer *i inni, którzy życie iego naydokładniey usiłowali napisać, cale mało dokazali.* Tracyą, *żyzną przedtym w uczone ludzie Prowincyą za Oyczyznę mu naznaczaią, à i to w niepewność u krytyków popada, kto albowiem czytając owe wiersze:*

Ego, quem Pierio Mater enixa est jugo,
In quo Tonanti Sancta Mnemosyne Iovi
Fæcunda novies artium peperit chorum,
Quamvis in ipsa natus sim pene schola. (*d*)

Kto mówię, czytając te wiersze nie osądzi, że ten Author w Tessalii *się narodził z boku góry* Pieryi, *która do* Macedoniy *należy, á zatym*

tym

(*a*) Lib: 1. c. 15. i lib: 2 c. 20. (*b*) Phædr: lib: 1. Prolog: nota 1. (*c*) Lib: 1. Prol. (*d*) Lib: 3. Prolog: ad Euti: Po Polsku patrz tamże.

tym Macedonią *mu raczey, niż* Tracyą, *za Oyczyznę nie naznaczy?*

To, co o nim ieſt pewnego, mamy: że będąc dowcipu byſtrego, i w wyrazach ſubtelnych myśli ſzczęśliwy, wolnością od Ceſarza Auguſta, á potym wielkiemi doſtatkami był obdarzony. Co też mu (iak bywa we Dworach) wielką u Sejana *z naypierwſzych* Tyberyuſza *Konfidentow nienawiść sprawiło, na którą ſię uſkarża.*

Quodſi Accuſator alius Sejano foret,
Si teſtis alius, Iudex alius denique,
Dignum faterer eſse me tantis malis,
Nec his dolorem delinirem remediis. (*e*)

Za odmianą wielowładney fortuny Sejana (*f*) *pozbywſzy ſię go* Phædrus, *spokoyne życie prowadził, i iuż w podeſzłym dobrze wieku Piątą ſwych Powieści napiſał Kſięgę. Iako to wnieść można z Baśni X. teyże Kſięgi: o Myśliwcu i pſie ſtarym.* (g) *Wielu ieſt tego zdania. że życie ſwe przeciągnął aż do* 43. *Roku po przyiściu Chryſtuſowym.* (*h*) *Po nim każdego prawie wieku nie zbywało na ludziach uczonych, którzy dowcipnemi Powieściami ſławy sobie nabywali.*

Aphthonius Sophiſta, *czyli* Rhetor Antyocheńſki *żył przy końcu drugiego, lub na początku trzeciego po Chryſtuſie wieku. Napiſał* 40. *Bajek po Grecku, które potym na Łacińſki ięzyk wyłożone, i przypiſkami oświecone wydał wybornym ſtylem* Neveletus.

Za czaſow Adryana, *á podług innych* Antonina Piuſa *kwitnął* Rufus Feſtus Avienus, *albo* Anienus, i Abienus, Avianus, *który krom innych Kſiąg* (*i*) *Czterdzieści dwie Bajek* Ezopowych *zoſtawił.* Iakub Sponius *zwiedzając cudze kraje, gdy w Rzymie w ogrodzie Ce-*

A 2 sa-

(*e*) Lib: 3. Prolog: (*f*) Lib: 3. Prol: nota 33. (*g*) Na karcie 249. (*h*) Franc: Joseph: Desbil: in Præf: Fab: (*i*) De ori: Maritimis, carmine jambico Scripſit. Dionyſii Afri deſcriptionem, Aratique Phænomena verſibus hexametris expreſsit.

saryni *znalazł wierſze* Feſta Aviana Prokonſula *na marmurze wyryte, one naſzemu* Avienowi *przypiſał*, (*k*) *z tych wierſzow dóyść można, że on czcił Boginią* Norcyą, *á sam był rodem z* Wulſynu, *które dziś Włoſi nazywają*: Lago di Bolſena. *Podług tey Epoki miałby on żyć około Roku Pańſkiego* 378. *którego* Wálens *Ceſarz po przegraney z* Gotty *batalii,zgorzał. Piotr* Melian *Hiſzpan, piſma iego zebrał, i Roku* 1634. *w* Madrycie *przedrukował. Ten z wierſzow iego* 839. *i* 180. de Oris Maritimis, *w których brzegi Gadytańſkie, i Port Malaceńſki iako należące do ſwego kraju wſpomina, wnóſi, że był Hiſzpan, i na potwierdzenie tego przywodzi ſłowa* Luitpranda Tycyneńſkiego *Dyakona: o nim napiſane*: Virum Catholicum & Hispanum Civemque Eborenſem in Hispaniæ Carpetania (*od Hiſzpanow*: Talavera de la Reyna, *nazwana*) Eodem die & Anno, quo S. Auguſtinus Aſcendit ad Cælos, obiiſse. (*l*) *Ta wiadomość zgadza ſię barzo z wiekiem* Aureliuſza Theodozyuſza, Makrobiuſza, *któremu* Avienus *Baśnie ſwoje przypiſał.*

Gabryas *którego i* Babryas i Babryus *zowią, dzieſięć Kſiąg, za świadectwem* Swida, *wierſzem Greckim napiſał Powieści, te czaſow naſzych, krom iedney, w języku Łacińſkim roznoſzą ſię.* Voſsius *i przednim ieſzcze*, Fabius Paulinus *przypiſują one Ignacemu Dyakonowi; który, wziąwſzy początki Pòetyckiey ſztuki od* Taraziuſza *Konſtantynopolitańſkiego Patryarchy, gładkim potym ſtylem Miſtrza ſwego napiſał życie, około Roku* 806. *Przeto i wierſzom iego ten czas możemy naznaczyć.*

Seb: Gottofr Starchius *Roku* 1697. *Wydał Kſięgę w* Berlinie, *Greckim i Łacińſkim ięzykiem o dawnych* Indyanow *mądrości. Wprowadza w niey gadające z ſobą Zwierzęta o rzeczach ſtatycznych i politycznych;*

(*k*) Iac: Spon: Itiner: Tom: II. Pag: 1418. & lib: de Ignotor: ser: aris: pag: 41.
(*l*) Roku 430. dnia Sierp: 28. S. Auguſ: przenioſł ſię do Nieba.

tycznych; Abraham Echellensis *twierdzi, że ta Księga ieszcze trzysta lat przed* Alexandrem *Wielkim z Indyiskiego ięzyka na Perski była przetłumaczona; ale to popada pod krytykę: częste albowiem w niey wspomnienie Mnichow i Pustelnikow; niektóre też zdania z Nowego Testamentu wyjęte pokazują, że dobrze za czasow Chrześciańskich Powieści te były pisane. Słusznie zatym ludzie mądrzy przypisują one niejakiemuś* Symeonowi Setho *Grekowi, który żył około Roku* 1100.

Pod imieniem S. Cyrylla *wydane są od* Balthasara Corderio *niektóre Powieści w* Wiedniu *Austryackim Roku* 1630. *Ale niech się młodzi niemylą, niegodne one są ani z stylu, ani z materyi tak wielkiego imienia.*

Ominę Rymicyusza, Gwilhelma Hermana, Hadryana Barlanda, Wawrzyńca Walla, *uczonego Grammatyka, którzy około Bajek* Ezopowych, *iuż z Greckiego na Łaciński ięzyk przekładając, iuż wierszem pisane naniewiązaną mowę odmieniając, pracowali. Znaydzie ciekawy Czytelnik wszystkich tych Autorow przez* Roberta Stefani *w iedno zebranych, i na publiczny widok Roku* 1529. *wydanych.*

Wawrzyniec Abstemius *przy końcu piętnastego wieku osobliwszą kwitnął nauką; i* 198. *napisał Bajeczek pięknym w prawdzie stylem, ale dla niektórych wmieszanych żartow, nie barzo czystym.*

Gabryel Faernus *z Kremony dobry wierszopis i krytyk. Umarł w Rzymie dnia* 17. *Listop: R.* 1561. *Zostawił sto Bajek różnym wierszem pisanych, które pięknemi kopersztychami przyozdobione wyszły z druku w Rzymie* 1564. *i S.* Karolowi Borromeuszowi *Kardynałowi były przypisane. Te potym* Majolus *zacny literat na pięć Ksiąg podzieliwszy, wydał Roku* 1697. *w Paryżu.*

Ioachim Camerarius *z wielu Pism znajomy ludziom uczonym pierwiey nim Roku* 1574 *w Lipsku świat ten pożegnał, więcey niż* 500. *Bajek* Ezopowych *z wielką pracą zebranych, i piękną Łaciną napisanych Rzeczypospolitey zostawił Literackiey.*

Poźniey-

Poźnieyſzych czaſow naywięcey Francya *pięknemi fabułkami guſt swóy polerowała. Długoby było Autorow z oſobna wyliczać. Przedni eyſi ſą:* Filibett Hegemon Guide z Kabillonu *napiſał* 22. *Baśnie wierſzem Francuſkim trochę pierwiey, nim żyć przeſtał Roku* 1595. *wieku ſwego* 60. Iakub Regnerius Bealni *Burgunczyk, po wielu nieſtatecżney fortuny przypadkach, ſto Powieści w* Dewionie *wydał R.* 1643. Fedra *ie imieniem zaſzczyciwſzy, ale go ani w Łacinie, ani w ſztuce nie dopiął. Umarł* 16. *Czerwca R.* 1643. Antoni Furetiere *Paryżanin* 50. *Bajeczek z małą swoją pochwałą Roku* 1671. *wydrukował.* Isaak de Benserade *Normańczyk* 90. *lat maiący zſzedł z tego świata. Około* 200. *Bajek* Ezopowych *ſtylem wierſzow krótkich, które Pòëtowie* Tetraſtichos, *nazywają, barziey zaćmił niż wyłożył.* Egidiuſz Menagajus *Turończyk Roku* 1702. *Euſtachi* le Noble. Campanus *Roku* 1711. *Oba w Paryżu życie ſwe zakończyli. Zoſtawiwſzy, pierwſzy ſtylem Łacińſkim dość dobrym, drugi Łacińſkim i Francuſkim* 200. *Powieści ſpoſobem* Ezopa *napiſanych.*

Gabryel Franc: Le Jai Jezuita. *Rodem z Paryża nam znajomſzy w* Bibliothece *ſwey:* Rhetorum *w Paryżu Roku* 1727. *wydaney w pierwſzym Tomie zamyka* 36. *Fabułek, które ſię u mnie zaczynają od karty* 739. *pięknym ſtylem niewiązanym napiſanych; A w drugim Tomie od karty* 739. Iambicznym *wierſzem* 24. *wyłożonych.*

Ale wſzyſtkich tych w ſztuce piſania Bajek i oſobliwości myśli celuje Ian Fontana. *Komu ten nie ſmakuje, guſt ma ſkażony, ani zna ſmaku prawdziwey wierſzow ſłodyczy.*

Mamy i w naſzey Polſzcze krom zawołanych Pòëtow, z ktorych iedni Leteyſkiey *ſkoſztowawſzy wody, z chwały ſię wieczney cieſzą, drudzy ieſzcze żyjący mądrego Króla dobrocią albo na twardym wyryci metalu, albo w dzieje Literatow wpiſani nieśmiertelność wdziewają ſławy; mamy (mówię) znakomitych nauką Mężow, oſobliwſzym ſpoſobem* Ezopa i Fedra *poważających. Kto nie wie, z iaką gładkością* Ezopowe

Ba-

Baśnie od Xiążęcia Jmci Jabłonowſkiego na Polſki język są przetłumaczone? Kto ſię nie zadziwi właściwego pojęcia myśli Fedrowych czytając Bayki tego Autora wyłożone na Oyczyſty język od zacnego naſzego Literata Minaſowicza nieziednego dzieła Polſkiemu światu znajomego? Który że wierſzem piſząc, oſtatnich ſłów spadkow, abo kadencyi dobierał, częſto był przymuſzony abo ująć co z ſenſu, abo trochę zboczyć, á okrążenia ſłównego użyć, á tym ſamym dzieło ſwoie, iak ludziom wieku doyrzalſzego miłe, tak uczącey ſię Młodzi, która wierſz Łacińſki zwykła znoſić z wierſzem Polſkim, przyciemne uczynił.

Ta przyczyna pociągnęła mię, abym zaniechawſzy umyślnie kadencyi iak naydoſadniey ſłowa prawie z ſłowy miarkując, á nadewſzyſtko naturalności w myślach Autora i okolicznościach ſzukając, nowo go na naſz język przetłumaczył.

Ani ſię boję owey przymówki że Człowiek wyżſzych nauk przez nie mały czas wieku pilnujący, świadom rzeczy i obyczajow cudzoziemſkich powinienby czym poważnieyſzym Krajowi swemu przyſłużyć ſię. Zwyczayna przymówka, którzy ſami nic nie wydają. A kto ci broni miły Cenſorze ſtatycznymi ſię zabowiać kſięgami. Czytay w Oyczyſtym języku Tacytow, Salluſtyuſzow, Senekow nie dawno na świat wyſzłych, któremi dla niedoſtatku ochoczych Czytelnikow ieſzcze Drukarnie ſą zawalone, á moim Baykom ieśli nie dosmaku, day pokoy. Dali Bóg zdrowie i spoſobność piſania przyſłużemy ſię i my czym poważnieyſzym Polſkiemu Narodowi, tym czaſem.

- - Diligenter intuere has nænias
Quantam ſub illis utilitatem invenies?
Non Semper ea ſunt, quæ videntur; decipit
Frons prima multos; rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo. (*m*)

Acz

(*m*) Phædr: lib: 4. Prol:

Acz i to z prawdą ſię nie mija, że i wielcy ludzie używanie Powieści mieli we zwyczaju. Mijam Bajeczne wieki Pogańſkiemi ſławne zabobony. W ſamym Bożym Kościele świątobliwością i mądrością znakomitych Mężow znaydziemy. Wielki Bazyli (*n*) Auguſtyn (*o*) Caſſianus (*p*) *i inni piękne* Apologie *w ſwych Kſięgach zamykają. Ba i w ſamym Piśmie Swiętym* (*q*) *barzo mądre i pożyteczne czytamy Przypowieści. Z iedney Rozmowy Proroka* Natana *z Królem* Dawidem *poznaſz, że Baśnie dla ſwey w przeſtrzeganiu powolności zawſze były i są godne, aby onych i wielcy ludzie używali, i wielcy ſłuchali. Zdami ſię że dość na obronę moję powiedziałem. Acz i tego nie wyciągam, abym ſię wſzyſtkim podobał.*

Illiteratum plauſum non deſidero. (*r*)

Samego ſzczegulnie młodych ſzukałem pożytku, i na ten koniec iuż zebranemi przypiſkami, iuż gładką Francuſzczyzną, w którey ſię czaſow naſzych naybarziey Młodź ćwiczy, dzieło to iakożkolwiek pomnożyłem, i przyozdobiłem.

Nie zoſtaje więcey, iak żebyś łaſkawy Czytelniku, z pracy mojey pożądane zbierał pożytki, á biorąc przeſtrogi, iak w różnych przypadkach maſz sobie poſtąpić, żył ſzczęśliwie.

(*n*) Epiſ: 80. ad Euſtachium Medic: (*o*) Lib: 2. cap: 3: num: 7. Contra Academicos. (*p*) Collatio: 24. c. 13. (*q*) Judic: c. 9. de Arbor: & Spili: 4. Reg: 1. 4. &c. (*r*) Phædr: lib: 1. Prol:

IMPRIMATUR.

CAROLUS KARP

Canonicus Senior Cathedr: Officialis Generalis Vilnensis.

mpp.

PHÆDRI

FABULÆ.

LIBER PRIMUS.

PROLOGUS.

ÆSOPUS Auctor; quam materiam reperit,
Hanc ego polivi verſibus ſenariis.
Duplex libelli dos eſt: quod riſum movet,
Et quod prudenti vitam conſilio monet.
Calumniari ſi quis autem voluerit,
Quod arbores loquantur, non tantum feræ:
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FE-

F E D R A

B A Y K I.

KSIĘGA PIERWSZA.

PRZEDMOWA.

EZOP, którą naypierwſzy rzecz wynalazł, tę ia
Jambowemi wierſzami wydoſkonaliłem.
Dwojaki tey kſiążeczki ieſt przymiot: że cieſzy,
I że roſtropną radą człeka żyć naucza.
A zechce kto uwłòczyć tey pracy przymòwką,
Że i drzewa gadaią, nietylko zwierzęta:
Niechay zmyślone bayki, że piſzę, pamięta.

FABLES DE PHEDRE.

LIVRE PREMIER.

PROLOGUE.

J'ai mis en vers jambiques le sujet, qu' Esope a inventé. Ce petit livre
a deux

1. *ÆSOPUS*, EZOP był rodem z *Frygii*, żył za czasów Solona i za panowania Krezusa Króla Lydyi około Roku 550. przed Narodzeniem Pańſkim. Wielu Panów był niewolnikiem pierwiey, nim go *Xantus* Filozof wolnością udarował. Bawił ſię potym na Dworze *Krezuſa*, potym w Egypcie u *Likora*, aż też do *Delfów* Greckiego ſię doſtał Miaſta, tam od Obywatelów, którym ſię przeſtrogami swemi naprzykrzył, na śmierć ſkazany, z opoki zrzucony był. Lecz go prętko żałować poczęli, i w nadgrodę życia doczesnego, nieśmiertelney mu ſławy Statuę wyſtawili.
2. *Auctor*: Nie żeby on pierwſzy wynaleźca był bajek, bo przed nim jeſzcze *Homerus*, *Heſiodus* i *Archilochus* ſposób bajecznego mówienia i piſania wynaleźli, ale że on i pierwſzy był z *Frygii*, i pisał naylepiey. Swiadczy *Quintilian. apud Petrum Danet hic. Optimè omnium scripſiſse fabulas: illæ etiam fabulæ, quæ etiamſi originem non ab Æsopo acceperunt (nam videtur earum primus Author Heſiodus) Nomine tamen Æsopi maximè celebrantur.*
3. *Polivi*, wydoſkonaliłem, ſkończyłem, nową rzecz z Greckiego języka na Łaciński wierſz przekładaiąc, uczyniłem. *Gall: j' ai poli, tourné, arrangé, fini, perfectionné.*

Verſi-

FABULA I.

Facile eſt opprimere innocentem.

Lupus & Agnus.

AD rivum eundem Lupus & Agnus venerant
Siti compulsi: superior ſtabat Lupus,
Longéque inferior Agnus. Tunc fauce improbâ
Latro incitatus jurgii cauſam intulit.
Cur, inquit, turbulentam feciſti mihi

Aquam

a deux avantages: il rejouit, & par de ſages conſeils, il apprend à se conduire. Si quelqu' un vient à critiquer, parce que nous faiſons parler non seulement les bétes, mais les arbres mêmes; qu' il songe, que nous nous récréons par ces contes faits à plaiſir.

Verſibus ſenariis: Wierſzami *ſex pedum*, ſześciu miar. Nazywają ſię i *trimetron*, i *Jambici trimetri*, jakiemi naſz *Phedrus* piſał, ale o tych radź ſię *Proſodyi*.

4. *Libelli Dos*: Dos własnie znaczy poſag. *Translaté* bierze ſię za dar, talent, któremi kto z natury, lub przez nabycie ieſt obdarzony, tak: *dotes animi*. I za to, co czyni jaki pożytek, jak ieſt: *Dos libelli*.

5. *Risum movet*: Nieznaczy ſię tu: do śmiechu pobudza, ale cieſzy umyſł, kontentuje. *Exciter un ſentiment de joie, plaire, rejouir, charmer, enchanter.*

6. *Calumniari*: Nieznaczy potwarzyć, ale wyśmiewać, złośliwie przymawiać, lub fałszywie u Sądu oſkarżać. *Calumnia. Est falsa poſtulatio seu accuſatio in judicio.* Cic: 1. off: 33. *Chicane*; Potwarca zaś: *Chicaneur*, Calumniator.

7. *Meminerit*: Niech pamięta, niech ma na to wzgląd, *qu' il se reſsouvienne, qu' il songe, qu' il faſse attention.*

8. *Jocari*: Przypowieści bajeczne nazywaią ſię: *jocorum genus*, á spoſob taki piſania, *Calamò ludere*.

9. *Fabulis fictis*: *Fabula*, bayka, ieſt powieść zmyślona, lub prawdziwa, do przeſtrogi i poprawy obyczajów ſtosująca ſię. Tak i niżey znaydzieſz: *vera fabella. Lib*: 2. fab. 5. i u Greków μῦθος bierze ſię za fabułę zmyśloną, i prawdziwą.

BAYKA I.

Chcąc komu zaſzkodzić, łacno znaleść przyczynę.

Wilk i Baran.

Do jednego wraz zrzódła Wilk przyſzedł, i Baran
Przymuſzeni pragnieniem: Wilk wyżſze wziął mieysce,
Stanął daleko niżey Baran, w tym wzruſzony
Wilk wściekłym głodem, znalazł roſterków przyczynę.
Za co, prawi, mi mąciſz pijącemu wodę

Bara-

Aquam bibenti? Laniger contra timens:
Quî poſſum, quæſo, facere, quod quereris Lupe?
A te decurrit ad meos hauſtus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus,
Ante hos sex menſes, (ait) maledixiſti mihi.
Reſpondit Agnus: equidem natus non eram.
Pater herculè tuus, inquit, maledixit mihi;
Atque ita correptum lacerat injuſtâ nece.
Hæc propter illos ſcripta eſt homines fabula,
Qui fictis cauſis innocentes opprimunt.

FABLE I.

Qui veut faire du mal, ne manque jamais de prétextes.
Le Loup & l' Agneau.

UN Loup & un Agneau préſſés par la soif, vinrent boire à un même ruiſſeau; le loup avoit le deſſus, & l' agneau étoit beaucoup plus bas. Alors l' animal raviſſant, pouſſé par une avidité brutale, trouva matie-

BATKA ta jeſt druga w EZOPIE. Wyraża ona przez Wilka Ludzi mocnych i możnych, przed któremi i samey niewinności trudno ſię wybiegać, kiedy ſię na kogo uſadzą.

1. *Intulit*: Wnioſł, wynalazł, napaścią poſzedł. *Apporta, offrit, fournit, cauſa, donna.*
2. *Laniger*: Wełniſty, za ſamego bierze ſię barana; tak *auritulus* uſzaty, za oſła. *Sonipes* kłaponogi, za konia. *L' agneau, un Asne, un Cheval.*
3. *Contra timens*: Przeciwnie boiący ſię. Wyraża: że lubo ſię niewinność przeciwi gwałtowi, zawſze iednak ſkromnie i z bojaźnią. *Timens*: dołoż: *repoſuit, reſpondit, dixit.* odpowiedział.

4. *Hau-*

FABULA II.

Pejor medicina malô. Vel: Minima de malis.

Ranæ Regem poſtulantes.

ATHENÆ cûm florerent æquis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit,

Fre-

Baranie? á ten rzeknie z bojaźnią: mogęli
Tę ci krzywdę uczynić, na którą śię ſkarżyſz,
O wilku! piję wodę od ciebie biegącą.
Przekonany wilk mocą prawdy, daley rzecze:
Tyś to jeſt, co przed sześcią mię łżyłeś mieśięcy;
A Baran mu: jeſzczem śię pod ten czas nie rodził.
To zapewnie twóy Ociec był, co mi złorzeczył,
I tak porwawſzy rozdarł niewinnie barana.
Tym ſłuży przywiedziony przykład, co z zmyślonych
Szkodzą niewinnym przyczyn, gdy ſłuſznych nie mają.

matiere de querelle. Pourquoi, dit-il, troubles-tu l' eau, que je bois? L' Agneau tout tremblant, lui répondit: comment puis-je, o Loup! je vous pris, faire ce, dont vous vous plaignez? L' eau coule de vous à moi. Celui-là repouſſé par la force de la vérité, reprit: mais tu as médit de moi, il y a plus de ſix mois; en vérité, repondit l' Agneau, je n' étois pas encore né. Certes, réplica le Loup, c' eſt donc ton Pere; & auſſi-tôt se jettant sur lui, il le déchire, & le tuë injuſtement.

Cette fable regarde ceux, qui ſous de faux prétextes oppriment les innocens.

4. *Hauſtus:* Połykanie, łykanie, *un coup, un trait, un gorgé e de liqueur.*
5. *Herculè:* Przez Herkulesa. Raz na zawſze wiedz: że to ieſt spoſob przyśięgi ſtarych Pogan, á to jeſzcze Męſzczyzn, bo Niewiaſty przyśięgały: *Per Caſtorem,* przez Kaſtora. U Plauta mówi *Staphila in Aular. act.* 1. *Sc:* 1. *Nec nunc me Caſtor quid hero ego dicam meo malæ rei eveniſſe.* Po Polſku śię wyraża: zaprawdę, zgoła, w samey rzeczy. *Certes, aſſûrement, ma foi, en vérité, je le jure.*
6. *Fictis cauſis:* Subintelligitur *de.*

BAYKA II.

Gorſze lekarſtwo niż choroba.

Zaby proſzą o Króla.

Gdy Ateny mądremi kwitnęły prawami,
Rozwięzła wolność miaſta porządek zmieſzała,

A wo-

Frenumque ſolvit priſtinum licentia.
Hinc conſpiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Piſiſtratus.
Cùm triſtem ſervitutem flerent Attici,
Non quia crudelis ille, ſed quoniam grave
Omnino inſuetis onus, & cæpiſſent queri,
Æſopus talem tum fabellam retulit.
Ranæ vagantes liberis paludibus,
Clamore magnô Regem petiêre á Jove,
Qui diſſolutos mores vi compeſceret.
Pater Deorum riſit, atq; illis dedit
Parvum tigillum, miſſum quod ſubitò vadis
Motu ſonoq; terruit pavidum genus.
Hoc merſum limo cùm jaceret diutiùs,
Forté una tacité profert é ſtagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.
Jllæ timore poſito certatim adnatant,
Lignumq; ſupra turba petulans inſilit.
Quod cùm inquinaſſent omni contumelia,
Alium rogantes regem miſêre ad Jovem,
Inutilis quoniam eſſet, qui fuerat datus.
Tum miſit illis Hydrum, qui dente aſpero
Corripere cæpit ſingulas: fruſtra necem
Fugitant inertes: vocem præcludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Adflictis ut ſuccurrat. Tunc contrà DEUS,
Quia noluiſtis veſtrum ferre, inquit, bonum,
Malum perferte. Vos quoque, o Cives, ait,
Hoc ſuſtinete, majus né veniat malum.

A wodze dawnych uſtaw puściła swawola.
W tym za sprawą ſpiknionych, gdy ſię ſtrony kupią,
Pizyſtrat mocą zamek i rząd opanował.
Więc, gdy płakać nad smutną niewolą poczęli,
I narzekać Attycy, nie żeby okrutnym
Im się ſtawił Król nowy, lecz, że cięſzkie było
Jarzmo wolnym, Ezop im tę powiedział baykę:
Po wolnych gdzieś tam bagnach obłąkane żaby
Z wielkim wrzaſkiem o Króla prosiły Jowiſza,
Rozwięzłe obyczaje by swą ſkrócił mocą.
Z śmiechem to przyiął Bogów Ociec, i za Króla
Naznaczył drąg nie wielki, ten puſzczon na błota
Ruſzeniem ſię z łoſkotem ſtrwożył płochy rodzay,
Ale kiedy zamulan w bagniſku bawi ſię,
Pono iedna z żab głowę kryiomo wynieſie;
A poſtrzegłszy co z Królem dzieje ſię, wnet wſzytkie
Zwoływa towarzyſzki. Te bojaźń złożywſzy
Kupią ſię, i już na drąg pnie ſię liche mnóſtwo,
Potym ſprosną zelżywſzy na afront brzydkością,
Drugiego proſząc Króla, do Jowiſza poſła
Wyſłali, mieniąc: że ten niezdał ſię do Rządów.
Węża tedy wodnego im Jowiſz posyła,
A ten oſtrym tnie zębem, która ſię nawinie;
Próżno śmierci się nędzne chronią, głos tamuje
Bojaźń, więc Merkuremu ſkrycie do Jowiſza
Dają zlecenie, nędznym by dał pomoc; ale
Bóg na to rzecze; Króla swegoście niechcieli
Znoſić wprawdzie dobrego, znoścież złego. Tak wy
Cierpcie tó złe Mieſzczanie, by gorſze nie przyſzło.

FABLE II.

Le reméde est pire que le mal.

LES GRENOUILLES DEMANDENT UN ROI.

TANDIS qu' Athenes florissoit par la sagesse de ses loix, une trop grande liberté mit le trouble dans la ville, & la licence renversa l' ancienne discipline. De-là, plusieurs partis de factieux s' étant élevés, Pisistrate usurpa la domination. Comme les Athéniens déploroient leur triste servitude, & commençoient à se plaindre; non que Pisistrate fuit cruel, mais parce que c' étoit pour eux, qui n' y étoient point accoûtumés, un joug des plus durs. Esope alors leur conta cette fable.

Les Grenouilles en liberté dans leurs marais independans, à grands cris demanderent à Jupiter un Roi, qui par son autorité réprimât leurs mœurs

Bayka ta jest 18. między EZOPOWEMI.

1. *ATHENÆ: Athenes,* sławne miasto niegdyś Greckie, i w mądrych ludzi obfituiące, w Prowincyi Attyckiey. Fundowane iest od Cekropa, *Cecrops,* Roku od stworzenia świata 1496. w tym Potomkowie Cekropa, przez lat 487 panowali.
2. *Æquis legibus:* Solon ich był Prawodawca, i *Democratiam,* albo równość między sobą Obywatelów postanowił.
3. *Procax libertas:* Rospustna, swawolna wolność: á ta iest, która się nie kontentuje okryśleniem prawami, ale do wyuzdaney ciągnie niekarności.
4. *Miscuit, Rempublicam turbavit:* zamieszanie uczyniła.
5. *Frenum solvit:* Wodzów popuścić, znaczy: karności odstąpić. *Le frein, la discipline, renverser l' ancienne discipline.*
6. *Conspiratis*, factiosis partibus conflatis, collectis. Spiknienie się głów niespokoynych w Oyczyznie. *Assemblés, soulevés, élevés, formés des partis de gens factieux.*
7. *Arcem:* Zamek, *la forteresse.* Arx, tu się bierze za panowanie per Metonymiam, to iest: że chcący na Rzecz-pospolitą nastąpić, pierwiey Zamek usiłował opanować. Dla czego dawni: *Arcem occupare:* za: *Rempublicam invadere*, biorą.
8. *Tyrannus:* Czasem się w dobrym sensie bierze za pełno-mocnie panującego Króla, czasem za Okrutnika, i gwałtownym sposobem (iak tu) rządzącego.
9. *Pisistratus:* Był on z Familii Kodra ostatniego Króla Atenów; *Trombelli* czyni go Synem Hippokratesa, który niskiey kondycyi będąc naywyższe panowania osiągnął rządy. *Fab: 2. in notis.*
10. *Tristem:* za: gravem. Tak niżey w Bayce 3.

    A quo repulsæ tristem sustinuit notam.
11. *Attici:* pro: Athenienses.
12. *Non quin Crudelis ille:* Lubo *Pisistratus* był Tyran, łaskawie się iednak obchodził z Obywatelami. Pisze o nim Solon: *Illum esse omnium Tyrannorum Optimum.* Nad to czytay Val: Maxim: Lib: 5. Cap: 1. i Senekę lib: 3. de Ira.

13, *Li-*

mœurs déréglées. Le Pere des Dieux en rit, & leur donna un petit soliveau, qui tombant tout à coup dans l' étang, effraya ce peuple timide par l' agitation & le bruit, qu' il y causa. Comme il demeuroit trop long-temps enfoncé dans la bourbe, une d' elles s' aventura, mit doucement la tête hors de l' eau; puis, ce Roi bien examiné, elle appella toutes les autres: celles-ci mettant bas toute crainte, coururent à qui mieux mieux; & la troupe en rumeur ſauta sur ce Roi de bois: après lui avoir fait toutes ſortes d' indignités, elles envoyerent à Jupiter demander un autre Roi, parce que celui qu' il avoit donné n' étoit bon à rien. Jupiter alors leur en voya un Hydre, qui d' une dent cruelle commença par les déchirer les unes aprés les autres. En vain, foibles qu' elles ſont, fuient-elles la mort, la crainte leur étouffe voix. Elles chargent donc ſecrettement Mercure, d' engager Jupiter à les ſecourir dans leur affliction; mais loin de cela, ce Dieu leur répondit; puiſque vous n' avez pu garder votre bon Roi, souffrez-en un méchant. Ainſi, dit Esope, ſupportez cet état, o! Citoyens, de peur qu' il ne vous arrive pis.

13. *Liberis paludibus:* Ellipſis propoſitionis: *In.* Nazywają ſię wolne pola, bagna, błota na podobieńſtwo Miaſt, gdzie żaden niema panowania, ale wſzyscy równym prawem żyią.
14. *A Jove:* Jowisz syn Saturna i Opis. Pan i Ociec Bogów nazwany. *Conciliumq; vocat Divum Pater atq; hominum Rex. -*
- Sideream in ſedem. Virg: in Æneid..
15. *Parvum tigillum:* Mała baleczka, żerdź, drąg. *Un petit ſoliveau.* Aby rzecz małą mnieyſzą ieſzcze uczynił, *parvum* dołożył. Tak *Terentius in Andr: minutos pisciculos,* nazwał.
16. *Miſſum:* Subitò conjectum; *Tombé tout à coup.*
17. *Vadi,* vadum, *brod. l' étang.* Padaiąc ów mały drążek na wodę onę, wzruſzył i łoſkot niejakiś uczynił, którego ſię żaby przelękły.
18. *Merſum:* demerſum, *enfoncé.*
19. *Explorato:* Ciekawie wyſzpiegowawſzy, dowiedziawſzy ſię, *bien examiné.*
20. *Rege,* Rozumiey Króla drzewiannego. *Roi de bois.*
21. *Omni contumeliâ:* Wszytkiego rodzaju ſłów, i rzeczy zelżywością, *toutes ſortes d' indignités.*
22. *Misére,* ablegarunt, wyſłały z pomiędzy ſiebie.
23. *Inutilis,* impotens, niezdolny, nieſposobny.
24. *Hydrum Hydre,* Wąż wodny, żab nieprzyiaciel.
25. *Furtim:* occulté, kryiomo, *ſecrettement.*
26. *Mercurio, Mercure:* Merkury syn Jowiſza i Maji. Był miany za Boga Kraſomówſtwa, kupiectwa, i złodziejów. Nad to Poſłańca do Bogów, i od Bogów urząd ſprawował.
27. *Bonum i malum,* domyślay ſię *Regem,* Króla.
28. *Ait:* Mówi, rozumiey: że Ezop mówi.

FABULA III.

In propria pelle quiesce.

GRACULUS SUPERBUS.

NE gloriari libeat alienis bonis,
Suoq; potius habitu vitam degere,
ÆSOPUS nobis hoc exemplum prodidit;
Tumens inani graculus superbiâ;
Pennas pavoni, quæ deciderant, sustulit;
Sequé exornavit: deinde contemnens suos,
Immiscet se Pavonum formoso gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantq; rostris. Malé multatus graculus
Redire mærens cœpit ad proprium genus;
A quo repulsæ tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et, quod natura dederat, voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

FABLE III.

Restez dans votre condition.

LE GEAI SUPERBE.

ESOPE nous a laissé cet exemple, afin qu' il ne prenne envie à personne de se parer des dépouilles d' autrui, & que chacum plutôt vive dans son état. *Un*

Ta bayka jest 29. z EZOPOWYCH.

1. *Né libeat:* Aby kogo chęć nie brała.
2. *Habitu*; To iest: *in habitu*, w stanie, albo w własnym życia sposobie.

3. *Tu-*

BAYKA III.

Z ſtanu ſwego bądź kontent.

SOYKA PYSZNA.

By chętka z cudzych ozdob cieſzyć ſię nie brała,
Ale raczey każdy wiodł życie podług ſtanu,
Tę nam EZOP na przykład bajeczkę zoſtawił.
Nadęta próżną chwałą niegdyś chodząc kawa
Pogubione zebrała piękne pióra Pawa,
I sama ſię upſtrzyła. Potym gardząc swemi,
Wmieſzała ſię po między liczne Pawow ſtada;
Te widząc niewſtyd ptaka wyrwały swe pióra
I dziobaniem od ſiebie odegnały. Kawa
Zle przyięta do swego smutna ma ſię rodu,
Lecz i tu ſiebie godną znalazła odprawę.
Gdy tak iedna z wzgardzonych przedtym ptaków rzecze:
By naſze pomieſzkanie miłe tobie było,
I co dała natura, to znoſić umiała,
Anibyś takiey hańby od drugich doznała,
Nibyś w tey biedzie była od nas odrzucona.

Un Geai enflé d' une sote vanité, ramaſſa les plumes, qui étoient tombées d' un Paon, & se les ajuſta; puis mépriſant ſes pareils, il se méla dans la belle troupe des Paons. Ceux-ci arracherent les plumes à cet impudent oiſeau, & le chaſſerent à coups de bec. Le Geai maltraité retourna fort triſte chez ceux de son eſpece, mais il eut la honte d' en étre repouſsé. Alors un de ceux, qu' il avoit mépriſés auparavant, lui dit: ſi tu t' étois contenté de vivre parmi nous, demeurant dans l' état, où la nature t' avoit mis, tu n' aurois pas reçu un tel affront, & dans ta disgrace, tu n' éprouverois point un pareil traitement.

3. *Tumens*: Pyſzniąc ſię, wynoſząc ſię, z tey bayki wzięte jeſt przyſłowie; Alienis plumis se exornare. Hor; lib: 1. Epiſt: 3.

Né, ſi forté ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum
Furtivis nudata coloribus.
W cudze ſię pióra przybrać.

4. *Fugant*: Rozumiey: *eum*, odpędzaią ją. *Le mettent en fuite.*
5. *Multatus*: Mulctatus, ſkarana, contumeliosè ſusceptus, zelżywie przyięta. *Maltraité* źle traktowany.
6. *Redire cœpit*: rediit, wróciła ſię, reverſus eſt. *Retourna.*
7. *Ad proprium genus*: Ad sui generis aves, do ptaków swego rodzaju.
8. *Repulsæ*: to jeſt: *repulsæ ſuſtinuit notam*, odpędzenia odniosła nieſławę.
9. *Triſtem*: to jeſt: gravem, cieżką nieſławę.
10. *Suſtinuit*: Albo suſtulit, pati *coactus* fuit, przymuſzona była, wytrzymała, poniosła innych ptaków nieſławę, naśmiewiſka.

11. *No-*

FABULA IV.

Avidum ſua sæpe deludit aviditas.

CANIS NATANS.

MITTIT meritò proprium, qui alienum appetit.
Canis, per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit ſimulacrum suum;
Aliamq; prædam ab alio deferri putans,
Eripere voluit: verùm decepta aviditas,
Et quem tenebat ore, dimiſit cibum;
Nec quem petebat, potuit adeo attingere.

FABLE IV.

L' avide eſt souvent la dupe de son avidité.

LE CHIEN NAGEANT.

QUI veut avoir le bien d' autrui, mérite de perdre le ſien. Un Chien portoit un morceau de chair, traverſant une riviere; il vit son ima- ge

11\. *Notam*: Albo ignominiam, niesławę, *la honte*: nota bierze swoje znaczenie *à notis censorum*, od przestrzegania i przyganienia Censorów Rzymskich, do których należało, o każdego wiedzieć życiu, które jeśli się z dobremi obyczajami nie zgadzało, znaczyli Imie takiego, zkąd nota będąc znakiem niesławy, za samą się bierze niesławę; dla czego notam inurere, naznaczyé kogo, bierze się za *infamare*, osławić, przyganić &c. w Polskim iednak języku naznaczyć kogo, niemówi się, za, osławić kogo.

12\. *Nostris sedibus*: Z naszego pomieszkania: *nos demeures, notre Compagnie, notre société.*

13\. *Pati*: Byś była kontenta z tego, co natura dała.

14\. *Calamitas*: Nędza, utrapienie, bierze się za: *Calamitosus*: nec tua calamitas sentiret hanc repulsam, anibyś ty strapiona doznała tey odprawy. Albo: in calamitate non sentires, w biedzie twey niedoznałabyś *&c.*

BAYKA IV.

Łakomy własną się często oszukiwa chciwością.

PIES PŁYNĄCY.

SŁUSZNIE utraca swoje, kto cudzego pragnie.
Przez bystry nurt gdy sztukę pies mięsa unosi,
Obaczy swoię postać w ciekącym krysztale,
A mniemaiąc, że to był nowy kęs dla niego,
Wydrzeć go pokwapił się. Lecz swoją chciwością
Oszukany, i pierwszą wypuścił z paszczęki
Zdobycz, i tey nie dostał, o którą się kusił.

ge dans le miroir des eaux. Croyant qu' un autre chien portoit une autre proie, il voulut la lui arracher; mais son avidité fut bien trompée; il lâcha le morceau, qu' il tenoit en sa gueule, & avec cela ne put attraper celui qu' il desiroit.

Jeſt ona piąta z EZOPOWYCH.

1. *PROPRIUM*, rozumiey: *bonum*. Własne dobro.
2. *Canis*: Podobny przykład temu znaydzieſz w Juſtynie lib: 13. i 6. *de Perdicca* iednym z Wodzów Alexandra Wielkiego, który ſtaraiąc ſię razem o dwie Zony, Kleopatrę Sioſtrę zmarłego Alexandra, i Córkę Antipatra, za odkrytą zdradą żadney nie pojął.
3. *Lympharum in ſpeculo*. Lymphæ, są wody. Sens ieſt: widział w wodach, które jak zwierciadło obrazy pokazują.

4. *Simu-*

FABULA V.

Potentioris ſocietatem fuge.

VACCA, CAPELLA, OVIS & LEO.

NUNQUAM eſt fidelis cum potente ſocietas:
Teſtatur hæc fabella propoſitum meum.
Vacca, & Capella, & patiens Ovis injuriæ,
Socii fuêre cum Leone in ſaltibus.
Hi cum cœpiſſent Cervum vaſti corporis,
Sic eſt locutus, partibus factis, Leo:
Ego primam tollo, nominor quoniam Leo;
Secundam, quia ſum fortis, tribuetis mihi,
Tum quia plus valeo, me ſequetur tertia;
Malô afficietur, ſi quis quartam tetigerit;
Sic totam prædam ſola improbitas abſtulit.

FABLE V.

Fuyez l' alliance d' un plus puiſſant que vous.

LA VACHE, LA CHEVRE, LA BREBIS & LE LION.

L'alliance avec les grands n' eſt jamais bien aſsurée. Cette fable prouve ce que j' avance.

La

4. *Simulacrum*: Wyrażenie, obraz, podobieństwo.
5. *Aliamq; prœdam ab alio*: Littera, m, non eliditur hoc locô, more veterum. Ita Lucret: Semina seq; simul cum eo commiscuit ignis.
6. *Decepta aviditas*: Oszukana chciwość. Za chciwego, *per Metonymiam.*
7. *Adeô*: W tym słowie *Synecphonesis* iest. To jest: złączenie dwóch liter, które się vocales nazywaią, w iednę.

Seu lentô fuerint alveâria vimine texta.
Virg: Geor: lib: 4. Ver: 34

BAYKA V.

Z Panem się niebratay.

KROWA, KOZKA, OWCA, i LEW.

NIGDY niemasz szczerego towarzystwa między
Możnym i chudym; uczy ta tego bajeczka.
Krowa, Koza, i w krzywdach cierpliwa Owieczka,
Zabrawszy towarzystwo z Lwem, mieszkały w gęstwie.
Tam gdy się im udało pokonać Jelenia,
Podzieliwszy na częśći, srogi Lew, tak rzecze:
Ja pierwszą sztukę biorę, bo się Lwem mianuię:
Druga część, i ta do mnie należy, bom śmiały;
Mocnieyszy iestem niż wy, toć i trzecią daycie:
A dotknie się kto czwartey, wnet życiem przypłaci,
Tak cały łup zuchwałey niecnocie dostał się.

La Vache, la Chevre & la Brebis animal sans défense s' associerent dans les bois avec le Lion. Ayant pris un Cerf de riche taille, & les parts étant faites, le Lion parla ainsi: je prends la premiere, parce que je m' apelle Lion; vous me céderez la seconde, parce que je suis brave; la troisiéme me revient, parce que je suis le plus fort; si quelqu' un touche à la quatriéme, il s' en trouvera mal. Ainsi la violence seule emporta toute la proie.

1. *TA fabułka jeſt szóſta z EZOPOWYCH.* Do tey fabułki należy owa: *de Olla œnea, & fictili,* o garncu miedzianym, i glinianym. *Faernus apud Petrum Danet.* Fab: V. Edit: Pariſien: *Potentiorum ſemper eſt vicinitas vitanda tenuioribus.* Z Panem się nie bratay.

2. *Potente:* Potens, Pan możny, wiele mogący, mocny, wielki tu ſię znaczy. *Un Seigneur, un grand, un homme puiſſant.*

3. *Propoſitum:* vel propoſitionem, enunciatum, wyrzeczenie, sentencya. *Ma propoſition, ce que je viens d' avancer de propoſer.*

4. *Patiens injuriœ:* Cierpiący krzywdę. Grammatycy nauczają, że: *patiens injuriam,* kładzie ſię w ten czas, kiedy kto właśnie, i uczynkowie cierpi krzywdę. Patiens zaś injuriæ, który zwykł cierpliwie znoſić krzywdy. *Vid: Voſs: de arte Gram:* lib. 7. Cap: 9.

5. *Sal-*

FABULA VI.

Improborum improba ſoboles.

RANÆ AD SOLEM.

VICINI furis celebres vidit nuptias
ÆSOPUS, & continuo narrare incipit.
Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
Clamorem Ranæ ſuſtulêre ad sidera.
Convició permotus quærit Jupiter
Cauſam querelæ; quædam tum ſtagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus,
Cogitquè miſeras aridâ sede emori,
Quidnam futurum eſt, ſi creârit liberos?

FABLE VI.

Mauvais peres mauvais enfans.

LE SOLEIL & LES GRENOUILLES.

ESOPE vit une belle noce d' un voleur son voiſin, & sur le champ conta cette fable.

C er-

5. *Saltibus :* Gay, gęſtwa, mieysca do łowow spoſobne, w których ſię paſzą zwierzęta.
6. *Vaſti corporis:* Wielkiego Jelenia, *d' un grand corps.*
7. *Nominor Leo :* Bom jeſt Lew. Znaczy pychę: w ſłowie: *quia*, temerè producitur ultima, naturâ enim brevis eſt: przymawia mu *Trombellus* w swoich notach Fab: 5. My powadze Fedra przypiſzem to, który w naſtępujących wierſzach sam one ſkraca.
8. *Tum :* vel præterea, demum, na koniec, częścią, dla tego. *Enfin, outre cela.*
9. *Plus valeo :* valentior sum cæteris. Mocnieyſzy jeſtem nad inne zwierzęta.
10. *Me ſequetur :* mea erit. Moja będzie, za mną póydzie, bez pracy to otrzymam.
11. *Malô*: damnô, poenâ, malè mulctabitur, Fab: 3. Będzie ſkarany.
12. *Præda*: Łup, plon. W senſie właściwym præda znaczy łup, który ſię myśliſtwem doſtaje.
13, *Improbitas*: złość, tu ſię bierze za gwałt i moc z łakomſtwem złączoną. *Mechanceté, violence. Metonymia,* znaczy improbum, złośliwego.

BAYKA VI.

Złego Oyca złe dzieci.

ZABY DO SŁONCA.

BLISKIEGO poſtrzegł EZOP Łotrzyka weſele,
I taką rzekł fabułkę, nieczekając wiele;
Chciało niegdyś w pożycie Słońce pojąć Zonę,
Wnet żałośny pod Nieba głos żaby wydały:
Wzruſzony Jowisz wrzaſkiem niewdzięcznego gminu,
Pyta się ſkarg przyczyny: toż jedna ze ſtawu
Rzeknie: Ieden dziś będąc Tytan suſzy bagno,
I o śmierć nas przyprawia nędznych w suchym ſicie:
A cóż będzie gdy Synów porodzi obſicie?

Certain jour, que le Soleil, vouloit se marier, les Grenouilles éleverent leurs cris jusqu' aux Cieux. Jupiter importuné de ce vacarme, demanda quel étoit le sujet de leurs plaintes. Alors une des habitantes de l' étang, lui dit: aujourd'hui un ſeul Soleil brûle bien tous nos marais, & nous fait mourir misérablement dans nos demeures deſséchées; que sera-ce donc s' il a des enfans ?

1. *Vicini*: Sąsiada Łotrzyka.
2. *Celebres*, znaczy, *Celebratas frequentatas*: Wesele liczne. Celebrare, bierze się za frequenter adire; tak *celebris via*, quæ frequenter á multis *teritur* & *frequentatur*. *Celebris locus*, zkąd *Celebritas*.
3. *Continuó*, statim, simul ac vidit.
Convició, Vociferatione, & clamore. Convicium tu ma secundam longam, non à vitiis dicitur.

FABULA VII.

Stultorum honor inglorius.

VULPES AD PERSONAM TRAGICAM.

PERSONAM tragicam sorté Vulpes viderat;
O quanta species, inquit, cerebrum non habet!
Hoc illis dictum est, quibus honorem, & gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABLE VII.

Les honneurs tournent à la honte des sots.

LE RENARD & LE MASQUE.

UN Renard vit par hazard un masque de Théatre: la belle tête! dit-il, mais elle n' a point de cervelle.

Ce-

1. *PERSONAM*: Larvam, Maszkarę, albo w maszkę przybraną osobę.
2. *Forté*: Casu quodam, przypadkiem, tresunkiem.
3. *Sensum*: judicium, intellectum, rozsądek, jaki pospolicie ludzie mają o rzeczach. *Horat; Satyr*: III. Libr: 1.

Commu-

dicitur, sed à conjunctione vocum. Ani znaczy tu maledictum, albo contumeliam.
4. *Jupiter*: Ociec Bogów. *Vid: Fab: 11. superius* raz na zawſze.
5. *Querelæ*: Vociferationis.
6. *Stagni incola*: Zaba w ſtawie mieſzkająca.
7. *Creâvit*: Optima locutio. Ovid: de Peleo lib: 8, *Metam.*
Magnique Creator (pro Genitor) Achillei.

BAYKA VII.

Głupich doſtoieńſtwa niezdobią.

LISZKA DO OSOBY W MASZCE.

UYRZAWSZY Liszka w Maſzkę przybraną Osobę;
Rzeknie: o jakoś piękna, lecz paſz mozgu w głowie.
Tym to ſłuży, Fortuna którym cześć, i honor
Dawſzy, poſpolitego ujęła rozſądku.

Cela s' adreſſe à ceux, que la fortune a comblés d' honneurs & de gloire, mais à qui elle a refusé le ſens commun.

Communi ſensu planè caret.
Et *Juven: Satyr:* VIII. Verſ: 73.
Rarus enim fermè senſus communis in illa Fortuna - - -

FABU-

FABULA VIII.

Malos tueri haud tutum.

LUPUS, & GRUS.

QUI pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat: primùm quoniam indignos adjuvat;
Impunè abire deinde quia jam vix poteſt.
Os devoratum fauce cùm hæreret Lupi,
Magno dolore victus cæpit ſingulos
Jllicere pretiô, ut illud extraherent malum.
Tandem persuaſa eſt jurejurando Gruis;
Gulæq; credens colli longitudinem,
Periculoſam fecit medicinam Lupo.
Pro quo cum facto flagitaret præmium:
Ingrata es, inquit, ore quæ noſtro caput
Incolume abſtuleris, & mercedem poſtulas.

FABLE VIII.

Il eſt dangereux de ſecourir les méchans.

LE LOUP & LA GRUE.

QUI exige des méchans la recompenſe d' un bienfait, commet deux fautes: l' une en ce qu' il oblige ceux qui en ſont indignes; l' autre parce qu' il ne peut guéres s' en tirer ſain & sauf. *Un*

BAYKA ta jeſt 7. z EZOPOWYCH.

1. *Meritum:* Meritum, pro bene merito, id eſt beneficio ponitur. Qui deſiderat pretium meriti ab improbo: *Celui qui deſire par quelque bon ſervice mériter une récompenſe des méchans.*
2. *Jam vix poteſt:* Eo inſtanti, w momencie, wnet: *Au même inſtant, dans le moment, auſſi-tôt, des-lors.*
3. *Fauce:* za: *fauce* vel *in fauce.*
4. *Victus:* *motus, actus.* Zbolały. *Vaincu, accablé, preſsé.*

BAYKA VIII.

Złym pomagać nie beśpieczno.

WILK, i ZORAW.

KTO za usługi płaty od niecnoty prosi,
Dwa kroć grzeszy: á naprzód, że złym jest pomocą.
Toż: że karę [jak bywa] sam na się sprowadza.
Połkniona kość trefunkiem, gdy w gardle uwięzła
Wilczym, zbolały zaczął powabiać nadgrodą
Każdego z zwierząt, by kość mu wyięli z gardła.
Aż Zóraw namówiony po Wilczey przysiędze
Powierzył długiey szyię Wilkowey paszczęce,
Lekarskiego z hazardem używając kunsztu.
Za co, gdy umówioney doprasżał się płaty.
Niewdzięcznyś! Wilk mu rzecze: całąś z mey paszczęki
Wyiął głowę, á płaty domagać się ważysz!

Un os qu' un Loup avoit avalé, lui demeura dans le gosier: pressé par une vive douleur, il tâcha à force de promesses d' engager les autres animaux à le tirer de ce danger. Enfin la Gruë persuadée par son serment, confia son long cou à la gueule du Loup; & lui fit cette dangereuse operation. Comme elle lui demandoit le prix de son service; Vous étes une ingrate, lui dit-il; vous avez retiré votre téte saine & sauve d' entre mes dents, & vous demandez récompense!

5. Pretio i. e. præmio. Teren: Andr: *Ego pretium ob stultitiam fero.*
6, *Persuasa*: adducta est. Fidem juranti habuit.
7, *Gruis* za *Grus* antiquis. Apud Ennium: *Mentis, pro, mens, Danet.*
8. *Credens*: committens; immittens.
9. *Longitudinem*: za longum *collum*. Modus dicendi, cujus apud Pòétas sunt Exempla permulta. Doctorum corda virorum, pro doctis viris.
11. *Periculosam fecit medicinam Lupo*, Rozumiey że lekarstwo takie było niebeśpieczne Zórawowi, uczynione Wilkowi, bo go mógł pożrzeć; z odpowiedzi to znać Wilka: *Ingrata es.*

FABU-

FABULA IX.

Né insultes miseris.

PASSER & LEPUS.

SIBI non cavere, & aliis consilium dare
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab Aquila fletus edentem graves
Leporem objurgabat Passer: Vbi pernicitas
Nota, inquit, illa est? Quid ita cessârunt pedes?
Dum loquitur, ipsum Accipiter nec opinum rapit,
Questuquè vano clamitantem interficit.
Lepus semianimus mortis in solatium:
Qui modo securus nostra inridebas mala,
Simili querelâ fata deploras tua.

FABLE IX.

N' insultez point aux misérables.

LE MOINEAU, & LE LIEVRE.

MONTRONS en peu de mots que ne pas prendre garde à soi, & donner des conseils aux autres, c' est être bien fou.

Un Moi-

1. *CAVERE*: Providere. *Cavere* naybarziey służy tym, których do rady używaią, jako to ludzi w Prawie biegłych: Cice: lib: 3. Epist: 1. L. *Valerium jurisconsultum valde tibi commendo; sed ita etiam, si non est jureconsultus. Melius enim ei cavere volo, quàm ipse aliis solet.*
2. *Fletus*: pro: Et fletus edentem.
3. *Ubi*: In Exprobrationibus elegans est. Gdzie twoja odwaga? Gdzie słowo dane? *&c.*
4. *Quid ita*: Locutio Ellyptica; pro: ob qnid ita? i. e. ob quam causam?
5. *Nota*: wiadoma, sławna: *Connuë, rénommée, vantée.*

6. Cessa-

BAYKA IX.

Z Cudzey biedy nie natrząsay ſię.

WROBEL i ZAJĄC.

O Sobie nie mieć pieczy, á drugim doradzać
Ieſt rzecz głupia; co kilku pokażemy wierſzy.
Oſtro-krzywemi Zając spięty Orła spony
Gdy żałośnie narzeka, Wróbl mu z natrząśnieniem
Rzecze: Gdzie twoja ſławna chyżość? i takżeś to
Upadł na nogi? W tym go ptak chwyci samego,
I próżno ſkwirczącego porywa w momencie.
A Zając konający cieſząc swą śmierć, rzecze:
Ty, co z naſzey beśpieczny śmiałeś ſię przygody,
Już twoię opłakujeſz, mey podobną, biedę.

Un Moineau inſultoit à un Liévre, qui preſsé ſous les ſerres d' un Aigle faisoit force Cris. Qu' eſt devenuë, dit-il, cette viteſse ſi vantée? Pourquoi tes pieds t' ont-ils ainſi manqué? pendant qu' il parle, un Epervier le prend lui-même ſans qu' il y penſe, & le tuë, malgré ſes plaintes & ſes cris. Le Liévre à demi mort, lui dit: voilà qui me conſole: tu te croyois en ſureté, il n' y a qu' un moment; tu riois de mon malheur; déplores maintenant ta propre deſtinée.

6. *Ceſſarunt:* pro: Pigri & tardi facti sunt: non fecerunt officium. *Se relâcher, ceſſer ſes fonctions, manquer, faire fauxbond.*
7. *Nec opinum*: Nec opinantem.
8. *Interficit* (Eum) clamitantem vano queſtu. *Criant par une vaine plainte,* to jeſt *Clamitantem* & fruſtra querentem. *Clamitantem*, lepiey ſłuży Wróblowi, niż *clamantem.*
9. *Semianimus*, pro *Semianimis.* Sic angvis ſemianimus. *Apud Ennium.*
10. *In solatium*: Tak czytaią *Murſius* i *Faber* apud *Danetum*; lubo drudzy chcą: *in ſolatio*, ien *ſolatium. Voici la Conſolation de ma mort!*

11. *Noſtra mala*, pro: *Noſtrum infortunium.*
12. *Securus*: *Tranquille, qui se croit en ſureté.* Securus : tu znaczy mającego pokoy wnętrzny i ukontentowanie z beśpieczeńſtwa.

13. *Irri-*

FABULA X.

Mendaci ne verum quidem dicenti creditur.

LUPUS & VULPES JUDICE SIMIO.

QUICUNQUE turpi fraude semel innotuit,
Etiamſi verum dicit, amittit fidem,
Hoc atteſtatur brevis ÆSOPI fabula.
Lupus arguebat Vulpem furti crimine,
Negabat illa se eſſe culpæ proximam.
Tunc judex inter illos sedit Simius.
Uterqué cauſam cum peroraſſent suam,
Dixiſse fertur Simius sententiam;
Tu non videris perdidiſſe, quod petis;
Te credo subripuiſſe, quod pulchré negas.

FABLE X.

Le Menteur n' eſt point cru lors même qu' il dit vrai.

LE LOUP & LE RENARD QUI PLAIDENT DEVANT LE SINGE.

QUICONQUE s' eſt fait une fois connoître par quelque fourberie, n' eſt point cru lors même qu' il dit vrai. Cette petite fable d' Esope le fait voir.

Le

1. *FRAUDE*: Fraus turpis; impoſtura. *Une ſupercherie, une fourberie.*
2. *Proximam culpœ.* Propinquam, affinem culpæ.
3. *Sedit*: Locutio eſt petita á rebus forenſibus. Gdzie Sędziowie ſiedzą, á Patronowie ſtojąc sprawy popierają, zkąd mówi ſię: Patron ſtawa w sprawie. *S' aſſit, prit séance. Sedere in aliquem eſt alicujus eſſe judicem. Ovid: Metha: lib: 13. Conſedere Duces.*

4. *Pero-*

13. *Inridebas*: To ſię ſłowo nie znaydzie w Dykcyonarzach *Boudoti*, *Novitii*, *Calepini*, i *Roberti Stephani*, znaczy toż samo co: *Irridebas*. Irrideo zda ſię, że znaczy więcey, niż *derid.o*, gdyż *deridere*, może być zaocznie, *inridere*, jeſt wyśmiewać kogo w oczy.

BAYKA X.

Kłamca nawet prawdę mówiący nie ma wiary.

WILK i LISZKA SPRAWUJĄ SIĘ PRZED MAŁPĄ.

KTOKOLWIEK w chytrey zdradzie jeſt poſzlakowany,
Niech mówi samą prawdę, nikt mu nie da wiary,
Co krótka EZOPOWA Powieść pokazuje:
O wyſtępek Wilk Liszkę złodzieyſtwa pomawiał,
A ta przecząc, dalekom jeſt, prawi, od tego.
W tym Sędziego z urzędem mieysce Małpa wziąwſzy,
Po ſkończonych dowodach i danych replikach,
Powiadaią, że Małpa dała taki wyrok:
Zdami ſię, żeś nie zgubił Wilku czego ſzukasz,
Ty przeczyſz kształtnie temu, coś ukradkiem wzięła.

Le Loup accuſoit le Renard de lui avoir fait un larcin: le Renard ſoutenoit, qu' il n' étoit pas coupable de cette faute. Le Singe allors s' établit Juge entr' eux. Chacun ayant plaidé sa cauſe, le Singe, dit-on; prononça cette ſentence: vous, vous ne paroiſſez point avoir perdu ce que vous demandez; & vous, je croirois aſſez que vous avez pris ce, dont vous vous défendez ſi bien.

4. *Peroraſſent cauſam*: Orationem deduxiſſent ad finem. *Plaider, discuter, détailler, discourir, expoſer.*
5. *Videris. Videri* & non *videri* erat forma antiqua in Sententiis Judicum.
6. *Pulchré*: *Speciosé, callide, ſcité.*

FABU-

FABULA XI.

Ridicula in imbelle virtutis ostentatio.

ASINUS & LEO VENANTES.

VIRTUTIS expers, verbis captans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui.
Venari Asello comite cùm vellet Leo,
Contexit illum frutice, & admonuit simul,
Ut insuetâ voce terreret feras,
Fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
Clamorem subitum tollit totis viribus,
Novoque turbat bestias miraculo;
Quæ dùm paventes exitus notos petunt,
Leonis affliguntur horrendo impetu.
Hic postquam cæde fessus est: Asinum evocat;
Jubetque vocem premere. Tunc iste insolens,
Qualis videtur opera tibi vocis meæ?
Insignis, inquit, sic ut nisi nossem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu.

FABLE XI.

La vanité est ridicule dans un homme sans cœur.

L' ASNE & LE LION A LA CHASSE.

UN POLTRON, qui par ses rodomontades quête des louanges, en impose à qui ne le connoît pas, & sert de jouet à qui le connoît.

Le Lion voulant chasser avec l' Asne le couvrit de brossailles, & lui dit en même temps d' épouvanter les bêtes par une maniere de braire toute nouvelle,

BAYKA XI.

W niedołężnym, śmiechu godna chluba.

OSIEŁ i LEW ŁOWAMI BAWIĄCY SIĘ.

U Kogo omal cnoty, á chwalić się lubi,
Ten łudzi nie znajomych, śmiech czyni wiadomym.
Chcąc Oſła w towarzyſtwo Lew użyć do łowów,
W krzewinie go utaił, dając wraz przeſtrogi:
Aby niewdzięcznym głoſem swym ſtraszył zwierzęta,
A sam uciekające przeymował. Tu Osieł
Nieſpodzianie zaryczy całemi ſiłami,
I zatrwoży zwierzęta nieſłychanym głoſem!
Te z przeſtrachu uchodząc wiadomemi drogi,
Na srogiego Lwa ſtraszny napadaią impet.
Ktòry znużon mordami zawoła na Oſła,
I milczeć mu rozkaże; á Osieł swawolny
Zuchwale spyta: co się ci zda o mym głoſie?
Wyborny, odpowie Lew, ja sam gdybym nieznał
Serca i rodu twego, uciekłbym ze ſtrachu.

nouvelle; que pour lui, il les ſurprendroit dans leur fuite. Auſſi-tôt l' animal aux longues oreilles pouſſe sa voix de toutes ſes forces, & effraye les bêtes par ce nouveau prodige. Tandis qu' épouvantées, elles gagnent les iſſuès du bois qui leur ſont connuès, elles ſe trouvent terraſsées par les vigoureuſes attaques du Lion. Celui-ci, raſſaſié du carnage, apelle l' Asne, & lui commande de se taire. L' Asne alors tout bouffi d' orgueil; quel eſt, à votre avis, le ſervice quel ma voix vient de vous rendre? merveilleux, reprit le Lion, & tel que ſi je n' avois connu ton courage & ton extraction, j' aurois fui avec la même frayeur.

1. *VIRTUTIS*: Virium, *roboris*, fortitudinis, *ſynecdoche*.
2. *Expers*, subauditur *ille, qui*.
3. *Verbis jactans*: Jactans glorioſa verba.
4. *Ignotos*: Activé tu ſię bierze, za tych, którzy nie znaią, qui non noscunt. *Pour ceux, qui ne connoiſſent pas*.
5. *Contexit*: Occuluit, ut non poſſet conſpici.
6. *Insueta*: Quadriſyllaba ut hæc vox ſit, metrum exigit. Sic in Fab: 2.

   Omne inſuetis onus, & cœpiſſent queri.
   Qui n' eſt pas à ſon ordinaire; qui eſt d' une maniere nouvelle.
7. *Exciperet*: Verbum Venatoribus proprium: Virg: Eclo: 3.

   Non ego te vidi Damonis, peſſime, caprum
   Excipere inſidiis, multum latrante Lycisca,
8. *Auritulus*: Asinus dicitur ab auribus longiuſculis, ſic laniger pro ovi; *à lana Fab. 1.* vide *notas*. *Petrus Danetus* in Phædro ad Usum *Serſsmi Delfini*, ponit *Ariculas*, quem ſequi haud placet, niſi putemus Phædrum nullis rei metricæ legibus teneri, vide Tranquillum Fabrum.

9. *Exi-*

FABULA XII.

Utiliſſimum ſæpe quod contemnitur.

CERVUS CORNIBUS IMPEDITUS.

LAUDATIS utiliora, quæ contempſeris,
Sæpe inveniri, hæc exerit narratio.
Ad Fontem Cervus, cùm bibiſſet, reſtitit,
Et in liquore vidit effigiem ſuam;
Hic dum ramoſa mirans laudat cornua,
Crurumquè nimiam tenuitatem vituperat,
Venantûm ſubitò vocibus conterritus,
Per campum fugere cæpit, & curſu levi
Canes eluſit. Silva tùm excepit ferum,
In quâ retentis impeditus cornibus
Lacerari cœpit morſibus ſævis canum.
Tunc moriens vocem hanc edidiſſe dicitur:
O me infelicem, qui nunc demùm intelligo,
Ut illa mihi profuerint, quæ deſpexeram,
Et quæ laudâram, quantùm luctûs habuerint.

9. *Exitus*: Vias elabendi. *Notos*, frequentatos. Juvenal: Satyr: 1.
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lusus
Martis —— Et Virg: 7. Æneid: verſ: 500.
Saucius at quadrupes nota intra *tecta refugit.*

10. *Affliguntur* : Alliduntur terræ.

11. *Premere*: Comprimere, id eſt tacere, ita Virgil.
Sic memorat vocemque premit.

12. *Opera*: Labor, Auxilium. C. Nepos de Alcibiade in ejus vita c. 4. Ejusdem operâ Joniam à societate averterunt Athenienſium.

13. *Animum genusque*: bierze ſię tu *in ſensu ironico.*

14. *Fugiſſem* Danetus retinet *fuiſsem*. Sed corruptè. Faber: *Fuviſſem*, ratione Carminis. Cum etiam legatur apud Plautum in Pænnulo. *Quo genere gnatam? Qui Parentes fuverint?* pro: *fuerint*, *à verbo fuo* quod ne Virgil: in Æneide *Refugit.*
Tros Rutulusve fuat.

BAYKA XII.

Rzecz wzgardzona częſto bywa pożyteczna.

JELEN WŁASNEMI ROGAMI ZAWADZONY.

POKAZUJE ta Powieść, że rzeczy zganione
Zgodnieyſze nam bywaią, niżli zachwalone.
Napiwſzy się ze źrzódła upragniony Jeleń,
Zatrzymał się, i własną uyrzał poſtać w wodzie.
Tam gdy chwali, dziwiąc ſię, gałęziſte rogi,
A z zbytniey subtelności gani prętkie nogi,
Nieſpodzianym przerażon myśliwych łoſkotem,
Uchodzi i lotnemi przez pole krokami
Goniące pſy wyściga; aż w gęſtą krzewinę
Na koniec wpada; swemi tam wſtrzyman rogami,
Dościgniony od wściekłych psów rany odbiera.
W ten czas już umieraiąc, w te ſłowa zawołał:
O jakom nieſzczęśliwy, dopiero doznaję,
Ze wzgardzone mi rzeczy pomogły do życia,
A z którychem się próżno chełpił, zaſzkodziły.

FABLE.

FABLE XII.

Le plus utile est souvent ce que l' on méprise.

LE CERF PRIS PAR SON BOIS.

CETTE *fable fait voir, que ce qu' on méprise, est souvent plus utile que ce qu' on louë.*

Un Cerf aprés avoir bu à une fontaine, s' y arrêta, & considéra son

1. LAUDATIS: Sensu tego taki ieſt porządek: Narratio hæc exerit ea, quæ contempſeris, inveniri sæpè utiliora laudatis, hoc eſt: quam ea, quæ laudantur.
2. *Exerit*: Prodit, aperit, notum facit.
3. *Ad fontem*: Ad, znaczy tu: loci propinquitatem. Bliſkość mieysca.
4. *Reſtitit*: Stetit. Sic & lib: 3. Fab: 7. & 14.
5. *Ramoſa*: Cornua ramis ſimilia.
6. *Venantûm*: pro: venantium albo venatorum. Często ſię takie participium kładnie za Nomen, tak: *Medentum* apùd Lucret: pro: Medicorum, *Virgilius* i *Horacyuſz* położył przeciwnie, Nomen za participium: *Populum late Regem.* Æneid lib: 1. verſ: 21. pro: *Populum* latè regnantem.
7. *Vocibus*: Poſpolitym krzykiem polujących.

8. *Curſu*

FABULA XIII.

Laudatore nihil inſidioſius.

VULPES & CORVUS.

QUI se laudari gaudet verbis ſubdolis,
Serâ dat pænas turpes pænitentiâ.
Cùm de feneſtra Corvus raptum caſeum
Comeſſe vellet celsâ reſidens arbore,
Hunc vidit Vulpes, deinde ſic cæpit loqui:
O qui tuarum, Corve, pennarum eſt nitor!
Quantùm decoris, corpore & vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.

At

ſon image dans l' eau. Tandis que plein d' admiration, il louoit ſon bois, & blâmoit la trop grande maigreur de ſes jambes; tout d' un coup épouvanté par un bruit de Chaſſeurs, il se mit à fuir à travers la campagne, & s' échappa des Chiens par la legéreté de sa courſe. Bien-tôt il se jetta dans la forêt, où se trouvant arrêté par ſon bois, les Chiens le déchirerent à belles dents. Alors, en mourant, il prononça, dit-on, ces paroles: ô malheureux que je ſuis, de ne connoître qu' en ce moment combien ce que je mépriſois m' étoit utile, & combien de maux devoit me cauſer, ce que j' eſtimois tant!

8. *Curſu levi:* Facili, celeri.
9. *Eluſit*: Singularis elegantia dicti: Eluſit Canes. Jllis videlicet flexibus, circuitibusquè implicitis & in se redeuntibus, quales faciunt in fuga feræ, & ſic inſequentes Canes eludunt. Valet: effugit, evaſit. *Mettre les Chiens en defaut, s' esquiver.*
10. *Sylva excepit ferum.* Piękna i to *Metaphora.* Las przyiął, przygarnął, dał obronę uciekającemu zwierzęciu. *La forêt reçut le Cerf.*
11. *Ferum*: pro: fera, ita Virg: de Equo Trojano lib. 2. Æneid:

    In latus: inquè feri curvam compagibus alvum.

    Et Martialis de Formica:

    Implicuit tenuem ſuccina gutta ferum.
12. *Retentis*, retentus, impeditus; Cæſar de Bello Civil: *Impeditiſſima* (dixit) itinera,
13. *Ut illa:* Ut *pro*: quantùm. Quantùm luctûs, pro: quantùm damni.

BAYKA XIII.

Podchlebca nayzdradliwſzy.

LISZKA i KRUK.

KTo SIĘ kocha w pochwałach ſłów gładkich chytrego,
Dość ma za czaſem kary, gdy pòźno żałuje.
Porwany gdzieś syr z okna, gdy Kruk na wyſokim
Usiadłſzy drzewie, chciwie pożerać zaczynał,
Poſtrzegła to zazdrośna Liszka; i tak rzekła:
O Kruku, jak cię pięknie odziewaią pióra!
Jaki ciała kształt zdobi, i jak piękna głowa!
Gdybyś miał głos, nad ciebie niebyłoby ptaka,
A on głupi gdy z głoſem popiſać ſię kwapi,

At ille, dùm vult etiam vocem oſtendere,
Dimiſit ore caſeum, quem celeriter
Doloſa Vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demùm ingemuit Corvi deceptus ſtupor.
Hâc re probatur, quantùm ingenium valet;
Virtute semper prævalet sapientia.

FABLE XIII.

Rien de plus trompeur qu' un flateur.

LE RENARD & LE CORBEAU.

QUI se plaît à recevoir de fauſſes louanges, a la honte de s' en repentir trop tard.

Un Corbeau perché ſur un grand arbre, s' apprétoit à manger un froma-

1. *SUBDOLIS verbis*: Dolo formatis, & compoſitis ad voluntatem audientis.
2. *Serâ*: Petrus Danetus habet *ferè* pro: *ſera*, ac ſi hoc adjectivum non haberet ſuum ſubſtantivum: *pœnitentiâ*. Nos quotquot legimus auctores, *ſerâ*, invenimus, tenemusquè.
3. *Dat pœnas*: Pænas dare, pendere, dependere, solvere, perſolvere, luere dicimus, ſed iſta patientis sunt. Agentis vero: exigere, poscere, repetere, capere, infligere, irrogare pænas.
4. *Turpes*: Ob aliorum riſus, quibus exponuntur. Hoc senſu dicimus: *Dare ſe riſui*, h. e. *aliorum ſe riſui* exponere.
5. *Cum de feneſtra Corvus*: Pulchrè hic Horat: lib: 1. Epiſt: XVII. verſ: 50.
Sed tacitus pasci ſi poſſet Corvus, haberet
Plus dapis, & rixœ multò minus invidiœque.

6. *Reſi-*

FABULA XIV.

Fallax vulgi judicium.

EX SUTORE MEDICUS.

MALUS cùm Sutor inopiâ deperditus,
Medicinam ignoto facere cæpiſſet loco,

Et

Wypuścił smaczny z pyſka kęs, którego prętko
Zdradliwa Liszka w głodną porwała paſzczękę.
A Kruk zwiedzion proſtoty swey żałować zaczął.
Tą się rzeczą probuje, za co ſtoi dowcip:
Więcey biegłość częſtokroć, niż siły dokażą.

fromage qu' il avoit pris ſur une fenêtre ; un Renard l' apperçut, & ſe mit à lui parler ainſi : o Corbeau, que ton plumage eſt brillant ! que ton corps & ta tête raſſemblent de beautés ! ſi tu avois de la voix, nul oiſeau ne l' emporteroit ſur toi. Celui-ci voulant auſſi montrer ſa voix, laiſſa tomber ſon fromage, que le ruſé Renard ſaiſit dans le moment avec une dent gloutonne. Alors le Corbeau pris pour dupe, gémit de sa ſtupidité.

On voit par cette ſable, combien l' eſprit eſt utile, & que l' adreſſe ordinairement l' emporte ſur la force.

6. *Reſidens celsa arbore*: id eſt. Sedens in celsa arbore.
7. *O qui:* O! quantus, qualis.
8. *Decōris*: Eſt genitivus à decor, non à: decus.
9. *Prior*, pro: *Præſtantior*, ſive potior.
10. *Oſtendere*: Significare, ſibi non deeſſe vocem.
11. *Tum ſtupor Corvi deceptus ingemuit: Alors la ſtupidité du Corbeau trompée gémit. Stupor Corvi*, pro: Corvus *ſtupidus cum gemitu dixit. Ut, violentia Turni apud* Virg: lib: Æneid: XI. verſ: 376.
   Talibus exarſit dictis violentia Turni:
   Dat gemitum——Id eſt: *Turnus violentus.*
12. *Quantum ingenium valet.* Hic m, more antiquo non eliditur.
13. *Virtute*: i. e. vi, & fortitudine.
14. *Sapientia*, Aſtutia.

BAYKA XIV.

Nie dobry Sędzia pospólſtwo.

Z SZEWCA LEKARZ.

NIE BIEGŁY Szwiec w swey sztuce, ściśniony ubóſtwem,
Lekarzem ſię uczynił w kraju nie znajomym,

Et venditâret falso antidotum nomine,
Verbosis acquisivit sibi famam strophis.
Hic, cùm jaceret morbo confectus gravi,
Rex Urbis, ejus experiendi gratiâ
Scyphum poposcit; fusâ dein simulans aquâ
Antidoto miscere illius se toxicum,
Ebibere jussit ipsum, posito præmiô.
Timore mortis ille tùm confessus est:
Non artis ullâ medicum se prudentiâ,
Verùm stupore vulgi factum nobilem.
Rex advocata concione, hæc edidit:
Quantæ putatis esse vos dementiæ,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?
Hoc pertinere verè ad illos dixerim,
Quorum stultitia quæstus impudentiæ est.

FABLE XIV.

Le Peuple est un mauvais juge.

LE CORDONNIER DEVENU MEDECIN.

UN MAUVAIS Cordonnier réduit à la derniere indigence, se mit à exercer la Médecine dans un endroit, où il n' étoit pas connu; & vendant de faux antidote, il s' acquit de la réputation par ses charlatanevies. Le Roi de la ville étant dangereusement malade, voulut éprou-

ver ce

1. *MALUS*, Artis suæ imperitus.
2. *Deperditus*. Cujus facultates omnes sic erant exhaustæ, ut nec Sutorem agere posset.
3. *Ignoto*. Peregrino, ubi nemo eum noverat.
4. *Facere*. Artem medicam exercere. *Exercer, practiquer, cultiver.*
5. *Falso nomine*. Id est: Quod falsó habebat hoc nomen. Nam non verum erat antidotum. *Antidotum*, Jest lekarstwo przeciwko truciznie.
6. *Strophis*. Cicer: in Cæcin: *laquos* verborum appellavit. *Strophœ proprié laquei sunt pro feris decipiendis apti.*

7. *Hic,*

I tam zaczął przedawać fałszywy antydot,
Długiemi rzecz udając mataćtwy, wſławił się.
A tym czaſem Król miaſta złożony chorobą,
By dzielności doświadczył nowego Medyka,
Bierze kielich, i czyſtą lejąc mieſza wodę,
Udając, źle truciznę mieſzał z antydotem.
Potym mu naznaczywſzy płatę. wypić każe.
Dopiero lękając ſię śmierci, Szwiec wyznaje:
Że nie biegłością w sztuce lekarſkiey, lecz głupſtwem
Gminu podłego ludzi, do tey przyſzedł ſławy.
Król w jedno lud zwoławſzy, rzecz do nich uczynił:
O jak wielkie Mieſzczanie jeſt waſze szaleńſtwo!
Co dziś zdrowie i głowę temu powierzacie,
Ktòry by trzewik zdziałał, nogi dać nie chcecie.
Ta bajeczka owym to zdaniem moim ſłuży,
Ktòrych głupſtwo, oſzuſtòw niewſtydnych bogaci.

---

ver ce qu' il sçavoit faire; il demanda un verre, puis y ayant mis de l' eau, il feignit de mêler du poiſon avec l' antidote, & commanda au Médecin de le boire, lui promettant récompenſe. Celui-ci dans la crainte de la mort, avoua pour lors qu' il ne devoit point sa reputation à ſa ſcience, dans l' art de la médecine, mais à la ſotise du peuple. Le Roi auſſi-tôt fit aſſembler les habitans, & leur adreſſa ces paroles: conſidérez combien eſt grande votre ſolie, vous qui ne craignez pas de confier vos têtes à un homme, à qui perſonne n' a voulu donner ſes pieds à chauſſer.

On peut dire que ceci convient parfaitement à ceux, dont la ſotise ſert de revenu à quiconque veut les tromper.

7. *Hic*, pro: tunc, eo tempore. Virg: Æneid: lib: 11. ver: 533.
Hic Priamus quanquam in media jam morte tenetur,
Non tamen abſtinuit.

8. *Jaceret:* decumberet præ ægritudine.

9. *Rex Urbis:* Qui ſummam tenet, & regit in Urbe.

10. *Ejus experiendi gratiâ.* Ut ipſum tentaret, ut periculum faceret in arte medica, quam ille profitebatur. *Pour expérimenter, ou par l' expérience.*

11. *Toxicum:* Antiquis, taxicum, ab arbore taxo, peſtifero.

12. *Poſi-*

12. *Poſito*: propoſito. Sic Virg: lib: V. Verſ: 292.
Invitat pretiis animos & præmia ponit.
13. *Mortis*: Imminentis ex hauſtu poculi venenati, ſicut credebat.
14. *Non artis ulla* i. e. Se non factum eſſe nobilem ullâ *prudentiâ* (i. e. *ſcientiâ, peritiâ artis*) verùm ſtupore Vulgi. *Qu' il n' étoit devenu fameux par aucune connoiſſance de cet art, mais par la ſotise du peuple.* *Nobilem*, refertur ad claritatem famæ.
15. *Advocata concione*: Poſtquam populum convocaſſet.
16. *Capita*: Pro vita ipſa, crebro apùd Cicero: Elegantiſſimè autem hoc loco uſurpatur pro-

FABULA XV.

Pauper Dominum, non ſortem mutat.

ASINUS & SENEX.

IN PRINCIPATU commutando Civium,
Nil præter Domini nomen mutant pauperes.
Id eſſe verum parva hæc fabella indicat.
Aſellum in prato quidam paſcebat Senex;
Is hoſtium clamore subitò territus
Suadebat Aſino fugere, ne poſſent capi.
At ille lentus: Quæſo, num binas mihi
Clitellas impoſiturum victorem putas?
Senex negavit. Ergo quid refert meâ
Cui ſerviam, clitellas dùm portem meas?

FABLE XV.

Le Pauvre change de Maitre ſans changer de fortune.

LE VIEILLARD & L' ASNE.

DANS une révolution de gouvernement, les pauvres ne ſont que changer le nom de leur maitre. Cette fable en montre la vérité.

Cer-

propter ſequentem locum: *pedes*; augetquè dicti acrimoniam ex oppoſitione capitis cum pedibus. Danet hic.

17. *Non dubitatis*: Audetis, ſuſtinetis, nihil veremini.

18. *Calceandos*: Calceis inſtruendos, muniendos.

19. *Commiſit*: Appoſitè sanè. Cato apud Gellium lib: 15. Itaque auditis, non auſcultatis, tanquam *Pharmacopolam*: nam ejus verba audiuntur, verùm ei se nemo *committit*, ſi æger eſt.

20. *Quorum ſtultitiâ*: é quorum hominum ſtultitia, id eſt: ſimplicitate quæſtum facere poſſunt improbi & impudentes, qualis hic Sutor fuiſſe deſcribitur.

BAYKA XV.

W Odmianie Panów Ubodzy nie korzyſtają.

STARZEC i OSIEŁ.

W ODMIANIE Rządów imie tylko się odmienia
Pańſkie, á nie Pan, chudych dla Obywatelów.
Że tak jeſt w rzeczy, krótka ta uczy bajeczka.
Głodnego niegdyś Oſła paſł Starzec na łące,
W tym głoſem nieprzyiacioł znienacka ſtrwożony
Do ucieczki namawia Oſła, by schwytany
Nie zoſtał; ten Leniwy rzecze: powiedz jeśli
Dwoje na mię zwycięzca ſiodeł włoży? naymniey,
Odpowie Starzec; jakąż mam z odmiany zdobycz?
Kiedy zawſze móy cięźar równie dzwigać muſzę?

Certain Vieillard faisoit paître un Asne dans un pré: tout à coup épouvanté par le cri des ennemis, il voulut perſuader à l' Asne de s' enfuir, afin qu' ils ne fuſſent point pris; mais l' Asne ſans s' émouvoir, lui répondit: penſez-vous, je vous prie, que le vainqueur me charge de deux bâts? Non, reprit le Vieillard: que m' importe donc, ajoûta l' Asne, à qui je ſois, ſi je porte mon bâts à l' ordinaire?

1. *PRINCIPATU*: Generatim, pro quovis imperio ſumitur. Cicer: in Epiſt: ad Atti: lib: xv. Epi: 4.
2. *Quidam*: Alii legunt: *timidus*, quod ſatis congruè Senibus convenit.

3. *Ne-*

FABULA XVI.

Fidejuſſorem infidum cave.

OVIS & CERVUS.

FRAUDATOR nomen cùm locat ſponſu improbo,
Non rem expedire, ſed mala videre expetit.
Ovem rogabat Cervus modium tritici
Lupo ſponſore; at illa præmetuens doli:
Rapere, atq; abire ſemper aſsuevit Lupus,
Tu de conſpectu fugere veloci impetu:
Ubi vos requiram, cum dies advenerit?

FABLE XVI.

Gardez-vous d' un répondant de mauvaiſe foi.

LA BREBIS & LE CERF.

UN FOURBE qui s' oblige ſous mauvaiſe caution, ne deſire pas s' acquiter, mais trouver un ſubterfuge.

Le Cerf

1. *FRAUDATOR*: Qui causâ defraudandi ſuos Creditores agit.
2. *Nomen locat*: Nomen locare dicebatur debitor. *Nomen facere*, dicebatur Creditor. Trombel: in notis Fabul: Et *locare nomen*, *ſignific: engager ſon nom*: *Contracter obligation, s' engager, s' obliger.*
3. *Improbo*: Qui ſolvendo non eſt, nec poteſt præ inopia.
4. Non rem expedire, ſed mala videre expetit. Obſcurior ſenſus eſt. Significat enim:

Non ſin-

3. *Negavit*: i. e. dixit non impofiturum binas clitellas. *Clitellæ*. Jeft to ofobliwfze fiodło dla Ofłów, i Mułów drzewem w okrąg obwiedzione, aby włożone z ciężarem kofze, bydlęcia nie cisnęły i nie mulały.
4. *Ergo*: Sc: dixit Afinus.
5. *Dum portem, fisi, cum, puisque, dés que.*

BAYKA XVI.

Strzeż fię Rękoymi nie pewnego.

OWCA, i JELEN.

NIE SZCZERYM zdrayca słowem gdy się o co ręczy,
Nie ftara fię wykonać, lecz fzuka wybiegów.
Jeleń niegdyś o korzec uprafzał pfzenicy,
Owcy, á Wilk się ręczył. Ta zdrady fię bojąc
Rzecze: Wilk zwykł wydzierać mocą, i uchodzić,
Ty z oczu lotnym krokiem uciekać; á kędyż
Mam was fzukać, gdy przyidzie termin do oddania?

Le Cerf demandoit, à la Brebis un boiffeau de bled, fous la caution du loup; mais celle-ci appréhendant quelque fupercherie, lui dit: le Loup a coûtume de prendre, & de s' en aller; toi, tu difparois avec une vîteffe extrême: où irai-je vous chercher, quand le jour du payement fera venu?

Non fincere agere, sed aliquod architectari malum vult. Danet. Sub hac fabula.
5. *Præmetuens doli*: Statim & in anteceffum metuens. Optima locutio. Sic *metuentior undæ*. Ovid: Epift: Her. Idem faftor: VI.
Quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Maro Æneid: 5.——— *Metuens pericli.*
6. *Dies*: quæ folutioni foret præftituta. C. Nepos Attico cap: 9. cum illa fundum fecunda fortuna emiffet in diem.

FABU-

FABULA XVII.

Calumniatorem ſua pœna manet.

OVIS CANIS & LUPUS.

SOLENT mendaces luere pænas maleficî.
Calumniator ab Ove cùm peteret Canis,
Quem commodaſſe panem se contenderet,
Lupus citatus teſtis, non unum modò
Panem debere, verùm affirmavit decem.
Ovis damnata falso teſtimonio,
Quod non debebat, solvit. Poſt paucos dies
Ovis jacentem in fovea proſpexit Lupum:
Hæc, inquit, merces fraudis á Superis datur.

FABLE XVII.

Il eſt un juſte chatiment réſervé à la calomnie.

LA BREBIS, LE CHIEN & LE LOUP.

TOT, ou tard les faux témoins ſont punis de leur impoſture.

Un

1. ZDA SIĘ, że ta bayka napiſana ieſt *in gratiam Sejana*, który za czasów Tyberyuſza Ceſarza wiele udaniem i potwarzami przewodził nad innych, ale potym sam był z roſkazu tegoż Ceſarza zabity, á ciało bez pogrzebu trzy dni było na pośmiewiſko poſpòlſtwa wyſtawione. Patrz: lib: III. in Prolog: verſ: 41.
2. *Luere*: Puniri ob maleficia.
3. *Maleficî*: per Syncopen, pro *Maleficiî*. Tak Wirg: ma *otî* za: *otii*. Terent: *pretî* za: *pretii*.

4. *Calu-*

BAYKA XVII.

Potwarca ściąga na ſię karę.

OWCA, PIES, i WILK.

GODNĄ kłamcy swey złości zwykli miewać karę.
Gdy się Pies upomina potwarca od Owcy
O chleb, twierdząc upornie, że oney pożyczył.
Wezwany do tey sprawy za świadka Wilk wyznał:
Ze nie ieden, lecz dzieſięć chlebów Owca winna.
Ta fałszywym świadectwem przekonana, oddać
Muſiała, czego nigdy nie wzięła. Lecz w krótce,
Poſtrzegłſzy Wilka w jamie już oſadzonego,
Taką, rzeknie, szlą płatę Bogowie Szalbierzom.

Un chien de mauvaiſe foi, demandoit à la Brebis un pain qu' il ſoûtenoit lui avoir prêté: le Loup appellé pour témoin, affirma que non-ſeulement elle en devoit un, mais dix. La Brebis condamnée ſur ce faux temoignage, paya ce qu' elle ne devoit point. Peu de jours après, elle apperçut le Loup pris dans une foſse: voilà, dit-elle, la récompenſe que les Dieux réſervent aux fourbes.

4. *Calumniator: Calomniateur, qui dit des fauſſetès; menteur, impoſteur, de mauvaiſe foi.* Qui Calumnias exercet. Ordo verborum eſt perturbatus, ſimplex ita ſe habet. Canis Calumniator cum peteret panem ab Ove, quem (scil: panem) contenderet ſe commodaſſe (scil: Ovi.)
5. *Commodaſſe*: Alii *Commendaſſe*, pro depoſuiſſe, nos ſtamus pro vulgata, quam & lupi teſtimonium firmare videtur.
6. *Ovis*: alii habent *Bidens*, quod ovem apud Pòétas ſignificat.
7. *Jacentem*: Delapſum atquè captum.

FABULA XIX.

Omnem aditum malis præcludito.

CANIS PARTURIENS.

HABENT insidias hominis blanditiæ mali;
Quas ut vitemus, versus subjecti monent:
Canis parturiens cum rogasset alteram,
Ut fætum in ejus tugurio deponeret,
Facile impetravit: dein reposcenti locum,
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores catulos posset ducere.
Hoc quoque consumpto, flagitare validius
Cubile cæpit: Si mihi & turbæ meæ
Par, inquit, esse potueris, cedam locô.

FABLE XIX.

Ne donnez aucune entrée aux méchans.

LA CHIENNE AVEC SES PETITS.

LES Caresses des méchans couvrent quelque trahison; la fable qui suit nous avertit de nous en défier.

Une

1. *HABENT:* Continent in se.
2. *Quas:* pro: *Eas.*
3. *Versus subjecti: Les vers qui sont ci-dessous. Qui suivent.*
4. *Alteram*, pro: *aliam.* Siquidem indeterminate dicitur de alia cane.
5. *Deponeret*: deponere liceret.
6. *Admovit preces*: usitata locutio *Phædro.* lib: 3. Fab: XVI. & lib: 4. F. 25.

7. *Dum:*

BAYKA XIX.

Z Złym naymniey nie wdaway ſię.

SUKA SZCZENNA.

ZŁEGO Człeka łagodne zdradę knują ſłowa;
Których byś ſię ſtrzec umiał, naucza ta bayka.
Bliſka pſica wydania płodu, proſi drugiey,
By swey jey pozwoliła dla szczeniąt goſpody.
Co łacno otrzymała. A gdy o swe mieysce
Owa ſię dopraſzała, ta znowu nalegać
Poczęła, o krótki czas proſząc, aby dziatki
Mocnieyſze łacniey mogła za sobą prowadzić.
Ale i ten wypłynął gdy czas, á uſilniey
Swey się budy domagać zacznie, tu już rzeknie:
Zrównaſzli się mi z dziećmi w siłach, mieysce wrócę.

Unne Chienne ſur son terme emprunta la loge d' une autre pour y faire ſes petits, elle l' obtint aisément. Celle-là enſuite redemandant ſa place, elle la ſupplia de lui donner encore un peu de temps, jusqu' à ce que ſes petits fuſsent plus forts pour la ſuivre. Ce ſecond terme expiré, elle commença à redemander ſa loge avec plus d' empreſſement. Si vous pouvez, repondit l' autre, être auſſi forte que moi & ma troupe, je quitterai la place.

7. *Dum:* pro: donec. Virg: Æneid: 16. *Dum fortuna fuit.*
8. *Ducere:* Abigere catulos robuſtiores, vel educere é tugurio.
9. *Turbæ:* pro: Catulis meis, pullis.
10. *Par:* Resiſtere potueris. Par viribus. *Egale en forces.*
11. *Cedam loco:* Faciam tibi locum. *Je partirai, je me retirerai, je ſortirai, je décamperai de la place.*

FABU-

FABULA XX.

Stultitia plerumque exitio eſt.

CANES FAMELICI.

STULTUM Conſilium non modò effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
Corium depreſſum in fluvio viderunt Canes.
Id ut comeſſe extractum poſſent facilius,
Aquam cæpêre bibere; sed rupti prius
Periêre, quàm quod petierant, contingerent.

FABLE XX.

Souvent l' imprudence nous perd.

LES CHIENS AFFAMÉS.

UNE fole entrepriſe, non-ſeulement ne réuſſit pas, mais même conduit les homme à leur perte. *Des*

1. *Devocat:* In ruinam homines ducit. Devocare ad perníciem, *appeller, attirer, dans le précipice.* Do zguby przywieść.
2. *Depreſſum:* Merſum. Ut etiam, deprimere naves. *Apud Nepot.*

3. *Co-*

FABULA XXI.

Miſer vel ignaviſſimo cuique ludibrio eſt.

LEO SENIO CONFECTUS.

QUICUNQUE amiſit dignitatem priſtinam,
Ignavis etiam jocus eſt in caſu gravi.
Defectus annis, & deſertus viribus

Leo

BAYKA XX.

Częſto nieroſtropność przywodzi do zguby.

PSY ZGŁODNIAŁE.

CZĘSTO SIĘ nie udaje, co zła rada wſzczyna,
Owſzem oſtatnią nieſie zgubę Człowiekowi.
Zatopioną pſy głodne w rzece widząc ſkórę,
By ią łacniey gryść mogły, na brzeg wyciągnąwſzy,
Złopać wodę poczęły nagle, aż rospukły
Pierwiey, niż dokazały, o co się kusiły.

Des Chiens apperçurent un cuir enfoncé dans une riviere. Pour le ma nger plus à leur aiſe après l' en avoir tiré,ils ſe mirent à boir l' eau; mais ils creverent avant que de parvenir à ce, qu' ils deſiroient.

3. *Comeſſe*: Comedere, ut eſſe edere.
4. *Rupti*: Disrupti nimio aquæ potu.
5. *Contingerent*: pro: attingerent. Virgil.
Funemque manu contingere gaudent.

BAYKA XXI.

Z Nędznego lada kto ſzydzi.

LEW w STAROSCI.

KTo z pierwſzey spadł godności,to ma w ſwym nieſzczęściu;
Ze i podłey chałaſtry podlega szyderſtwom.
Lew laty ociężały, i ſił poſtradany

Le-

Leo cùm jaceret, ſpiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum venit dentibus,
Et vindicavit ictu veterem injuriam.
Infeſtis Taurus mox confodit Cornibus
Hoſtile corpus. Aſinus ut vidit ferum
Impunè lædi, calcibus frontem exterit.
At ille exſpirans: Fortes indignè tuli
Mihi inſultare: te, naturæ dedecus,
Quòd ferre cogor, certè bis videor mori.

FABLE XXI.

Le Malheureux eſt inſulté même par le plus lâche.

LE LION ACCABLE DE VIEILLESSE.

CELUI qui a perdu ſa premiere dignité, devient dans ſon malheur le jouet des plus mépriſables.

Un Lion abbatu de vieilleſſe, & dénué de forces, étoit Couché prêt à ren-

1. *IGNAVIS*: Imbellibus, timidis deriſui eſt & contemptis.
2. *Defectus annis*: Qui deficiebat propter annos.
3. *Trahens*: Significatur difficultas, & quaſi ultimi conatus vivendi.
4. *Fulmineis dentibus*: Qui inſtar fulminis ſternunt & proterunt obvia quæque. Ovid: lib: 10. Metam. Verſ: 550.
   Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.
   Galli: de foudre, qui reſſemblent à la foudre, menaçantes comme la foudre.
5. *Infeſtis: Ennemies, dangereuſes, pernicieuſes, meurtrieres.* 6. *Fron-*

FABULA XXII.

Qui alteri ſuam ob cauſam commodat, injuriâ poſtulat id gratiæ apponi ſibi.

MUSTELA & HOMO.

MUSTELA ab homine prenſa cùm inſtantem necem
Effugere vellet: quæſo, inquit, parcas mihi,

Quæ

Leżał gdzieś tam oſtatniey czekając godziny.
W tym Dzik nadſzedł, i mſzcząc ſię dawnych krzywd oſtremi,
Jak piorunem uderzył kły; równie poſtąpił
Srogiemi bodząc rogi Byk nieprzyiaciela.
Bacząc to Osieł, iż Lew odiąć się nie może:
W głowę go, mſzcząc ſię i on, kopyty ugodził.
Tu rzeknie Lew konaiąc: Mocnieyſzych, niżli ty,
Ciężko znioſłem pogardy; natury obelgo!
Od cię iż cierpieć muſzę, dwa razy umieram.

à rendre le dernier ſoupir. Un Sanglier avec ſes dèfenſes menaçantes vint à lui, & d' un coup qu' il lui porta, vengea les injures qu' il en avoit reçuës. Au même inſtant un Taureau de ſes cornes meurtrieres, perça le corps de ſon enemi. L' Asne voyant qu' on pouvoit impunément offenſer cet animal, lui caſſa la tête à coups de pieds. Alors le Lion expirant proféra ces paroles: j' ai ſupporté avec indignation les outrages des plus courageux; mais m'inſulter! toi l'opprobre de la nature! ce que je ſuis obligé de ſouffrir; certes, il me ſemble mourir deux fois.

6. *Frontem*: id eſt *Leonis*. *Exterit*, comminuit, calcitrando confringit.
7. *Indigne*: Cum indignatione tuli fortes. *J' ai ſupporté avec indignation les courageux.*
8. *Bis video mori*: Semel per vim & vulnera, & iterum per infamiam, cum bona fama ſit veluti altera vita, & ob id vitæ æqui paretur. Infame enim vinci ab ignavo, glorioſum a forti. Unde Virgil:
Æneæ Magni dextrâ cadis.

BAYKA XXII.

Kto własney ſzuką korzyści w ſłużeniu drugiemu, próżno uſiłuje, aby to mu poczytano za łaſkę.

ŁASICA i CZŁOWIEK.

Od pewnego złapana Człowieka Łaſica
Chcąc uyść śmierci: proſzę cię, rzecze, daruy życiem

Quæ tibi moleſtis muribus purgo domum.
Reſpondit ille: Faceres ſi causâ meâ,
Gratum eſſet, & dediſſem veniam supplici;
Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis,
Quas ſunt roſuri, ſimul & ipſos devores,
Noli imputare vanum beneficium mihi;
Atquè ita locutus, improbam letho dedit.
Hoc in ſe dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata ſervit utilitas ſibi,
Et meritum inane jactant imprudentibus.

FABLE XXII.

Ceux qui n' obligent que pour leur interêt, demandent à tort qu' on leur en ait obligation.

L'HOMME & LA BELETTE.

UNE Belette priſe par un homme, voulant éviter la mort qui la menaçoit, lui dit: épargnez-moi, je vous prie, moi qui purge votre maiſon

1. *Necem inſtantem*: *Une mort prochaine, préſente, qui preſſe, qui menace.*
2. *Moleſtis*: Ordo eſt: Quæ purgo domum à muribus moleſtis. Palladius de muſtela apud Danetum hic:

   Mordaces morſu ſolitus conſumere mures,
   Inviſum & domibus perdere dente genus.
3. *Gratum*: Acciperes pro ea opera vicem, ſi meâ causâ faceres.
4. *Laboras*: Operam das, navas,
5. *Reliquiis*: Reliquiis, quæ ſunt roſuri. Reliquium, & in plurali Reliquia neutro genere à Latinis dicuntur. Plaut: in Milite glorioſo reliquia in neutro uſurpavit: *At pedites-tibi reliquia erant, ſi viverent.*

6. *Impu-*

FABULA XXIII.

Suspecta malorum beneficia.

CANIS FIDELIS.

REPENTE liberalis ſtultis gratus eſt,

Rerum

Tey, która twóy dom czyści od myſzy szkodliwych.
Na co Człek rzeknie: byś to maiąc wzgląd na moje
Dobro czyniła, miło mi byłoby, owſzem
Przepuściłbym proſzącey; lecz gdy dla pożytku
To czyniſz swego, krſzyny, któreby myſzy ziadła
Chcąc zebrać, potym same zjadaſz: niechciey zatym
Wmawiać we mnie, że łaſkę w tym mi swoję czyniſz.
To wyrzekłszy szkodliwe zgładził z świata zwierze.
Niechay sobie przypiſzą tę bajeczkę ludzie,
Ktòrzy swego ſzukaiąc w uſługach pożytku
Chcą wmówić w mniey przezornych, że im łaſkę czynią.

---

des rats qui vous incommodent. L' Homme lui répondit; ſi tu le faiſois à cauſe de moi, je t' en ſçaurois gré, & t' accorderois la grace que tu demandes; mais comme tu ne prens cette peine que pour profiter des reſtes, qu' ils auroient rongés, & pour les manger eux-mêmes; ne me fais point valoir un ſervice imaginaire: & cela dit, il tua cette bête malfaiſante.

Ceux qui n' agiſſent que pour leur utilité particuliere, & vantent aux dupes leurs prétendus ſervices, doivent reconnoître que ceci ſ' adreſſe à eux.

6. *Imputare beneficium*: Non eſt hoc loco acceptum referre beneficium, ſed collatum cui. Senſus enim eſt: Noli jactare & venditare, quod mihi pro beneficio dederis.
8. *Improbam*: Crudelem & avaram, ut liquet ex ſuperioribus.
7. *In se*: id eſt. Contra ſe.
9. *Quorum*: Qui quicquid agunt, id suâ causâ agunt, & tamen venditant credulis & imperitis pro beneficiis.
10. *Jactat*: Jactare eſt iterum atquè iterum repetere. Virg: Æneid: lib: 2. verſ. 588. *Talia jactabam*———
11. *Imprudentibus*: Apud imprudentes, id eſt ſimplices. Contrario ſensu vocat per itos Fab: sequenti, & cautos Fab: 25.

BAYKA XXIII.

Dobrodzieyſtwa złych są podeyrzane.

PIES WIERNY.

Miły ieſt głupim, nagle kto szczodrym się czyni;

Rerum peritis irritos tendit dolos.
Nocturnus cùm fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi :
Heus, inquit, linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini : multùm falleris;
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias nè meâ culpâ lucrum.

FABLE XXIII.

Les bienfaits des méchans sont suspects.

LE CHIEN FIDELE.

QUI tout à coup devient libéral, plaît aux sots; en vain tend-t'il des piéges à ceux qui ont de l'expérience. *Un*

1. *REPENTE:* Ex improviso & præter spem, quia præter consuetudinem ejus.
2. *Tendit:* à Venatione desumptum. Tendi retia dicuntur feris. Sic tendere insidias, dolos. 3. *No-*

FABULA XXIV.

Potentes nè tentes æmulari.

RANA RUPTA.

INOPS potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam Rana conspexit Bovem,
Et tacta invidiâ tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem : tùm natos suos
Interrogavit : an Bove esset latior ?
Jlli negârunt. Rursùs intendit cutem
Majore nisu, & simili quæsivit modo
Quis major esset ? Jlli dixerunt Bovem.
Novissimè indignata, dùm vult validius
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

FABLE-

Lecz biegłych nie oſzuka takich sideł kunſztem.
Nocny Złodziey poſzedłszy, gdy chlebem pſa godzi,
Doświadczaiąc, ieśli się da uwieść pokarmem.
Ey niecnoto! rzecze Pies, chceſz mi gębę zamknąć,
Bym nieſzczekał, majątku Pana broniąc, mocno
Myliſz się. Owſzem nagła ta dobroć być każe
Oſtròżnieyſzym, z mey winy byś nie miał pożytku.

Un voleur de nuit ayant jetté du pain à un chien pour eſſayer ſi, à la vuë du manger, il ne pourroit pas se laiſſer ſurprendre. Oüi-dà, dit le Chien, vous voulez me lier la langue, de peur que je n' abboye pour l' intérêt de mon maître? vous vous trompez ſort, car cette généroſité extraordinaire m' engage à me tenir ſur mes gardes, de peur que vous ne faſſiez capture par ma faute.

3. *Nocturnus*: Noctu furari ſolitus.
4. *Pro re*: Sc: Cuſtodienda & servanda. Cæterum: rei appellatio generalis eſt, & extenditur ad omnia bona, quæ quis poſſidet.

B A Y K A XXIV.

Nie pniy ſię nad ſtan; albo: Z możnieyſzemi nie idź w paragon.

ZABA ROZPUKNIONA.

GINIE chudy, możnego gdy chce naśladować.
Niegdyś Zaba na buyney łące widząc Ciołka,
Zaźdrością zdięta piękney dziwiąc ſię mężności,
Nadęła chrapowatą ſkòrę, potym spyta
Synów swych, czy wielkością przechodziła Wołu?
Ci przeczą. A ta znowu ſkórę większą mocą
Nadyma, i znowu ſię wypytywa, czyli
Wół był, lub ona większa? Wòł, rzekną, nie równie.
Toż rozgniewana, gdy ſię barziey ieſzcze sili
Nadąć, w tym nieſzczęśliwa rozpukłſzy się, legła.

BAY-

FABLE XXIV.

Ne cherchez point à aller de pair avec les Grands.

LA GRENOUILLE QUI CREVE.

LES Petits se perdent en voulant imiter les Grands.
Un jour une Grenouille vit un Bœuf dans un pré, jalouse d' une gros-

1. *Potentem*: Divitem. Fab: 30. de Proceribus dicitur.
2. *Tacta invidiâ*: Correpta, commota, incensa. *Frappée, prise par l'envie, Envieuse, jalouse.*
3. *Negarunt*: Responderunt non esse tam latam.

FABULA XXV.

Rete nè tendas Accipitri & Milvio.

CANIS & CROCODILUS.

CONSILIA qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, & deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine
A Crocodilis nè rapiantur, traditum est:
Igitur cùm currens bibere cæpisset Canis,
Sic Crocodilus: Quam libet lambe otio,
Noli vereri. At ille: facerem mehercùlè,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ.

FABLE XXV.

Ne tendez point de piege à plus fin que vous.

LE CHIEN & LE CROCODILE.

CEUX qui donnent de mauvais conseils aux personnes sensées, perdent leur peine, & en sont honteusement raillés.

On dit

1. *CANES currentes bibere*: *Plinius lib: 8. Certum est* (inquit) juxta Nilum amnem canes currentes lambere, nè Crocodilorum aviditati occasionem præbeant. *Danet hic.*
2. *In Nilo*: Nilus Fluvius Africæ maximus, quem unum è brachiis Gehonis antiqu puta-

groſſeur ſi prodigieuſe, elle gonſla ſa peau pleine de rides; puis demanda à ſes petits ſi elle n' étoit pas plus groſſe qué-le Bœuf; ils lui repondirent que non. Elle étendit encore ſa peau avec plus d' effort, & leur demanda, comme auparavant, qui des deux étoit le plus gros: le Bœuf, lui repondirent-ils. Enfin, outrée de dépit, elle voulut tant s' enfler, qu' elle creva.

4. *Niſu:* Operâ, labore, conatu.
5. *Quis:* Valet ac: *Uter.*
6. *Noviſſimè:* Ultimò. *Tout de nouveau, enfin.*
7. Hanc ſabulam attigit Horat: lib: 2. Satyr: 3.

BAYKA XXV.

Próżna praca zaſtawiać ſieci na Jaſtrzębia i Kaniuka.

PIES i KROKODYL.

KTo mądrym Politykom z chytrością doradza,
I pracę darmo traci, i śmiech czyni z ſiebie.
Powiadaią że biegąc Psy brzegiem wzdłuż Nilu,
Złopią wodę by uszły zębów Krokodyla;
W ten ſposób, gdy Pies w biegu wody ſię napija,
Krokodyl rzekł do niego: Nie bóy ſię, lecz ile
Chceſz, pić możeſz spokoynie; ten mu: uczyniłbym,
Gdybym nie wiedział, chciwyś iak ieſt mego mięſa.

On dit que le long du Nil, les Chiens boivent en courant, de peur d' être pris par les Crocodiles. Un Chien donc ayant commencé à boire de la ſorte, un Crocodile lui parla ainſi: buvez auſſi doucement que vous voudrez, ne craignez point. Mais le Chien lui répondit: aſſurément je le ferois, ſi je ne te connoiſſois pas ſi friand de ma peau.

putabant, ut habet Lucanus lib: 10. Hodie compertum eſt hunc oriri ex duobus fontibus in Æthiopia Superiori, & in Regno Abaſſenorum in Terra Sachala inter montes excelſos, ſitos ultra tropicum cancri, 12. circiter gradibus circa æquatorem. Vid: Hiſtoriam Africæ *de Marmol: & diſſerta. Isaaci Voſſii de Nili Origine.*

3. *Croco-*

3. *Crocodilus*: Lepiey, niż *Corcodilus*. Crocodilus animal Ægypti quadrupes, formam præseferens lacertæ, extenditur ad longitudinem 17 cubitorum. Nascitur ex ovo, magnitudinis ovi anserini. In Editione Rennen: habetur : *Le Crocodile est un ani-*

mal am-

FABULA XXVI.

Par pari refertur.

VULPES & CICONIA.

NULLI nocendum; si quis verò læserit,
Multandum simili jure, fabella admonet.
Vulpes ad cænam dicitur Ciconiam
Prior invitâsse, & illi in patina liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerat Ciconia.
Quæ Vulpem cùm revocasset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit: huic rostrum inserens
Satiatur ipsa, & torquet convivam fame.
Quæ cùm lagenæ frustrà collum lamberet,
Peregrinam sic locutam Volucrem accepimus:
Sua quisque exempla debet æquô animô pati.

FABLE XXVI.

Chacun a son tour.

LE RENARD & LA CICOGNE.

IL ne faut insulter personne. Cette fable apprend que quand on a insulté quelqu'un, on mérite un pareil traitement.

Le Re-

1. *Nocentem. Nocere*: *Nuire, faire tort, blesser, choquer, offenser.*
2. *Multandum simili jure* : Id est pænâ talionis. Unde Cicero: quis aspernabitur idem jus dici sibi, quod ipse aliis dixit, vel dici effecit.
3. *Vulpes* : pro : Vulpis.

4. Posui-

mal amphibie, qui a la forme d' un Lezard. Cet animal eſt fort vorace, & mange les hommes lors qu' il peut en attraper.

4. *Quamlibet:* Quantum libet.

5. *Otio:* Sine metu. Otium ad potandum habere. Apud Terent:

6. *Temerè:* Audacter, ſinè periculi metu.

BAYKA XXVI.

Wet za wet ſię oddaje.

LISZKA i BOCIAN.

NIE OBRAŻAY nikogo; á gdy cię pokrzywdzą,
Tymże kształtem im oddać, naucza bajeczka.
Mówią że pierwſza była Liszka, co Bociana
Zaproſiła na ucztę, i na płaſkiey miſie
Dała mu do jedzenia coś trochę poliwki.
Gość lub łaknął, tak trefney nie mógł użyć cześci;
Wzajemnie przeto Liszkę zapraſza na obiad,
I butel przed nią ſtawi z potrawą drobiąką,
Z tey sam ſięga, á chytrą trapi głodem Liszkę.
Ta gdy w koło gęſiora próżno liże ſzyię,
Zamorſki Ptak, jak mówią, tak iey rzekł: iż każdy
Dobrym swe winien znoſić umyſłem przykłady.

Le Renard, dit-on, invita le premier la Cicogne à ſouper, & lui ſervit dans un plats, un mets fort liquide, dont elle ne put goûter, quoiqu' elle eût grand appétit. La Cicogne à ſon tour invita le Renard, lui préſenta une bouteille pleine de viande hachée; puis y paſſant ſon bec, elle en prenoit à ſon aiſe, & laiſſoit mourir de faim ſon convié. Comme le Renard léchoit inutilement le cou de la bouteille, l'oiſeau paſſager, dit on, lui parla ainſi: chacun doit ſouffrir qu' on le traite, comme il a traité les autres.

4. *Posuiſſe:* Proprie de ferculis; ut Apposuiſſe.

5. *Sorbitionem:* Jusculum aliquod. *Un breuvage.*

6. *Revocaſſet:* Viciſſim vocaſſet. *Vocare c' eſt: appeller, inviter à un repas. Revocare, c' eſt: rappeller, inviter à ſon tour, rendre le repas.*

Nota: koniec tey Bayki nie jeſt : że trzeba złym za złe płacić: ale, że kto innych źle traktuje, ten na zły też traktament zaſługuje.

7. *Intrito*: Comminuto. Panis intritus & friatus in aquam & vinum.

8. *Plenam lagenam poſuit*: In veteri marmore invenitur, teſte Daneto hic : *Laguna*. Rigal-

FABULA XXVII.

Avarus ſuus ſibi carnifex eſt.

CANIS, THESAURUS, & VULTUR.

HÆc res avaris eſſe conveniens poteſt,
Et qui humiles nati, dici locupletes ſtudent.
Humana effodiens oſſa, theſaurum Canis
Invenit, & violârat quia Manes Deos,
Injecta eſt illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut ſanctæ religioni penderet.
Itaque aurum dùm cuſtodit, oblitus cibi,
Fame eſt conſumptus: quem ſtans Vulturius ſuper,
Fertur locutus : o Canis, meritò jaces,
Qui concupîſti subitò regales opes,
Trivio conceptus, & educatus ſtercore.

FABLE XXVII.

L' avare eſt lui-même ſon bourreau

LE CHIEN, LE THRESOR & LE VAUTOUR.

CECI peut bien convenir aux avares, & à ceux qui nés pauvres, cherchent à ſe metre au rang des riches.

Un chien

1. *Hœc res*: Hæc fabula, narratio, argumentum.

2. *Eſſe conveniens*: Convenire poteſt. Senſus talis eſt: Hæc fabula convenire poteſt avaris, & illis, qui humili loco nati ſunt, & volunt ab aliis dici & haberi locupletes.

3. *Dici*; Hæc vox dici, vocari, incedere &c. biorą ſię częſto za: *eſſe*. Æneid: lib: 1.
Ast ego, quœ Divûm incedo Regina, Jovisque
Et ſoror & conjux ———

4. *Eſſo-*

Rigallius vult legi juxta veteres libros: *Lagona*, ſed non advertit, in Græcis nominibus v. perſæpè legi ut o. *ita* ὺυξ *nox.*

9. *Peregrina volucris*; Ciconia, quæ quot annis abire, & reverti solet. Nobis Polonis notiſſima.

BAYKA XXVII.

Łakomiec ſam ieſt ſobie katem.

PIES, SKARB, i SĘP.

ŁAKOMYM, i ubogo co się narodzili,
A chcą się maiętnemi zwać, ta bayka ſłuży.
Wygrzebuiąc Pies ludzkie z ziemi kości, napadł
Na Skarb, lecz że tym dziełem obraził dusz Bogi,
Wſtąpiła weń bogactwa żądza za tę winę,
Że zgwałcił Swięte mieysce. A tak gdy z pilnością,
Zapomniawſzy na pokarm, ſtrzeże chciwy złota,
Sam się umorzył głodem. To widząc zdumiały
Sęp nad nim ſtoiąc, rzeknie. O Psie! ſłuſznieś poległ,
Który nie pomniąc na ſtan, na podłe rodziny,
Osiągnąć w punkcie chiałeś Królewſkie doſtatki.

Un chien déterrant des os de mort, trouva un threſor; & parce qu' il avoit offensé les Dieux Mânes, ils lui inſpirerent l'amour des richeſſes, en puniton de ce qu' il avoit violé la ſainteté de la Religion. Ainſi gardant ſon threſor, il ne ſongea point à manger, & mourut de faim. On rapporte qu' un Vautour étant ſur lui, prononça ces paroles: ô Chien! tu mérites bien ton ſort, toi qui, né dans carrefour & nonrri d' ordures, as tout d' un coup aſpiré aux richeſſes des Rois.

4. *Effodiens*: Cibi scilicet gratiâ.

5. *Violârat*, violaverat, alii legunt (ut Danet) violavit. *Manquer de reſpect, profaner, offenser.*

6. *Manes Deos*: Deos inferorum; alii putant hoc nomine appellatas fuiſſe animas ſeparatas á corpore. Unde antiquas videmus inſcriptiones: *Diis manibus.* Alii denique accipiunt pro ipſis oſſibus & cineribus.

7. *Pœ-*

7. *Pœnas ut religioni penderet.* Id eſt: violatæ religioni ſepulchrorum, quod antiquitus grandè erat piaculum. Ut & ſævire in mortuos: Cic: de legi: Deorum Manium jura ſancta ſunto. Et Virg: Æneid: 3.

Quid miſerum Ænea laceras, jam parce ſepulto,
Parce pias ſcelerare manus.

Jam verò religio dicitur de omnibus his, quæ religioſe debent obſervari & cuſtodiri.

8. *Vul-*

FABULA XXVIII.

Ne magnus tenuem deſpicito.

VULPES & AQUILA.

QUAMVIS ſublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet ſolertiæ.
Vulpinos catulos Aquila quondam ſuſtulit,
Nidoque impoſuit, pulli ut eſcam carperent.
Hanc perſecuta Mater orare incipit,
Ne tantùm miſeræ luctuum importet ſibi.
Contempſit illa, tuta quippe ipſo loco.
Vulpes ab ara rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,
Hoſti dolorem damno miſcens ſanguinis.
Aquila, ut periclo mortis eriperet ſuos,
Incolumes natos ſupplex vulpi reddidit.

FABLE XXVIII.

Grands, ne mépriſez point les Petits.

LE RENARD & L' AIGLE.

SI élevé que l'on ſoit, on doit craindre les petits, parce que ſouples & adroits, ils trouveut le moyen de ſe venger.

Un jour une Aigle enleva le petits d'un Renard, & les porta dans ſonaire

1. *Quamvis:* Senſus eſt: Quantumvis ſint ſublimes aliqui, tamen debent humiles metuere.
2. *Vindictam:* Senſus eſt: Quia Solertes licet humiles, ſuo tempore ſciunt vindictam ſumere. *La Vengeance eſt ouverte,* id eſt facile.

3. *Su-*

8. *Vulturius*: & Vultur.
9. *Regales*: Majores quàm privatas & tibi competentes. Maximas.
10. *Trivio*. In trivio: Trivium hic ſignificat viam in genere. Aliás eſt: ubi tres viæ concurrunt.
11. *Educatus*: Nutritus ſordibus. Jn triviis enim omnes ſordes & purgamenta abjiciebantur.

BAYKA XXVIII.

Podłym nie gardź luboś mocny.

LIS i ORZEŁ.

BY kto był naymocnieyſzy, podłych się bać trzeba,
Dowcipna w zaſzkodzeniu zemſta znaydzie ſposób.
Niegdyś Orzeł kochane dziatki Lisa porwał,
I na swym złożył gniaździe, by napaſł Orlęta.
W pogoń za nim szła Matka i proſić zaczęła:
By ſtrapioney tak cięſzkich nie przyczyniał smutków.
Orzeł w górze beśpieczny, gdy nie dba na żale,
Gdzieś z Ołtarza porwawſzy Liszka ożog nieſie,
I w koło drzewa ogień wznieca, by wzajemnie
Zgubą Synów o równy żal Orła wprawiła.
Orzeł by z takiey toni wyrwał swoie plemie:
Błagaiąc Lisa, żywe oddał cudze dzieci.

ſon aire pour ſervir de nourriture à ſes Aiglons; le Renard courant après elle, la ſupplioit de ne point cauſer une ſi grande douleur à une mere infortunée. L'Aigle en ſureté par ſa ſituation, mépriſa ces prieres. Le Renard alors prit ſur un autel un tiſon ardent, & environna entierement l'arbre de flâme, préparant à ſon ennemi un ſujet de douleur par la perte des ſes Aiglons. L'Aigle ſuppliante rendit au Renard ſes petits ſains & ſaufs pour ſauver les ſiens de la mort qui les menaçoit.

3. *Suſtulit*: Secum vexit in ſublimè.
4. *Nidoque*: Pullis ſuis appoſuit. Vel: in nido poſuit.

5. *Escam*: Ut illis catulis pulli vefcerentur. *Carpere* hic, pro: discerpere.
6. *Ne importet tantum luctuum*: Afferret. Livi: lib: XXIV. Difcordia Civilis, quas importet clades. *De ne point préparer tant de chagrins.* Sibi miferæ, *à elle mlaheureufe mere; à une mere defolée, infortunée.*
7. *Ardentem facem*: Non eft hic gratis pofitum epithetum: *ardentem.* Fax enim nihil aliud eft, quam fruftum, five fuftis incifus ex arbore picei generis, quibus ignis aleba-

FABULA XXIX.

Est, cui magno conftitit dicterium.

ASINUS & APER.

PLERUMQUE ftulti rifum dum captant levem,
Gravi deftringunt alios contumeliâ,
Et fibi nocivum concitant periculum.
Asellus Apro cum fuiffet obvius:
Salve, inquit, frater. Jlle indignatus repudiat
Officium, & quærit, cur fic mentiri velit.
Asinus demiffo (*pede*) si fimilem negas:
Tibi me effe, certè fimile eft hoc roftro tuo.
Aper cùm vellet facere generofum impetum,
Repreffit iram, & Facilis vindicta eft mihi:
Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

FABLE XXIX.

Un mot de raillerie coute fouvent cher.

L'ASNE & LE SANGLIER.

SOUVENT les fots cherchant à plaifanter, piquent vivement les autres par des paroles offenfantes, & se font un mauvais parti.

Un Asne ayant rencontré un Sanglier, lui dit: bon jour, mon frere.

Celui-ci

1. *Captare rifum levem.* *Chercher, saifir une legere matiere de rire.*
2. *Deftringant*: Ovid: 2. Trift: Non ego mordaci deftrinxi carmine quenquam.
3. *Nocivum concitant.* Damnofum, nocens, noxium. Concitant fibi. *Excitent contre eux, s'attirent.* Periculum nocivum. *Une avanture facheufe.*

4. *Officium*:

alebatur, tam in aris Deorum, quàm in privatorum focis. Fax igitur nisi sit ardens, merum lignum est. Virg: habet.

Ferroquè faces inspicat acuto.

Et: ardentem dare visa facem.

8. *Dolorem*: Sensus est: Et dolore hostem affecit, & *damnô sanguinis*. Id est: Natorum periculô. Ita Venus apud Virg: vocat Æneam: *Sanguis meus.*

BAYKA XXIX.

Zart nie wczesny często drogo kosztuje.

OSIEŁ i DZIK.

PŁOCHO żartuiąc głupi gdy chcą śmiechy czynić,
I drugich dotykaią szkodliwą potwarzą,
I na się niebeśpieczne sprowadzaią skutki.
Napotkał niegdyś Osieł zuchwałego Dzika,
I rzekł mu: witay Bracie! á ten się obruszy,
I gardzi powitaniem, pytaiąc się, czemu
Tak by kłamał? á Osieł skazawszy na kopyt
Swey nogi, rzeknie: przeczysz żem iest ci podobny?
Pewnie, że twey ma noga iest podobna mordzie.
Dzik obrażon, gdy silnie chce ugodzić Osła,
Przytłumił gniew swóy mówiąc: łacna mi iest zemsta,
Lecz się nie chce wylaniem podłey juchy mazać.

Celui-ci indigné rejetta le compliment, & lui demanda pourquoi il s'avisoit de mentir ainsi. L'Asne montrant son pied, repartit: si vous niez que je vous sois semblable, du moins ceci ressemble assurément à votre boutoir. Le Sanglier prêt à fondre sur lui, retint sa colere, & lui dit: la vengeance m'est facile; mais je ne veux pas me souiller d'un sang aussi méprisable.

4. *Officium:* Humanitatem, civilitatem. *Un bon service, un plaisir, une gracieuseté, une politesse, une civilité, une honêteté, un compliment.*

5. *Demisso pede*: Pede posuimus non aliter, ut in authore invenitur, ne juvenum offendantur aures & animi, cùm & pes Asini habet aliquam similitudinem cum rostro apri.

6. *Generoſum* : Dignum genere ſuo.
7. *Facilis* : Facillimè poſſum vindictam de te ſumere. 8. *Igna-*

FABULA XXX.

Mala publica in plebem recidunt.

RANA PRUDENS.

HUMILES laborant, ubi potentes diſſident.
Rana in palude pugnam Taurorum intuens,
Heu quanta nobis inſtat pernicies ! ait.
Interrogata ab alia : cur hoc diceret ?
De principatu cùm decertarent gregis,
Longèque ab illis degerent vitam Boves :
Statio, ait, separata, ac diverſum eſt genus :
Sed pulſus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede.
Caput ita ad noſtrum furor illorum pertinet.

FABLE XXX.

Les maux publics retombent ſur le peuple.

LA GRENOUILLE PRUDENTE.

SI les Grands ſont en diviſion, les petits en souffrent.
Une Grenouille voyant de ſon marais un combat de Taureaux, s' écria :

1. *Humiles laborant ubi Potentes diſſident* : Senſus eſt : Cives adfliguntur, ubi Proceres diſſident. Horat. hic appoſitè.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
2. *Gregis* : Grex hic pro armento.
3. *Statio, ſeparata* : Ac si diceret : Illi quidem nemora & campos, nos ſtagna & paludes incolimus.

4. *Nemo-*

7. *Ignavo*: Ignavi animalis ſanguine. *Ignavus*, pro imbecilli, & invalido.

BAYKA XXX.

Nieſzczęścia publiczne kończą ſię uciemiężeniem Poſpólſtwa.

ZABA PRZEZORNA.

WIELE cierpią ubodzy. gdy ſię możni wadzą.
Zaba z bagna uyrzawſzy bodzących ſię Byków,
Krzyknie: Nieſtetyż wſzyſtkie jużeśmy zginęły.
Co takiego! spytana, za co tak narzekaſz?
Nie o nas, o pierwſzeńſtwo trzody sprzeczka Byków.
Zyią też dość daleko od nas. A ta rzeknie:
Plac utarczki daleki, rodzay Wołów różny,
Lecz który z Państwa lasu wygnan, tu uciecze,
Do ſkrytych mieysc tego to ſkryie ſię jeziora,
Pewnie nas kopytami podeptawſzy zetrze;
Ich ſzalona naſzey ſię głowy tyka bitwa.

écria: quel malheur, hélas! nous menace. Une autre lui demanda: pourquoi elle diſoit cela, puisqu' ils ſe battoient à qui ſeroit le premier du troupeau, & que les Bœufs vivoient loin d' elles. Le champ de bataille eſt éloigné de nous, & c' eſt un peuple tout différent; mais celui qui depouillé de sa royauté dans la forêt aura pris la fuite, se retiréra dans les lieux les plus écartés de ce marais, & nous écraſera par sa lourde démarche. Ainſi leur fureur nous touche de près.

4. *Nemoris:* Nemus propriè sylva paſcendis armentis apta.
5. *Obteret nos duro pede, d' un pied dur, lourd & peſant.*
6. *Caput noſtrum*: Ab eorum pugna & certamine noſtra ſalus pendet. *Notre tête, ce qui nous tuche le plus; ce qui nous eſt le plus cher. Notre vie.*
7. *Ita*: Hoc modo, hac ratione.

FABULA XXXI.

Cui fidas, vide.

MILVIUS & COLUMBÆ.

QUI se committit homini tutandum improbo,
Auxilium dum requirit, exitium invenit.
Columbæ sæpe cum fugissent Milvium
Et celeritate pennæ vitâssent necem,
Consilium raptor vertit in fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolô:
Quare sollicitum potius ævum ducitis,
Quàm regem me creatis, icto fædere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuria?
Jllæ credentes, tradunt sese Milvio;
Qui regnum adeptus cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
De reliquis tunc una: Meritò plectimur.

FABLE XXXI.

Prenez garde à qui vous fiez.

LE MILAN & LES PIGEONS.

CELUI qui se met sous la protection d' un méchant homme, en cherchant du secours, trouve sa perte.

Les Pigeons ayant échappé plusieurs fois au Milan, & évité la mort par leur

1. *Se committere:* Oddać się komu. *Se confier, se livrer.*
2. *Tutandum:* Qui se hominis improbi tutelæ committit. *Pour être protégé.*
3. *Celeritate pennæ:* Singularis pro plurali. *Per Synecdoche alas intellige. Par la légereté de leurs plumes, de leurs aîles.*

4. Consi-

BAYKA XXXI.

Partz komu masz wierzyć.

KANIUK i GOŁĘBIE.

KTo złemu się Człekowi w obronę oddaie,
Kędy szuka pomocy, tam znayduie zgubę.
Pierzchały przed Kaniukiem, gdy nie raz Gołębie
I bystrością lotnych piór uchodziły śmierci.
Ptak by sobie poradził, udał się do zdrady,
A bezbronny ich rodzay taką podszedł sztuką:
Po co, prawi, w kłopocie prowadzicie życie;
A nie raczey mię Króla obierzecie sobie?
Taki pokóy zawarłszy, bespieczne uczynię
Od wszelkich krzywd. Te wierząc, w rząd mu się poddały.
A on Państwo objąwszy, pojedynkiem zjadać
Zaczął, rządy sprawuiąc srogiemi pazury.
W ten czas z ostatnich ieden miał rzec; słusznie cierpim.

par leur vol rapide; l' oiseau ravisseur eut recours à la ruse, & trompa ce foible peuple par cet artifice: pourquoi, dit-il, menez-vous une vie remplie d' allarmes, plutôt que de me prendre pour votre Roi; moi qui apres le traité conclu, vous mettrois à couvert de toute injure? Pleins de confiance, ils se livrerent au Milan, qui parvenu à royauté, commenca à les manger les uns aprèt les autres, & à leur faire sentir son empire, par la cruauté de ses serres. Alors un de ceux qui restoient, dit: nous avons ce que nous méritons.

4. *Consilium*: Vim ingenii. *Vertit in fallaciam, convertit, intendit. Tourna son projet, son dessein, ses vuës du coté de la ruse, de l' adresse, de l' intrigue.*
5. *Ducitis*: Vitam degitis. Quare potius in perpetua anxietate, sollicitudine & cura vivitis?

6. *Icto*: Inito fædere. Icere dicitur pro, ferire fædus, quia olim in confirmandis fæderibus victimæ cædebantur. *Frapper l' alliance.* Virg:

Cæsâ jungebant fœdera porcâ.

7. *Vesci*

7. *Vesci singulas:* Pro singulis. Virg: Æneid: 8. v. 640.
Quid puer Ascanius? superatne & vescitur auras.
8. *Singulas:* Unam post alteram. Alias post alias *Livianum est; les unes aprés les autres.*

EXPLICIT LIBER IMUS.

Veteres absoluto libro aliquo ad calcem ponebant: Explicit: *Hieronym9 ad Marcellam: Solemus completis opusculis, ad distinctionem rei alterius sequentis medium interponere,* Explicit, *aut* feliciter explicit *Danet hic.*

PHÆDRI
FABULÆ.
LIBER SECUNDUS.

PROLOGUS.

Exemplis continetur ÆSOPI ſtylus:
Nec aliud quicquam per fabulas quæritur,
Quàm corrigatur error ut mortalium,
Acuatque ſeſe diligens induſtria.
Quodcunque fuerit ergo narrandi genus,
Dum capiat aurem & ſervet propoſitum ſuum,
Re commendetur, non Auctoris nomine.
Equidem omni curâ morem ſervabo ſenis.
Sed si libuerit aliquid interponere,
Dictorum ſenſus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector accipias velim,
Sic iſtam tibi rependet brevitas gratiam,
Cujus verboſa ne ſit commendatio,
Attende cur negare cupidis debeas,
Modeſtis etiam offerre, quod non petierint.

F E D R A
B A Y K I.
KSIĘGA DRUGA.

PRZEMOWA.

W przykładach ſię zawiera kształt mowy EZOPA
Ani czego innego ſzukaią powieści,
Jeno, by ludzkie błędy były poprawione,
A rozum się poznaniem pilnym rzeczy ćwiczył,
Przeto jakieſiękolwiek tu zamkną rozmowy,
Byle były przyiemne, i szły za ſwym celem,
Wezmą zaletę z ſiebie, nie z ſławy Autora.
Ja też ſposob mòwienia Starca chować będę.
Z tym wſzyſtkim jeśli swego co przydam, by rzeczy
Rozmaitość z odmianą zmyſł Ludzki cieſzyła,
Przyim to za wdzięcznie, proſzę miły Czytelniku;
A tak nadgrodzi wierſzow kròtkość, tę ci łaſkę,
Którey, aby pochwała przydługa nie była,
Uważ już, za co chcącym to miałbyś odmówić,
Co dla ſkromnych czyni ſię, lub o to nie proſzą.

FABLES

FABLES DE PHEDRE,

LIVRE SECOND.

PROLOGUE.

LE genre d' ESOPE consiste dans les exemples; tout le but de ces fables est

1. *Exemplis*: In exemplis continetur. *Est contenu; renfermé, consiste dans les exemples.* Continetur pro: constat,
2. *Stylus*: Alii habent: *genus*, sed utroque modo bene. *Stile, genie, genre, méthode, maniere d' écrire.* Perperam quidem intelligunt de genere hic loqui ÆSOPI. Nec illi recté, qui genus scribendi ad genus mortalium contrahunt, ac si diceret Phædrus: *Genus mortalium continetur exemplis ÆSOPI. Genus scribendi* sive fabularum invenitur etiam aliis in locis. In Prolo: lib: IV. & alibi.
   Usus vetusto genere, sed rebus novis.
3. *Quam ut error mortalium corrigatur. Qu' afin que l' erreur des mortels soit corrigée.*
4. *Acuatque:* Id est: exerceatque. *Que l' esprit soigneux s' aiguise, devienne pénétrant, se perfectionne.*

5. *Indu-*

FABULA I.

Sunt etiam sua præmia laudi.

LEO & PRÆDATOR.

SUPER juvencum stabat dejectum Leo:
Prædator intervenit partem postulans:
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere;
Et improbum rejecit. Forté innoxius
Viator est deductus in eundem locum,
Feroque viso retulit retrò pedem.

Cui

bles eſt que les hommes ſe corrigent de leurs égaremens; & que leur esprit se perfectionne par l'exactitude. Ainſi, quelque ſorte de narration qu'on y trouve, pourvu qu'elle plaise & qu'elle tenda à ſon but, elle eſt recommandable parce qu'elle renferme, & non pas par le nom de l'auteur. Aſſurément je suivrai, avec tout le ſoin poſſible la méthode de mon ancien. Mais ſi je trouve à propos d'y insérer quelque chose, pour que la variété du discours réveille l'attention, lecteur, trouvez-le bon, je vous prie. Auſſi serai-je três-court; de peur même que mon avertiſſement ne ſoit trop long: conſiderez pourquoi on ne doit rien dire aux gens curieux, mais découvrir aux perſonnes retenuës ce dont elles ne s'informent point.

5. *Induſtria: L'induſtrie, l'habilité, la ſcience, la prévoyance.*
6. *Capiat aurem:* Delectet, teneat, admittatur auribus. *Qu' il se ſaisiſſe, qu' il s' empare de l' oreille, qu' il gagne, qu' il charme l'oreille.*
7. *Morem ſervabo ſenis.* Conſuetudinem. *Senis.* Id eſt: ÆSOPI antiquioris ſcriptoris fabularum. Honoris cauſa nominat *ſenem* ut alibi. lib: 3. fab: 3. *Naris emunctæ ſenex.*
8. *Libuerit:* Scilicet, mihi.
9. *Dictorum:* Facetiarum, jocorum, fabularum.
10. *Ut delectet. Que ſlate ſentiment, réjouiſſe l' esprit.*
11. *In bonas partes. Recevez prenez, celle en bonne part: ne le trouvez pas mauvais.*
12. *Sic iſtam tibi rependet &. Auſſi, en revanche, en récompenſe ma brieveté vous rendra-t'-elle pareille grace. Vous récompenſcrat-elle de cette faveur.*
13. *Modeſtas:* Qui modicis ſunt contenti.

BAYKA I.

Ma ſwoję pochwała nadgrodę.

LEW i ZBOYCA.

TRZYMAŁ już zabitego Lew Cielca w pazurach,
Kiedy nadszedłſzy Zbóyca części sobie proſi,
Dałbym, rzecze Lew, gwałtem byś sam brać nie umiał,
I odpędził niecnotę: w tym trefunkiem przyidzie
Na toż mieysce niewinny podróżny; lecz srogą
Zrażony Lwa poſtacią, nazad cofnął nogę.

Cui placidus ille : non eſt quod timeas, ait:
Et, quæ debetur pars tuæ modeſtiæ,
Audacter tolle. Tunc diviſo tergore,
Sylvas petivit, homini ut acceſſum daret.
Exemplum egregium prorſùs & laudabile.
Verùm eſt aviditas dives, & pauper pudor.

FABLE I.

La vertu trouve sa récompenſe.

LE LION & LE VOLEUR.

UN Lion tenoit un Bouvillon terraſsé ſous ſes griffes. Un Voleur ſurvint, lui en demanda part: je te la donnerois, dit le Lion, ſi tu n'avois coûtume de prendre toi-même ; & il renvoya ce coquin. Par hazard un Voya-

1. *Stabat ſuper. Etoit deſſus, c. d. tenoit ſous lui.* juvencum dejectum. *Un jeune Bœuf terraſſé.* Stabat inſtar victoris ſuper victum & proſtratum.
2. *Rejecit*: Ei denegavit quod petierat, cum contemptu & aſpernatione.
3. *Innoxius*: Active ſumitur, qui nemini nocet, & opponitur *improbo* id eſt: *Violento.*
4. *Eſt deductus*: Incidit fortè fortunâ in eundem locum.
5. *Feroque*: Leone viſo.
6. *Retulit retrò*: Receſſit. Geminatio : nam retulit ſufficiebat. à bonis Auctoribus uſitata. Virg: Æneid: lib: 9. *Haud*

FABULA II.

Simile ſimili gaudet.

REPENTE CALVUS.

A FÆMINIS utcunque ſpoliari viros
Ament, amentur, nempè exemplis diſcimus.
Ætatis mediæ quendam mulier non rudis
Tenebat, annos celans elegantiâ ;
Animumque ejuſdem pulchra juvenis ceperat.
Ambæ videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere cæpêre invicem.

Cum

Lew to widząc łagodny, rzecze: nie lękay się,
Owſzem część, którą twoia zaſługuie ſkromność,
Bierz śmiało; i wnet połów rozdarſzy na poły
W głęboki las ſię puścił, by przyſtęp dał Człeku.
Przykład w prawdzie ieſt piękny i chwalebny, przecież
Widzim chciwość bogatą, á ſkromność ubogą.

Voyageur honnête homme paſſa par cet endroit, ayant apperçu cet animal, il fit un pas en arriere. Le Lion avec douceur, lui dit: vous n'avez rien à craindre; venez prendre hardiment la part qui eſt duë à votre modération. Puis ayant partagé ſa proie, il ſe retira dans les bois, pour laiſſer à cet homme la liberté d'approcher.

Bel exemple ſans doute, & bien louable: cependant l'avidité donne des richeſſes, & la modération produit l' indigence.

Haud aliter retro dubius veſtigia Turnus.
Improperata refert.

7. *Et quæ*: Ex præda partem, quæ debetur modeſtiæ tuæ, tolle.
8. *Audacter*: Abſque timore, aut perturbatione, confidenter, libere.
9. *Tergore*: Corpore juvenci diviſo.
10. *Verum.* Senſus eſt: Licet eſt laudabile hoc exemplum, pauci tamen id ſequuntur. Nempè quia paupertas cum pudore juncta eſt, at avidi divitias conſequuntur. *L'avidité eſt riche, & la moderation eſt pauvre.*

FABLE II.

On aime ſon ſemblable.

L'HOMME CHAUVE TOUT A COUP.

NOUS apprenons par mille exemples, que les hommes ſont toujours les dupes des femmes, ſoit qu' ils les aiment ou qu'ils en ſoient aimés.

Une femme adroite cachant les années par la parure, captivoit un homme de moyen âge; une autre jeune & belle avoit auſſi gagné ſon cœur. Toutes deux voulant paroître ſemblables à lui, commencerent tour-à-tour à lui arracher les cheveux. Comme il s' imaginoit que le ſoin de ces fem-

Cum se putaret fingi curâ Mulierum,
Calvus repentè factus eſt, nam funditùs
Canos Puella, nigros anus evellerat.

mes étoit de l'adoniſer, bien-tôt il devint chauve ; car la plus jeune lui avoit arraché tous les cheveux blancs, & la vieîlle tous les noirs.

1. *Utcumque:* Quovis modo, prout poteſt fieri.
2. *Spoliari:* Proprie dicitur : ſic vetula apud Terent: Hecyr: 1. 1° 7.

   ——— *Ne cujusquam miſereat.*
   Quin ſpoliet, mutilet, laceret, quenquam nacta ſit.
   Sont dépouillés, pillés, attrapés, dupés, par les femmes.
3. *Ament, amentur:* Subintelligitur : *ſive.*
4. *Tenebat:* Poſſidebat. Virg: Eccl: 1.

   Cum me Galatea tenebat

   mulier non rudis. Point groſſiere. Rudis, ſot, ruſtre, ſauvage, brusque, bourru, rude, ſévere, ſans esprit, ſans adreſſe, ſans delicateſſe, ſans experience, Vilain, laid, déſagréable, mal-bâti, disgracieux, ſans agremens.
5. *Elegantia,* cultus & ornatus. *Par elégance, la grace, l'ornement, l'ajuſtement.*
6. *Pares :* Similes, refertur ad externam ſpeciem, vel ætatem. *Pareils, ſemblables, de même age.* Oderat enim juvenis capillos albos, utpote seneſcentis ætatis indicia, anus vero nigros, qui ſibi non conveniebant.

7. Legere

FABULA III.

Impunitas, peccandi illecebra.

HOMO & CANIS.

LACERATUS quidam morſu vehementis Canis
Tinctum cruore panem miſit malefico,
Audierat eſſe quod remedium vulneris.
Tunc ſic ÆSOPUS : Noli coram pluribus
Hoc facere Canibus, ne nos vivos devorent,
Cùm tale scierint eſſe culpæ præmium.
Succeſſus improborum plures allicit.

7. *Legere*: Cæperant ſeligere una canos, altera nigros evellendo. *Choiſir, trier pour arracher.*
8. *Fingi*: Ornari, *être ajuſté, arrangé, paré par le ſoin de ces femmes.*
9. *Curâ*: Eleganter dicitur de capillis, cum aliquis in illis ornandis diligens eſt.
10. *Funditus*: *à fond, entierement, tous.*

FABLE III.

L'impunité eſt un attrait pour mal faire.

L'HOMME & LE CHIEN.

UN homme mordu par un chien furieux, jetta à ce méchant animal du pain trempé dans ſon sang; parce qu'il avoit entendu dire que c'étoit un remède pour ces bleſſures. ESOPE lui dit alors: n'allez pas faire cela devant pluſieurs chiens, de peur qu'ils ne nous dévorent tout vivans, lorsqu'ils verront que telle eſt la récompenſe de leur crime.

Le ſuccés des méchans en encourage beaucoup d'autres.

BAYKA III.

Niekarność ieſt ponętą do złego.

CZŁOWIEK i PIES.

OBRAŻONY Człek zębem Psa wściekłego, wekrwi
Własney zbroczony podał chleba kęs złoczyńcy,
Gdyż na ranę, że było to lekarſtwem, ſłyszał.
To poſtrzegłszy, tak EZOP rzecze: Niechciey czynić
Przed wielą tego pſami, by nas niepożarły
Zywych, wiedząc, iż winy taka ieſt nadgroda.
Gdy się szczęści złym, wielu do złego się biorze.

1. *Vehementis*: Rabie, ira concitati. Retershusius & Petr: Danetus perperam affirmant Contractionem duarum syllabarum sive in unam sineresin hic adesse, cum nihil sit necesse, nam hic versus quarta sede recipit dactylum, qualis est ille primus.

Æsopus auctor quam materiam repperit.

Nisi quis velit materiam facere trium syllabarum. 2. *Misit*

FABULA IV.

Vir Dolosus seges est mali.

AQUILA, FELES & APER.

AQUILA in sublimi quercu nidum fecerat:
Feles cavernam nacta, in mediâ pepererat:
Sus Nemoricultrix fetum ad imam posuerat.
Tùm fortuitum feles contubernium
Fraude & sceleſtâ sic avertit malitiâ.
Ad nidum scandit volucris: Pernicies, ait,
Tibi paratur, forsan & miseræ mihi.
Nam fodere terram quem vides quotidie,
Aper insidiosus quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facile progeniem opprimat.
Terrore offuso & perturbatis sensibus;
Derepit ad cubile fetosæ suis.
Magno, inquit, in periculo sunt nati tui:
Nam simul exieris pastum cùm tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.

Hunc

FABLE IV.

Un Fourbe cause bien des maux.

L' AIGLE, LA CHATTE & LA LAIE.

UNE aigle avoit fait son aire au haut d' un chêne; une chatte ayant trouvé un trou au milieu, y avoit fait ses petits; une Laie avoit mis les siens au pied du même arbre: la chatte alors par ses ruses, & par une

méchanceté

2. *Misit:* Proiecit ipsi, ita superius: lib: 1. Fab: 23.
3. *Malefico:* Qui malum fecerat, qui morsu læserat.
4. *Tale:* Tam bonum, tam singulare præmium.
5. *Successus:* Apposite hic Livi: li: 22. 12. Quæ pessima ars nimis prosperis multorum successibus crevit.

BAYKA IV.

Mąż przewrótny wiela złego iest przyczyną.

ORZEŁ, KOT, i DZIK.

NA wysokim swe złożył Orzeł dębie gniazdo,
Kotka tamże znalazłszy dub złożyła dziatki.
Swinia dzika pod tymże drzewem płod swóy zległa.
Takie, lub przypadkowe wszystkich pomieszkanie
Jednego zdrada i złość kota zruynowała.
Ten podlaższy gdzie gniazdo miał Orzeł, iuż, rzeknie,
Zguba ci ieſt gotowa, à podobno i mnie,
Kopiąc bowiem, iak widzisz, dzik codziennie ziemię
Usiłuie zdradliwie dąb cały wywròcić,
By nas pozbawił łacniey na ziemi potomstwa.
Tak gdy trwogą pomiesza i poruszy umysł
Orła, stępuie nazad do łożyska świni.
W wielkim, prawi, są dziatki twe niebeśpieczeństwie,
Gdyż skoro na żyr z małą twą wynidziesz trzodą,
Orzeł już w górze czeka, by porwał prosięta.

Wielką

méchanceté noire, detruisit cette société, que le hazard avoit formée. Elle monta au nid de l' aigle, & lui dit: on médite votre perte, & peut-être aussi la mienne, malheureuse que je suis! Car la Laie, cette traitresse que vous voyez fouiller la terre tous les jours, veut faire tomber le chêne, afin de prendre à son aise nos petits, lorsqu' ils seront à terre. Ayant rempli l' aigle de frayeur, & de trouble, elle descendit au gîte de la Laie: vos petits, lui dit-elle, sont en grand danger; car l' Aigle est

toute

Hunc quoque timore poſtquam complevit locum,
Doloſa tuto condidit ſese cavô.
Inde evagata noctu ſuspenſo pede,
Ubi escâ ſe replevit & prolem ſuam,
Pavorem ſimulans proſpicit toto die.
Ruinam metuens aquila ramis deſidet;
Aper rapinam vitans non prodit foras;
Quid multa? inediâ ſunt consumpti cum ſuis,
Felique & catulis largam præbuerunt dapem.
Quantùm homo bilingvis ſepè concinnet mali,
Documentum habere ſtulta credulitas poteſt.

---

toute prête à vous enlever vos marcaſſins au même inſtant que vous irez repaitre avec cette petite troupe. Quand elle eut encore mis épouvante dans cet edroit, la fourbe se renferma dans ſon trou, bien en ſureté. La nuit elle ſortoit tout doucement; puis s' étant bien régalée, elle & ſa petite famille, elle faisoit guet tout le jour, feignant d' avoir peur. L' aigle qui craignoit la chute de l' arbre reſta ſur une

1. *In ſublimi:* In ſublimitate Quercûs, in ſummo ejus, ſic & iſta intellige: *In media quercum:* in medietate. *Ad imam.* Ima arboris parte.
2. *Cavernam.* Caverna arboris, cavum rima foramen.
3. *Nemori-cultrix:* Veteres in huiusmodi nominum compoſitione ſibi mirè placebant, imitati Græcorum libertatem: ut: *Genus antivolantum, Pietaticultrix, gracilipes, pennipotentum. &c. Une truie habitante des forêts.* c. d. *Une semelle de sanglier, une Laie.*
4. *Contubernium: Vocabulum* militare. Manipulum enim militum ſignificat, teſte. Vegetio, qui centurias in contubernia diviſas fuiſse scribit.
5. *Volucris:* Id eſt: aquilæ.
6. *Miſeræ:* Infauſtæ, infelici. *Et à moi malheureuse.*
7. *Quotidie:* Secunda syllaba ambigua eſt, aliquando longa, aliquando brevis. Hoc locô longam eſſe patet ex dimenſione. Uti in fine lib: IV. ver: 10. in Epilo:
   Nam vita morti propior eſt quotidie.
8. *Aprum inſidiosum.* Utrum aper sit de genere masculino, vel Epicæno, conſulendi ſunt Grammatici.
9. *In plano.* Humi dejectam progeniem, quercu eversâ.
10. Terrore offuso. ſc: aquilæ. *Offundere terrorem* dicuntur eleganter, qui ex improviso terrorem ingentem afferunt. *La terreur étant répandue dans l'ame de l' aigle.* Et perturbatis. *Et ſes ſens étant troublés.*

11. *Derepit.*

Wielką i tu boiaźnią nabawiwſzy Dzika
Do beśpieczney zdradliwy kot ſię zchował dziury,
W nocy tylko wychodząc pocichu na połow.
Gdy ſię nażarł, i ſwoie kocięta nakarmił,
Zmyślaiąc boiaźń, przez dzień z dziuba poglądywa.
Upadku Ptak boiąc ſię pilnuie gałęzi,
Dzik ſię ſtrzegąc drapieży z jamy nie wychodzi.
Słowem, głodem pomarły z swym małym potomſtwem.
A Kotowi z kocięty hoyną dały ucztę.
Jak wiele dwuięzyczny Człek uſzkodzić może,
Prętko wierzący ludzie, z tey dóydą powieści.

une branche; la laie pour éviter l' enlevement de ſes petits, ne parut plus aus dehors. En un mot ils moururent de faim l' un & l' autre avec leurs petits, & offrirent une chere complette à la chatte & aux-siens. Les gens trop crédules peuvent apprendre par cette fable combien un fourbe ſouvent cauſe de maux.

11. *Derepit:* Inde repit, ab aquila deorſum.
12. *Suis fœtosæ: Du cochons longues ſoies. Lés ſangliers ont les ſoies beaucoup plus fortes que les cochons ordinaires.*
13. *Nati:* Catuli, sic & Virg: de iisdem: li: 3.
 Albi circum ubera nati.
 Les petits d' un ſanglier s' appellent: Marcaſſins.
14. *Simul:* Statim, ſimul atque exieris. *Cum tenero grege.* Cum tuis porcellis.
15. *Locum.* Cubile ſuis intelligit.
16. *Suſpenso pede.* Leni, tacito, ut ambulans non poſſet exaudiri, *d' un pas léger, sur le bout de la patte. Aller à tâte minette.*
17. *Proſpicit:* Circumſpectat. Ac ſi & ipsa non auderet egredi præ timore.
18. *Deſidet:* Jugiter conſidet. Metum notat hæc vox.
19. *Quid multa?* Formula uſurpari ſolita cum rem in pauca conferimus, ſic & illa: Quid verbis opus eſt? *&c. Que dirai-je de plus?*
20. *Bilinguis:* Fallax, duplex, fraudulentus. Virg: Æne: 1.
 Tyriosque bilingves.
21. *Credulitas ſtulta:* ſtulti creduli. *Habere documentum* poteſt sc: hac fabulâ.

FABULA V.

Ne quid nimis.

CÆSAR AD ATRIENSEM.

EST Ardelionum quædam Romæ Natio,
Trepidé concurſans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Et sibi moleſta, & aliis odiosiſſima.
Hanc emendare, ſi tamen poſſum, volo
Verâ fabellâ: pretium eſt operæ attendere.
Cæſar Tiberius cum petens Neapolim,
In Miſenensem villam veniſſet suam,
Quæ monte summô posita Luculli manu,
Prospectat Siculum, & proſpicit Tuscum mare;
Ex alticinctis unus Atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio

Erat

FABLE V.

Il ne faut rien outrer.

TIBERE A UN DE SES ESCLAVES.

IL eſt à Rome une espece de gens empreſſés, qui courent à l' étourdie, s'occupent ſans affaires, ſe mettent hors d'haleine pour des bagatelles, remuent beaucoup ſans rien avancer, ſont incommodes à eux-mêmes, & inſupportables aux autres, je voudrois bien, ſi cependant je le puis, les corriger par cette hiſtoire véritable. Quiconque y ſera attention, y trouvera ſon profit.

Céſar

1. *ARDELIONUM*: Ardelio ab Ardeola deducitur, ſicut ſtellio á Stella, tabellio a tabella. Eſt autem Ardelio homo inquietus, & huc atque illuc ſemper volitans, saliens, manus jactans, togam modo dejiciens, modo reponens & omnibus negotiis ſese immiſcens. Mart: li: 2. 7. ad Attalum.

   Nil bene quum facias, facis attamen omnia bellé.
   Vis dicam quid ſis? Magnus es ardelio.

2. *Romæ*: Urbs Italiæ olim Latii, nunc orbis totius Caput. Condita a Remo Anno mundi 3301.

3. *Natio:*

BAYKA V.

Nic nad potrzebę.

TYBERYUSZ CESARZ do *SWEGO NIEWOLNIKA.*

JEst pewny rodzay w Rzymie natrętnych pròżniakow,
Co tam i ówdzie biega, pracuie próżnuiąc,
Dyſze nie zmordowany, robiąc nic nie działa,
Przykry sobie, à drugim ieſt cale nieznośny.
Pragnę takich poprawić, ieśli zdołam ludzi
Prawdziwą tą powieścią, daycież pilne ucho:
Jadąc do Neapolu Cesarz Tyberyusz,
Wſtąpił do Miseńſkiego Pałacu z ogrodem,
Ktòry na wierzchu góry zbudowany ręką
Lukulla; daie proſpekt dwóch Morz: Sycylii
I Toſkany. Tam ieden z ſług w krótkim odzieniu,
Ktòremu bramowany płaſzcz płótnem Peluzy
Wisiał

César Tibere étant en chemin pour aller à Naples, vint en ſa maiſon de Miſene, qui a été bâtie par Lucullus ſur le haut d'une montagne, a vuë ſur la mer de Sicile, et ſur celle de Toſcane. Comme ce Prince parcouroit ſes fertiles vergers, un Esclave du nombre de ceux qui ſont les officieux,

3. *Natio*: Genus quoddam hominum, *l' Eſpece de gens.*
4. *Trepide:* Cum dubitatione & incertitudine causæ, ac propoſiti.
5. *Anhelans:* Negotiosum occupatumque denotat, qui ob crebras discurſationes spiritum ægrè ducit. *Gratis*, pro: fruſtra, nullo cum fructu.
6. *Vera fabella:* Vide in notis Præfat: li: 1.
7. *Attendere:* Attendere ad eam animum. *Attendere, eſt pretium operæ. Faire attention eſt le prix de la peine.* c. d. *de l'attention qu'on y fera, on en retirera avantage.*
8. *Cæſar*: Nomen commune Imperatorum. Tiberius fuit tertius imperator inchoando à Julio Cæſare 1. cæpit regnare an: á Chriſti Nat: 14. mortuus an: 37. ætatis an: 78. in Misenensi villa.
9. *Pétens*: Proficiscens Neapolim.
10. *Neapolis:* Urbs Campaniæ ad mare Toscanum posita, Regni Neapolitani Caput, dicta olim *Parthenope*, in qua Virgilius ſtuduit. 11. *Miſe*

Erat destricta, cirris dependentibus
Perambulante læta Dominô viridaria,
Alveolô cæpit ligneô conspergere
Humum æstuantem, come officium jactitans;
Sed deridetur. Indè notis flexibus
Præcurrit alium in Xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Cæsar, remquè intelligit.
Heus, inquit Dominus: Ille enimverò adsilit,
Id ut putavit esse nescio quid boni.
Tum sic jocata est tanti Majestas Ducis:
Non multum egisti, & opera nequidquam perît;
Multo majoris alapæ mecum veneunt.

---

ficieux, & qui avoit sa tunique retroussée avec une écharpe de toile d'Egypte à longues franges, se mit à arroser la terre échauffée avec un petit arrosoir de bois, faisant parade de ce joli service; mais il apprêta à rire. Ensuite par certains détours qu'il connoissoit, il prit les devants dans une autre allée pour y abbatre la poussiere. Cesar considéra le personnage,

11. *Misenensem*: Petrus Danetus villam hanc vocat: domum rusticam, sed notandum: villas magnatum in Italia esse deliciosissimas, uti nunc visuntur Romæ & in Tusculo: villa Burgiesiana, villa Ludovisiorum *&c.* quæ quamvis ruris multa habeant, consitæquè sunt omnium fermé generum arboribus, ob aquas tamen scaturientes, viarum pulcherrimum ordinem, statuarum, rerumque singularium copiam, ipsiusque ædificii structuram sedis delicium dici posſunt. Ex talibus villis unam fuisse illam Misenensem, non Domum rusticam, censeo. Cæterum, Misenum est Promontorium vicinum monti Miseno, ita à Miseno socio Æneæ ibi sepulto dictum.
12. *Luculli manu:* Luculli curâ, impensis. Hic appellabatur Lucius-Licinius-Lucullus, Romanorum fortunatissimus Dux; qui duobus vicit præliis Mithridatem, an: ante adventum Christi: 70. Był też wielki bogacz, tak dalece, że jego bogactwa w przysłowie poszły.
13. *Prospectat:* Ex alto eminens, nec totum spectans. Quædam frequentativa difficultatem rei exprimunt.
14. *Siculum*: Quod à Sicilia Cretam usquè excurrit.
15. *Tuscum*: Morze Toskańskie.
16. *Alticinctis*. Negotiosos intelligit. *Troussés fort haut.* c. d. *prés à tout.*
17. *Atriensibus*; Qui stabant in atrio domûs, limenque custodiebant.

18. *Linteo*

Wisiał z Barkow, à franźle w koło otaczały.
Ten, gdy Pan przechadza ſię po pięknym ogrodzie,
Drewnianą zaczął kropić nalewką zagrzane
Drogi ſłońcem, daiąc znać, że ſię przyſługował.
W śmiech to Ceſarz obròcił; on przecie ſkrytemi
Uprzedza Pana ſtecki, i drogi polewa.
Poznaie człeka Cesarz, i rzeczy dochodzi.
Słysz! prawi; à ten prętko przyſkoczy do Pana,
Rozumieiąc, że mu coś obwieści dobrego.
Dopiero żart uczyni Jego Cesarſka Mość:
Nie wieleś Bracie wſkórał, ſtraciłeś zabiegi,
Drożey się u mnie wolność, niż rozumieſz, płaci.

---

nage. & comprit ſon deſſein.. Hem! lui dit ce Prince; l' autre ne fit qu' un ſaut, s' immaginant que cela annonçoit je ne sçai quoi de bon. Alors l'Empereur tout grave qu'il étoit, le railla ainſi: vous n' avez pas fait-là quelque chose de merveilleux, & c' eſt bien une peine perduë, on ne gagne point avec moi des ſoufflets à si bon marché.

18. *Linteo Peluſiô*: Peluſium erat olim civitas Ægypti, ad oſtium Nili. Peluzyńſkie płótna u Rzymian w tym szacunku były, w jakim u nas Hollenderſkie.
19. *Deſtricta:* Colligata, & quasi consuta.
20. *Cirros:* Alii putant plicas tunicæ, alii fimbrias oris extremis veſtium ſolitas aſſui. Vid: Ferrar: de re veſtiaria part: 2. li: 21. *Viridia* pro Viridaria.
22. *Alveolo*: Ligneo vase, ex uno caudice excavato.
23. *Officium*: Miniſterium.
24. *Flexibus*; Compendiis viarum, divortiis. Virg: Æne: IX. ver: 379.
Objiciunt equites ſese ad divortia nota.
35. *Xyſtum:* Locum deambulationibus ſaciendis adornatum, conſitis undique platanis.
26. *Sedans:* Aquâ conſpersa, ne pulvis deambulando excitetur.
37. *Remque intelligit:* Animum, consilium Ardelionis, qui hoc factitabat gratiæ & libertatis obtinendæ causâ.
28. *Ducis*: Imperator ipse.
29. *Opera*; Laborem inutilem præſtitiſti, fruſtra sudaſti.

30. *Periit*

30. *Periit*: Ut metri rationem collocent in tuto, to: *Periit*, faciunt dyſsyllabum. Meurſius, & Treinthemius.

31. *Alapœ*:

FABULA VI.

Potentiam malitiâ adjutam quis effugiat?

AQUILA, CORNIX & TESTUDO.

CONTRA potentes nemo eſt munitus satis;
Si vero acceſſit conſiliator maleficus,
Vis & nequitia quicquid oppugnant, ruit.
Aquila in ſublime ſuſtulit teſtudinem,
Quæ cum abdidiſſet corneâ corpus domo
Nec ullo pacto lædi poſſet condita,
Venit per auras cornix, & propter volans,
Optimam sanè prædam rapuiſti ungvibus,

Sed

FABLE VI.

Qui se parera de la force jointe à la méchanceté?

L' AIGLE, LA CORNEILLE & LA TORTUE.

ON n'eſt jamais en ſureté contre ces puiſſans, mais s' il ſurvient quelque donneur de mauvais conſeilles, c' en eſt fait, tout ſuccombe ſous la force jointe à la méchanceté.

Une

1. VIS: Quidquid eſt, quod vis & nequitia oppugnant, id ruit. *Moc hładnie ſię za Mocnego, à złość za złego poradnika.*
2. Quæ cum abdidiſſet corpus. *Qui ayant caché ſon corps.*
3. *Domo cornea*: Ponitur domus pro teſta cornea, quâ teſtudines muniuntur. *Dans sa maiſon de corne, l'Ecaille de la Tortuë eſt une eſpece de corne, trés parfaite.*

4. *Per*

31. *Alapæ:* Pro libertate, apud veteres enim quando manumittebant, alapâ percuſsum circum agebant, & liberum confirmabant apud Prætorem.

BAYKA VI.

Mocy złączoney z chytrością trudno ſię oprzeć.

ORZEŁ, WRONA i ŻÓŁW.

ŻADEN nie jeſt beśpieczny, gdy możni przewodzą,
Zwłaſzcza kiedy poradnik zły z niemi ſię złączy.
Moc z złością, na co ieno natrą, upaść musi.
Unioſł raz leniwego Orzeł Zółwia w górę,
A ten w tartarogowey gdy ſię ſkrył ſkorupie,
Tak kſztałtnie, że nie mógł być ranion z żadney ſtrony,
Wrona to przelatuiąc baczy, i kręcąc ſię
Rzecze: zaiſte piękną masz w twych ſponach zdobycz,
Lecz

Une Aigle enleva fort haut une Tortuë: comme elle s' étoit renfermée dans son écaille & qu' on ne pouvoit lui faire aucun mal, ſurvint à travers les airs une Corneille, qui voltigeant autour d' elle, lui dit: Vous portez aſſurément une excellente proie entre vos ſerres; mais si je ne vous apprends ce qu'il faut que vous faſſiez, vous vous laiſſerez en vain avec ce peſant fardeau. L'Aigle lui en ayant promis une part, celle-ci lui conſeilla de laiſſer tomber de fort haut ſur une roche cette dure coquille, afin qu'étant briſée, il

4. *Per auras:* Per àéra.
5. *Propter:* Juxta, in vicinia, in propinquo. *Virg:* in Ecclogis. Propter aquæ rivum.
6. *Optimam,* Pinguem, delicatam.
7. *Nequicquam:* Fruſtra, abſque fructu.
8. *Altis ab aſtris:* pro, è ſublimi; ex summa parte àëris.

9. *Cer.*

Sed niſi monſtrâro quod ſit faciendum tibi,
Gravine quicquam te laſſabit pondere.
Promiſsâ parte ſvadet ut scopulum super
Altis ab aſtris duram inlidat corticem,
Quâ comminutâ facile vescatur cibô.
Inducta verbis aquila, monitis paruit,
Simul & Magiſtræ largam divisit dapem.
Sic tuta quæ naturæ fuerat munere
Impar duabus occidit triſti nece.

briſée il lui fût aiſé de ſe repaître du mets qu'elle renfermoit. L'aigle perſuadée par ſes raisons, ſuivit ſon conseil, & partagea ſa copieuſe proie avec cette

9. *Corticem*: Pro: teſta ſupra corneâ domo.
10. *Inducta*: id eſt: ad credendum.

FABULA VII.

Plura timenda divitibus.

MULI & LATRONES.

MULI gravati sarcinis ibant duo,
Unus ferebat fiscos cum pecunia,
Alter tumentes multô ſaccos hordeô.
Jlle onere dives celsâ cervice eminet,
Clarumquè collo jactat tintinnabulum.
Comes quietô ſequitur & placidô gradu, Subi-

FABLE VII.

Les Riches ſont les plus exposés.

LES MULETS, & LES VOLEURS.

DEUX mulets chargés faiſoient route ensemble; l'un portoit de l'argent dans des paniers, & l'autre des ſacs remplis d'orge. Le mulet

Lecz chyba cię nauczę, jak ſię maſz z nią ſprawić,
Próżno ſię biedzić będzieſz z tym ciężarem. Orzeł
Część łupu obiecawſzy, ſłucha: à ta radzi:
By w górę wniożſzy, cisnął o ſkałę ſkorupę.
Tę ſkruſzywszy, łacnoby mógł użyć pokarmu,
Orzeł ſłowy namówion, wypełnia przeſtrogi,
I obfitey udziela część uczty Miſtrzyni.
Tak z daru ubeśpieczon Żółw ſamey natury,
Nie mogąc dwóm wydołać przeciwnikom, zginął.

te donneuse d' avis. Ainsi celle qui étoit en ſureté par les avantages de la nature, ne pouvant réſiſter à deux ennemis, mourut malheuresement.

11. *Magiſtræ:* Cornici,
12. *Sic tuta:* ſic quæ nullo pacto lædi poſſet, condita.

BAYKA VII.

Bogaci więcey maią czegoby ſię obawiali, niż ubodzy.

MUŁY i ZBOYCY.

Obarczone Jukami szły drogą dwa Muły,
Jeden dzwigał pieniędzmi napełnione kosze,
Drugi niosł nasypane grubo zbożem wory.
Ow ociężon bogactwy, hardy kark wynosi
I potrząsa wiſzącym na ſzyi brząkadłem.
Towarzysz zaś powolnym z cicha ſtąpał krokiem.
W tym

let chargé d' argent marche téte levée, & fait retentir la ſonnette qu' il porte à ſon cou; ſon compagnon le ſuit à petit pas, à petit bruit. Tout-à coup des voleurs sortent d' embuscade, & dans le débat bleſſent le premier de leur épée, pillent l'argent, & laiſſent l' orge qu' ils mépriſent. Comme le mulet devaliſé deploroit son malheur, pour moi, dit l' autre, je ſuis

Subitò Latrones ex insidiis advolant
Interquè cædem ferro mulum sauciant;
Diripiunt nummos, negligunt vîle hordeum.
Spoliatus igitur casus cum fleret suos;
Equidem inquit alter, me contemptum gaudeo;
Nam nihil amisi, nec sum passus vulnera.

je suis ravi qu' on m'ait méprisé car je n'ai rien perdu, & je n' ai reçu aucune blessure. *Dans*

1. *MULI*: Mulos hodie etiam adhibent ad ferendum onera in dorso.
2. *Fiscos*: Corbes sparteos in quibus recondebant Romani pecuniam publicam & imperatoriam.
3. *Celsa*: sublata in altum, ut fit à superbientibus.
4. *Collô*: Solent suspendere tintinnabula in collis mulorum, ut occursum eorum evitare possent equi, & currus. *Asinus Apulleii de se: li*: 10. *Me phaleris aureis, & fucatis ephippiis, & purpureis tapetis, & frenis argenteis, & pictilibus baltheis, & tintinnabulis perargutis exornat.*
Mię złotym naczelnikiem i błyszczącym siodłem, I dekiem

FABULA VIII.

Plus videas oculis tuis quam alienis.

CERVUS & BOVES.

CERVUS nemorosis excitatus latibulis,
Ut venatorum fugeret instantem necem,
Cæco timore proximam villam petit,
Et opportuno se bubili condidit.
Hic bos latenti: Quidnam voluisti tibi,
Infelix ultrò qui ad necem cucurreris?
Hominumquè tecto spiritum commiseris!
At ille supplex: Vos modo, inquit, parcite,
Occasione rursus erumpam datâ.
Spatium diei noctis excipiunt vices:
Frondem bubulcus adfert, nec ideo videt.

Eunt

W tym z ukrytych zasadzek zbóycy wypadaią:
A ludzi zabijaiąc, Muła też kaleczą,
Rozrywaią pieniądze, podłym gardzą zbożem,
Tak wyzuty Muł z ſkarbow, gdy swe opłakuie
Przypadki, drugi rzeknie: dobrze żem wzgardzony,
Nicemem nie utracił, ni ſtękam na rany.

Dans cette Fablè la médiocrité fait la ſureté des hommes, & les grands biens ſont exposés à beaucoup de dangers.

I dekiem purpurowym i srebrnemi uzdy:
W zerem tkaną popręgą i głośnemi dzwonki
Ozdobiła - - -
Tintinnabulum clarum. Clair éclatant, perçant, pénétrant, bruyant.

5. *Comes:* Alter ille mulus cum hordeo.
6. *Interque:* Cum cæderentur ii, qui ducebant mulos.
7. *Sauciant:* *Alii legunt trusitant*, alii *tuditant* repugnante metri ratione. Nos poſuimus ſauciant, ſequuti Gallicos Authores.
8. *Hoc Argumento:* Hac fabula demonſtratur pauperes vitam tutiorem agere, quàm divites.

B A Y K A VIII.

Więcey widzą własne oczy, niż cudze.

JELEN i WOŁY.

JELEN z ukrytych puſzczy wyſtraſzon oſtępów,
By uſzedł od Myśliwców goniących ſię śmierci,
Oślep przerażon ſtrachem wpada w bliſką wioſkę,
I chowa ſię po między woły w jedney ſtayni;
Tam mu Wół jeden rzecze: nieſzczęsny czegoś chciał,
Ześ ſię sam dobrowolnie na rzeź tu pośpieſzył?
A ludzkim domom życie tak łacno powierzył?
On pokorny: jeden mi tu moment pozwólcie,
Pochwili, gdy ſię poda czas, znowu uciekę.
A za nie naſtępuie po dniu noc w zamiany.
Paſterz siano przynosi, nie przeto go widzi.

Eunt subindè & redeunt omnes ruſtici,
Nemo animadvertit: tranſit etiam villicus;
Nec ille quidquam sentit. Tum gaudens ferus
Bobus quietis agere cæpit gratias,
Hospitium adverso quod præſtiterint tempore.
Respondit unus: Salvum te cupimus quidem,
Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,
Magno in periclo vita vertetur tua.
Hæc inter ipse Dominus à cæna redit;
Et quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad præsepe: Cur frondis parum eſt?
Stramenta desunt. Tollere hæc aranea
Quantum eſt laboris? dum scrutatur ſingula,
Cervi quoquè alta conspicatur cornua:
Quem convocatâ jubet occidi familiâ
Prædamque tollit. Hæc ſignificat Fabula,
Dominum videre plurimum in rebus ſuis.

FABLE VIII.

On voit mieux par ſes yeux, que par ceux d' autrui.

LE CERF & LES BOEUFS.

UN Cerf pouſſé hors du bois, voulut échapper aux dangereuſes pourſuites des chaſſeurs: aveuglé par la crainte, il gagna une ferme qui étoit proche, & ſe cacha dans une étable à Bœufs, qui ſe presenta. Un Bœufs l'y voyant caché, lui dit: malheu eux, quel a été ton deſſein de venir de gäieté de cœur chercher la mort, & livrer ta vie aux hommes dans leur propre maiſon; Celui-ci tout ſuppliant, leur répondit: ſauvez moi

1. *NEMOROSIS:* Ex latibulis nemoris. *Des retraites des forêts.* c. d. *du fond des bois.* z głębokiey puſzczy.
2. *Necem venatorum*: Necem à venatoribus inferendam. *La mort menaçante des chaſſeurs.*
3. *Cæco timore*: Per Metonymiam effecti. Timor enim facit nos cæcos & imprudentes in rebus noſtris. *Par une crainte aveugle.*

4: *Bubili:*

Tam i sam przechodzą się wszyscy prawie sludzy,
A żaden nie postrzega, przechodzi sam Włodarz;
Lecz i ten nieuważa. Dopiero rad Jeleń
Zacznie spokoynym wołom dziękować: że w czasie
Tak przeciwnym gospody sobie pozwoliły.
Na to ieden odpowie: wprawdzieć życzym zdrowia,
Lecz wiedz: gdy przyidzie ten, co, zda się mieć sto oczy,
W wielkim niebeśpieczeństwie znaydzie się twe życie.
A w tym i sam Pan zjadłszy powraca wieczerzę,
Ten że niedawno widział wychudzone Woły,
Do żłobu ma się zaraz; czemu karmu mało?
Tu słomy nie ma; a tę, czyli wielka praca,
Otrzec paięczynę? tak gdy wszystko wyśledza,
Aż wyniosłe Jelenia upatruie rogi,
Którego, wnet zwoławszy Czeladz zabić każe,
I zdobycz otrzymuie. Ta znaczy baieczka,
Że Pan widzi niż sługa więcey w rzeczach swoich.

moi pour le moment, & je prendrai fuite à la premiere occasion. Le jour se passe, vient la nuit: le Bouvier apporte des feuillages & ne voit rien; tous les valets vont & viennent, personne ne l'apperçoit; le fermier y passe aussi, n'en voit pas davantage. Alors le Cerf fort content commensa à faire ses remercimens aux paisibles Bœufs de ce qu'ils avoient exercé envers lui l'hospitalité dans une circonstance critique. Un d'eux lui

4. *Bubili:* Dicitur à Bubus, contractè pro: bovibus. Estq; adjectivum, in quo subauditur stabulum. Opportuno. scil: in opportuno bubili, stabulo.
5. *Quidnam voluisti:* Arguendi formula. Ter: Eun: 3. 5. 11. Quid tibi vis, Satin, sanus? Virg: Ecclo: 11. ver: 58.
Eheu quid volui misero mihi!
6. *Qui cucurreris: Toi, qui as couru à la mort de plein grè.*
7. *Parcite:* Vitam mihi servate; *ne me prodite.*
8. *Spatium:* Nox venit die exacto. *Le jour fait place à la nuit*, excipiunt: succedunt diei.
9. *Tron-*

lui reponditnous souhaitons bien assurément que vous vous tiriez d'affaire, mais si celui qui a cent yeux, entre ici, votre vie est en grand danger. Sur ce entrefaites le maître lui même sort de souper; & comme la derniere fois il avoit remarqué les Boeufs en mauvais état, il va à l'étable, pourquoi,

9. *Frondem:* Pabulum bubus. Frons frondis: jeſt właśnie gałęźnie siano, *latè* tu się bierze za karm. Wiedzieć jednak trzeba, że gdzie niemasz siana, gałąski i liścia z drzewa bydlętom daią, które ſą zdrowsze częſtokroć, i mleka przyczyniaią.
10. *Animadvertit:* Sc: eum transit. *Y passe; y fait un tour, y vient en passant. Villicus.* Qui totius Villæ habet curam.
11. *Quietis bobus:* Qui eum non prodiderant latitantem in ſtabulo.
12. *Hospitium adverso:* Ita Cicero: Amicus certus, in re incerta cernitur. *C'est dans l'adver-*

EPILOGUS.

INVIDIA VIRTUTUM COMES.

ÆSOPI ingenio ſtatuam poſuêre Attici,
Servumque collocarunt æterna in baſi.
Patere honoris ſcirent ut cuncti viam,
Nec generi tribui, sed virtuti gloriam.
Quoniam occupârat alter ne primus forem,
Ne ſolus eſſet, ſtudui; quod superfuit.
Nequè hæc invidia, verum eſt æmulatio.
Quodsi labori faverit Latium meo,
Plures habebit quos opponet Græciæ.
Sin livor obtrectare curam voluerit, Non

EPILOGUE.

L'ENVIE SUIT DE PRES LA VERTU.

LES Atheniens éleverent à ESOPE une ſtatuë, & érigerent à cet Esclave un monument éternel, afin que chacun sçût que la Carriere de l'honneur est ouverte à tout le monde, & que ce n'est point à la naissance,

quoi, dit-il, y-a-t' il ici si peu de feuillage? il manque de la litiere: ôter ces araignées eſt-ce un ouvrage si difficile? tandis qu' il examine ainsi chaque choſe, il appercoit le grand bois du cerf. Puis ayant appellé tous ſes gens, il le fait tuer, & emporte ſa proie. Cette Fable nous montre, que l' oeil du Maître eſt le plus clair-voyant dans ſes affaires.

adverſité qu' on a le plus beſoin d' amis.
13. *Quidem cupimus te salvum: Certes, en vérité nous vous ſouhaitons sain, & ſauf.*
14. *-Corruptos*: Malè habitos, macie perditos. *Gatés, altérés, dérangés. En desordre, en mauvais état.*
15. *Aranea*: Accuſat: ab: araneum, telas intellige. *La toile d' araignée.*
16. *Familiâ*: Servis ruſticis.
17. *Videre plurimum*: *Voir mieux.* Lepiey widzieć, więkſze mieć ſtaranie.

EPILOG

Albo koniec Kſięgi

ZAZDROSC Z CNOTĄ TOWARZYSZĄ.

MĄDREMU EZOPOWI ſtatuę Ateny
Poſtawiły i Jeńca na wiecznym filarze
Osadziły, by każdy znał, że do czci droga
Jeſt otwarta każdemu, à chwałę nie Imię,
Lecz cnota bierze. W tey mię że inny uprzedził,
Przynaymniey by nie sam był. wziąłem na ſię reſztę
Pracy. Ni to jeſt zaźdrość, lecz uczona ſprzeczka.
A jeżeli Rzym memu ſprzyiać będzie dziełu,
Znaydzie więcey, wyſtawi których przeciw Grekom.
Zgrzytnieli zaźdrość zębem, chcąc przyganić pracy?
Przeko-

ſance, mais à la vertu, la Gloire eſt dûë. Comme un autre a pris ce genre d' écrire, & m' a empêché d' être le premier, j' ai tâché qu' il ne fût pas le ſeul, c' étoit le parti qui me reſtoit. Et ce n' eſt point jalouſie, mais émulation. Si Rome favoriſe mon travail, elle aura un plus grand nombre d' Ecrivains à oppoſer à la Grece. Mais ſi l' envie veut mordre ſur mon ouvrage, elle ne m' ôtera point la perſvaſion où je ſuis, que je merite

Non tamen eripiet laudis confcientiam.
Si noftrum ftudium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus fentit fabulas,
Omnem querelam fubmovet felicitas.
Sin autem & illos doctus offendet Labor,
Siniftra quos in lucem natura extulit,
Nec quicquam poffunt, nisi meliores carpere,
Fatale exitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat fui.

te quelques louanges. Si mon travail parvient jusq' à vous, & fi votre eſprit confidere avec quel art ces fables font composées, ce bonheur m' ôtera tout fujet de me plaindre. Si au contraire cet ouvrage, qui ne manque

1. *ÆSOPI Ingenio*: Non *ÆSOPO ingentem*. Ut vult Danetus nulla fultus auctoritate. Libr: 3. in Præf: habes:

Æternam famam condere ingenio fuo.

Scienda de ÆSOPO vide: in Præf: li: 1.

2. *Attici*: Athenienses. Attica eft regio Achaiæ, feu Helladis, quæ & Mopfopia, & Crecopia dicta eft. In qua Athenæ Caput Græciæ vid: li 1. Fab: 2. *Les Athéniens*. Attici ftatuam pofuere. Statuæ hujus autorem fuiffe Lysippum. Quod ex Agathiæ Epigrammate, qui Juftiniani ævo vixit, difcimus.

Laudo te Lyfippe senex Sicyonie fculptor,
ÆSOPI Effigiem quod ftatuis Samii.

3. *Servumquè*: Servum fuiffe & mancipium ÆSOPUM, vid: li: 1. in Præf: licet foret fervus, quibus talis honor non præftabatur.
4. *Æterna*: Diutiffimè duratura, utpote ex faxo.
5. *Quoniam*: Ordo eft: ftudui ne ÆSOPUS effet folus, qui primus Fabulas fcripsiffet. *Ne forem: afin que je ne puis être.*
6. *Aemulatio*: *De hac Cic*: li: IV. Tus:cap: 8. Dupliciter illa quidem dicitur, ut & in laude, & in vitio Nomen hoc fit, nam & imitatio virtutis æmulatio dicitur; & eft æmulatio ægritudo, si eo, quod quis concupierit, alius potiatur, ipse careat.
7. *Latium*: Latini. Ziemia Łacinfka. inter Hetruriam & campaniam, Regio Jtaliæ notiffima, à latendo dicta, quod ibi Saturnus latitarit. Hodie dicitur Campania Romana. Rozumiey że Autor nieiakimkolwiek Łacinnikom, ale Rzymowi chciał fię przypodobać, jako Głowie wfzyftkich Prowincyi, Rezydencyi Cesarzow, i zbiorowi ludzi naymędrfzych,

8. *Plures*:

Przekonania, że chwały godzienem, nie uymie.
Jeżli to moie dzieło do twych ufzu przyidzie,
A rozum pozna fztukę pisania tych Bajek;
To fzczęście, wfzelkich mi fkarg materyą umknie.
Wszakże, gdy i tych mądra ta praca obrazi,
Ktòrych natura z łona złego świątu dała,
I nie umieią więcey jak mędrfzym przyganiać,
Niefzczęścia znosić będę los umysłem ftałym,
Póki fię nie zawftydzi fortuna swey złości.

que pas d' érudition, deplaît à certains que la nature a faits en dépit du bon fens, & qui ne fçavent que critiquer ceux, qui valent mieux qu' eux, je fupporterai mon mauvais deftin avec une conftance inébranlable, jufqu' à ce que la fortune ait honte elle-même de fon injuftice.

8. *Plures*: Qui similia meô exemplô facient.
9. *Quos opponat Græciæ*: Id eft: Doctos Latinos, doctiffimis Græcis, qui multa opera reliquerunt pofteritati.
10. *Non eripiet:* Sc: mihi hanc scientiam, quod ita scripferim, ut promeritus fim laudem.
11. *Sentit:* Si experiris fcriptas effe has Fabulas non ineptè, fed arte fingulari.
12. *Submovet*: Tam felix fum, ut nihil habeam, quod querar.
13. *Offendet*: Alii volunt: *Occurrit*, ac si: occurrere pro adversari (ut vult Danetus) poneretur. Sed pace viri doctiffimi, occurrere labori, pro adversari nullibi legiffe me recordor, quamvis sciam de siniftra fortuna imprudentum dixiffe Proper: li 1. 20. *Fortuna occurrit sæpè imprudenti.* id eft adverfatur.
14. *Extulit:* Protulit, edidit, *Natura siniftra*, infaufta quia tardos ingenio in lucem edidit.
15. *Exitium:* Injuriam.
16. *Durato*: Obfirmato.
17. *Criminis*: Quippe quæ sic affixerit innocentem.

EXPLICIT LIBER II.

PHÆDRI
FABULÆ.
LIBER TERTIUS.

PROLOGUS AD EUTICHUM.

PHÆDRI libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutiche, à negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis,
Verum, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officiis meis,
Quod occupatis auribus convenit.
Fortasse dices: aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quæso, potius viles nænias,
Impendas curam quàm rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, uxore vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Ut assvetam fortius præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est, & vitæ genus,
Intrare si musarum limen cogitas.

Ego

FEDRA
BAYKI.
KSIĘGA TRZECIA.

PROLOG
ALBO PRZEDMOWA DO EUTYCHA.

JEZLI Fedra chceſz czytać kſięgi cny Eutychu!
Trzeba od kłopotliwych myśl uwolnić zabaw,
By wolny umyſł łacniey poznał dzielność wierſzu.
Ale rzeczeſz: nie warto tego dzieło twoie,
Abym nań jeden moment łożył z zabaw moich.
Które do zatrudnionych uszu nie przypada.
Podobno powieſz: będą dni od zabaw wolne
Co z troſkow pozbawiwſzy myśl, do nauk wzbudzą.
Proſzę: będzieszli czytać próżne raczey fraszki,
Niż kłopoty domowe pilnie uſpokaiać,
Nawiedzać Przyiaciele, z żoną ſię zabawiać,
Cieſzyć umysł rozrywki, dać ſiłom ſpoczynek,
Abyś zwyczayne prace mężniey mògł rozpocząć?
Stan ci trzeba odmienić, i ten ſposob życia,
Zamyślaſzli nawiedzić mądrych Muz podwoie,

Ego quem Pierio Mater enixa eſt jugo,
In quo tonanti Sancta Memnosyne Jovi
Fœcunda novies artium peperit Chorum,
Quamvis in ipsa penè ſim natus ſchola,
Curamque habendi penitus corde eraſerim,
Nec laude invitâ vitam in hanc incubuerim,
Faſtidiosè tamen in cætum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigiliâ,
Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed jam quodcunque fuerit, ut dixit Sinon,
Ad regem cum Dardaniæ perductus foret;
Librum exarabo tertium Æsopi ſtilo,
Honori & meritis dedicans illum tuis.
Quem ſi leges, lætabor, ſin autem minus,
Habebunt certè quo ſe oblectent poſteri.
Nunc Fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo: ſervitus obnoxia
Quia quæ volebat, non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas tranſtulit
Calumniamque fictis eluſit jocis.
Ego porro illius semitâ feci viam,
Et cogitavi plura quam reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.
Quod si accusator alius Sejano foret
Si Teſtis alius, judex alius denique,
Dignum faterer eſſe me tantis malis,
Nec his dolorem delenirem remediis.
Suſpicione ſi quis errabit ſuâ,
Et rapiet ad se, quod erit commune omnium;
Stultè nudabit animi conscientiam.
Huic excuſatum me velim nihilominus,
Neque enim notare ſingulos mens eſt mihi,
Verùm ipsam vitam, & mores hominum oſtendere.
Rem me profeſſum dicet fors aliquis gravem.

Mię na górze Piery Matka światu dała,
Kędy władaiącemu gromy Jowiſzowi
Memnosyne Cór dziewięć zrodziła, co nauk
Chor ſkładaią. Ba w samey żyć prawie zacząłem,
Szkole. A chęć maiątku z serca rugowałem;
Ni dla chwały, Poety życie przedſięwziąłem,
Jednâk z niechęcią jakąś w poczet mię swóy biorą.
Cóż rozumieſz, co czeka tego co zyſk miły
Przełożywſzy nad mądre zabawy, pomnożyć
Uſiłuie doſtatki dniem i nocą swoie.
Ale, cokolwiek było, jak niegdyś rzekł Sinon,
Gdy był przed Trojańſkiego przyprowadzon Kròla;
Ezopa ſtylem księgę trzecią już napiszę
Dedykuiąc zaſługom twym i honorowi.
Będzieſzli czytać, ſprawiſz mi pociechę, à nie,
Znaydą, czym potomkowie umyſł rozweselą.
Teraz kròtko opowiem: zkąd bierze początek
Swòy, rodzay Baiek; zawſze nieśmiała niewola,
Ze nie mogła przez boiaźń co chciała wymówić,
Zdania właſne w kſztałt bajek ſztucznie zamieniła,
I zmyślonemi żarty zbyła ſię potwarzy:
Tey ja ſtecki pilnuiąc, bitą ſobie drogę
Uczyniłem, i więcey wynalazłem, Ezop
Niż zoſtawił, wybrawszy co mey nędzy ſłuży.
Lecz gdyby oſkarżyciel inſzy był, niż Seian,
Inſzy świadek, na koniec inszy ten, co ſądził,
Wyznałbym że godzienem cierpieć tyle złego.
Anibym tym ſposobem koił żal ſerdeczny.
Kto podeyrzeniem własnym myli ſię, i ſobie
Zechce przypisać to, co wſzyſtkim winno ſłużyć,
Sam nieroſtropnie wyzna, co ſkrycie miał w ſercu.
Wſzakże uſprawiedliwić chce mi ſię i temu.
Nie ieſt bowiem rzecz moia ſkazywać osoby,
Lecz powſzechnie ludzkich spraw dotykać i życia.
Rzeknie pono ktoś: żem ſię podjął rzeczy wielkiey.

Si Phryx Æsopus potuit, si Anacharſis Scytha,
Æternam famam condere ingenio ſuo:
Ego litteratæ qui ſum propior Græciæ,
Cur ſomno inerti deſeram Patriæ decus?
Threiſſa cum gens numeret auctores ſuos,
Linoqe Apollo ſit parens, muſa Orpheo,
Qui ſaxa cantu movit, & domuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci morâ,
Ergo hinc abeſto livor, nè fruſtra gemas,
Quoniam ſolemnis mihi debetur gloria.
Induxi te ad legendum; ſincerum mihi
Candore noto reddas, judicium, peto.

FABLES

DE

PHEDRE.

LIVRE TROISIEME.

PROLOGUE A EUTYCHE.

SI vous ſouhaitez lire les livres de Phedre, il faut, cher Eutyche, laiſſer-là les affaires afin, que votre esprit enterement libre goûte toute l' énergie de la Pöéſie: mais, me direz vous: vos productions ne ſont pas d' un ſi grand prix, qu' il faille y ſacrifier un inſtant de mes occupations. Il eſt donc inutile que ces ſortes d' ouvrages viennent entre vos

1. *PHÆDRI*: Id eſt: meos. Modus loquendi usitatus Pöétis. Virg: Æne: 9.
Mater Euryali ipsa de se.
Nec te ſub tanta pericula miſſum.
Adfari extremum miſeræ data copia matri.
2. *Eutyche*; Quisnam fuerit ille Eutychus, non satis conſtat, quare nec commentari placet.
3. *Tanti non eſt ingenium*: Tanti pretii non sunt tua ſcripta.
4. *Momentum*: Minimum temporis, horæve punctum.

5. Officio

Mogli *Tygryiczyk* Ezop, *Anacharſis Scyta*,
Na nię śmiertelną ſławę zaſłużyć dowcipem,
Ja, co mądrey Grecyi ieſtem bliżſzy, za co
Mam dla leniſtwa rzucać Oyczyzny ozdobę.
Kiedy Tracki swych liczy kray Autorów, i ieſt
Lina Oycem Apollo, Muza Orfeuſza,
Co pieniem wzruſzył ſkały, zwierzęta ugłaſkał,
I Hebru byſtre nurty ſłodką zwłoką wſtrzymał.
Więc uſtąp ztąd zazdrości, byś snać nie wzdychała
Patrząc na cześć publiczną, która mi ſię czyni.
Przywiodłem do czytania cię, teraz o wierne,
Jak ci wiadoma ſzczerość każe, proſzę, zdanie.

---

vos mains; puisqu' ils ne conviennent point à des personnes occupées à donner audience. Peut-être me réponderez-vous, il viendra quelques fêtes, qui me laiſſant l' eſprit libre, m' inviteront à l' étude. Mais, je vous prie, vous amuſerez-vous à lire ces bagatelles, plutôt qu' à penſer aux affaires de votre maiſon, rendre visite à vos amis, entretenir votre femme, donner du relâche à votre eſprit, & du repos à votre corps pour reprendre vos fonctions avec plus de vigueur? il faut que vous changiez votre façon de penſer, & votre genre de vie, ſi vous voulez entrer dans le temple de muſes. Moi, que ma mere a enfanté ſur le mont Piérius, où la déeſſe Memoire a donné au grand Jupiter neuf filles, qui compoſent le chœur des beaux arts, quoique je ſois preſque né dans les ecoles, que j' aye arraché de mon cœur toute paſſion de m' enrichir, & que je n' aye point embraſſé ſans gloire ce genre d' écrire; je ne ſuis néanmoins admis qu' avec peine dans cette ſocieté. Que penſez-vous donc que doive attendre

5. *Officiis meis:* Negotiis publicis, munere publico.
6. *Auribus occupatis.* Impeditis, & negotiis diſtractis. *à des oreilles occupées.* Z tych ſłów dochodzim, że Eutyches przyimował ſkargi pospólſtwa i do Pana odnosił. Co czasem Sekretarzom, lub Auditorom powierza ſię. *Eutyche apparemment étoit occupé à entendre les affaires des particuliers.*
7. *Feriæ:* Dies, quibus nihil agere erat licitum.
8. *Solutâ:* Libero à curis.
9. *Legeſne:* Responſio per interrogationem, *Intellige:* Quidvis potius facturus es, quàm lecturus fabulas meas.

10. *Nænias:*

dre celui, qui préférant la douceur du gain à un travail instructif, cherche par ses veilles à amasser de grandes richesses; mais quoiqu' il en soit, (comme dit Sinon lorsqu' il fut amené devant le Roi de Troie) je vai faire dans le style d' Esope un troisiéme livre que je vous dédie en reconnoissance de vos bien-faits. Si vous le lisez, j' en serai charmé: si vous ne le lisez pas, la postérité du moins y trouvera de quoi se récréer.

Je vais présentément vous apprendre en peu de mots, ce qui a donné lieu à l' invention des fables. Un esclave gêné par la dépendence n' osant dire, ce qu' il êut bien voulu, réduisit en fables ses propres sentimens, & se mit à couvert de la calomnie par ces fictions divertissantes. Du petit sentier d' Esope j' en ai fait une voie spacieuse; & j' en ai plus inventé qu' il n' en avoit laissé choisissant quelques sujets qui ayent rapport à mon infortune. Si j' avois un autre accusateur, un autre témoin, & enfin un autre juge que Séjan, j' avouerois que je mérite un si grande disgrace, & je ne chercherois point à soulager ma douleur par ces remedes. Si quelqu' un se trompe par ses soupçons, & prend pour lui

10 *Nœnias:* Ineptas fabulas, inutiles; *Nœnia:* Carmen, quo mulcentur aures puerorum.
11. *Impendas:* Des operam rei familiari.
12. *Reddas:* Velut ex debito mutui officii.
13. *Uxore vaces:* Fabuleris cum uxore seria & jocos misceas. Pięknie do tey rzeczy pisze ów Wielki Morus Anglik w Przemowie: Utopiæ ad Petrum Ægidium. Dum foris totum ferme diem aliis impertior, reliquum meis, relinquo mihi, hoc est litteris, nihil Nempè reverso domum, cum uxore fabulandum est, garriendum cum liberis, colloquendum cum ministris, Quæ ego omnia inter negotia numero, quando fieri necesse est (necesse est autem, nisi velis esse domi tuæ peregrinus) & danda omninò opera est, ut quos vitæ tuæ comites, aut natura providit, aut fecit casus, aut ipse delegisti, his ut te quam jucundissimum compares &c.
13. *Otium:* Cures corpus, & reficias honesta remissione.
14. *Præstes vicem: Vicem:* pro munere & officio. *Præstare.* Est peragere. Sic munus suum peragere. Cice; 2. de orat: 38.
15. *Propositum:* Ratio, institutum. Seneca Ep: 68. Aliud proposito tuo nomen impono. Ubi: propositum vocat institutum Lucilii in secessu vivendi.
16. *Pierio:* Pieris mons in Macedoniæ Thessaliæ confinio, Musis sacer quæ ex eo Pierides dictæ sunt cum ibi natæ sint.
17. *Memnosyne:* Albo Memoria, pamięć. Pòétowie zmyslaią jakoby ta Memnosyne, albo Memoria porodziła Jowiszowi dziewięć Muz, daiąc znać, że pamięć barzo jest potrzebna do nabycia umieiętności.
18. *Fœcunda novies: Féconde neuf fois, parce qu' elle fut mere des neuf muses. Memnosyne fœcunda novies, quæ novem fœtus edidit uno partu*
19. *Artium chorum:* Chorus propriè est coævorum cantus & saltatio in tragædiis. Accipitur impropriè pro quovis personarum numero præsertim ad musicam aliquo modo

lui ce qui est pour tout le monde, il découvrira imprudemment l'état de son cœur, je desirerois pourtant bien me justifier envers lui; car mon dessein n'est pas de designer personne en particulier, mais de representer en général la vie, & les mœurs des hommes.

Quelqu'un me dira, peut-être, que j'entreprends-là une chose bien difficile: mais si Esope qui étoit Phrygien, & Anacharsis qui étoit Scythe ont bien acquis par leur esprit une éternelle réputation, pourquoi moi qui suis plus proche qu'eux de la Grece, pays des lettres, abandonnerai-je par une lâche oisiveté l'honneur de ma Patrie? tandis que la Thrace peut vanter ses auteurs, que Linus est fils d'Apollon même, & qu'Orphée l'est d'une Muse: lui qui par l'harmonie de sont luth anima les rochers, apprivoisa les bêtes féroces, & suspendit par une douce violence la rapidité de l'Hebre. Envieux, fuyez loin d'ici, pour ne pas pousser de vains gémissemens sur l'approbation publique qui m'est duë.

Je vous ai engagé à lire mes fables, dites-moi, je vous prie, votre sentiment avec cette sincérité, que l'on vous connoît.

modo spectantium. Prout hic pro novem Musis, quæ dicuntur artes invenisse. *1ma.* Vocatur Clio historiæ parens. 2. Melpomene, Tragædiæ; 3. Thalia, Comædiæ. 4. Euterpe, fistularum. 5. Terpsichore, citharæ. 6. Erato Lyrœ. 7. Calliope versuum Heroicorum. 8. Urania, Astrologiæ. 9. Polyhymnia Eloquentiæ.

20. *Habendi* sc: Rem, pecuniam. *Amor habendi.* Apud Ovid: pro avaritia. Tempore Id est: crevit amor, qui nunc est summus habendi.

21. *Laude invitâ:* Quæ me aliò vocabat, vult se nullam spectasse laudem in eligendo hoc scribendi genere. Grovius apud Danet. legit *Laude nuda.* Alii: *Laude multa.* multorum hominum. *Vitam* i: e: Scholasticam.

22. *Fastidiose:* Aegrè. difficulter.

24. *In cœtum:* sc: istum. Id est: Musarum, sive sapientum. Sensus est: etiamsi omnia posthabeam literis ac doctrinæ, ut opes, & gloriam, tamen ad eam veram solidamque difficulter pervenio.

25. *Quid credis illi:* Quomodo putas illum posse evadere doctum.

26. *Quodcunque fuerit (ut dixit Sinon)* Videtur temporibus Phædri fuisse proverbium. Est apud Virg: 2. Æne: 77. Ista Sinonis oratio. Cuncta equidem tibi, Rex, fuerit quodcunque, fatebor. Sinon: Filius Sisyphi, neposque Autolyci Græcus versipellis & veterator, qui obsessâ Troiâ, se capiendum à Troianis obtulit. & ad Priamum Regem perductus, ipsi persvasit abijsse Græços, ac equum illum ingentem in urbem deducendum.

27. *Regem Dardaniæ:* Priamum Regem Troianorum. Qui vocati sunt Dardanii, a Dardano filio Jovis & Electræ qui Regnum Troianum condidit. Urbs Provinciæ caput dicta fuit Troia, à Troe atavo Priami Regis.

28. *Servitus obnoxia:* Potestati & arbitrio aliorum subdita. Alludit ad ÆSOPUM, qui Xantho Philosopho servitutem servisse dicitur, servile quippè est, non loqui, quæ sentias.

29. *Elusit*

29. *Elusit*: evitavit. Jocis Fabulis. Sic in Prol: li: 2. Narrantis jocus.

30. *Illius semitâ feci viam:* Semita eſt, quid minus tritum, quam via. Primus ÆSOPUS materiam fabularum reperit, quam ego polivi verſibus, idquè, Senariis, ut eſt in Prol: li: 1. Sic effeci ut illius ſemita, quam primus triverat, evaderet via. Semita enim fit via, cum à plurimis frequentatur.

31. *Cogitavi*: Excogitavi.

32. *In calamitatem*: In quibus fabulis alluſi paucis ad fortunam meam adversam, quam paſſus ſum sub Saiano.

33. *Alius Seiano*: Pro Seiano, quam Seianus. Seianus pro arbitrio cuncta geſſit ſub Tiberio ſuamque latiſſime exercuit poteſtatem, teſte Tacito li: 4. ann: Phædrus incidit in odium Seiani, à quo variis criminibus accuſatus vix evaſit incolumis, nam ille erat & accuſator, & judex.

34. *Nec his*: Nec hæc ſolatia mihi conquirerem.

35. *Suſpicione*: Si quis ſuspicabatur ſe his tangi Cic: pro lege Manilia. cap: 13. Veſtra murmuratio facit Quirites, ut agnoscere videamini, qui hæc fecerint. Ego autem neminem nomino, quare irasci mihi nemo poterit, nisi, qui ante de ſe voluerit confiteri.

36. *Et rapiet ad ſe*: Sibi adſcribet. Dicet ſe tactum, exagitatum hac, illavè fabula.

37. *Quod erit commune*: Quod dicitur omnibus, tangit omnes.

38. *Nudabit*: Omnibus quod habuerit in animo palam faciet.

39. *Notare*: Huius, vel illius vitam reprehendere.

40 *Oſten-*

FABULA I.

Rei bonæ vel veſtigia delectant.

ANUS AD AMPHORAM.

ANUS jacere vidit epotam amphoram
Adhuc falernâ fæce teſtâ nobili,
Odorem quæ jucundum latè ſpargeret.
Hunc poſtquam totis avida traxit naribus:
O suavis anima, quantum te dicam bonam
Antehac fuiſſe, tales cum ſint reliquiæ?
Hoc quò pertineat, dicet qui me noverit.

FABLE I.

Les moindres reſtes des bonnes choſes ſont plaiſir.

LA VIEILLE & LA CRUCHE.

UNE vieille trouva une cruche vuide d'une ſtructure magnifique, & empreinte de lie de falerne, répandoit au loin une odeur agréable. Après

40. *Oſtendere*: Quales nempè ſunt in vita communi.
41. *Phryx*: In Phrygia natus, quæ eſt regio Aſiæ minoris.
42. *Anacharſis*: Fuit Philoſophus Scythicus, multâ ſapientia & doctrinâ præditus, qui ſummâ uſus eſt libertate in carpendis hominum moribus, multaquè præclarè dicta poſteritati reliquit. Scythia in Aſiâ boreali intra & extra Imaum montem. Hodie Tartaria magna.
43. *Literatæ*: Vel ob ſolas Athenas omnium artium inventrices ita dici poteſt.
44. *Somnô*: Ignaviâ, pigritiâ.
45. *Treiſſa*: Thracia eſt Regio Europæ. Hodie Romania.
46. *Linoquè*: Linus filius Apollinis, & Terpſichore, & ut alii volunt: Mercurii & Uraniæ, fuit muſicus & Pöëta Thebanus.
47. *Orpheo*: Is fuit genere Thrax, filius Apollinis & Calliopes, quem à Mercurio, aut à Patre Apolline accepiſſe lyram, qua tantum valuit, ut cantu ſylvas, & ſaxa moverit, reduxeritquè uxorem ſuam Eurydicen ab inferis. Fuit occiſus à Menadibus juxta Hebrum fluvium.
48. *Hebrique tenuit impetus*: Hebrus fluvius Thraciæ ex Hæmo monte oriens ac in Ægeum mare exiens. *Tenuit*, moratus eſt dulcedine carminis.
49. *Gemas*: Ob felicitatem aliorum. Propriè de livore.
50. *Solemnis*: Maior quam Lini & Orphei magna ſolita.
51. *Candore noto*: Intellige. Pro candore noto, quem conſtat in te eſſe situm. *Suivant votre candeur, votre droiture; ſelon votre ſincerité, ingênuité, franchiſe.*

BAYKA I.

Dobrey rzeczy i ſzczątki ſą miłe.

BABA do DZBANA.

UYRZAŁA wypròżniony gdzieś tam dzban ſtaruſzka,
Osobliwy robotą, à barziey, że lagrem
Z falernu muſzkateli miłym tchnął zapachem,
Tego gdy chciwa całe nozdrza naciągnęła,
O ſłodka. prawi, duſzo! jakeś być muſiała
Przedtym dobra, takie ſą gdy twoie oſtatki.
Do czego to należy, ten powie, co mię zna.

près qu' elle l'eut ſavourée de toutes ſes narines: ô douce odeur, dit-elle! de quel prix dirai-je que tu étois autrefois; puisque tels ſont tes reſtes? Qui me connoît, dira ce que cela ſignifie.

1. *ANUS:* Proverbium vetus est: *Anus ad armillum redit.* Id est ad vas vinarium. Constructio talis est: anus vidit amphoram epotam (id est: exhaustam) jacere, adhuc falerna fæce, quæ latè spargeret jucundum odorem testa nobili.

2. *Amphoram*: Vinarium vas octo & quadraginta sextarios continens. *Epotam*: *Buë, dont on avoit bu le vin. c. d. vuide.*

3. *Falerna fœce*: Falernus mons & ager erat Campaniæ, ager frumenti, mons vini generosissimi ferax.

4. *Testa*

FABULA II.

Benefico benè erit.

PANTHERA & PASTORES.

SOLET à DESPECTIS PAR REFERRI GRATIA.

PANTHERA imprudens olim in foveam decidit,
Vidêre agrestes: alii fustes congerunt.
Alii onerant saxis; quidam contra miseriti
Perituræ, quippè quamvis nemo læderat,
Misêre panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa vires ut refecit languidas,
Veloci saltu foveâ sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat,
Pecus trucidat, ipsos Pastores necat.

Et

FABLE II.

A qui fait du bien, bien arrive.

LA PATHERE & LES BERGERS.

CEUX que nous avons maltraités, nous rendent souvent la pareille.

Une Panthere un jour tomba par mégarde dans une fosse. Des

paysans

4. *Testa nobili*: Quia fortè erat cum certis inscriptionibus. Solebant enim inscribere in amphoris varios titulos, signa, figuras. Nobilis quoquè dici potest ob materiam, è qua erat conflata. Testa skorupa. *Peut se prendre pour la matiere, la terre dont est faite la cruche; & généralement pour la structure de la cruche. Souvent on mettoit toutes sortes d' ornémens sur les vases cruches; comme des palmes.*

5. *Hoc quo pertineat*: Senectutem suam consolatur Phædrus. Vult ex hoc ultimæ senectutis, quæ est quasi fæx vitæ, opusculo Fabularum posse colligi, qualis fuerit integra adhuc ætate.

BAYKA II.

Dobroczynnym dobrze będzie.

RYS i PASTERZE.

ZWYKLI NAM OBRAZENI WET ZA WET ODDAWAĆ.

NIE ostróżny Ryś niegdyś wpadł w jamę, co chłopi
Postrzegłszy, wnet go jedni kiymi bić poczęli,
Drudzy ciskać kamienie, przeciwnie niektórzy
Z litości, jako nad tym, co bez tey srogości
Miał zginąć, chleb miotali, by życie przedłużył.
Tym czasem noc nadeszła, każdy w swóy dom idzie,
Jakby pewni nazajutrz, że znaydą zdechłego.
Ale ten nadwątlone pokrzepczywszy siły,
Chyżym skokiem z głębokiey wyślizga się jamy,
I do swego łożyska rączym dąży krokiem.
Potym ledwie minęło dni kilka, wypada,
Szarpie trzodę, pasterzow zabiia, à wszystko

Pu-

paysans l' apperçurent: les uns lui jetterent des bâtons, les autres l' accablerent de pierres; quelques-uns au contraire ayant pitié d' elle, lui donneren du pain pour lui prolonger la vie; car elle paroissoit n' en pouvoir revenir, même en cessant de lui faire du mal. La nuit vint, chacun se retira tranquillement chez soi, comptant bien la trouver morte le lendemain. Mais quand elle eut repris ses forces, elle s' élança prompte-

ment

Et cuncta vastans, sævit innato impetu.
Tum sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vita rogant.
Et illa: memini, qui me saxo petierint,
Qui panem dederint, vos timere absistite.
Illis revertor hostis, qui me læserunt.

---

ment hors de la fosse, & s' enfuit à toutes jambes dans sa taniere. Peu de jours après elle court de tous côtes, déchire les troupeaux, tuë les Bergers mêmes, & bouleversant tout, elle exerce sa cruauté avec cette impétuosité qui lui est naturelle. Alors ceux, qui l'avoient épargnée craignant pour

1. *A Despectis:* Qui despecti erant. Sensus est: solent ii, qui à nobis despecti sunt, vicem, pro vice reddere. *Par gratia. Un pareille grace, faveur, office, service, traitement.*
2. *Imprudens:* Improvida, non providens. *Panthera: La panthere est une bête féroce, dont on trouve grand nombre dans l' Asie, & dans l' Afrique Cet animal espece de Léopard, a beaucoup de ressemblance avec le Lion & le chat, & a la peau tachetée comme le Tigre.*
3. *Congerunt:* In eam verberantes. *Onerant.* Petunt, mulctant lapidibus.
4. *Misére:* Objecêre illi panem. *Ut sustineret spiritum. Afin qu' elle soutînt, conservât sa vie.*

5. *Fovea:*

FABULA III.

Mentem hominis spectato non frontem.

SIMII CAPUT.

PENDERE ad lanium quidam vidit simium
Inter relictas merces atque obsonia;
Quæsivit, quidnam saperet? tum Lanius jocans:
Quale, inquit, caput est, talis præstatur sapor.

Redi-

Pustosząc, swey wrodzoney używa srogości.
W tenczas się boiąc, litość, co mu w przód czynili,
Mało dbaią o szkodę, lecz o życie proszą.
A on: pamiętam, godził kto we mnie kamieńmi,
A kto chlebem posilał; złożcie cale boiaźń,
Powracam nieprzyiaciel tym, co mię razili.

pour eux-mêmes, consentent de perdre leurs troupeaux & ne demandent que la vie. Mais elle leur répondit; je sçais qui m' a jetté des pierres, & qui m' a donné du pain. Pour vous, cessez de craindre: je reviens l' ennemie déclarée de ceux qui m' ont maltraitée.

5. *Fovea*: Sc: è fovea.
6. *Concito*: Festino, celeri.
7. *Cubile*: Vox communis hominibus, feris, immo & avibus.
8. *Haud recusant*: Haud recusare non est velle, sed æquo animo subire, majoris boni gratiâ.
9. *Memini*: Sc: illorum *Je me ressouviens, je n' ai pas oublié, je sçais.*
10. *Absistite*: Desistite, usitatius. Virg: 8. Æne.

Absiste precando,
Viribus indubitare tuis.

11. *Revertor hostis*: Revertor ad eos hostiliter persequendos, qui in me congessêre fustes & lapides.

BAYKA III.

Na umyst Człeka patrzay, nie na twarz.

MAŁPY GŁOWA.

UYRZAŁ ktoś u Rzeźnika zawieszoną Małpę,
Między resztą sztuk mięsa, i smacznemi kęsy.
Spytał zatym: smacznaby była? Rzeźnik z śmiechem:
Wiedz, prawi, że taki jest smak, jaka jest głowa.

Trzymam:

Ridiculè magis hoc dictum, quam vere æstimo.
Quando & formosos sæpè inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

FABLE III.

Ne vous arrêtez point à la figure mais à l' esprit.

LA TETE DU SINGE.

UN Homme vit chez un Boucher un singe croché parmi d' autres viandes. Il demanda quel goût il avoit; le Boucher répondit en riant,

1. AD *Lanium:* Id est: apud Lanium. Plauto modus loquendi usitatissimus, *ita:* ad Prætorem, *pro:* apud Prætorem. *&c.*
2. *Relictas:* Aliquæ scilicet merces jam erant venditæ, remanserat cum reliquis simius.

3. *Optimus:*

FABULA IV.

Erit, ubi pœnas det pro ax audaciæ.

ÆSOPUS & PETULANS.

SUCCESSUS AD PERNICIEM MULTOS DEVOCAT.

ÆSOPO quidam petulans lapidem impegerat,
Tanto, inquit, melior: assem deinde illi dedit.
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule;
Sed unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives & potens, huic similiter
Impinge lapidem, & dignum accipies præmium.
Persvasus ille, fecit quod monitus fuit.
Sed spes fefellit impudentem audaciam:
Comprehensus namque pænas persolvit cruce.

Trzymam; że barziey żartem rzekł on, niż prawdziwie,
Kiedy i pięknych częſto widziałem naygorſzych,
I ſzpetney twarzy wielu znałem jak naylepſzych.

riant: telle eſt la tête, tel eſt le goût.

Je trouve cette parole plutôt plaiſanterie que vérité: car j' ai vu des gens fort beaux, & trés-mechants; & ſouvent ſous une laide figure, j' ai decouvert une belle ame.

3. *Optimus*: Exemplo eſt ipſe Æsopus, quem corpore deformem fuiſſe accepimus. Ovid.

Si mihi difficilis formam natura negavit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

BAYKA V.

Swawolnego nie mija kara.

EZOP i JAKIS SMIAŁEK.

WIELU POWODZENIE SIĘ o ZGUBĘ PRZYPRAWIA.

SWAWOLNY ktoś Ezopa ugodził kamieniem,
A ten: Toś mi gracz rzecze; potym groſz mu daie,
Mówiąc: więcey zaprawdę nie znayduię w kiesie,
Ale zkąd możeſz więcey mieć, ſzczerze nauczę:
Ono Pan możny idzie, uderz go kamieniem,
Jako i mię, à weźmieſz godną sobie płatę.
Chwycił ſię tego Smiałek, i radę wykonał.
Lecz nadzieia niewſtydną śmiałość omyliła,
Bo złapan, ſzubienicą przypłacił ſwąwolą.

FABLE IV.

Un insolent trouve enfin qui le paye.

ESOPE & UN INSOLENT.

Le succés conduit bien des gens à leur perte.

UN Insolent ayant jetté une pierre à Esope; je vous en estime d'autant plus, lui-dit Esope, & en même temps il lui donna un sou, ajoutant: je n'

1. *DEVOCAT:* Pellicit, ac trahit.
2. *Tanto melior:* Laudandi, atque approbandi apud veteres forma. Improbandi vero: *Tanto nequior.* Ut est apud Plaut: significat: *tanto melior factus es. Vous en etés devenu, dit-il, d'autant meilleur, d'autant plus estimable.* 3. *Assem:*

FABULA VI.

Ridenda imbecillorum superbiloquentia.

MUSCA & MULA.

MUSCA in temone sedit, & Mulam increpans,
Quam tarda es, inquit, non vis citius progredi?
Vide ne dolone collum compungam tibi.
Respondit illa: verbis non moveor tuis,
Sed istud timeo, sellâ qui primâ sedens,
Cursum flagello temperat lento meum,
Et

FABLE V.

Les rodomontades des petits son ridicules.

LA MOUCHE & LA MULE.

UNE Mouche se mit sur le timon d'un Chariot, & grondant la Mule; que tu es lente, lui dit-elle; ne veux-tu pas aller plus vîte? prends garde

je n' en ai pas davantage, je vous montrerai bien quelqu' un qui pourra vous donner plus. Voici un homme riche qui vient, il peut beaucoup: jettez-lui auſſi une pierre, & vous recevrez la récompenſe, que vous méritez. Celui-ci le crut, & fit ce qu' il lui avoit dit, mais ſon impudence ne lui réuſſit pas ſuivant ſon eſpérance, car ayant été arrêté, il fut pendu pour ſa peine.

3. *Aſſem:* Nummum æneum.
4. *Sic proſecutus:* Sic pergens loqui.
5. *Impudentem audaciam:* Terent: Heaut. 2. 3.
O Hominis impudentem audaciam!
Son eſpérance trompa ſon audace. W ſamey rzeczy zda ſię, że ten człowiek nie tak był ſwawolny, jako głupi, który tak jawnego żartu nie zrozumiał. *Fontaine* naturalniey tę Bajeczkę napiſał: li: XII. Fab: 22.
6. *Cruce:* Crux olim ſupplicii genus durabat uſquè ad tempora Conſtantini Imperatoris, qui illud abrogavit in honorem Crucis I. C.

BAYKA VI.

Smiechu godne nie mocnych pochwałki.

MUCHA i MULICA.

MUCHA na dyſzlu ſiadłſzy, à Mulicę łaiąc,
Jakżeś Rzecze: leniwa, nie chceſzże iść prędzey?
Patrz bym ſztyletem karku twego nie przeſzyła;
A ta odpowie: niedbam ja na twe pogròżki,
Barziey mię ſtraſzy ten, co, uſiadłſzy na koźle
Miarkuie popędzaiąc z wolna bieg móy biczem,
I uzdy,

garde que je ne te pique le cou avec mon aiguillon. La mule répondit: je ne m' épouvante point de tes paroles, je ne crains que celui, qui aſſis ſur le ſiége de devant regle ma courſe avec ſon fouet, & qui d' un

Et ora frenis continet ſpumantibus.
Quapropter aufer frivolam inſolentiam;
Namque ubi ſtrigandum eſt, & ubi currendum scio.
Hâc derideri fabulâ merito poteſt,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

frein que je remplis d' écume, modere mon ardeur. Réprimes donc ta frivole arrogance; car je ſçai quand il faut s' arrêter, & quand il faut courir. *Cette*

1. *MULAM*: Mularum uſus quondam fuit in vehiculis celeberrimus. Hodie etiam vectores Neapolitani, & Hiſpani Mulis utuntur.
2. *Non vis?* Notum schema interrogando jubere, aut arguere. Teren: Eunu: 5. 3.
 Non tu iſtud dictura apertè es, quicquid eſt?
3. *Dolone*: Muſca de aculeo ſuo per faſtum ſic loquitur. Nam dolon proprie gladiolus, aut cuſpis ferrea eſt in baculo recondita. *Dolon epée cachée dans un bâton, Aigillon.*
4. *Primâ ſella ſedens*: Aurigam intelligit. Prima ſella eſt scamnum equis proximum, ſedes aurigarum, *Sur le premier ſiége.*

5. *Temperat:*

FABULA VII.

Liber inops ſervo divite felicior.

CANIS & LUPUS.

QUAM dulcis sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpaſto, macie confectus Lupus
Fortè occurrit; ſalutantes dein invicem
Ut reſtiterunt: unde sic, quæſo nites,
Aut quo cibo feciſti tantum corporis?
Affertur ultro panis, de menſa sua
Dat oſſa Dominus, fruſta dat familia,
Et quod faſtidit quiſque pulmentarium;
Sic sine labore venter impletur meus,

Ego,

I uzdy, com spieniła, żarſkość mą wſtrzymuie.
Wſtrzymay tedy rozwięzłość ſwawolną języka,
Wiem ia kiedy krok wſtrzymać, à kiedy mam bieżeć;
Dotknięty tą baieczką ſłuſznie ten być może,
Który pogròżki czyni daremnie bez siły.

Cette fable montre le ridicule de ceux qui, ſans force, s' exhalent en vaines menaces.

5. *Temperat:* Regit, moderatur ne tardius, aut celerius incedam quam oportet.
6. *Spumantibus:* Ita tenet ut ſpument, valide tenet, & cohibet, ut & frena ſpument; hoc eſt, ſpumâ ex labore oppleantur: Imitatio Virgiliana.
Stat ſonipes, & frena ferox ſpumantia mandit.
7. *Aufer:* Omitte inſolentiam, *frivolam,* vanam.
8. *Strigandum:* Sc: quando oporteat morari. *Scaliger:* apud Danet: hic: Strigare dicuntur equi quoties interquiescunt, dictum à ſtriga, quæ erat ſpatium trumarum, in quo equi ſtringebantur.
9. *Virtute:* Viribus, fortitudine. *Synecd:*

BAYKA VII.

Wolność czyni ſzczęśliwſzym, niż bogactwa.

PIES i WILK.

KRótko powiem, jak miła jeſt każdemu wolność.
Dobrze Psa wypaſłego Wilk chudy nadybał,
I po przywitaniu ſię wzaiemnym, gdy oba
Wſtrzymali ſię, ſpyta Wilk: zkąd ta proſzę kraſa?
Jakimżeś to pokarmem tak utuczył ciało?
A Pies: dochodzi mi chleb zawſze, Pan też z ſwego
Stołu kośćmi częſtuie, czeladź kęſy miota.
Potrawy nie do guſtu każdy mi oddaie.
Tak ſię zwykłem nasycać bez naymnieyſzey pracy.

A ja

Ego, qui ſum longe fortior, pereo fame.
Canis ſimpliciter: eadem eſt conditio tibi,
Præſtare Domino ſi par officium potest.
Quod? inquit ille; cuſtos ut ſis liminis,
A furibus tuearis & noctu domum.
Ego vero ſum paratus; nunc patior nives,
Imbreſquè in sylvis aſperam vitam trahens,
Quanto eſt facilius mihi sub tecto vivere,
Et otioſum largo ſaciari cibo!
Veni ergo mecum. Dum procedunt, aſpicit
Lupus à catenâ collum detritum cani,
Unde hoc, amice? Nihil eſt. Dic, ſodes, tamen.
Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quieſcam, & vigilem nox cum venerit,
Crepuſculo ſolutus, qua viſum eſt, vagor,
Age, ſi quo abire eſt animus, eſt licentia?
Non planè eſt inquit: fruere quæ laudas, canis:
Regnare nolo, liber ut non ſim mihi.

FABLE VII.

La liberté rend plus heureux que les richeſſes.

LE CHIEN & LE LOUP.

JE vai montrer, en peu de mots, combien la liberté a de charmes.

Un loup maigre & défait rencontra un Chien gros & gras, s' étant ſaluës l' un, & l' autre puis s' étant arrétés: d' ou te vient, dit le Loup, cet

1. *PErpaſto*: Valde pingui. *Bien nourri.*
2. *Nites*: Eos proprie ſignificat, quorum pellis ex ſagina diſtenta splendet. Hinc: *Equi nitidi.* apud Virg: id eſt: pinguedine diſtenti. Sic *Juvenca nitens.* Apud Ovid: Metam: li: 1. *Votre corps eſt luiſant en bon état.*
3. *Feciſti tantum corporis*: Obeſum te reddidiſti. Primus Phædrus uſus eſt hac locutione. *Contrarium eſt* corpus amittere.
4. *Simpliciter*: Aperte absquè diſſimulatione. *Eadem eſt conditio tibi*, tibi erit fortuna ſimilis. I ty w tym ſzczęściu będzieſz, jeśli Panu ſłużyć zechceſz.

5. *Et*

A ja mocnieyſzy z głodu, rzeknie wilk, umieram,
Pies mu z proſta: chceszli być: będzieſz w takim ſtanie,
Jeśli równą uſługę czynić możeſz Panu.
Jaką? wilk ſpyta; ten mu: ſtròżem być wrot Pańſkich,
Od złodziejow ſtrzec trzeba w dzień i w nocy domu.
Gotowem ja to czynić, teraz cierpię zimna
I dżdżyſte ſłoty w laſach przykre znoſząc życie.
O jako będzie łacniey przebywać pod dachem
I próżnuiąc obfitą ładować brzuch karmią.
Pódźże ze mną, pies rzeknie; gdy idą, poſtrzega
Wilk, à ono łańcuchem kark psa wymulany.
Zkąd ci to przyiacielu? Nic to; powiedz przecie?
Zwawym ſię zdam być, przeto w dzień mię uwiązuią,
Bym za światła ſpoczywał, à w nocy był czuyny.
W wieczor ſpuſzczony chodzę, gdzie mi ſię podoba.
Ale powiedz, możeſzli zawſze iść tam, gdzie chceſz?
Nie ze wſzyſtkim, odpowie. Mieyże ſam co chwaliſz,
Za całe panowanie, mey nie dam wolności.

---

cet embonpoint, & avec quels mets t' es-tu fait cette ample corpulence? on m' apporte volontiers du pain, dit le Chien; mon maître me donne les os de ſa table, les valets me jettent quelques morceaux, & chacun m' abandonne les viandes dont il ne veut plus. Ainſi je me remplis le ventre ſans beaucoup de peine. Moi, dit le Loup, qui ſuis plus brave que toi, je meurs de faim. Le Chien lui répondit tout uniment: tu auras le même avantage, ſi comme moi, tu veux rendre ſervice à un Maître. Quel ſervice, dit-

5. *Et noctu*: Senſus eſt: ut ſis cuſtos liminis & tuearis domum noctu a furibus.
6. *Ego vero*: Lupus ad canem dicit.
7. *Patior*: Expoſitus ſum ad omnes cæli injurias, & duram admodum vitam ago. Sic Claud.

Frigora ſæva pati gravibus non cedere nimbis.

8. *Vitam trahens:* Virgiliana phrasis. Æneid. 2. v. 92.

Afflictus vitam in tenebris luctuque trahebam.
Vitam dicitur trahere is, cui ea gravis & moleſta eſt.

Veni

dit le Loup? c' eſt de garder la porte, & d' empêcher que les voleurs n'entrent la nuit dans la maiſon. Vraiment moi, je ſuis tout prêt: juſqu' à préſent j' ai ſupporté la neige, & la pluie traînant dans les bois une vie miſérable; combien me ſera-t il plus gracieux de vivre à couvert, & de n' avoir rien à faire qu' à manger tout mon ſaoul! viens donc avec moi, dit le Chien. Comme ils alloient enſemble, le Loup apperçut le cou du

Veni ergo: Verba canis ad lupum.

4. *Affertur:* Sc: *mihi ultrò*. Me non rogante.

5. *Fruſta*: Edulii cujuscunque. Oſtatki każdey potrawy.

6. *Quod faſtidit quiſque. Chacun me donne le ragoût qu' il rejette.*

7. *Pulmentarium*: Pro quovis obſonio dicitur, proprie tamen dicitur puls vel cibus in modum pultis factus.

Nihil eſt: Canis reſpondet. Formula eſt illorum, qui præcidunt ſermonem de re ſibi parum grata.

Dic ſodes: pro: ſi audes, vel: *dic quæſo*, urget lupus. Cui mox reſpondet Canis: *Quia videor acer.*

Acer: Aſperior intractatus, ferocior, inquietus, ita Vavaſſor in libello de vi & usu quorumdam verborum. *Crepu-*

FABULA VIII.

Sat pulcher, qui ſat bonus.

FRATER & SOROR.

PRÆCEPTO monitus, ſæpe te conſidera.
Habebat quidam filiam turpiſſimam,
Idemquè inſignem pulchrâ facie filium.
Hi, ſpeculum in cathedra matris ut poſitum fuit,
Pueriliter ludentes fortè inſpexerant.
Hic ſe formoſum jactat; illa iraſcitur,
Nec gloriantis ſuſtinet fratris jocos,
Accipiens (quid enim?) cuncta in contumeliam.
Ergo ad Patrem decurrit læſura invicem,
Magnâque invidiâ criminatur filium,

Vir

où vient cela lui dit-il? Ce n' eſt rien, mais encore, parles, ne crains point. Comme on me trouve un peu vif, on m' attache pendant le jour, afin que je me repoſe, & que je puiſſe veler quand la nuit eſt venuë: Libre le ſoir, je vais où il me plaît. Et dis moi s' il te prend envie d' aller quelque part, en as-tu la liberté? non pas tout à-fait, repondit-il! ô bien Compere le Chien, garde les avantages que tu vantes tant; pour moi je ne voudrois pas pour un Royaume ceſſer d' être mon maître.

Crepuſculo: Crepuſculum eſt lux dubia, quæ fit ad ortum, & occaſum ſolis. *On appelle crépuſcule l' eſpace de temps qui eſt entre la nuit, & le ſoleil couchant ou levant.* Crepuſculum ante ortum ſolis dicitur. *Swit*, po Francuſku wyraża ſię: *au point du jour*. Crepuſculum, po zachodzie ſłońca. Zorza wieczorna, mierzch; *Sur la brune' ſur le ſoir.*
Quà: Adverbium loci. Aliquando etiam ſubintelligitur ſubſtantivum. Cic: de oratore 70. licet illi vagari quâ velit. Subintelligitur: *parte* vel *viâ*.
Eſt licentia? Licitum ne tibi eſt? Verba lupi ad canem, Quibus Canis reſpondet mox: *non plane eſt.*
Fruere, quæ laudes: Canis fruere illis, quæ laudas. Verba ſunt Lupi ad Canem.
Ut non ſim: Regnare nolo hac lege & conditione ut non ſim liber.

BAYKA VIII.

Dosyć piękny, kto doſyć cnotliwy.

BRAT i SIOSTRA.

PRZESTRZEŻON tą powieścią ſobie ſię przypatruy.
Miał pewny Ociec Córkę nad mniemanie ſzpetną,
Tenże Syna pięknością twarzy miał cudnego.
Ci jak dzieci, towalni wedle Matki graiąc,
Przeyrzeli ſię w ſtoiącym oboie zwierciedle.
Ten ſię chełpi z piękności, à ona ſię gniewa,
Ani chwalącego ſię Brata cierpi żartow.
Owſzem każde poczyta ſłowo za urazę.
Cóż, tedy? udaie ſię z ſkargami do Oyca,
Chcąc ſię pomścić, złośliwie i obwinia Brata,

Vir natus, quod rem fæminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque, & carpens oscula,
Dulcemquè in ambos charitatem partiens.
Quotidie, inquit, speculô vos uti volo;
Tu formam ne corrumpas nequitiæ malis,
Tu faciem ut iſtam moribus vincas bonis.

FABLE VIII.

On eſt aſſez beau, quand on eſt bon.

LE FRERE & LA SOEUR.

INſtruit par cette leçon, faites ſouvent attention ſur vous-même. Un homme avoit une fille fort laide, & un garçon d' une jolie figure. Comme il ſe trouva un miroir ſur la chaiſe de leur mere; par hazard ils

s' y

1. *PRæceptô:* Ubi bona præcepta accepiſti; ubi monitus es hâc fabula, examina te, deſcende in te. *Conſidera te.*

2. *Cathedra:* Proprie ſedes, & ſella geſtatoria eſt, quibus Cathedris fæminæ geſtari per urbem ſolebant. My nazwaliśmy: *Towalnią*, idąc za Polſkim zwyczaiem, że ſię na niey zwierciadła i inne ſprzęty niewieście kładą. 3. *Nec*

FABULA IX.

Fidelem ubi invenias virum?

SOCRATIS DICTUM.

VULGARE amici nomen, ſed rara eſt fides.
Cum parvas ædes ſibi fundaſſet Socrates,
(Cuius non fugio mortem, ſi famam aſſequar,
Et cedo invidiæ, dummodo abſolvar cinis)
E populo ſic neſcio quis, ut fieri ſolet:
Quæſo, tam anguſtam talis vir ponis domum?
Utinam, inquit, veris hanc amicis impleam!

BAY-

Ze śmiał, będąc Męſzczyzną, tykać ſprzęt niewieści.
Przygarnąwſzy oboje Ociec, miłe daie
Pocałowania, dzieląc na obydwuch miłość,
Chcę prawi, byście co dzień w zwierciadło patrzyli,
Ty urody nierządem byś ſwoiey nie kaził,
A ty ſzpetną twarz cnotą byś przyozdobiła.

s'y mirerent, en ſe jouant ainsi que font les enfans. Celui-ci ſe vantois d' étre beau; ſa ſoeur s' en fácha, & ne put ſoutenir les railleries de ſon frere, qui ſe pavanoit. En falloit-il davantage? elle prit tout pour des injures; ainſi pour le chagriner à ſon tour, elle courut au Papa & piquée de jalouſie, elle l' accuſa de ce qu' étant garçon, il avoit touché à un meuble fait pour les femmes; le Papa les embraſſa, & par de tendres baiſers,

leur

3. *Nec ſuſtinet:* Nec ſuſtinere vel ferre jocos poteſt.
4. *Accipiens:* Siniſtrè omnia interpretans ad ſui contemptum. Terent: Adelph: 4. 3. 15. Ad Contumeliam omnia accipiunt magis.
5. *Quid enim:* Tam elegans hæc interjectio judicio quidem meo eſt, quam illa Virgiliana: *Quos ego* Poteſt ſubintelligi etiam ſub: *Quid enim. Injurioſius mulieri.*

6. Crimina-

BAYKA IX.

Trudno znaleść wiernego przyiaciela.

SOKRATESA ODPOWIEDZ.

PRzyiaciel, jeſt powſzechne imie, rzadka ſzczerość.
Sokrates, (ktòrego ja śmierci ſię nie lękam,
Bylebym doſzedł ſławy, niedbam i o zaźdrość,
W Czas potomny bylebym uznan był niewinny,)
Ten gdy ſzczupły zbudował dom, ſpyta, jak bywa,
Ktoś: czemu Wielki Mężu tak mały dom ſtawiſz?
On mu: obym ten pełny miał ſzczérych Przyiacioł!

Q 2 FA-

leur témoignant à tous deux une égale tendresse; je veux, leur dit-il, que vous vous regardiez tous les jours au miroir; vous afin que vous songiez à ne

6. *Criminatur*: Odiosa criminatione defert fratrem suum. *Quod rem fœminarum.* Omnem supellectilem mulierum, speculum scilicet, pigmenta. &c.
7. *Carpens oscula*: Carpere est: molliter decerpere. Ovid: Epi: 2. Heroid.
Non oscula frigida carpsi.
W naszym języku: Carpere oscula; toż samo, co: całować.
8. *Partiens:* Tribuens cuique partem amoris sui. *Distribuant à tous deux une tendresse charmante.*
9. *Quo-*

FABLE IX.

Où trouver un ami fidele?

PAROLE DE SOCRATE.

LE Nom d' ami est assez commun; mais un ami fidele est rare. Socrate, (dont la mort ne m' effraïeroit point, si j' acquérois sa réputation, & à l'exemple duquel je céderois à l'envie, pourvu qu' apres ma

1. *VULGARE*: Multi nominantur amici, sed rarissimi fideles. *Fides* in amico. *La fidelité dans un ami.*
2. *Socrates*: Magni nominis Philosophus Atheniensis. Accusante Anyto, & Melito damnatus ad mortem, sed post mortem absolutus, statuâ donatus. Dla większego ćwiczenia się Młodzi w języku Francuskim, kładę tu krótkie opisanie Francuskie. *Socrate Philosophe Athenien fils de Sophronisque, sculpteur, & de Panagérete, sage femme, naquit l' an 469. avant I. C. il eut beaucoup d' ennemis, qui lui imputerent plusieurs crimes; on l' accusa surtout d' impiété pour s' être mocqué de la pluralité des Dieux du paganisme, & il fut condamné par l' Aréopage à boire de la ciguë. Il prit ce poison d'un air fort tranquille, & méprisa généreusement la mort. Il*

FABULA X.

Ne sis credulus, maximè criminatoris.

RES GESTA SUB AUGUSTO.

PEriculosum est credere, & non credere.
Utriusque exemplum breviter exponam rei.

Hip-

à ne pas ternir votre beauté par la difformité du vice; & vous, afin que vous répariez votre laideur par la régularité de vos moeurs.

9. *Quotidie speculô vos uti volo.* Sic Plaut: Epidico:
Non oris causâ modo homines æquum fuit,
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum.
Sed qui perspicere possent cor sapientiæ.
10. *Tu:* Fili.
11. Tu Filia hoc agas, ut non appareat ea turpitudo faciei præ morum pulchritudine. *Veincre sa laideur, c' est faire que la beauté du caractére l' emporte sur la laideur du visage, & la fasse oublier.*

---

ma mort je fusse justifié) Socrate, dis-je, ayant jetté les fondemens d'une petite maison, un je ne sçai qui, homme du peuple, comme il arrive souvent, lui dit: quoi; je vous prie, un personnage tel que vous, bâtit une si petite maison? plût à Dieu, lui répondit Socrate, que je puisse la remplir de vrais amis!

Il mourut ainsi âgé de 70. ans. La calomnie fut enfin reconnuë, & les Atheniens de regret de l' avoir condamné, lui érigerent une statuë d' airain.
3. *Non fugio:* Non recuso subire mortem Socratis, qui haustâ cicutâ. (Swinia wesz, ziele zawieraiące w sobie truciznę) periit.
4. *Et cedo invidiæ:* Facile patior me circumveniri, & vel damnari ab invidis, ut ille, dummodo post mortem judicer innocens fuisse. Invidia hic pro invidis.
5. *Absolvar cinis:* Id est post mortem, post quam cremabantur corpora & in cineres redigebantur. Addo eruditionis gratiâ: Corpora infantium, qui nondum dentes habuerant, minime cremabantur. *Réduit en cendres.*
6. *Nescio quis:* Formula loquentium de ignotis. Cicer: de amici: Qualem fuisse Athenis Timonem nescio quem accepimus. *Ut fieri solet* inter ædificandum; nam de structura nova quilibet vult ferre sententiam.
7. *Inquit:* Respondet nempe Socrates.
8. *Veris:* Lego in Apopht: Plutar: Nullas divitias fidelibus amicis æquiparari posse.

BAYKA X.

Nie wierz łacno osobliwie Potwarcy.

TRAFUNEK, KTORY SIĘ PRZYTRAFIŁ za AUGUSTA CESARZA.

ROWNIE jest niebeśpieczno wierzyć i nie wierzyć.
Oboyga tego przykład krôciuchny przywiodę.

Ze

Hippolytus obiit, quia novercæ creditum eſt;
Caſſandræ quia non creditum, ruit Ilium.
Ergo exploranda eſt veritas ſemper prius,
Quam ſtulte prava judicet ſententia.
Sed fabuloſam ne vetuſtatem eleves,
Narrabo tibi memoriâ, quod factum eſt meâ.
Maritus quidam cum diligeret conjugem,
Togamque puram jam parârat filio,
Seductus in ſecretum à liberto eſt ſuo,
Sperante hæredem ſuffici ſe proximum.
Hic cùm de puero multa mentitus foret,
Et plura de flagitiis caſtæ mulieris,
Adjecit id, quod ſentiebat maxime
Doliturum amanti, ventitare adulterum,
Stuproque turpi pollui famam domûs.
Incenſus ille falſo uxoris crimine,
Simulavit iter ad villam, clamque in oppido
Subſedit: deinde noctu ſubito januam
Intravit rectà cubiculum uxoris petens;
In quo dormire natum Mater iuſſerat,
Ætatem adultam ſervans diligentius;
Dum quærunt lumen, dum concurſat familia,
Iræ furentis impetum ille haud ſuſtinens,
Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput,
Ut ſentit tonſum, gladio pectus tranſigit,
Nihil reſpiciens, dum dolorem vindicet.
Lucernâ allatâ ſimul aſpexit filium,
Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primô quæ nil ſomno ſenſerat;
Repræſentavit in ſe pænam facinoris,
Et ferro incubuit, quod crudelitas ſtrinxerat.
Accuſatores poſtulârunt mulierem,
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
Maligna inſontem deprimit ſuſpicio,
Quod bona poſſideat. Stant patroni fortiter,

Cauſam

Ze uwierzono, zginął Hippolit, Macoſie;
Troia, że niewierzono Kaſſandrze, upadła.
Trzeba tedy z pilnością wprzód prawdy doświadczyć,
Nim co ślepo ſtanowić opacznym wyrokiem.
Lecz byś lekko nieważył ſtarożytne bayki,
Powiem, co za pamięci moiey ſię trafiło:
Mąż jeden gdy ſwą Zonę ſzczerym kochał ſercem,
I już Synowi ſzatę zgotował był męſką,
W ſtronę od wyzwoleńca, co w przyſzłey nądziei
Miał ſpodziewane sobie dziedzictwo, odwiedzion,
Słyſzy wiele kłamliwych wieści o swym ſynie,
Wiele o czyſtey Pani taiemnych nierządach,
Dodaje i to kłamca, co naybarziey boli
Męża kochaiącego, że gach w domu bywa,
I kazi cudzołóſtwem ſzpetnym ſławę domu.
Zapalony zawodnym ſwey żony zarzutem
Zmyśla Mąż na Wieś drogę, à on cicho w mieście
Tai ſię, potym w nocy do domu powraca,
I proſto do Pokoiu ſwey Małżonki wchodzi.
Tam matka wiek młodzieńczy Syna pilnie ſtrzegąc,
Kazała mu w pokoiu tymże ſpać. Tym czaſem
Gdy światła ſzukaią, gdy zbiegaią ſię ſługi,
Nie mogąc ſzalonego impet wſtrzymać gniewu,
Do łoża przyſtępuie, à ſtrzyżoną głowę
W pociemku omacawſzy, godzi mieczem w ſerce.
Nic niedbaiąc, byleby zemſtą żal ukoił,
Lecz gdy światło wnieſiono, uyrzy: ſyn bez duſzy,
A pierwſzym snem zmorzona śpi niewinna Zona,
Nie ſłyſząc co ſię dzieie. Karę takiey zbrodni
Przeciw ſobie obraca, i miecz, okrucieńſtwo
Którym go uzbroiło, we krwi własney topi.
Ptętko źli oſkarżyciele Matronę pozwali,
I do Rzymu przed ſąd ſtu Mężów pociągnęli.
Ociąża podeyrzenie złośliwe niewinną,
Ze Panią dóbr zoſtała. Mocno Patronowie

Causam tuentes innocentis fæminæ.
A Divo Augusto tunc petiêre judices,
Ut adjuvaret jurisjurandi fidem,
Quando ipsos error implicuisset criminis;
Qui postquam tenebras dispulit calumniæ,
Certumque fontem veritatis reperit,
Luat, inquit, pœnas causa libertus mali.
Namque orbam nato simul & privatam viro,
Miserandam potius, quam damnandam existimo.
Quod si delata perscrutatus crimina
Paterfamilias esset, si mendacium
Subtiliter rimatus, à radicibus
Non evertisset scelere funesto domum.
Nil spernat auris, nec tamen credat statim,
Quandoquidem & illi peccant, quos minime putes,
Et qui non peccant, impugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius ne quid ponderent:
Ambitio namque dissidens mortalium,
Aut gratiæ subscribit, aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.
Hæc exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate quoniam nimiâ quosdam offendimus.

FABLE X.

Ne soyez point crédule sur-tout vis-à vis un délateur.

HISTOIRE ARRIVEE SOUS AUGUSTE.

IL ya du danger à tout croire, comme à ne rien croire, je vous donnerai en peu de mots un exemple de l' un, & dé l' autre: Hippolyte mourut, parce qu' on crut sa Bellemere; Troie fut ruinée, parce qu' on ne crut pas Cassandre. Il faut donc toujours bien rechercher la verité, avant que de hazarder un jugement. Mais de peur que vous ne fassiez peu de

cas

Obſtaią broniąc ſprawy niewinney Niewiaſty.
Sędziowie zawiłością zbrodni uwikłani
Do Wielkiego Auguſta udali ſię, proſząc:
Aby w ſądzeniu ſprawy tak trudney dał pomoc,
Mądry Auguſt potwarzy oświeciwſzy ciemność.
I znalazłſzy iſtotney czyſte zrzódło prawdy,
Niech, rzecze, wyzwoleniec, herſzt złego ma karę,
A tę, co Syna razem ſtraciła i Męża,
Godnieyſzą raczey ſądzę litości, niż śmierci.
Bo gdyby donieſione roſtrząſł lepiey zbrodnie
Niebaczny Ociec, gdyby uknowane kłamſtwa
Subtelniey pomiarkował, nigdyby tak ſtraſznym
Nie wywròcił ſam z gruntu domu kryminałem.
Słuchay wſzyſtkiego, lekce, lecz wſzyſtkiemu nie wierz;
Bywa, że grzeſzą, naymniey o których nie trzymaſz,
A ci, co ſą niewinni, ſzturm znoſzą potwarzy.
Może też to proſtakom ſłużyć za przeſtrogę,
By rzeczy nie ſądzili z cudzego mniemania,
Przepych bowiem, co ſieje między ludzie ſwary,
Na łasce, lub niechęci swe wyroki kończy.
Ten ci będzie wiadomy, kogo ty ſam poznaſz.
Dłużey trochęm ſię na tym zabawił z przyczyny,
Zem nie których zbyteczną kròtkością obraził.

cas d' une antiquité fabuleuse, je vais vous raconter ce qui s' eſt paſſé de mon temps.

Un homme aimoit tendrement ſa femme, & avoit un fils qui entroit dans ſa dix-ſeptiéme année. Son affranchi, dans l' esperance de devenir ſon plus proche héritier, le tira à part, & apres lui avoir avancé beaucoup d' impoſtures contre ſon fils, & encore plus d' infamies contre ſa vertueuſe Epouſe, il ajoûta, ce qu' il croyoit devoir etre le plus douloureux à un homme qui aime, qu' un Galant lui rendoit de fréquentes viſites, & que par ce commerce honteux ſa maiſon étoit perduë de reputation. Le mari irrité du prètendu crime de ſa femme feignit d' aller à ſa mai-

ſon de campagne, & demeura ſecrettement dans la Ville. Puis la nuit venuë tout-à-coup il rentre chez lui, va droit à la chambre de ſa femme, qui y avoit fait coucher ſon fils, pour veiller plus ſoigneuſement ſur un âge ou naiſsent les paſſions. Pendant que l' on cherche de la lumiere, pendant que les valets courent de côtés & d' autres, cet homme ne pouvant plus contenir l' impétuoſité de ſa fureur, approche du lit; dans l' obscurité, ſent une tête, s' apperçoit que c' eſt celle d'un homme, & lui perce le coeur d' un coup d' épée ne ſongeant qu' à ſatisfaire ſa douleur. A peine la lumiere fut-elle apportée, qu' il reconnut ſon fils, vit ſa femme tres-innocente, qui dormoit, & qui dans ſon premier ſomme n' avoit rien entendu. Auſſi-tôt il ſe punit de ſon crime & ſe perça de la même épée, dont ſa crédulité l' avoit armé. Des accuſateurs pourſuivirent cette femme & la traînerent à Rome de devant les Centumvirs. Une méfiance malintentionnée opprima cette innocente, ſous pretexte qu'elle demeuroit maîtreſſe des biens. Les avocats prirent ſa cauſe en main, & defendirent ſon innocence avec vigueur. Les juges alors prierent le Grand Auguſte de leur ai-

1. *HIPPOLYTUS*: Theſei & Hippolytæ Amazonis filius, à Phædra Noverca, abſente Patre, amatus eſt, quæ repulſam ſæpius paſſa, inſimulat ſtupri Hippolytum apud Theſeum. Ille credulus, filio, qui jam domum impudicam fugerat, mortem imprecatur. Quod votum ratum fecit Neptunus emiſsô monſtrô marinô quod equos Hippolyti conſternavit, inde per vepres & ſaxa diſtractus periit. Quod ubi rescivit male ſibi conſcia mulier, ſcelus ſuum confeſſa apud maritum, gladio ſe confodit.
2. *Caſſandræ*: Caſſandra Priami Regis Trojanorum filia, quæ ſæpius exitium Troiæ prædixerat, sed à Troianis fides ei non fuit habita, diis ita volentibus.
3. *Ilium* Troja & Dardania. Cujus ruinæ descriptio eſt apud Virgil: 11. Æneid: 2. deſumit nomen ab illo quarto Rege Trojanorum. *Caſſandre fille de Priam & d' Hécube, predit ce que l' on devoit attendre du fameux cheval de bois, dont les Grecs se ſervirent pour prendre Troie.*
4. *Sententia:* Id eſt: quam homines ſtolidi ſententiam ferant. *Avant qu' une mauvaiſe opinion juge à l' étourdie.*
5. *Ne eleves:* Hoc loco ſignificat: *minuas.* Senſus enim eſt: Ne id, quod proxime dixi de exploranda veritate, eleves allatis exemplis, quæ propter vetuſtatem ſuam poſsent videri fabulosa, propterea id narrabo, quod eſt factum mea memoriâ.
6. *Togamque puram*: Qua utebantur viri, primumque induebatur expletis adolescentiæ annis. Erat autem dicta *pura,* quia nullam prætextam habebat purpuream, ut toga puerorum, albique tota coloris dicebatur etiam virilis, & libera, quæ virilem ætatem ingredientibus; ut diximus, dabatur. *Libera.* Quia pueris toga pura initium quoddam libertatis erat, cum antea eſſent ſub pædagogis.
7. *Seductus:* Seorſum ductus in locum ſolitarium. *Fut tiré en ſecret, en particulier par ſon affranchi.*

Hærede

aider à remplir leurs engagemens; parce que l' obſcurité de cette accuſation les embarraſſoit. Ce Prince apres avoir diſſipé les ténébres de la calomnie, & decouvert la ſource de la verité, parla ainſi: que l' affranchi porte la peine du crime, dont il eſt l' auteur. Pour cette femme qui a perdu ſon fils, & ſon mari, je la crois plus à plaindre, qu' à condamner. Si ce pere de famille eút approfondi le menſonge, il n' auroit point par un crime funeſte détruit la maiſon par ſa ſouche.

Ecoutez tout, mais ne croyez pas trop legérement; parce que trés-ſouvent, ceux de qui vous déſiez le moins, ſont criminels, & ceux qui n' ont point fait de mal, ſe trouvent attaqués par la calomnie:

Ce-ci peut encore apprendre aux perſonnes trop faciles à ne point juger ſur le rapport d' autrui, parce que l' intérêt mobile de l' homme, le détermine à la faveur, ou à l' averſion. On ne connoît bien celui que l' on connoît par ſoi même.

J' ai traité ce-ci un peu au long, parce que j' avois dêplû à quelques-uns par ma briéveté.

8. *Hœredem ſuffici:* Suffectum iri, vel ſufficiendum eſſe. De hæredibus Danetus habet: proximus hæres is dicitur, qui & ſecundus. Tria hæredum genera à Juris-Conſultis traduntur: *Neceſſarii, ſui neceſſarii, & Extranei.* Neceſſarius hæres eſt ſervus hæres inſtitutus. Quia ſive velit, ſive nolit, omnino poſt mortem teſtatoris liber & neceſſarius hæres fit. *Sui autem & neceſſarii* hæredes ſunt, veluti filii ſui hæredes appellantur, quia domeſtici hæredes ſunt. *Neceſſarii* vero dicuntur, quia ſive nolint, ſive volint tam ab inteſtato, quam ex teſtamento ex lege duodecim Tabularum hæredes fiunt. Cæteri qui teſtatoris juri ſubiecti non ſunt, extranei hæredes appellantur.
9. *Doliturum:* dolorem allaturum marito conjugem ſuam diligenti.
10 *Subſedit:* Subſtitit. Commoratus eſt.
11. *Intravit januam: Vint à la porte; rentra.* Per ianuam in ædes.
12. *Ætatem adultam.* Filium adultum. Metonym: *l' Age adulte; âge ou les paſſions se développent.* Servans, conſervans, cuſtodiens.
13. *Tentat:* Explorat manu. *Cherche, tâte, ſent.*
14. *Tonſum:* Viri ſcilicet caput: nam Romani tunc temporis barbam & capillos tondebant.
15. *Tranſigit:* Trajicit, tranſverberat pectus adolescentis.
16. *Primó ſomnó:* Recens cæpto, qui arctiſſimus eſſe ſolet.
17. *Repræſentavit:* Statim pænam de ſe ipſo ſumpsit.
18. *Poſtularunt:* Accuſarunt eam. *Déféreront. citerent.*
19. *Centumviri:* Judices, de quibus Feſtus apud Danet: hic: Centumviralia judicia à centumviris ſunt dicta. Nam cum eſſent Romæ triginta & quinque tribus, quæ & curiæ dictæ ſunt; terni ex ſingulis Tribubus ſelecti fuerunt ad judicandum. Licet quinque amplius quam centum exciterint, tamen quo facilius nominarentur, centumviri ſunt appellati, apud quos agebantur cauſæ principaliores.

20. *Suſpicio*: Et ſuſpectio.
21. *Quod bona poſſideat*: Ob id, quod. Senſus eſt: ſuſpicatos pleroſque commiſiſſe id facinus, ut poſt obitum mariti & filii ſola poſſideret bona & hæreditatem.
22. *Stant:* Fortiter tuentur mulieris cauſam.
23. Divo Auguſto: Auguſto Cæſare, qui vivus nomen Divi conſecutus eſt. *Auguſte; ce ſecond Emperéur de Rome étoit fils d' Octavius, & d' Acia, fille de Julie, sœur de Ceſar. Il naquit ſous le conſulat de Marc-Antoine, ſon oncle, & de Ciceron, 62. ans avant I. C. Il mourut à Nole dans la campagne, l' an 14. de I. C. âgé de 76. Ans. Son régne fut celui des arts, & des ſciences qu' il cultiva lui-méme. Il s' attachoit auſsi beaucoup, dit Svétone, à rendre la juſtice.*
24. Ut adjuvaret fidem juris-jurandi: *Afin qu' il aidât la foi, l' accompliſſement de leur ſerment.* Judices enim antequam judicarent, in leges jurare conſveverant: inquit Aſconius. Danet: hic.
25. *Error*: Ambiguitas, incertitudo, obſcuritas.
26. *Implicuiſſet.* Incertos & dubios feciſſet.

27. *Qui*

FABULA XII.

Optima ſapè deſpecta.

MARGARITA in STERQUILINIO.

IN ſterquilinio pullus gallinaceus
Dum quærit eſcam, Margaritam repperit.
Jaces indigno, quanta res, inquit, loco!
Te ſi quis pretii cupidus vidiſſet tui,
Olim redîſſes ad ſplendorem priſtinum.
Ego qui te inveni, potior cui multo eſt cibus,
Nec tibi prodeſſe, nec tu mihi quicquam potes.
Hoc illis narro, qui me non intelligunt.

FABLE XII.

Les meilleures choſes ſont ſouvent mépriſées.

LA PERLE DANS LE FUMIER.

UN jeune coq, cherchant à manger dans le fumier y trouva une perle: ô choſe admirable, dit-il, tu es-là dans un vilain endroit? ſi quelque curieux

1. *JACES:* Neglecta, & contempta.
2. *Rediſſes*: Facta eſſes ſplendida, ut olim. quæ nunc ſimo conſpurcata jaces.

3. *Ego*

27. *Qui postquam:* Postquam detexerat, quæ causa ipsos compulerat ad fidem habendam tantis calumniæ erroribus.
28. *Limasset:* Examinasset, diligentius perspexisset.
29. *A Radicibus:* Conjungendum cum, *evertisset*, ut fit radicitus funditus.
30. *Nil spernat auris:* Omnia admittat. Audiat omnia, recipiat omnia. *Que l' oreille ne méprise rien.*
31. *Quos minimè putes.* Quos Sanctos & innocentes habemus.
32. *Opinione:* Ne res, vel negotia æstiment ex opinione vel dictis aliorum, *à ne point aprécier une chose par le jugement d' autrui.*
33. *Diffidens:* Contraria, adversa semper aliis. *Qui dispute sur tout jamais content; toujours en mouvement.*
34. *Subscribit:* Dicuntur subscribere, qui sequuntur alios, eorumque sententiam accessione sua firmant.
35. *Erit ille:* Esse debet notus, sit.
36. *Per te:* Tuo studio proprio non ex relatione aliorum exploraveris.
37. *Executus:* Exposui, narravi, dixi prolixius & verbosius.

BAYKA XII.

Cz sto naylepsze rzeczy bywaią wzgardzone.

PERŁA w SMIECIU.

GDZIEŚ tam w śmieciach szukaiąc kurcze sobie karmu,
Wygrzebło dość szacowną perłę. Do tey rzecze:
Tak wielkiego szacunku na tak podłym mieyscu
Leżysz perło? O! gdyby drogość twą znaiący
Znalazł cię! do dawnego przyszłabyś poloru.
Jam, co cię znalazł, który więcey pokarm ważę,
Ani ci się zdać na co mogę, ani ty mnie.
To mówię dla tych, którzy mię nie rozumieią.

curieux t' avoit vuë, il y a long-temps, que tu serois revenuë à ton prémier éclat. Pour moi qui t'ai trouvée, moi à qui quelque mangeaille conviendroit bien mieux, je ne puis t' être bon à rien, & tu ne peux m' être utile.

Je dis ceci pour ceux qui ne me comprennent point.

3. *Ego qui te inveni:* Sunt, qui to; *qui* volunt esse adverbium, & poni pro; quomodo, Ut est lib: 1. Fab: 1.
Quî possum, quæso, facere, quod quereris lupe!

Et

Et pro: Frustra; ac si diceret: Frustra te inveni, nam nec tibi possum, nec tu mihi prodesse. Quod non est improbandum.

4. Qui me

FABULA XIII.

Opus artificem probat.

APES & FUCI VESPA JUDICE.

APes in alta fecerant quercu favos:
Hos fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, vespâ judice;
Quæ genus utrumque nosset cum pulcherrimè;
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus, & par est color,
In dubium plane res ut merito venerit;
Sed ne religio peccet imprudens mea,
Alveos accipite, & ceris opus infundite,
Ut ex sapore mellis, & formâ favi
De quîs nunc agitur, auctor horum appareat.
Fuci recusant, apibus conditio placet.
Tunc illa talem protulit sententiam:
Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit.
Quapropter apibus fructum restituo suum.
Hanc præteriissem fabulam silentio,
Si pactam fuci non recusâssent fidem.

FABLE XIII.

A l' ouvrage on connoit l' ouvrien.

Les Abeilles & les Bourdons, jugés par la Guêpe.

DES *Abailles avoient fait leur miel sur un grand chêne; des Bourdons, gens paresseuse, disoient qu' il étoit à eux. L' affaire fut portée*

4. *Qui me non intelligunt*: Qui nesciunt quid lateat ſub fabulis meis, nec moventur utilitate illarum. Suntque multis ejus fabulæ, ut pullis gallinaceis Margaritæ.

BAYKA XIII.

Robota pokazuie Rzemieślnika.

PSZCZOŁY, TRZMIELE i OSA SĘDZIA.

PSzczoły w wysokim dębie swe plaſtry złożyły,
Do których ſię leniwe Trzmiele przyznawały.
Sprawa poſzła do ſądu. Oſa Sędzią była,
Ta, że znała oboyga ſtron dobrze przymioty,
Takie prawo oboygu przepisała ſtronom:
Mała waſzych ciał różność, i taż ſama farba.
Słuſznie przeto podlega rzecz ta wątpliwości;
Lecz bym przez nieoſtróżność niezawiodła duſzy:
Weźcie ule, à dzienie napełńcie robotą,
Aby ſię z smaku miodu, wraz i z kſztałtu plaſtrów
Pokazało, kto zdziałał te, o ktòre idzie.
Niechcą tey proby Trzmiele, zgoda krzykną Pſzczoły;
Wtenczas Oſa wydała taki dekret: jawno
Już (prawi) ieſt, kto nie mògł, à kto zrobił plaſtry;
A przeto Pſzczołom owoc pracy ich przywracam.
Milczeniembym tę Baykę pokrył, gdyby Trzmiele
Nie złamały raz ſobie danego przymierza.

tée en juſtice, & une Guêpe en fut juge. Comme elle connoiſſoit parfaitement la nature des uns, & des autres, elle proposa cette condition aux deux parties: votre corps differe peu, & votre couleur eſt la même de ſorte qu' avec raiſon, la queſtion peut cauſer quelque doute: mais, de peur que faute d' examen ma religion ne ſoit ſurpriſe, prenez des ruches, & dépoſez votre ouvrage dans la cire, afinque par le goût du miel, & la

forme

forme des rayons, on reconnoisse l' auteur du miel, dont il s' agit. Les bourdons refusent; la condition, plaît aux Abeilles: alors la Guêpe prononce cette sentence: on voit clairement celui qui n' a pu faire le miel,

&

1. *INERTES*: Artis hujus imperiti. Vult: non potuisse ipsos facere sibi favos, propterea mendacio quærere voluisse alienos. Fucos vocat ignavos Virgili: 4. Georg: ver: 168.

Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.

Et Plinius li: 11. Sunt autem Fuci sine aculeo, velut imperfectæ apes, novissimeque à fessis & jam emeritis inchoatæ, serotinus fætus, & quasi servitia verarum apum.
2. *Ad Forum*: Ad judicium.
3. *Pulcherrime*: Optime.
4. *Legem*: Conditionem, uti mox appellat. *Partibus*, Qui litigant, partes vocantur.
5. *Non inconveniens*: Non male convenit, si externam speciem spectes.
6. *Plane:* Omnino, sensus est: Omnino ac plane fuisse causam justæ dubitationis propter illam similitudinem.

7. *Religio:*

FABULA XIV.

Otiare quo labores.

ESOPUS LUDENS.

PUERORUM in turbâ quidam ludentem Atticus
Æsopum nucibus cum vidisset, restitit,
Et quasi delirum risit. Quod sensit simul
Derisor potius quam deridendus senex,
Arcum retensum posuit in media via:
Heus, inquit, sapiens, expedi, quò fecerim.
Concurrit populus; ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit:
Novissimè succumbit. Tunc victor Sophus:
Cito rumpes arcum, semper si tensum habueris;
At si laxaris, cum voles, erit utilis.
Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

[BAY-

& celui qui l' a fait, je rend donc aux abeilles le fruit de leur travail. J'aurois passé cette fable sous silence, si les Bourdons n'avoient pas manqué à l' accord qui avoit été fait.

7. *Religio:* Judicibus religio tribuitur, propter jusjurandum, quo tenebantur.
8. *Peccet:* In judicando errorem committat. *Imprudens:* per imprudentiam, si minus omnia providero. *De quîs.* De quibus.
9. *Auctor:* Ita debet scribi hoc vocabulum, non *autor*, vel *author*, ut plerique faciunt. Diciturque auctor proprie is, qui primus aliquid invenit, vel facit, à verbo *augeo.*
10. *Apertum est:* Jam patet, constat.
11. *Apibus:* Tanquam veris auctoribus.
12. *Fuci:* Vani homines, qui versus Phædri sibi vindicarunt. *Par Fuci Phedre entend certaines gens, qui s' approprioient ses fables. Par fidem, on peut entendre la promesse que l' on avoit fait de se soumettre aux décisions de la Guépe ou l' accord qu' avoit proposé la Guépe que l' on avoit choisie.*

BAYKA XIV.

Zfolguy sobie, abyś lepiey pracował.

EZOP IGRAIĄCY.

EZOPA graiącego gdy uyrzał Ateńczyk,
W tłumie dzieci w orzechy, zdumiał się i iakby
Głupiego wyśmiał. Postrzegł to starzec, któremu
Barziey śmiać się, wyśmianym niżli być przystało.
I wnet śrzod drogi kładzie łuk z sprężyn spuszczony;
Hey! prawi, Panie mędrku, zgadni com to zdziałał?
Tym czasem lud się zbiega, on długo łeb suszy,
Ale próżno, przyczyny pytania nie zgadnie.
Więc ustaie. Dopiero zwycięzca Filozof:
Prętko, prawi, łuk złamiesz, zawsze gdy napięty,
Posłuży ci w potrzebie, gdy go czasem zwolnisz.
Tak umysłowi trzeba dać czasem rozrywkę,
By do swoiey roboty zdolnieyszym powracał.

FABLE XIV.

Reposez-vous pour travailler.

ESOPE QUI SE JOUE.

UN Athénien voyant Esope qui jouoit aux noix au milieu d'une troupe d'enfans, s' arrêta, & se mit à rire comme d' une extravagance. Ce vieillard, plus propre à badiner des autres, qu' à en être le jouet, s' en

1. *ATTICUS*: Unus ex Atheniensibus.
2. *Restitit.* Substitit, Ut alibi: li: 1. Fab:
3. *Derisor potius*: Qui potius deridere aliorum stultitiam solebat.
4. *Arcum retensum*: Brevitatis causâ dictum. Dicere debuerat: arcum tendit, retenditque. 5. *Sapiens*:

FABULA XV.

Qui educat, Pater magis, quam qui genuit.

AGNUS a CAPELLA NUTRITUS.

INTER Capellas Agno balanti canis,
Stulte, inquit, erras, non est hic Mater tua;
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quæro, quæ, cum libitum est, concipit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,
Novissime prolapsam effundit sarcinam;
Verum illam, quæ me nutrit admoto ubere,
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est melior, quæ te peperit. Non ita est.
Anne illa scivit niger an albus nascerer?
Age porro scîsset; cum crearer masculus,
Beneficium sane magnum natali dedit,
Ut expectarem Lanium in horas singulas.
Hac illa potior, quæ iacentis miserita est,

Dulcem-

en apperçant dans l'inſtant, il mit au milieu de la ruë un arc débandé, & lui dit: hola! vous qui êtes ſi sage, devinez pourquoi j' ai fait cela? Le peuple ſi aſſemble, celui-ci ſe tourmente long tems, ne peut comprendre ſe ſujet de la queſtion, enfin il ſe rend. Alors notre Philoſophe triomphant, lui dit; vous romprez bien-tôt cet arc, ſi vous le tenez toujours tendu; mais ſi vous le débandez, il vous ſervira quand vous voudrez.

Ainsi quelquefois, on doit donner du relache à ſon eſprit, afin qu' il reprenne ſes fonctions avec plus de vigueur.

5. *Sapiens: Philoſophe!* per ironiam. Expedi. *Démelez, expliquez, expone quid innuam hoc facto.*
6. *Poſitæ:* Ab Æsopo propoſitæ quæſtionis.
7. *Noviſſimè*: Ultimò, tandem. *Succumbit.* Superatur, velut in certamine, dum cauſam dicere non poteſt
8. *Victor*: Æsopus. *…ophus.* Sapiens.
9. *Melior*: promptior, aptior, utilior ad aliquid cogitandum.

BAYKA XV.

Kto daie dobre wychowanie, barziey ſię ſtaie Oycem, niż ten co daie życie.

BARAN od KOZY WYKARMIONY.

MIĘDZY trzodą Koz młody zabeczał Baranek,
Głupcze, rzeknie pies, niemaſz tu twoiey Maciorki,
I paſzące ſię Owce opodal ukaże.
Na co Baran: Nie ſzukam, która gdy chce pocznie,
Nosi nieznany ciężar przez kila mieſięcy,
Nakoniec wor wyrzuca przykrego brzemienia.
Lecz tey, ktòra mię karmi przysadziwſzy wymie,
Uymuie mleka dzieciom, by mi nie ſchodziło.
Z tym wſzyſtkim owa lepſza co cię świątu dała.
Nie tak. Wiedziałaż czarnym, lub mię białym zrodzi?
Lecz daymy że wiedziała, mamże i to liczyć
Za wielkie dobrodzieyſtwo, że ſamcem zrodziła?
Bym czekał co godzina w boiaźni rzeźnika.
O zaiſte lepſza ta, co litością zdięta

Dulcemque ſponte præbet benevolentiam,
Quamvis poteſtas nulla in gignendo fuit.
Facit parentes bonitas, non nativitas.
His demonſtrare voluit auctor verſibus,
Obſistere homines legibus, meritis capi.

FABLE XV.

Qui donne éducation, eſt plus pere, que le pere même.

L' AGNEAU NOURRI PAR UNE CHEVRE.

UN Chien dit à un agneau qui bêloit parmi les chevres: tu te trompes, ſot que tu es, ta mere n' eſt pas ici, & loin de-là, il lui montra des Brebis. L' Agneau lui repondit: je ne cherche pas celle qui conçoit quand il lui plaît, porte enſuite pendant quelques mois un fardeau qu' elle ne connoît plus, puis enfin met bas le paquet; mais celle qui me nourrit en me tendant

1. *BALANTI:* Matris deſiderio.
2. *Hic:* Hoc loco, inter capras puta.
3. *Segregatas:* Ab grege capellarum ſejunctas, ſeparatas. *A l' écart, loin de-là.* Należy do dobrey Ekonomii oſobno mieć owce od koz.
4. *Non illam quœro:* Verba agni ſunt ad canem.
5. *Ignotum:*

FABULA XVI.

Humanitas & gratior & tutior.

CICADA & NOCTUA.

HUMANITATI qui ſe non accommodat,
Plerumque pænas oppetit ſuperbiæ.
Cicada acerbum noctuæ convitium
Faciebat, ſolitæ victum in tenebris quærere,
Cavoque trunco capere ſomnum interdiu.

Rogata

Nędznego dobrowolnie ſłodką karmi chęcią,
Lub wiodąc inſzy rodzay, zrodzić mię nie mogła.
Dobroczynność Rodzicow czyni, nie zrodzenie.
Temi Ezop wierſzami chciał pokazać: że ſię
Ludzie przeciwią prawom, uczynnością łowią.

tendant ſes tettes, & qui retranche le lait à ſes petits pour ne m' en pas laiſſer manquer. Cependant, dit le Chien, cette qui t' a enſantée, eſt préférable à l'autre. Point du tout, répondit l' Agneau; ſçavoit-elle si je naîtrois noir, ou blanc? posez-même qu' elle l' eut ſçu? elle m' a rendu vraiment un grand ſervice, de m' avoir fait mâle, pour ce qu' à tout moment je redoute le Boucher, je dois bien lui préférer celle, qui a eu pitié de moi lorſque j' étois abandonné, & qui de ſon plein gré me donne des marques de ſa tendreſse, quoiqu' elle ne m' ait point engendré: L' affection fait les parens, & non pas la naiſſance.

L' Auteur a voulu montrer par cette fable que les hommes reſiſtent aux loix, & ſe laiſſent prendre par les bienfaits.

5. *Ignotum*: Reconditum, nec viſum.
6. *Prolapſam effundit: Cadere & labi* non eſt idem. Cadere enim eſt: proprie *ruere*. *Labi* vero: leniter & ſenſim decidere. Juv: sa: 2.
Patrio ſimiles effunderet offas.
7. *Sarcinam*: Fœtum. 8: *Admoto*

BAYKA XVI.

Ludzkość przyiemnieyſza jeſt i beſpiecznieyſza.

KONIK POLNY i SOWA.

KTo do ludzkości ſpraw ſwych ſtoſować nie umie,
Pospolicie odbiera ſwey hardości karę.
Konik polny zelżywie łaiał nocney ſowie,
Którey zwyczay ieſt ſzukać w ciemnościach pokarmu,
A dzień cały ſpać w dziurze drzewa wygniłego.

8. *Admoto ubere:* Præbitô, porrectô ubere.
9. *Fraudatquè:* Subducit eis aliquid, privat eos lacte.
10. *Tamen: ait Canis. Non est ita: Respondet agnus.*
11. *Niger an albus:* Ex antiquo proverbio: *Albus an ater sit nescio.*
12. *Sciſſet:* Per ſyncopen, pro *sciviſſet. Sciſſet* eſt conceſſivum. Demus, faciamus ſciviſſe; etiamſi ſciviſſet, quid ex eo ad me commodi?
13. *Maſculus:* Maſculi ubiquè locorum apud bonos OEconomos parantur in cibum, vel verveces redduntur, fœminæ autem ad augendam prolem vivæ ſervantur.
14. *Beneficium:* Ironia. Nam quod mas genitus eſſet agnus, inde illi periculum potius imminebat à Lanio.
15. *Poteſtas in gignendo nulla:* Ordo eſt: cur ea, quæ etsi ob diverſum genus me parere

Rogata eſt, ut taceret, multo validius
Clamare occæpit. Rurſus admotâ prece
Accenſa magis eſt. Noctua ut vidit ſibi
Nullum eſſe auxilium, & verba contemni sua,
Hâc eſt aggreſſa garrulam fallaciâ:
Dormire, quia me non ſinunt cantus tui,
Sonare citharâ quos putes Apollinis,
Potare eſt animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit, ſi non faſtidis, veni;
Unà bibamus. Illa, quæ arebat ſiti,
Simul cognovit vocem laudari ſuam,
Cupide advolavit. Noctua egreſſa è cavo,
Trepidantem conſectata eſt, & letho dedit.
Sic viva quod negarât, tribuit mortua.

FABLE XVI.

Etre Complaiſant, parti agréable & le plus ſûr.

LA CIGALE & LE HIBOU.

QUI n' a point de complaiſance, port ſouvent la peine de ſon orgueil. Une Cigale par ſes cris, incommodoit fort un Hibou dont l' uſa-ge

rere non potuit, miſerta eſt tamen mei jacentis, non debeat mihi eſſe melior, illâ, quæ me peperit,

16. *Jacentis:* Agni à matre deſerti.

17. *Dulcemque:* Nimirum à mamma lac ſugendum præbuit.

18. *Facit parentes bonitas.* Illi verè dici poſſunt parentes, qui non neceſſitate quadam naturæ procreant liberos, ſed qui procreatis vitam ſuſtinent alimentis, & conſiliis juvant.

19. *Obſiſtere legibus:* Repugnare, adverſari. Ut ait Poëta.
Nitimur in vetitum ſemper, cupimusque negata.

Legibus: Phedre peut parler ici de la loi naturelle qui nous oblige d'aimer nos peres quels qu'ils ſoient, ou des loix naturelles, & poſitives en général.

20. *Capi meritis:* Trahi in obſequium & amorem beneficiis, benefactis.

Ten proſzony, by milczał; lecz on ieſzcze barziey
Swierkotać zaczął. Znowu Sowa proźby czyni,
A on ſili się barziey. Co gdy widzi Sowa,
Ze wſkórać nic nie może, i z proźb jey żartuie,
Taką świegotliwego zażyła chytrością:
Sen, prawi, odeymuią mi twoie śpiewania,
Które mniemaſz być głoſem Apollina Cytry.
Chęć mię bierze, wypiłabym kielich nektaru.
Ongi mię obeſłała Pallas, chceſzli? przybądź.
Poſpołu się napiiem. Ow co tlał pragnieniem,
Do tego uſłyſzawſzy, że i głos swóy chwalą,
Nie mieſzkaiąc przyleci. W tym Sowa z ſwey cieśni
Spadłſzy, goni, zabiia trzepiecącego ſię,
Tak czego niechciał żywy, uczynił po śmierci.

ge eſt de chercher à manger durant la nuit, & de dormir pendant le jour dans le creux d' un arbre. Il la pria de ſe taire; elle se mit à crier beaucoup plus fort. Réitérant ſa priere, il ne fit, que l' animer davantage. Le Hibou voyant que tout étoit inutile, & qu' elle ſe moquoit de ſes diſcours, attrapa la cauſeuse par ce ſtratagême: puiſque je ne puis plus dormir à cauſe de ta voix, qu' on prendroit pour la lyre d' Apollon, il me vient en idée de boire du nectar, que Pallas me donna dernierement: ſi cela eſt de

ton'

ton goût, viens, nous en boirons ensemble. La cigale qui mouroit de soif, & qui de plus voyoit qu' on louoit sa voix, vola vers lui avec empressement

1. *HUMANITATI accommodat. Humanitas* est ea amabilitas, quâ studemus ad Societem mutuam servandam alter alteri placere. *Accommodare se humanitati*, dictum, ut apud Ciceronem. *Accommodare orationem auribus multitudinis.* Pro: ex voluntate humanitatis vitam moresque suos regere.
2. *Oppetit*: Subit. Quomodo oppetere mortem dicimus.
3. *Acerbum:* Id est: *Noctuæ fuit.* Molestum, ingratum, amarum. *Marque une voix desagreable, disgracieuse, aiguë, aigre, & qui écorche les oreilles.*
4. *Convicium faciebat:* Insectabatur, calumniabatur, clamore obstrepebat.
5. *Admota prece:* Eadem phrasis est: li: 1. Fab: XIX. & alibi. 4.
6. *Accensa magis*: Irritata, concitata ad cantandum.
7. *Sibi nullum esse auxilium*: Nihil esse sibi subsidii in oratione sua contra clamorem Cicadæ.

8. *Putes:*

FABULA XVII.

Fructu, non foliis, arborem æstima.

ARBORES in DEORUM TUTELA.

OLIM, quas vellent esse in tutela sua,
Divi legerunt arbores; quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phæbo laurea,
Pinus Cybelæ, populus celsa Herculi.
Minerva admirans: quare steriles sumerent?
Interrogavit; causam dixit Jupiter:
Honorem fructu ne videamur vendere.

At

FABLE XVII.

Estimez l' arbre pour ses fruits non pour ses feuilles.

LES ARBRES CHOISIS PAR LES DIEUX.

AUtrefois les Dieux choisirent des Arbres qu' ils voulurent avoir sous leur protection. Jupiter prit le chêne, Venus le myrthe, Apollon le laurier

ment. Le Hibou ſortant de ſon trou, la pourſuivit toute effrayée, & la tua. Ainsi elle lui donna par ſa mort ce qu' elle lui avoit refuſé pendant ſa vie.

8. *Putes*: Secunda perſona ponitur pro perſona indeterminata. Senſus eſt: Cantus ejus eſſe tam elegantes, ut poſſint componi cum cantibus Apollinis. *Apollo* Deus muſices.
9. *Animus eſt mihi: J' ai penſée, l' idée, le deſſein.*
10. *Nectar*: Potus Deorum. *Pallas* Jovis filia nata ex ipsius cerebro. Merito noctuæ donavit nectar, quia noctua eſt ipsi ſacra.
11. *Si non faſtidis*: Si non contemnis nectar illud.
12. *Ardebat*: Vehementer ſitiebat.
13. *Simul*: Simul ac.
14. *E cavo sc:* Ramo. Ex parte arboris excavatæ.
15. *Letho dedit*: Sc: eam. Vid: li: 1. Fab: 22. Ver: 9. Occidit, è vita ſuſtulit.

BAYKA XVII.

Szacuy drzewo z Owocu nie z liścia.

DRZEWA w OPIECE BOGOW.

WYBRALI niegdyś ſobie Bogowie po drzewie,
Chcąc one mieć w opiece, Jowiſz upodobał
Dąb, wonny mirt Wenera, Feb drzewo Bobkowe.
Sosnę Cybeles roſłą, Topolę Herkules,
Temu ſię dziwiąc, ſpyta Minerwa: nie płodne
Czemu drzewa bierzecie? Jowiſz dał przyczynę,
Zebyśmy ſię za korzyść honoru przedawać

Nie

Laurier, Cybele le pin, Hercule le haut Peuplier. Minerve étonnée de ce qu' ils prenoient des arbres ſteriles, en demanda la raiſon. C' eſt, dit Jupiter, afin qu' il ne ſemble pas que nous leur vendions cet honneur pour leur fruit. Chacun en dira ce qu' il voudra, reprit Minerve; pour moi, je préfere l' Olivier à cauſe de ſon fruit. Alors le Pere de Dieux, le

Cré-

At mehercule, inquit, narret quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tum sic Deorum genitor, atque hominum sator:
O Nata! meritò sapiens dicêre omnibus;
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere quod non prosit, fabella admonet.

Créateur des hommes, lui dit: o ma fille c' est avec justice quel' on vous appelle sage; car si ce que nous faisons n'est utile, la gloire qui nous en revient,

1. *QUAS vellent*: Quas volebant sibi sacras esse.
2. *Quercus Jovi*: Cum Saturni tempore ante Jovem homines carnibus humanis vescerentur, Jupiter, ne hoc cibo uterentur, vetuit ad glandinesque convertit, arboremquè hanc monstravit, quæ idcirco Ei sacra creditur. Andr: Alciatus li: 2. Embl: XXXII.
3. *Myrtus Veneri*: Venus Myrto erat ornata, cum judicio Paridis discessit pulchrior Junone & Pallade. *Venus autrement Cypris fille du Ciel, & de la terre; selon quelques uns, elle fut formée de l' ecume de la mer près l' isle de Cythere. C' est la déesse de la beauté, la mere des amours, des Graces, & des ris.*
4. *Laurea*: Laurus. Placuit hæc arbor Phoebo, quia Daphnen ab eo amatam in hanc mutatam ferunt. *Phœbus. Phebus ou Apollon, fils de Jupiter, & de Latóne. C' est le Dieu de la poësie, de musique, & des arts.*
5. *Pinus Cybele*: Grata fuit, quod Atys, quem deperibat, fuerit in hanc mutatus. Ovid: Metam: li: 10.

   Et succincta comas hirsutaque vertice Pinus,
   Grata Deûm matri, siquidem Cybeleïus Attis
   Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.

   Dicitur & Cibelæ. Deorum Mater. *Cybele fille du ciel, & de la terre, & femme de Saturne. On l' appelle aussi Ops, Rhée, Vesta, la bonne deésse.*

6. *Popu-*

FABULA XVIII.

Tuis contentus ne concupiscas aliena.

PAVO ad JUNONEM.

PAvo ad Junonem venit, indignè ferens,
Cantus Lusciniæ quod sibi non tribuerit:
Illam esse è cunctis avibus admirabilem,

Se

Nie zdali. A Bogini: niech kto chce, to mówi,
Dla owocu Oliwne drzewo mi jeſt milſze.
Dopiero Ociec Bogow i wſzech ludzi Twórca,
Słuſznie, prawi, o Córko! mądrą cię świat zowie.
Jeśli nie ieſt, co czynim, z zyſkiem, pròżna chwała,
Przeſtrzega nic nie czynić, Bayka, bez pożytku.

vient, eſt pure folie.

Cette fable nous avertit de ne rien faire qui ne ſoit utile.

6. *Populus celſa Herculi*: Quia Hercules Populo erat ornatus, cum deſcendit ad inferos, educturus canem Cerberum. Virg: li: 8. Æne:
Herculea bicolor cùm populus umbra.
Hercule, fils de Jupiter & d' Alcmene, fut élevé au rang des dieux après ſa mort. Hercules nunc populum capite præfert, nunc oleaſtrum, nunc apium *Tertuli*: li: de Coronis.

7. *Minerva*: Minerve, *Déeſſe de la ſageſſe, de la guerre, & des arts.* Vid: Hiſtoriam Pòét.

8. *Honore fructuum*: Eligimus arbores nullos ferentes fructus, nè videamur, si quando nos homines colunt, vendere fructum illarum arborum pro honore. Alii legunt: *Honorem fructu*, nempe dando hominibus fructum pro honore, quo nos afficiunt.

9. *At mehercule*: Verba ſunt Minervæ refutantis Jovem. Obſervandum eſt, in hac affirmandi, vel jurandi formula inductam hic Minervam humano more loquentem, quia per Deos jurare hominum eſt. Præterea nuſquam forte ſcriptum invenire eſt apud idoneos ſcriptores fæminam jurare per Herculem, aut virum per Caſtorem, dicendo Mecaſtor. Quia hæc formula juramenti fæminis, illa Viris competebat.

10. *Olivam Pallade*: Quia plantationem Olivæ invenit.

11. *Tunc ſic*: Tunc ſic Deorum Pater locutus eſt.

12. *Dicére*: Diceris, haberis ab omnibus. Minerva enim Dea ſapientiæ eſt.

13. *Nihil agere*: Ne faciamus quippiam quod non ſit utile.

BAYKA XVIII.

Będąc z ſwego kontent, cudzego nie pragniy.

PAW i JUNO.

PAw przyſzedł do Junony, utyſkuiąc na to,
Że mu nie udzieliła głoſu ſłowiczego,
On, prawi, ieſt nad wſzyſtkie ptaki w podziwieniu,

Se derideri, ſimul ac vocem miſerit.
Tunc conſolandi gratiâ dixit Dea:
Sed formâ vincis, vincis magnitudine;
Nitor Smaragdi collo præfulget tuo,
Pictiſque plumis gemmeam caudam explicas.
Quo mî, inquit, tanta ſpecies, ſi vincor ſono?
Fatorum arbitrio partes ſunt vobis datæ:
Tibi forma, vires aquilæ, Luſciniæ melos,
Augurium Corvo, læva cornici omina,
Omneſque propriis ſunt contentæ dotibus.
Noli affectare, quod tibi non eſt datum,
Deluſa nè ſpes ad querelam recidat.

FABLE XVIII.

Content du tien, n' envie point celui des autres.

LE PAON SE PLAINT à JUNON.

LE Paon vint trouver Junon, piqué de ce qu' elle ne lui avoit point donné le goſier du Roſſignol, qui faiſoit l' admiration de tout le monde, tandis qu'on ſe moquoit de lui des qu'il montroit ſa voix. La déeſſe alors, pour le conſoler lui répondit: auſſi l' emportez-vous par votre beau- té

1. PAVO: Avis Junoni ſacra, & in ejus tutela. *Argus ayant été tué par Mercure, Junon le métamorphoſa en Paon, & prit cet oiſeau ſous ſa protection.* Ad Junonem. *Junon ſœur & femme de Jupiter, étoit fille de Saturne, & de Rhée. Elle eſt la Reine des dieux.*
2. *Cantus: Le chant, la voix, le ramage, le goſier. On dit: un joli goſier, pour une voix delicate, & goſier, ce me ſemble convient particulierement pour exprimer les modulations harmonieuſes & les cadances battuës du Roſſignol. Phedre l' a bien diſtinguée de la voix du Paon par cantus, qui marque une voix harmonieuſe, ménagée avec art d' avec vocem, qui eſt une voix commune, ordinaire, ſans agrément.*
3. *Luſciniœ.* alii *volunt: Luſcinii.*
4. *Auribus*: Avibus Danetus habet, ſed optime ex MSS. reſtituit Gudius auribus, probante Heinſio.
5. *Miſerit*: Emiſerit, Ediderit.
6. *Smaragdi*: Qualis eſt in ſmaragdo. Collum tuum inſtar ſmaragdi fulget. *L' Emeraude eſt une pierre précieuſe, verte & tranſparante.*

7. Ge-

A zemnie ſię wraz śmieią ſkoro ſię odezwę.
Wtenczas Juno pocieſzyć chcąc ſmutnego, rzekła:
Lecz pięknością celuieſz inne i wielkością;
Blaſk ſzmaragdu na ſzyi świeci ſię, à ogon
Wzórzyſtemi piòrami perłowy rozwijaſz.
A Paw: co mi po niemey kraſie, gdy przemaga
Inny głoſem? z wyrokow Bogow dary dane;
Tobie piękność, Orłowi moc, głos Słowikowi,
Wieſzczba krukowi, i złe wròżki dane wronie.
A wſzyſtkie ſą kontente, krom cię, z ſwych przymiotow.
Nie żąday, żebyś oſiągł, czego ci nie dano,
Byś ſtraciwſzy nadzieię na ſię nie narzekał.

---

té, par votre grandeur, l' éclat de l' émeraude brille ſur votre cou; & avec vos plumes bien colorées vous déployez une queuë ſemée de pierreries. A quoi me ſert tant de beauté, dit le Paon, ſi je ſuis vaincu du côté de la voix. Junon lui répondit: l' ordre des deſtins vous a donné à chacun votre part; à vous la beauté, la force à l' Aigle, la voix mélodieuſe au Roſſignol, l' augure au corbeau, les mauvais préſages a la corneille, & tous ſont contens des avantages qui leur ſont propres.

Ne deſirez pas ce qui vous eſt étranger, de peur que vos eſperances ne s' évanouiſſent en regrets ſuperflus.

7. *Gemmeam Caudam*: Quasi plenam gemmarum. *Significat* caudam quoties expandis, habes diverſicoloribus plumis gemmantem. Ovid: Metam: li: 1. v. 723. de oculis Argi, qui in Pavonem eſt mutatus.

Excipit hos volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.

8. *Quo mi?* Cui uſui mihi. Hor: li: 1. Ep: 5.

Quo mihi fortunam, si non conceditur uti.

9. *Fatorum*: Verba iſta Junonis ſunt; ait debere ipſam acquieſcere in voluntate fatorum. *Fata: les deſtins. Le deſtin qu' on fait naitre du cahos, tient dans ſes mains une urne dans laquelle eſt le ſort des hommes.*

10. *Partes*: Dotes, talenta ſive etiam partes ut Comicis fit, ubi alter perſonam principis, alter militis agit.

11. *Lœva:* A dextra corvus, â ſiniſtra cornix facit rata. Cic: & Virg: in Ecclog.

Sæpe ſiniſtra cava prædicit ab ilice cornix. Plaut in aſin: 2. 1.
Picus & cornix eſt ab læva, Corvus porro ab dextera.

12. *Voci-*

12. *Vocibus*: Alii habent: dotibus. Sed cum hic de voce res agitur ſequutus ſum Gallicos ſcriptores, qui ſtant pro vocibus.

13. *Noli adfectare*: Quia ut ãit Phædrus in Fabula canis.

Amit-

FABULA XIX.

Multi homines nomine non re.

ÆSOPUS ad GARRULUM.

ÆSopus Domino cum eſſet ſolus familia,
Parare cænam juſſus eſt maturius.
Ignem ergo quærens, aliquot luſtravit domos;
Tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum circumeunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque rectà per forum
Cæpit redire; quidam è turba garrulus:
Æsope, medio ſole quid cum lumine?
Hominem, inquit, quæro; & abiit feſtinans domum.
Hoc ſi moleſtus ille ad animum retulit,
Senſit profectò, se hominem non viſum ſeni,
Intempeſtive qui occupato alluſerit.

FABLE XIX.

Pluſieurs ne ſont hommes que de nom.

ESOPE a UN MAUVAIS PLAISANT.

ESOPE étant lui ſeul tout le domeſtique de ſon maître reçut ordre un jour d'apprêter le ſouper de meilleure heure. Il parcourut donc pluſieurs maiſons pour avoir du feu, & trouva à la fin ou allumer ſa lampe.

1. *ÆSOPUS Domino ſolus cum eſſet familia*: Senſus eſt: cum haberet Dominus ſolum ſervum Æsopum nequè præterea ullum. Sidonius Apollinaris.
Reſpublica noſtra

Tota

Amittit merito proprium, qui alienum adpetit.
Ut etiam Camelus in Fabulis, qui poſcens cornua auribus quoque privatus eſt.
14. *Adſectare:* Ambire, quærere.
15. *Deluſa:* Senſus eſt: Ne contingat ſpe deſtitui, & ita redigi in querelas.

BAYKA XIX.

Wielu imieniem tylko ludzi, nie rzeczą.

EZOP do SWIEGOTLIWEGO.

JEDEN Ezop za całą będąc Panu czeladź,
Odebrał roſkaz prędzey gotować wieczerzą,
Przeto ognia ſzukaiąc obſzedł kilka domow,
Aż też nalazł, latarnią gdzieby mógł zaświecić.
Aże około idąc nałożyłby drogi,
Skròcił ją, i ſzedł nazad proſto przez ſam rynek.
Tu jakiś świegotliwy z tłumu go wyśmiewa,
Ezopie, prawi, pośrzod dnia co ci po światłe?
Człeka, odpowie, ſzukam. A ſam ſzedł do domu.
To jeśli wziął ów natręt ſobie na uwagę,
Poznał pewnie, że w oczach nie był człekiem ſtarca,
Który nie wcześnie czynił z zabawnego żarty.

pe. Alors reprenant ſa route à travers le marché il abrégea ſon chemin qu' il avoit allongé par différens détours. Un mauvais plaiſant du milieu de la foule lui dit: Eſope que cherches-tu avec ta lampe en plein ſoleil? Un homme, reprit-il; puis il regagna promptement le logis.

Si cet importun fit attention à ces paroles, il dut ſentir que notre viellard ne l' avoit pas pris pour un homme en ce qu' il l' avoit plaiſanté mal-à-propos, lorſqu' il étoit occupé.

Tota Camillus erat.
2. *Maturius:* Ocyus, celerius, ſcilicet quam pro conſvetudine.
3. *Effecit brevius:* Per compendia ivit.

4. Medio

4. *Medio sole:* Meridie; medio die: sic Horat: li: 1. Ep: 5. *Supremo sole* pro vespere.
5. *Hominem quæro:* Ita Diogenes olim Cynicus luce clara per forum turbâ confertum cum lumine discurrebat hominem videlicet quærens, nam occurrentes formam hominis non mentem putabantur præseferre. 6. *Mole-*

FABULA XX.

Miserrimus, qui in vita miser, post mortem miserior.

ASINUS & GALLI.

QUI natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit, verum post obitum quoque
Persequitur illum duri fati miseria.
Galli Cybeles circum quæstus ducere
Asinum solebant bajulantem sarcinas,
Is cum labore & plagis esset mortuus,
Detractâ pelle, sibi fecerunt tympana;
Rogati mox à quodam delicio suo
Quidnam fecissent? hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore;
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.

FABLE XX.

C' est être bien malheureux que de l' être pendant sa vie, & l' être encore après sa mort.

L' ASNE & LES PRETRES DE CYBELE.

CELUI qui est né malheureux passe non seulement une triste vie, mais la rigueur du destin le persécute encore après sa mort. *Des*

1. *Tristem:* Propter varias calamitates, laboriosam, ærumnosam.
2. *Decurrit:* Transiit miseram vitam.
3. *Galli:* Dicti sunt Galli a Gallo fluvio Phrygiæ. Fu're sacerdotes Cybelæ matris, qui hanc deam circumferebant plangentes ad cantum tibiarum, & tympanorum sonitum.
4. *Cybeles:* Cybele filia cæli & terræ uxor Saturni. Vocatur Cybele à monte Cybele in Phrygia, ubi primo fuit honoribus divinis donata. Vid: Fab: 17. hujus libri ver: 4. 5. *Cir-*

6. *Moleſtus:* Garrulus ille.
7. *Retulit:* Conſideravit, examinavit animo, ſibi applicuít, intellexit.
8. *Adluſerit:* Jocari voluerit, & otioſe garrire cum occupato.

BAYKA XX.

Naynędznieyſzy, kto za żywota będąc nędznym, po śmierci jeſzcze zoſtanie nędznieyſzym.

OSIEŁ i POPI CYBELI.

KTo się na świat urodził nieſzczęsnym, nie tylko
Smutne życie prowadzi, ale i po zeyściu
Prześladuie nieznośna Wyroku go nędza.
Popow Cybeli zwyczay był chodzić po kweście,
Prowadząc ładownego z ſobą Osła juki,
Ten pracą i plagami ſtrudzon, gdy żyć przeſtał,
Ci zdarłſzy ſkórę, kotły ſobie uczynili,
A ſpytani od kogoś coby udziałali
Swoiemu kochankowi? tak odpowiedzieli:
Rozumiał, że po śmierci ſwey ſpocznie beśpieczen,
A owo nowe plagi odbiera nieboſzczyk.

Des Prêtres de Cybele avoient coutume d' aller faire la quête avec un Aſne qui portoit leur bagage. Cet Aſne étant mort de fatigue & de coups, ils l' écorcherent, & de ſa peau ſ' en firent des tambours, quelqu' un enſuite leur ayant demandé ce qu' ils avoient fait de leur bon ami, ils répondirent: il ſ' imaginoit avoir du repos après ſa mort; mais tout mort qu' il eſt, voici que les coups pleuvent encore ſur lui.

5. *Circum:* In queſtus ducere, dicitur elegantius, quàm circum ducere.
6. *Securum:* Liberum ab omni labore & plagis.
7. *Plagæ:* Plagarum meminit Phædrus, quia hæc tympana aliquando virgulâ percutiebantur militum more, aliquando manu impellebantur. Qui mos etiam hodie in Italia viget, & ſaltationibus accommodatur. Ovid: lib: 4. Metam.
Fæmineæ voces, impulſaque tympana palmis.

KONIEC KSIĘGI TRZECIEY.

PHÆDRI
FABULARUM
LIBER QUARTUS.

PROLOGUS.

Joculare tibi videtur: & ſanè bene,
Dum nihil habemus maius, calamô ludimus.
Sed diligenter intuere has nænias.
Quantam ſub illis utilitatem reperies?
Non ſemper ea ſunt, quæ videntur; decipit
Frons prima multos: rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc nè locutus ſine mercede exiſtimer,
Fabellam adjiciam de Muſtela & Muribus.

FE-

F E D R A

B A I E K

KSIĘGA CZWARTA.

P R O L O G.

Smieſzna ci ſię rzecz zda być i zaiſte ſłuſznie,
Ze kiedy nic wielkiego nie mam, piſzę Bayki;
Ale przecie z pilnością weyrzyi w teto fraſzki,
A jakich z nich pożytkow nie odniesieſz? Częſto
Nie są w iſtocie rzeczy, jak się pokazuią,
Zdradza pierwſze ſpóyrzenie wielu, rzadki dowcip
Poymuie, co gdzieś w kącie praca udziałała.
To ażebym nie zdał ſię komu prożno mowić,
Przytoczę o Łaſicy Baykę, i o Myſzach.

FABLES
DE
PHEDRE
LIVRE QUATRIEME.

PROLOGUE.

JE vous parois jovial, & en effet d'un ſtyle badin; je me jouë, lorsque je n' ai rien de mieux à faire. Cependant examinez ſoigneuſement

ces

1. *JOCULARE*: Sic in Prologo li: dixit: *Jocari fabulis*. Alii habent: Joculares; sed ſequuti ſumus Danetum, qui ſcripsit ad usum Delphini.
2. *Calamô ludimus*; Scriptis jocamur.
3. *Nœnias*: Fabulas vocat. Ut in Prologo li: 3. ad Euty.

4. *Quæ*

FABULA I.

Aſtus aſtu non capitur.

MUSTELLA & MURES.

MUſtella cum annis & ſenectâ debilis
Mures veloces non valeret aſſequi,
Involvit ſe farinâ, & obſcurô locô
Abjecit negligenter. Mus eſcam putans,
Aſſiluit, at compreſſus occubuit neci.
Alter ſimiliter, deinde periit tertius.
Aliquot ſecutis, venit & retorridus,
Qui ſæpè laqueos, & muscipula effugerat;
Proculquè inſidias cernens hoſtis callidi:
Sic valeas, inquit, ut farina es, quæ jaces.

BAYKA

ces bagatelles? quelle utilité n' y trouverez-vous pas? les choſes ne ſont point toujours ce qu' elles paroiſſent; la prémiere apparence trompes, il faut un génie particulier pour pénetrer ce que mes ſoins ont caché dans l' intérieur de ces Fables. De peur qu'on ne s' imagine que je parle ſans avoir de quoi ſatisfaire: je vais donner la fable de la Belette, & des Souris.

4. *Quæ videntur:* Sæpè meliora, ſæpè deteriora sunt.
Decipit frons prima: Juxta illud Ciceronis: Frons, vultus, oculi perſæpè mentiuntur.
5. *Rara mens:* Non obvia uniuscuiuſque mens, ſed quæ provida & perſpicax eſt, àdeoque rara. *Un eſprit rare, extraordinaire.*
6. *Quod interiore condidit cura angulo:* Quod authoris induſtria occultavit, & quasi involvit fabularum involucris. *Dans angle intérieur.*
7. *Sine mercede:* Ne videar fruſtra dixiſſe, non intelligi ab omnibus quid fabulis insit eruditionis, ſapientiæque, proponam exemplum Muſtellæ, & Murium.

BAYKA I.

Chytrość chytrości nie podeydzie, albo chytrości chytrością nie ułowiſz.

ŁASICA i MYSZY.

GDY ſtarością i laty Łasica podeſzła,
A prętkonogie Myſzy ścigać nie zdołała,
W mąkę ſię utarzała, i gdzieś w ciemnym kącie
Rzuciła ſię niedbale. W tym myſz rozumieiąc
Że był pokarm, przyſkoczy, lecz ſchwycona legła,
Toż ſię trafiło drugiey, zginęła i trzecia.
Za tym gdy kilka przeſzło, nadeſzła i chytra,
Co się to nie raz z sideł, i z łapki wymknęła.
A widząc zdala ſztuki zdradliwey Łasicy,
Rzeknie: bądź w rzeczy z duchem tak, iak leżyſz mąką.

FABLE

FABLE I.

A fin contre fin point de capture.

LA BELETTE & LES SOURIS.

UNE *Belette accablée ſous le poids des années, ne pouvoit attraper les alertes ſouris: elle ſe couvrit de farine & ſe coucha negligement dans*

1. *ANNIS & ſenecta debilis*: Sic de Leone li: 1. Fab: 21.
   Defectus annis, & deſertus viribus.
2. *Adſequi*: Attingere curſu.
3. *Involvit ſe:* Volvit ſe in farina, & volutando in ea, ſic opplevit exterius, ut tota farina videretur.
4. *Compreſſus:* Oppreſſus. *Aliis*: Comprenſus.
5. *Occubuit neci:* Sic: *Occumbere morti,* Eſt apud Virgil: 2. Æne: 62.
   In utrumque paratus,
   Seu verſare dolos, ſeu certæ *occumbere* morti.

Tombæ

FABULA II.

Spernit ſuperbus quæ nequit aſſequi.

VULPES & UVA.

FAME coacta vulpes alta in vinea
Uvam appetebat, ſummis ſaliens viribus;
Quam tangere non potuit, diſcedens ait:
Nondum matura eſt, nolo acerbam ſumere.
Qui facere quæ non poſſunt, verbis elevant,
Adſcribere hoc debebunt exemplum ſibi.

FABLE II.

Le glorieux mépriſe ce qu' il ne peut avoir.

LE RENARD & LES RAISINS.

UN *Renadr preſſé par la faim, ſautoit de toutes ſes forces pour attraper*

dans un endroit obſcur. Une ſouris, croyant trouver pâture ne fit qu'un ſaut; mais fut priſe & croquée. Il en vint une ſeconde, puis une troiſiéme qui y périrent; quelques autres les ſuivirent. Survint enfin une toute ratinée, qui avoit esquivé maintes lacets, maintes ſouricieres, & qui découvrant de loin le piége de ſa malicieuſe ennemie, lui dit: ô toi, qui gîtes ici, porte-toi bien, comme tu es farine.

Tomba à la mort, fut livrée à la mort, fut miſe à mort.

6, *Retorridus*: Retorridus idem eſt, quod *recoctus*; id eſt exercitatus & multarum rerum usu peritus; Biegły, maiący wſzyſtkich rzeczy doświadczenie.

7. *Sic valeas:* Formula, quâ oſtendit ſe non habere fidem jacenti. Sic mus ille apud Æsopum ad Felem se mortuam ſimulantem: *Heus tu, & ſi ſaccus fieres, non te adibo.*, Eſt itaquè: valeas velut: intelligo te farinam non eſſe. Tak ſię miey dobrze, iak prawdziwie jeſteś mąka, to ieſt: Jak mąką nie jeſteś, tak ſię nie miey dobrze.

8. *Quæ jaces*: Reſpicit ſuperius: *abjecit ſe* quasi diceret: ſimulas te jacere immobilem, farinæ inſtar: verum ſi accederem propius, fieres animata, mobiliſque, meque arriperes. Tak tobie nie wierzę, która ſię czyniſz pokarmem, jak temu, że ieſteś mąka

BAYKA II.

Gardzi tym pyſzny, czego doſtąpić niemoże.

LISZKA i GRONO WINNE.

GŁodem ściśniona liſzka w wyſokiey winnicy
Skakała, ile sił jey ſtało chcąc mieć grono;
Lecz gdy dosiąc nie mogła, wracaiąc ſię rzekła:
Jeſzcze grono nie doſzłe, kwaśnego ieść niechcę.
Ci, którzy wycięczaią ſłowy, czego dopiąć
Nie mogą, niechay przykład ten ſobie przypiſzą.

attraper une grappe de raiſin, qui pendoit à une vigne aſſez haute. Comme il n' y pouvoit atteindre, il dit en ſe retirant: elle n' eſt pas encore moure; je ne veux point la cueillir verte.

Ceux qui par leurs diſcours dépriment ce qu' ils ne peuvent faire, doivent s'appliquer cet exemple.

1. *Alta*:

1. *ALTA:* Ad perticas videlicet ligata & erecta. W Umbryi, w Marchii Ankonitańskiey i w innych Prowincyach Włoskich winne Macice przysadzone są przy drzewach, osobliwie morowych, aby i grona wisiały wysoko, i drzewa roskrzewieniu robaczkow jedwabnych potrzebne, darmo mieysca nie zaymowały.

2. *Summis:*

FABULA III.

Vindictæ cupidus sibi malum arcessit.

EQUUS & APER.

EQuus sedare solitus, quo fuerat, sitim,
Dum sese aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est. Sonipes iratus fero,
Auxilium petiit hominis, quem dorso levans
Rediit ad hostem: jactis hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
Lætor tulisse auxilium me precibus tuis?
Nam prædam cepi, & didici quam sis utilis;
Atque ita coegit frænos invitum pati.
Tum mæstus ille: parvæ vindictam rei
Dum quæro demens, servitutem reperi.
Hæc iracundos admonebit fabula,
Impune potius lædi quàm dedi alteri.

FABLE III.

Souvent il en coute pour se venger.

LE CHEVAL & LE SANGLIER.

UN Sanglier se vautrant dans un gué, où d' ordiuaîre un cheval alloit boire, le rendit trouble. De-là survint querelle en forme.. Le cheval en colere contre cet animal, demanda du secours à l' homme, & le

2. *Summis*: Quantis poterit.
3. *Ut non potuit:* Poſtquam non potuit.
4. *Acerbam*: Immaturam, nondum percoctam. *Contrarium eſt, mitis.* Virg: Ecl: 1. Sunt nobis mitia poma.
5. *Elevant*: Levia, & vilia eſſe dicunt, contemnunt.

BAYKA III.

Zemſty ſzukaiący ſam na ſię nieſzczęście ſprowadza.

KON i DZIK.

GDZIE zwykł gasić pragnienie koń, u tegoż źrzódła
Gdy ſię tarza dzik ſprosny, zmącił czyſtą wodę.
Zkąd roſterk powſtał, à koń rozgniewan na dzika,
Wzywa człeka na pomoc, nioſąc go na grzbiecie.
Powraca, nieprzyiaciel gdzie był: tego jeździec
Gdy ſtrzał pociſkiem zabił, taką miał mieć mowę:
Cieſzę ſię, żem ci pomogł dla twych proźb uſilnych,
Bom wziął zdobycz, i poznał, iakeś pożyteczny,
I tak przymuſił uzda poniewolnie nosić.
Dopiero koń żałośny: iakem głupi! ſzukam
Gdy z małey krzywdy zemſty, znayduię niewolą.
Nauczy ta baieczka gniewliwych urazy
Znosić raczey bez zemſty, niż komu iść w łyka.

le portant ſur ſon dos revint à l' ennemi. Le Cavalier, dit-on aprés avoir tué le ſanglier à coups de traits, parla ainsi au cheval: je ſuis ravi de t' avoir ſecouru, & je reconnu combien tu peux être util. En même-temps, il lui fit prendre le mors, malgré qu' il en êut. Fou que je ſuis, dit alors celui-ci, fort affligé; je tombé dans l' eſclavage, en cherchant à me venger de ſi peu de choſe.

Cette fable apprend aux perſonnes coleres à paſſer une injure plûtot, que de ſe rendre eſclaves d' autrui.

1. *QUO:* Refertur ad ſequens *vadum*, pro: in quo.
2. *Vadum*: Aquam quæ poteſt vadari. Woda przez którą można przebrnąć.
3. *Fero*: Adjectivè hic pro *apro* uſurpatur.
4. *Auxilium petiit hominis:* Horat: li: Epiſ: 1. 10. de equo & cervo narrat fabulam.

Imploravit

FABULA IV.

Homines non numerandi, ſed ponderandi.

ÆSOPUS INTERPRES TESTAMENTI.

PLUS eſſe in uno ſæpè, quam in turba boni.
Narratione poſteris tradam brevi.
Quidam decedens tres reliquit filias;
Unam formoſam, & oculis venantem viros;
At alteram lanificam, & frugi, & ruſticam;
Devotam vino tertiam, & turpiſſimam.
Harum autem, matrem fecit hæredem ſenex
Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Æqualiter diſtribuat: ſed tali modo,
Ne data poſſideant aut fruantur; tum ſimul
Habere res deſierint, quas acceperint,
Centena Matri conferant ſeſtertia.
Athenas rumor implet, mater ſedula
Jurisperitos conſulit, nemo expedit,
Quo pacto non poſſideat, quod fuerat datum,
Fructumve capiant; deinde, quæ tulerint nihil,
Quanam ratione conferant pecuniam.
Poſtquam conſumpta eſt temporis longi mora,
Nec teſtamenti potuit ſenſus colligi,
Fidem advocavit, jure neglecto, parens.
Seponit mæchæ veſtem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos, glabros;
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,

Boves

Imploravit opes hominis frenumque recepit.

5. *Dorso lévans*: Tollens è terra, dum in ſe recipit ſeſſorem.

6. *Precibus tuis*: Tibi precanti; auxilium meum petenti.

7. *Potius lædi*: Id eſt: melius eſſe lædi impune, hoc eſt: nulla ſequente pœna, læſionem eam, quam vindicandi causâ in alterius poteſtatem venire.

BAYKA IV.

Ludzi cenić raczey nie rachować trzeba.

EZOP CIEMNEGO WYKŁADACZ TESTAMENTU.

WIęcey bywa dobrego w jednym, niż w poſpòlſtwie.
Co krótką dla potomnych pokażę powieścią:
Schodząc ktoś z tego świata trzy Córki zoſtawił,
Jednę gładką i wdziękiem oczu młódź ſidlącą,
Prządkę drugą, dość ſkrzętną, goſpodynię wieyſką,
Trzecią wino lubiącą, à tę nayſzpetnieyſzą.
Matkę zaś ſamą Starzec dziedziczką uczynił
Pod kondycyą: by tym trzem całą fortunę
Równym działem rozdała; ale w taki ſposob:
By datku nie trzymały, ani używały.
Toż gdy ſtracą, co wzięły, aby każda matce
Summę ſwey wyliczyła po ſto groſzy ſrebrnych
Ateny napełniła ta wieść. Matka pilna
W prawie biegłych radzi ſię, żaden nie poymuie,
W jaki ſposob poſiadać nie mogły, co dano,
Ni z tego pożytkować. Toż gdy nic nie wzięły,
Jakim ſposobem Matce wypłacą pieniądze.
Gdy czaſu upłynęło dość wiele odwłóki,
A teſtamentu treści trudno było dociec,
Matka prawność złożywſzy, radzi ſię ſumnienia,
I fryerce odkłada ſuknie, ſprzęt niewieści,
Wannę ſrebrną, rzezańcow i gładkich młokosow.
Prządce zaś rolą, trzody, wioſkę, robotniki,

Boves, jumenta, & inſtrumentum ruſticum;
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam, & delicatos hortulos.
Sic deſtinata dare cum vellet ſingulis,
Et approbaret populus, qui illas noverat,
Æſopus mediâ ſubitò in turba conſtitit;
O! ſi maneret condito ſenſus patri,
Quam graviter ferret, quod voluntatem ſuam
Interpretari non potuiſſent Attici!
Rogatus deinde, ſolvit errorem omnium.
Domum, & ornamenta, cum venuſtis hortulis,
Et vina vetera date laniſicæ ruſticæ:
Veſtem, uniones, pediſequos, & cætera
Illi aſſignate, vitam quæ luxu trahit:
Agros, villas, & pecora cum paſtoribus
Donate Mæchæ: nulla poterit perpeti,
Ut moribus quid teneat alienum ſuis.
Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
At illa gaudens pecore, & lanæ dedita
Quâcumque ſummâ tradet luxuriæ domum,
Sic nulla poſſidebit quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam,
Ex pretio rerum, quas vendiderint ſingulæ.
Ita quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis reperit ſolertia.

FABLE IV.

Peſez les hommes, ne les comptez pas.

Teſtament interprêté par Eſope.

J'apprendrai à la poſterité par ce petit recit, qu' il y a ſouvent plus de bon ſens dans un ſeul que dans un grand nombre.

Un homme en mourant laiſſa trois filles: l' une étoit belle, & cherchoit à captiver les hommes par les regards; l' autre, bonne ménagere, aimoit

Woły, ſprzęty, i inne naczynia wieśniakow.
Pijaczce pełną ſtarych win barył piwnicę,
Wſpaniały dom, à nad to roſkoſzne ogrody.
Tak ſobie ułożywſzy, gdy dać każdey chciała,
A lud, który znał Córki, chwalił przedſięwzięcie,
Aż Ezop nieſpodzianie pośrzod gminu ſtaie,
O! gdyby żyć mógł Oyciec, co go pogrzebiono,
Jakby mu przykro było, że oſtatniey woli
Wytłumaczyć nie mogli cni Ateńczykowie.
Proſzony potym, wſzyſtkich rozwiązał wątpliwość.
Dom z ſwemi ozdobami i piękne ogrody
I ſtare wina daycie prządce goſpodarney;
Suknie, perły, lokaie, i reſztę gierady
Naznaczcie tey, co życie prowadzi rozrzutnie.
Rolę, wioſki i trzodę z ſwemi paſterzami
Daycie Córce roſpuſtney. Zadna z nich nie scierpi
Bawić ſię czym przeciwnym ſwoim obyczaiom.
Szpetna ſtroie roſprzeda, by wina kupiła.
A ta, co trzody lubi, i przędzy pilnuie,
Za lada ſummę przeda dom roſkoſzny. A tak
Zadna ſię nie utrzyma przy tym, co im dano,
I wyznaczone Matce przyſtawią pieniądze,
Z zapłaty, którą z fantow przedanych odbiorą.
Tak czego nie wiadomość wielu nie dociekła,
Jednego doſzła człeka dowcipna przezorność.

---

moit à filer, s' occupoit aux champs; la troiſiéme étoit fort laide & adonnée au vin; ce vieillard fit leur mere ſon héritiere, à condition qu' elle partageroit également la ſucceſſion à ſes trois filles; de manierre cependant qu' elle ne puſſent poſſeder ce qui leur auroit été donné, ni en jouir; & que lorſqu' elles ceſſeroient d' avoir ce qu' elles auroient reçu, elle donnaſſent cent ſeſterces à leur mere. Ce teſtament fit grand bruit dans Athenes. La mere conſulta ſoigneuſement les Juriſconsultes, perſonne ne put démêler comment elles pouvoient ne point poſſeder ce qui leur avoit été donné,

donné, n' en retirer aucon profit; & comment ensuite elles donneroient de l' argent, s' il ne leur revenoit rien. Un temps considerable s' etant passé, sans que personne pût pénetrer le sens du testament, la mere abandonnant la forme, ne suivit que la bonne foi. Elle mit à part pour la coquette les habits, la toilette, une baignoire d' argent, les Eunuques & les petits valets. Elle destina à la ménagere, les bestiaux, la maison des champs, les gens de travail, les bœufs, les bêtes de somme, & les utensiles propres à la campagne. Elle reserva à la biberonne, un cellier plein de vin vieux, une belle maison, & des jardins delicieux. Ainsi elle alloit donner à chacune ce qu'elle leur avoit destiné, & le peuple qui les connoissoit approuvoit ce partage. Esope tout-à coup parut au milieu de l' assemblée. O! s' écria-t' il, s' il restoit quelque sentiment à ce pere, qui est dans le tombeau! avec quel chagrin ne verroit-il pas que les Atheniens n' auroient

pu

1. *BONI*: Vox communis, quæ extenditur ad bona animi & corporis. Hic ad ingenii bona refertur. *De bon, de solide, de vrai.*
2. *Posteris*: Immortalitatem speravit suis scriptis Phædrus, quod etiam aliunde colligi potest: in Prol: li: 3. & aliis in locis.
   Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
3. *Decedens:* Propriè dicitur de mortuis lege naturali.
4. *Oculis venantem viros*: Venari dicitur mulier, quæ captat, & allicit oculis. Mrugać, dawać znać oczema &c. Plaut: dixit: oculis venaturam facere.
5. *Lanificam*: Co rada przędzy pilnować. *Lanæ deditam*, infra.
6. *Frugi*: Antiquus nominativus hujus vocis est: *frux*. Skromny, oszczędny,
7. *Devotam*: Deditam. Lubiącą wino.
8. *Fortunam:* Opes, bona hæreditaria, rem familiarem. Magis receptum est hoc sensu in plurali numero dicere: fortunas. *La fortune. le bien, le revenu, la succession.*
9. *Æqualiter*: Egalement. Czytam w notach Francuskich, i dla poloru młodzi kładnę: *Ce n' est pas une égalité de nombre, mais une égalité de disconvenance. Le pere ne demandoit pas que les choses fussent d' egal poids, d' egal nombre, d' égale valeur; car il étoit presque impossible que ce qui convenoit à une des trois fût de même valeur que ce qui convenoit aux deux autres. Le pere demandoit seulement que ces partages fussent également disconvenables. La mere, au contraire, comme nous l'allons voir suivit l' égalité de convénance & donna à chacune ce qui lui convenoit egalement.*
10. *Fruantur data*: Pro *datis*. Antiquè dictum.
11. *Centena sestertia*: Doctrinam de valore sestertiorum videre licet in Thesauro Polono-Latino Græco P. Greg: Cnapii Titulo: *Grosz.* hic sufficit: *Sestertius*. Masculini generis apud Romanos moneta erat argentea, valens quartam partem denarii argentei, seu drachmæ, ita, ut quatuor sestertii uni denario pares essent. Continet is duos Crucigeros germanicos, nostrum vero nummum: *grosz* dictum. *Sestertium neutrius generis.* Valet mille nummos sestertios, ita ut decem sestertiorum æquivalent florenis: 333. $\frac{1}{3}$. seu decem grossis &c.

12. *Athe-*

pu comprendre ſa derniere volonté? ſurquoi interrogé, il montra l' erreur où l'on étoit. Donnez dit-il, la maiſon, les meubles, les beaux jardins, & le vin vieux à celle qui s' occupe e filer, & ſe plaît à la campagne. Donnez les habits, les perles, les valets, & tout le reſte de cette nature à celle qui aime la bonne chere. Pour les terres, les métairies, & les troupeaux avec les bergers, donnez-les à la coquette. Pas une ne pourra garder ses choſes contraires à ſon inclination. La laide vendra les ornemens pour avoir du vin. La coquette ſe defera de ſes terres pour fournir à ſa parure. Celle qui aime les troupeaux, & s' occupe à filer, livrera ſa maiſon de plaiſance à quelque prix que ce ſoit. De cette maniere aucune ne poſſedera ce qui lui aura été donné; & du prix qu' elles auront vendu leurs biens, elles payeront à leur mere la ſomme qui lui eſt aſſignée.

Ainſi un ſeul homme par ſa penetration découvrit ce que tant d' autres n' avoient pu concevoir.

12. *Athenas rumor implet:* De Athenis vide: lib: 1. Fab: 2. *Rumor.* Per totam urbem rumor ſpargitur tale teſtamentum eſſe conditum.
13. *Expedit:* Explicat, exponit rem.
14. *Fructumvè capiant:* Revoca negationem ſuperius poſitam, *ne capiant.*
15. *Tulerint:* Nihil acceperint.
16. *Colligi:* Percipi, intelligi, expediri.
17. *Fidem advocavit jure neglectô:* Sic intellige. Cum Mater videret ſenſum teſtamenti non poſſe colligi à Juriſperitis, bonâ fide usa eſt in diſtribuendo natis æqualiter partem bonorum. Neglexit vero appoſitam teſtamento conditionem, *ſed tali modo ne &c.* quia nullus illam impediebat.
18. *Mundum muliebrem:* Mundus muliebris eſt omnis ornatus, quo mulier fit mundior. *Calapinus.*
19. *Lavationem:* Supellectilem omnem balneorum: ut ſtrigiles, guttos, urceolos &c. Drapaczki, nalewki, krużyki, wiaderka &c.
20. *Jumenta:* Equos, aſinoſque intelligit, atque ſic a bovibus diſtinguit.
21. *Apothecam:* Cellam plenam cadis, cadus, kufa. Capit vini libras centum.
22. *O! ſi maneret:* Senſus eſt: Si poſſet ſepultus nunc vivere & videre, quam male vos intelligatis ſuam voluntatem ſive teſtamentum.
23. *Pediſequos:* Non ut alii: *Pediſſequos,* alias verſus deficiet.
24. *Cœtera: Et le reſte, & tout ce qui' en ſuit, ce qui y a rapport.*
25. *Trahit:* Velut reluctantem & invitam, quando vita ebrioſorum morti ſimilior eſt quam vitæ.
26. *Perpeti:* Ferre, ſuſtinere, pati.
27. *Teneat:* Retineat, quod non conveniat cum moribus ſuis.
28. *Abjiciet:* Vili pretiô vendet.
29. *Quâcunque ſumma:* Viliſſimô etiam pretiô,
30. *Dictam:* Præſcriptam, conſtitutam.

31. *Fugit:*

31. *Fugit:* Fugiſſe nos dicitur id, quod ignoramus, aut cuius obliti ſumus. Fugit imprudentiam multorum. *Ce qui échappe à l' imprudence, au défaut d'attention, à l' ignorance de pluſieurs. Quand on dit de quelqu'un qu' il ignore, ou qu' il a oublié quel-*

que

FABULA V.

Feriunt ſummos fulmina montes.

PUGNA MURIUM & MUSTELARUM.

CUM victi mures Muſtelarum exercitu,
(Hiſtoria quorum in tabernis pingitur)
Fugerent, & arctos circum trepidarent cavos;
Ægrè recepti, tamen evaſerunt necem,
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligarant, ut conſpicuum in prælio
Haberent ſignum, quod ſequerentur milites,
Hæſêre in portis, ſuntque capti ab hoſtibus,
Quos immolatos victor avidis dentibus,
Capacis alvi merſit tartareo ſpecu.
Cumcunque populum triſtis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum;
Minuta plebes facili præſidio latet.

FABLE V.

La ſoudre frape les plus hautes montagnes.

COMBAT DES SOURIS & DES BELETTES.

LES Souris ayant été battuës par l'armée des belettes (bataille qui eſt peinte dans les cabarets) s' enſuirent en deſordre dans leurs petits

trous;

1. *HISTORIA:* Neglecta eſt hic in ſecunda voce eliſio, quod noſter Phædrus etiam in aliis locis habet. *Hiſtoria in tabernis pingitur.* Nie ieſt to bez fundamentu położono. Malowidła takie i tym podobne były we zwyczaiu w domach gościnnych,

aby ſię

que choſe, on met également: res iſta illum fugit. *C' eſt ainſi que Catulle dit:* fugit me ratio, hoc eſt erravi.

32. *Solertia:* Unus homo ſolers reperit id, quod multi reperire aut exponere non potuerunt.

BAYKA V.

Biją pioruny na góry wyſokie.

BITWA MIĘDZY MYSZAMI i ŁASICAMI.

PRzegrawszy Myſzy bitwę, z licznym woyſkiem Łaſic,
(Których ſię hiſtorya maluie po karczmach)
Gdy pierzchaią, i hurmem w ciaſne jamy tłoczą,
Z biedą ſię tam wcisnęły, przecież śmierci uſzły.
Lecz ich Wodzowie, rogi co do głów przypieli,
Aby podczas utarczki okazałe mieli
Znaki, za któremiby inne chodzić mogły,
W ſamym weyściu uwięźli, i od nieprzyiacioł
Schwytani; tych zwycięzca chciwemi zębami
Rozdarłſzy, w przepaściſtym brzucha pogrzebł lochu.
Kiedykolwiek poſpólſtwo zły przypadek trapi,
Naybarziey ſię przemożność chwieje w ten czas Panow,
A zaś podły tłum łacno obronę znayduie.

trous; elles y entrerent, avec peine, mais enfin elles éviterent la mort. Leurs chefs qui l'étoient attachés des cornes ſur la tête, afin que les ſoldats euſſent une enſeigne qu'ils puiſſent ſuivre dans le combat, demeurerent aux paſſages, & furent pris par les ennemis; le vainqueur les ayant immolés ſous ſa dent gloutonne, les enſévelit dans le goufre infernal de ſon inſatiable ventre.

Lorsqu'il arrive à un peuple quelqu'évenement fâcheux, quelqu'il ſoit les Grands ſont les plus expoſés, & les petits trouvent un aiſément abri.

aby ſię goście onym przypatruiąc mieli czym zabawić. Ja ſam nie raz w cudzych kraiach widziałem malowane oſobliwie w Królestwie Neapolitańſkim po auſteryach podobne hiſtorye i bitwy: jakie naprzykład ſą: Kotow z Pſami, Zurawiow z Pigmeyczykami &c.

2. *Arctos*: Alii habent: *Artos*. Senſus eſt: Circa anguſtos introitus cubilium ſuorum tumultuarentur; dum quisque primus cupit erumpere.
3. *Trepidarent*: Non eſt idem quod: *Expaveſcerent*, aut *paverent*, ſed per ſollicitudinem feſtinarent intrare.
4. *Recepti*: Id eſt: *Cavis*. (*Cavos*, vel *cava*) Uſurpatur hæc vox de loco tuto, unde quoque receptaculorum nomen.
5. *Ligarant*: In capitibus, vel alligarant.
6. *Signum*: Notam, quâ duces à gregariis diſcernerentur.
7. *Hæſére*: Obhæſére ob amplitudinem cornuum.
8. *Immolatos*: Mactatos, per Catachreſin, nam *immolandi* verbum ad ſacrificia pertinet.

9. *Merſit*:

FABULA VI.

Stultus, niſi quod ipse facit, nil rectum putat.

PHÆDRUS in FABULARUM CENSORES.

TU, qui, naſute, ſcripta deſtringis mea,
Et hoc jocorum legere faſtidis genus,
Parvâ libellum ſuſtine patientiâ
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Æsopus novis.
Utinam nec unquam Pelii nemoris jugo
Pinus bipenni concidiſſet Theſſala;
Nec ad profeſſæ mortis audacem viam
Fabricaſſet Argus opere Palladio ratem,
Inhoſpitalis prima quæ Ponti ſinus
Patefecit, in perniciem Graiûm & Barbarûm.
Namque & ſuperbi luget Æetæ domus,
Et regna Peliæ ſcelere Medeæ jacent,
Quæ ſævum ingenium variis involvens modis,
Illic per artus fratris explicuit fugam,
Hic cæde Patris Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? Hoc quoque inſultum eſt, ais,
Falſoque dictum; longe quia vetuſtior
Ægea Minos claſſe perdomuit freta,

Juſto-

9. *Merſit*: Devoravit, grandis & Pöëtica locutio.
10. *Periclitatur*: Similis ſententia invenitur lib: 2. Fab: 7.
Tuta eſt hominum tenuitas.
Magnæ periclo ſunt opes obnoxiæ.
Contraria tamen huic præſenti eſt lib: 1 Fab: 30.
Humiles laborant ubi potentes diſſident.
Quin, & ita Horat: in Epiſt:
Quicquid delirant Reges, plectuntur Achivi.
11. *Plebes*. Pro *plebs*, & *plebis*, eodem nempe modo, ut vulpes, & vulpis, grues, & gruis.
12. *Latet*: tuta eſt, libera à periculo, quod Principibus imminet.

BAYKA VI.

Głupi wſzyſtko gani, krom tego, co ſam czyni.

FEDR do KRYTYKOW BAIEK EZOPOWYCH.

TY oſzczerco! co moje zwykłeś ſzarpać wierſze
I pogardzaſz ucieſznych powieści czytaniem,
Miey trochę cierpliwości, nie gardź tą kſiążeczką,
Gdy twą ſrogość umyſłu zmiękczyć uſiłuię.
A nowy, bo tragiczny, Ezop wierſz zaczyna.
Oby nigdy na grzbiecie Pelionſkiey puſzczy
Scięta nie była ſosna Teſſalſka toporem;
Ani Argus budował z pomocą Pallady
Okręt do śmiałey z pewną ruiną żeglugi;
Co pierwſzy odkrył brzegi nie znaney odnogi
Pontu, na Barbarzyńcow zgubę i na Grekow.
Ztąd bowiem dom hardego płacze dotąd Eêty,
Ztąd Państwa Peliaſza upadły, Medei
Zbrodnią, ta ſrogi umyſł kryiąc wſzelką ſztuką,
Tam Brata potargawſzy na ſztuki, uciekła,
Tu Peliad Oycowſką krwią zbroczyła ręce.
Cóż ci ſię zdaie? rzeczeſz: nie maſz i tu ſmaku;
Nad to, i tu ſzczéry fałſz; Minos bowiem dawniey
Egieyſkiego ſwą flotą ſkrócił dumę morza.

 I Przy-

Juſtoque vindicavit exemplo impetum.
Quid ergo poſſum facere tibi, Lector Cato,
Si nec fabellæ te juvant, nec fabulæ?
Noli moleſtus eſſe omnino literis,
Majorem exhibeant ne tibi moleſtiam.
Hoc illis dictum eſt, ſi qui ſtulti nauſeant,
Et, ut putentur ſapere, cælum vituperant.

FABLE VI.

Le ſot ne trouve rien de bien que ce qu' il fait.

PHEDRE AUX CENSEURS de SON LIVRE.

BEL eſprit qui critiquez mes écrits, & dédaignez de lire ces Sortes de bagatelles: un peu de patience, ne quittez pas le livre, je vai adoucir votre humeur ſévére; & choſe nouvelle, Eſope va paroître avec le Cothurne.

Plût aux Dieux que jamais dans la Theſſalie les pins de la forêt du mont Pelion n' euſſent ſuccombé ſous la hache, & qu' Argus n' eût jamais avec le ſecours de Pallas, fabriqué un vaiſſeau, qui le premier ouvrit ſur le dangereux Pont-Euxin, une route fatale aux Grecs, & aux Barbares; car de-là la maiſon du ſuperbe Eétes plongée dans l' affliction; de-là les Etats

1. *TU qui*: Pôéta ad Censores harum fabularum. Ordo eſt: *O Naſute, qui*; nisi *naſutè* velimus accipere adverbialiter.
2. *Jocorum*: Vide in Prologo lib: 1.
3. *Suſtine*: Expecta, nec abjice libellum, donec te placem.
4. *Severitatem*: Illam moroſitatem tuam, quâ ſit ut obducta fronte hos verſus inſpicias.
5. *Et in cothurnis*: Et Æsopus prodeat in cothurnis, id eſt: donec novo & convenienti ſermone utentem eum audias. *Novis.* Quia Æſopo Fabulas ſcribenti inuſitatis. *Cothurnus*, erat calceamenti genus, quo actores Tragædiarum utebantur. Accipitur pro ſublimiori & tragico genere dicendi. Lubo *Cothurnus* właściwie znaczy bòt, w których Pòétowie Tragedie na Teatrach recytowali, przecież nie dobrzeby ſię po Polſku powiedziało: w nowych bótach, albo koturnach wychodzi Ezop. Ale musi ſię klaść z nowym wierſzów rodzaiem, to ieſt: tragicznym Ezop daie ſię ſłyſzeć &c.
6. *Utinam nec unquam.* To: *Nec*, hic idem ac non, ut ſæpe apud Virgilium. Simulat autem Pòéta ſe ſcripturum Tragediam, & joco hoc velut exordium facit, quomodo Ennius in translatione Euripidis Medeæ.

7. *Pelii*

I przykładnym ſkaraniem poſkromił naiazdy.
Cóż ci więcey uczynić móy Katonie mogę,
Jeśli ci nie w ſmak bayki, ſą i Trajedye?
Niechciey proſzę naprzykrzon być mądrym, by wzajem
Od nich cię nie potkało więkſze umartwienie.
Tymto w brew ieſt, co radzi wſzyſtko głupie ganić,
A ſamych by za mądrych miano, Niebo ganią.

Etats de Pélias bouleverſés par les crimes de Médée, qui couvrant par toutes ſortes d'artifices ſon génie cruel, tantôt facilita ſa fuite, en ſemant après elle les membres de ſon frere; tantôt porta les filles de Pélias à ſouiller leurs mains dans le ſang de leur pere. Que vous ſemble de ce recit? il eſt encore dénué de ſel, dites-vous, & contient une fauſſeté: car Minos, qui exiſtoit long-temps avant, ſe rendit maître de la mer Egée avec une flotte, & par une juſtice exemplaire il reprima la violence.

Que puiſ-je donc faire pour vous, Lecteur ſévére, ſi vous ne goûtez ni fables, ni tragedies? Ne traitez pas cependant les gens de lettres avec tant de rigueur, de peur qu' ils ne vous traitent encore plus mal.

S' il ſe trouve de ces petits esprits qui ſont les difficiles, & qui pour paroître avoir du goût, cenſurent le ciel même: c' eſt à eux que ceci s' adreſſe.

7. *Pelii nemoris:* Sylva, que erat in Pelione monte Theſſaliæ incumbente in ſinum pelagicum. Dziś Pelion góra nazywa ſię Petras.
8. *Pinus Theſſala:* Quæ in Pelio monte Theſſaliæ reperitur frequens. Unde Ovidi:
   Summa virent pinu, cætera quercus habet.
9. *Theſſala*: Theſſalia. *La Theſſalie eſt une grande contrée de la Grece, entre la Macédoine, l' Epire, l' Achaïe, aujourd'hui Livadie, & la mer Egée aujourd'hui l' Archipel.* Droga Jazona do Kolchow przytrafiła ſię Roku 1224. przed przyiściem Chryſtusa na swiat: à roku 40. przed ruiną Troi.
10. *Mortis profeſſæ*: Certæ, indubitatæ. *Pour une route audacieuſe, d' une mort déclarée, aſſurée, certaine, immanquable.*
11. *Argus fabricaſſet ratem:* Navis illius artifex, qua vectus eſt Jason in Colchidem ad vellus aureum reportandum.
12. *Opere Palladio*: Palladis conſilio & arte.
13. *Inhoſpitalis:* Proprie, Nam olim *Axenus* appellabatur. Ovidius de eo in Triſtibus.
   Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
   Deinde Euxinus. Ominis boni cauſâ, id eſt hoſpitalis, dictus eſt.

Erat

Erat inter Mæſiam inferiorem, & Thraciam ad occaſum, Aſiam minorem ad meridiem: Colchidem ad ortum; Sarmatiam Europeam, & Sarmatiam Aſiaticam ad Boream.

14. *Graiûm*: Græcorum, & *Barbarûm*. Barbari vocabantur omnes populi, qui non erant Græci. Phædrus hic Barbaros vocat, qui in Colchide habitabant.

15. Æetæ domus, & regna Peliæ ſcelere Medeæ jacent. Jaſon ſvadente Patruo ſuo Pelia navi paratâ & collecta nobili ſocietate Hercule, Theſeo, Caſtore, Polluce, Orpheo, Lynceo &c. Profectus eſt Colchos, pro aureo vellere obtinendo, quem filia regis Colchorum adamavit, cujus auxilio conſilioque defunctus multis periculis vellus obtinuit. Jaſonem ergo Medea relictis parentibꝰ (erat autem Æete ex Hecate filia) ſecuta eſt, & eadem nupta. Creon rex Corinthiorum filiam traditurus Jaſoni in matrimonium, juſſit occidi Medeam ob malas artes, ſed precibus Jaſonis mutatum eſt mortiś ſupplicium in exilium. Medea obtentis exilii induciis, ad ſpatium unius diei, Creuſæ filiæ Creontis jam Jaſoni deſponſatæ, pallam veneno tinctam dedit, quam dum tractarat Creuſa, accenſus ſubito ignis illam cum patre conſumpſit. Sic luget domus Æetæ propter varia ſcelera filiæ Medeæ. Ita quoque deletum eſt penitus regnum Peliæ artibus Medeæ. *Danet: hic* adde: płacze Familia Eeta Króla Kolchow, bo krom wyſtępkow córki ſwey Medei, utracił runo złote, które nie mogło być z Kolchow za wyrokiem Bogow wyprowadzone, aż razem z zgubą ſamego Króla.

16. *Per artus fratris explicuit fugam:* Cum enim Æetes Pater Medeæ illam inſequeretur, Medea fratrem ſuum Abſyrthum, & filium Æetes in partes laceravit, membraque diſſipavit, ut eorum collectione mæroreque celeritatem inſequentis Patris retardaret.

17. *Cœde*

FABULA VII.

Maledico Maledicens pejus audiet.

VIPERA & LIMA.

MOrdaciorem qui improbo dente appetit,
Hoc argumento ſe deſcribi ſentiat.
In officinam fabri venit vipera.
Hæc cum tentaret si qua res eſſet cibi,
Limam momordit. Illa contra contumax:
Quid me, inquit, ſtulta dente captas lædere,
Omne aſſuevi ferrum quæ corrodere?

BAY-

17. *Cæde Patris Peliadum infecit manus:* Ut Medea venit Jaſonis domum, Æsonem ejus patrem annis & morbis gravem in priſtinum robur ac juventutem arte magica reſtituit, perſvasitque filiabus Peliæ, ut ſi senem patrem juvenem iterum eſſe velint, in partes prius jugulatum ſcinderent, quod cum illæ imprudenter perfeciſſent, Medea verbo non ſtetit.

18. *Involvens:* Occultans, tegens.

19. *Hoc quoque:* Reſpicit eos, qui Euripidem, ejuſque imitatorem Ennium, ob exordium Tragediæ, quæ Medea inſcribitur, carpebant.

24. *Longè quia vetuſtior Minos:* Król Krety, dziś Kandyi znaczney Inſuły na Archipelagu; tego Dziad miał woynę z rozboynikami morſkiemi na morzu *Egeyſkim* (morze między Grecyą i Azyą) i onych rozboie poſkromił. Mówi ſię przeto: Vetuſtior Minos, dawnieyſzy Minos, bo przed Jazonem morze Egieyſkie, albo Archipelag zwiedził. Alii volunt: Minoem ſive hunc,ſive avum ejus,ſuperato mari Ægeo vindicatum fuiſſe filium ſuum Androgeum ab Athenienſibus interfectum; vide Heinſium interpretem.

21. *Impetum:* Incurſum piratarum.

22. *Cato:* Posuit pro critico ac moroſo cenſore, qui omnia faſtidit. Quasi diceret: o lector Catoni ſimilis!

23. *Nec Fabellæ nec Fabulæ:* Id eſt. Nec minora Pöëtica ſcripta, ut ſunt Æsopi, nec majora, qualia ſunt Tragediæ, & alia argumenta majoris momenti. Francuſki Autor tak wykłada: *Fabellæ & Fabulæ différent en ce que fabulæ ſignifie generalement tout ce qui eſt feint & tout ce qui a rapport à l' hiſtoire: en ce ſens, il vient de fari qui ſignifie: conter, narrer. Fabellæ diminutif de fabulæ, ſignifie auſſi ce qui eſt feint, & ce qui a rapport à l' hiſtoire, mais dans un gendre plus petit, & plus leger.*

24. *Cælum vituperant:* Deo ipsi faciunt convicium. Etiam altiora ſe corrigere ſatagunt.

BAYKA VII.

Złorzeczącemu nie złorzecz, byś czego gorſzego nie uſłyſzał.

JASZCZURKA i PIŁA SLOSARSKA.

KTo ſzczypiącemu oſtrym zębem ſię odcina,
Uyrzy opiſanego ſiebie w tey baieczce.
Przyſzła raz do warſtatu Slosarza Jaſzczurka,
Ta ſzukaiąc czyby gdzie nie było pokarmu,
Za piłę chwyci zębem, a ta nie użyta,
Rzecze: jako mi ſzkodzić chceſz głupia twym zębem,
Która naytwardſze zwykłam przegryzać żelaza?

FABLE

FABLE VII.

Un médiſant rencontre encore plus médiſant que lui.

LA VIPERE & LA LIME.

CELUI qui d'une dent envenimée attaque plus médisant que ſoi, verra ſon portrait dans cette fable.

Une

1. *IMPROBO*: Violento, audaci, plus conanti quam decet, temerario.
2. *Hoc argumento*: Hac narratione, hac fabula.
3. *Tentavit*: Quæreret, circumſpiceret.
4. *Si qua res eſſet cibi*: Si quid eſſet quod in cibum poſſet utile eſſe. Si cibus quis eſſet.

FABULA VIII.

Improbi, ne pereant, perdunt.

VULPES & HIRCUS.

HOMO in periculum ſimul ac venit callidus,
Reperire effugium quærit alterius malo.
Cum decidiſſet vulpes in puteum inscia,
Et altiore clauderetur margine,
Devenit hircus ſitiens in eundem locum;
Simul rogavit, eſſet an dulcis liquor
Et copioſus? illa fraudem moliens;
Deſcende amice; tanta bonitas eſt aquæ,
Voluptas ut ſaciari non poſſit mea.
Immiſit ſe barbatus; tum vulpecula
Evaſit puteo, nixa celſis cornibus:
Hircumque clauſo liquit hærentem vado.

FABLE VIII.

Les Méchans pour ſe tirer du péril y jettent les autres.

LE RENARD & LE BOUC.

AUSSI-tôt qu'un homme ruſé ſe trouve en peril, il tâche de s'en tirer aux dépens des autres.

Un

Une vipere entra dans la boutique d' un ſerrurier, & cherchant ſ' il n'y avoit pas quelque choſe à manger, elle ſe mit à ronger une Lime. Celle-ci tenant bon, lui dit: quoi! inſenſée, tu prétends me bleſſer avec tes dents, moi qui ai coutume de ronger le fer le plus dur?

eſſet. Sic: Res voluptatum, pro voluptatibus dixit Plaut. Amphitr.
5. *Contumax:* Non cedens, non admittens morſum, dicitur & de eo, qui mandatis inobediens eſt.
6. *Stulta:* Vocativus eſt.
7. *Captas:* Tentas, quæris, conaris.

BAYKA VIII.

Zli, żeby ſami nie zginęli, drugich gubią.

LISZKA i KOZIEŁ.

SKoro w niebeśpieczeńſtwo człowiek chytry wpadnie,
Jakby wybrnął, ſpòsobu ſzuka z drugich zgubą.
Gdy wpadła Liſzka w ſtudnią nie wiadoma zdrady
I wyżſzą nalazła ſię zamkniona zagrodą,
Kozieł też upragniony przyſzedł na toż mieyſce,
I wnet ſpyta, jeśliby ſłodka była woda,
I obſita? à Liſzka zdradę knuiąc chytrze:
Zſtąp niżey przyiacielu, taka dobroć wody,
Że ſię piiąc do woli naſycić nie mogę.
Ledwie ſię brodacz na doł ſpuścił, Liſzka chytra
Wſparłſzy ſię na wyſokie rogi z ſtudni uſzła,
A Kozła w zagrodzoney zoſtawiła wodzie.

Un Renard étoit tombé par mégarde dans un puits, & ſ'y trouvoit arrêté par la hauteur des bords. Un Bouc qui avoit ſoif, vint au même endroit & demanda au Renard ſi l'eau étoit bonne & en abondance. Celui-ci, pour le faire tomber dans le piége, lui dit: deſcends, ami, l' eau eſt

ſi bonne, que je ne puis me raſſaſier d'en boire. L'animal à barbe longue deſcendit;

1. *FABULA hæc*: Æsopi eſt: 211. Ubi, vulpes & Hircus ſitientes in puteum deſcenderunt.
2. *Clauderetur*: Cohiberetur propter altitudinem quominus poſſet egredi.
3. *Margine: La margelle, pierre, qui forme le bord d' un puits. Quoique Margelle rende parfaitement Margo, il ne peut s' écrire qu' en termes d' art, ou ſe dire dans la converſation. Quod ripa in flumine, id Margo in puteo.*
4. *Liquor:* Aqua puteo contenta. Liv: lib: 1. Fab: 1.
   A te decurrit ad meos hauſtus liquor. 5. *Mo-*

FABULA IX.

Fallit quemque cœcus amor ſui.

PERA.

PERAS impoſuit Jupiter nobis duas;
Propriis repletam vitiis poſt tergum dedit,
Alienis ante pectus ſuſpendit gravem.
Hac re videre noſtra mala non poſſumus;
Alii ſimul delinquunt, cenſores ſumus.

FABLE IX.

Chacun eſt la dupe de ſon amour propre.

LA BESACE.

JUpiter nous a fait porteurs de beſace; il a rempli la poche de derriere de nos propres déſauts, & a chargé celle de devant des défauts d'autrui. *De*

1. *PERAS*: Pera proprie eſt ſacculus ex aluta (*Zamsz.*) é collo ad lumbos pendens. Takie ſą Myśliwſkie i inne torby. *Duas peras. Deux ſacs, deux poches. c. d. un biſſac, une beſace.*
2. Propriis repletam vitiis, alienis gravem. Seus jasny ieſt, ale dla ukontentowania młodych położę Francuſką reflexyą. *Je trouve dans* repletam & gravem *un diſtinction;*

ſcendit; le Renard monta ſur ſes grandes cornes, ſe tira hors du puits, & laiſſa le Bouc claquemuré dans l'eau.

5. *Moliens*: Intenta ad fraudem; quærens fallere.
6. *Barbatus*: Eleganter animalibus ab ea parte corporis, qua maximè cognoſcuntur, nomen imponitur, quod Phædro familiare, ſic: auritulus pro Aſino; bidens pro ove, laniger pro agno.
7. *Nixa*: Innixa eſt hirci cornibus. *Appuyé, élevé ſur les cornes.*
8. *Clauſo vado*. Propter clauſum vadum egredi non valentem; *vado* fundo putei, ponitur pro aqua putei. *Dans l' eau cloſé, murée c. d. dans le puits.*

BAYKA IX.

Biesagi Jowiſza.

DWóyga nas biesagami Jowiſz uładował;
Jedne na grzbiet zarzucił pełne właſnych grzechow,
Drugie cudzemi ciężkie na pierſiach zawieſił.
Z tey przyczyny wyſtępkow ſwych widzieć nie możem,
Ale gdy drudzy grzeſzą, łacno przyganiamy.

De-là vient que nous ne pouvons voir nos défauts, & que nous cenſurons les autres auſſi-tôt qu' ils manquent.

ction; reflechie qui renferme une penſée bien juſte, & ajoute infinement au total de la fable. Phedre dit ſeulement pour nos défauts repletam poſt tergum: *c' eſt-à-dire que nous en avons proviſion complette, que nous portons à la legére comme un voyagèur porteroit ſon havreſac. Mais Phedre met*: gravem ante pectus *pour les défauts des autres, par ce que rien ne nous eſt plus à charge, ni nous peſe plus ſur le cœur que les défauts d' autrui. Ainsi moralités de cette fable: ignorance & inſenſibilité ſur nos défauts, clairvoyance & horreur pour les défauts des autres.*
3. *Hac re*: Ideo, hac ex re, ſicut: quare, qua de re

FABULA X.

Sceleſtum non deſerit pœna claudo pede.

FUR ARAM COMPILANS.

LUCERNAM fur accendit ex ara Jovis,
Ipſumque compilavit ad lumen ſuum:
Onuſtus qui ſacrilegio cum deſcenderet;
Repente vocem ſancta miſit religio:
Malorum quamvis iſta fuerint munera,
Mihiquè invisa, ut non offendar ſubripi,
Tamen ſceleſte ſpiritu culpam lues,
Olim cum adſcriptus venerit pænæ dies;
Sed ne ignis noſter facinori præluceat,
Per quem verendos excolit pietas Deos,
Veto eſſe tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucernam de flamma Deûm,
Nec de lucerna fas eſt accendi ſacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicabit alius, quam qui reperit.
Significat primo ſæpè quod ipſe alueris,

Tibi

FABLE X.

Dieu punit tôt ou tard les méchans.

LE VOLEUR QUI PILLE UN AUTEL.

UN Voleur alluma ſa lampe à un Autel de Jupiter & le vola à la lueur de ſa propre lumiere; comme il s' en alloit chargé du butin ſacrilége, la Divinité fit entendre ces paroles: quoique ces offrandes viennent des méchans qu' elles me ſoient odieuſes, & que je me ſoucie peu qu' on

me

BAYKA X.

Prętko, czy późno, kara złego nie mija.

ZŁODZIEY OŁTARZ OKRADAIĄCY.

ZAPALIł na Ołtarzu Lampę Jowiſzowym
Złodziey, i przy tym świątle z ozdob Boga złupił.
A gdy tak świętokradzca ocię̇żon umykał,
Nie ſpodzianie uſłyſzy głos do ſię Jowiſza:
Lubo złych ludzi były te, coś wziął podarki
I mnie nie miłe, niedbam, też okradzieſz onych,
Jednak niecnoto, przyidzie dzień z wyrokow woli
Przeznaczon, że wyſtępek ten życiem przypłaciſz.
Ale odtąd by ogień naſz nie ſłużył złości,
Którym czci nabożeńſtwo chwały godnych Bogow,
Zabraniam takiey ognia z świętokradztwem ſpółki.
Tak dziś ani brać świątła z Ołtarza, ni na nim
Zapalać poſpolitym ogniem lampy wolno.
Niemaſz, ktoby wyłożył wiele nauk Bayka
Ta zamyka, chyba ten, co onę wynalazł.
Znaczy naprzód, że częſto ci, którycheś karmił,

Nay-

---

me les enleve; néanmoins tu mourras, ſcélérat, & tu ſeras puni de ton crime; lorſque le jour deſtiné à ton ſupplice ſera venu. Mais afin que le feu de nos autels, par lequel la piété des hommes honore la grandeur des Dieux, ne luiſe plus en faveur du crime, j' en défends la communication pour toujours. De-là vient qu' aujourd' hui, il n' eſt plus permis de prendre de la lumiere au feu des autels, ni d' allumer ce feu ſacré avec le feu ordinaire.

Il n' y a que celui qui a inventé cette fable qui puiſſe expliquer com-
bien

Tibi inveniri maxime contrarios.
Secundo, oſtendit ſcelera non irâ Deûm,
Fatorum dicto ſed puniri tempore.
Noviſſime interdicit, ne cum malefico
Uſum bonus conſociet ullius rei.

bien elle renferme d' inſtructions utiles. Elle marque prémierement que ceux que vous avez élevés, deviennent ſouvent vos plus grands ennemis: elle mon-

1. *EX ara*: In qua ſervabatur perpetuus ignis.
2. *Ipſumque*: Jovem, pro ipſius ara, vel favo.
3. *Ad lumem ſuum*: Ad lumen ipſius Jovis, quod ab eo fur acceperat.
4. *Sacrilegium*: hic eſt ſacrarum rerum ablatio.
5. *Vocem miſit religio*: Deus ipse locutus eſt ex ara, qui erat objectum religionis.
6. *Mihique inviſa:* Et adeo mihi inviſa & ingrata ut nihil me moveat illa à te ſubripi.
7. *Spiritu:* Sic luere capita. Curt: Luere ſanguine, *Spiritu. Lues culpam cum olim dies adſcriptus pœnæ venerit.* Podług Theologii Pogańſkiey tu wyrażoney Jowiſz nie mógł przyśpieſzyć komu śmierci, którey czas był wyznaczony od fatow, albo wyrokow. A tak śmierć była terminem, którego Jowiſz oczekiwał, aby złych ukarał.
8. *Olim:* Hæc vocula de tempore præterito, & futuro dicitur. *Adſcriptus*: definitus a Fatis.
9. *Luminis*

FABULA XI.

Opes irritamenta malorum.

HERCULES & PLUTUS.

OPES inviſæ merito ſunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Cælo receptus propter virtutem Hercules,
Cum gratulantes perſalutaret Deos
Veniente Plutô, qui Fortunæ eſt filius,
Avertit oculos: cauſam quæſivit pater.
Odi, inquit, illum, quia malis amicus eſt,
Simulque objecto cuncta corrumpit lucrô.

Naybarziey ci się ſtawią przeciwni w potrzebie.
Potym, że ſię nie gniewem Bogow grzechy karzą,
Ale czaſem z wyrokow ſobie naznaczonym.
Nakoniec zakazuie, aby w żadney rzeczy
Społeczności z niecnotą nie miał człek poczciwy.

le montre en ſecond lieu, que les crimes ſont punis dans le temps marqué par les deſtins, & non par la colere des dieux: enfin elle avertit les gens de bien de n' avoir aucun commerce avec les méchans.

9. *Luminis commercium*: Uſum. Vetuit Jupiter accendi in poſterum lumen de igne ſacro, nè daretur occaſio furandi, & contra de communi lumine ignem ſacrum. Kiedy ſię zdarzyło, że ogień poświęcony zgaſł, zapalono znowu ſłonecznym promieniem przez kryſztał palący, który ſię *Auſtivum* zowie, przepuſzczonym.
10. *Argumentum*: Pro fabula. Sic ſupra Fab. 7.
11. *Qui repperit:* Se ipſum intelligit. Unde devenimus primum fabulæ huius eſſe Phædrum inventorem.
12. *Alueris*: Foveris, ad honores promoveris.
13. *Inveniri:* Eleganter dicitur de inopinato eventu. Terent. Eun; 5. 9. Scis Pamphilum meam inventam civem?
14. *Conſociet.* Commercium habeat cum malefico. Przeſtawać, przyiaźń zabierać.

BAYKA XI.

Doſtatki ſą wabem niecnoty.

HERKULES i PLUTUS.

DOSTATKAMI Mąż ſłuſznie wſpaniały pogardza,
Bo prawdziwey ieſt chwały uymą ciężka ſkrzynia.
Przyięty dla ſwey cnoty Herkules do Nieba,
Gdy winſzuiących ſobie wſzech Bogow przywitał,
Na weyście Pluta, ſynem który ieſt Fortuny,
Odwrócił oczy. Jowiſz ſpyta o przyczynę.
Nienawidzę, odpowie, tego, co złym ſprzyia,
A rzuconym między lud zyſkiem wſzyſtko pſuie.

FABLE

FABLE XI.

L' or eſt l' appât des crimes.

HERCULE & PLUTUS.

UN homme de coeur mépriſe avec raiſon les richeſſes, parce qu' un coffre bien garni intercepte la vraie louange. Her-

1. *OPES inviſœ:* Vide Gudium, Praſchium, Schefferum &c. *Vuës de mauvais œil, rejettées, mepriſées, odieuſes, haïes, deteſtées.*
2. *Propter virtutem:* Bella, & labores in iis exantlati viam ad cœlum adſtruunt. Gloria enim laboris eſt filia. Apollo apud Virgil: Æneid: IX. ad Aſcanium.
   Macte nova virtute puer, ſic itur ad aſtra.
3. *Hercules*: Jovis & Alcmenæ filius.
4. *Gratulantes:* Sc: ſibi novos iſtos honores.
5. *Pluto*: Dicitur: Plutus Pluti, & Pluto Plutonis. Jaſonis & Cereris filius, divitiarum Deus. Fedr nazywa go Synem Fortuny, bo go ślepego Fortuna iak dziecie prowadzi za rękę. Ten chromie, gdy kogo bogaci, prędko odbiega, gdy kogo opuſzcza.
6. *Cauſam quœſivit:* Rogavit eum: cur oculos averteret. 7. *Pater:*

FABULA XII.

Sinceritas laudanda.

LEO REGNANS.

UTILIUS homini nihil eſt, quam rectè loqui:
Probanda cunctis eſt quidem ſententia,
Sed ad perniciem ſolet agi ſinceritas.
Cum ſe ferarum regem feciſſet Leo,
Et æquitatis vellet famam conſequi,
A priſtina deflexit conſvetudine,
Atque inter illas tenui contentus cibo
Sancta incorruptâ jura reddebat fide:
Poſt quæ, ut labare cæpit pænitentia,
Naturam cum mutare non poſſet ſuam,
Deducit aliquas in ſecretum, ut falleret
Et an feteret os ſibi, cum quæreret.

Quæ

Hercule admis dans le ciel à cauſe de ſa vertu ſalua les Dieux qui l' en félicitoient. Plutus, qui eſt le fils de la fortune étoit venu, Hercule détourna les yeux. Son pere Jupiter en demanda le ſujet, je le hais, dit-il, parce qu'il eſt ami des méchans, & qu' il corrompt tout par l' appât du gain.

7. *Pater*: Jupiter, qui pater Deorum dicitur, aut ſolo reſpectu ad Herculem, cujus pater erat, ut ſupra diximus.
8. *Cuncta corrumpit lucro:* Eleganter hic Propertius.
   Auro pulſa fides, auro venalia jura.
   Horat: lib: 2. Satyr: 3.
   Omnis enim res.
   Virtus, fama, decus; divina humanaque pulchris
   Divitiis parent, quas, qui conſtruxerit, ille
   Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, etiam Rex;
   Et quiquid volet.
   Tout obéit à l' argent,

BAYKA XII.

Szczérość zawſze chwalebna.

LEW PANUIĄCY.

NAYPOŻYTECZNIEY człeku ſzczérze zawſze mówić,
Zaletę ma od wſzyſtkich wprawdzie to mniemanie,
Jednak często doznaiem, że ſzczérość nas gubi:
Gdy ſię Królem uczynił Lew nad zwierzętami,
I z przeſtrzegania nabyć chciał ſławy ſłuſzności;
A przeto od dawnego odſtąpił zwyczaiu,
Dyſkretną ſię z innemi kontentuiąc karmią,
Wiernie wſzyſtkim ſprawował świętą ſprawiedliwość.
Ale wkrótce nie mogąc z rodzoney ſrogości
Wyzuć ſię, począł tęſknić w tey życia twardości,
Bierze zdradliwie niby na ſekret zwierzęta,
I pyta ſię ieśliby mu z uſt nie cuchnęło?

Quæ dixerant putere, & quæ negaverant,
Laniabat omnes, & ſatur ſit carnibus.
Cum multis faceret hoc, & ſimium vocat
Ad ſe, rogatque an os haberet putidum?
Hic cinnamomo olere dixit ſuavius,
Et thure, flagrant quô Deorum altaria;
Erubuit laudes, nec laudare ſuſtinet
Rex: ſed pudore ſalvo ut læderet, dolos
Quæſivit, & languorem ſimulans, advocat
Medicos, tentatis qui venarum pulſibus,
Negant ſe morbum poſſe deprehendere;
Sed ſvadent natum ex inſveto faſtidium
Cibo, iam ſuaviore tolleret dape.
Hic ille: nullam ſic carnem deſidero
Ac ſimii, non ante guſtatam mihi:
Datam ſed fallere prohibet pudor fidem.
Quodcunque, Medici, facere, rex, libet tibi,
Licet, reſpondent, cæteris ut regibus:
Et pro dolore fas eſt nos mori tuo.
Non vitâ tantum. Adducitur mox ſimius,
Qui, quanta pæna, didicit, ad regem loqui,
Et quam tacere ſit tormentum maximum.

FABLE XII.

La ſincérité eſt digne de louange.

LE LION ROI.

RIEN n' eſt plus utile à l' homme que de parler ſincérement: c' eſt aſſurément une maxime reçuë de tout le monde; mais ſouvent la ſincérité nous perd.

Le Lion s' étant fait Roi des bêtes ſauvages, & voulant acquerir la réputation d' équitable, changea ſon ancienne maniere de vivre; & ſe contentant avec elle d' un petit ordinaire, il rendoit la juſtice avec une in-

tégrité

Potym i te, co cuchnie, i co niemówiły,
Równo pożerał, i tak ſyt był cudzym mięſem.
A gdy z wielą tak czynił, przyzwał też i małpę
Do siebie pytaiąc ſię: jeśli mu z uſt cuchnie
A ta rzeknie: wdzięcznieyſzy ieſt dech nad cynamon,
Ba nad kadzidło, ktòre Bogom palą Popi.
Zawſtydził ſię tych pochwał wprawdzie, lecz znieść nie mógł
Lew, przy ſkromney poſturze zdrad ſzuka, by pożarł.
Zmyśla ſobie chorobę, zwoływa lekarzow
Ci doświadczywſzy, że puls zdrowy w żyłach biie,
Wyznaią, że choroby dociec nie potrafią.
Radzą iednak nieſtrawność aby z grubych potraw
Wſzczętą, delikatnieyſzym naprawił pokarmem.
A Lew: żadne do guſtu tak mi nie przypada
Mięſo, jak małpy, którey ieſzczem nie koſztował.
Lecz dane obietnice wſtyd broni naruſzać.
A Lekarze mu na to: co ſię jeno tobie
Podoba, czynić wolno, tak, iak innym Królom.
Słuſzna rzecz byśmy za ſam twóy ból poginęli
A nie za życie tylko. Małpę więc przywodzą,
Ta dopiero poznała, że gadać z Kròlami
Rzecz trudna, lecz i milczeć nieznośna dręczarnia.

tégrité inviolable. Bien-tôt ne pouvant changer de naturel, il commença à s'ennuyer de cette gêne, & appella en particulier quelques bêtes à deſſein de les attraper. Il leur demandoit ſi ſon haleine ſentoit mauvais puis croquoit également quiconque diſoit oui, quiconque diſoit non, & prit de la viande tout ſon ſaoul. Les traitant tous de même maniere, il appelle auſſi le ſinge, & lui demande s' il n'a pas l'haleine mauvaiſe. Celui-ci lui repond qu' elle ſent meilleur que la canelle cinnamome, & que l' encens qui brûle ſur les autels des dieux. Sire lion rougit des louanges, & ne peut les ſupporter; mais pour l' attaquer ſans choquer la bien-ſéance, il cherche quelque ſtratagême, & ſeint d' être malade; il appelle les

Medecins, qui, lui ayant tâté le pouls, l' aſſurent qu' il n' a point de maladie à craindre, & que ſon dégoût ne vient que d' un manger auquel il n' eſt pas accoûtumé; mais qu' il pourroit le diſſiper par quelque mets plus délicat. Je ne deſire rien tant, dit le Lion, que la chaire de ſinge, dont je n' ai jamais goûté; mais la bien-ſéance ne me permet pas de manquer

à la

1. *REctà*: Aperte, ſincere, directè, ſine ambagibus.
2. *Sententia:* Videlicet: Nihil eſſe homini utilius quam rectè loqui.
3. *Agi*: Adduci, trahi. Solet in exitium præcipitari, ad perniciem devocari. Ut loquitur: lib: Fab: 20. *Sed ſincerìtas. Mais la ſincérité a coutume de conduire à la perte. C' eſt, ou parce que les méchans en abuſent. ou parce qu'on a une ſincérité mal entenduë. Un homme ſage penſe tout ce qu' il dit, mais ne dit pas tout ce qu' il penſe.*
4. *Ferarum regem:* De Majeſtate hujus animalis audi Sennazarium de partu Virginis lr: 1. ver: 410.

   It juxta nemorum terror rexque ipſe ferarum,
   Magnanimus nitet ore Leo, quem fuſa per armos
   Conveſtit juba: pectoribus generoſa ſuperbit
   Majeſtas, non iam ut cædeis aut prælia ſævus
   Adpetat. -

5. *Deflexit*: Mutavit antiquum feritatis morem, & vivendi rationem. Odmienił dawny ſposob życia.

6. *Inter*

FABULA XV.

Pares non habitus ſed virtus facit.

CAPELLÆ & HIRCI.

BARBAM Capellæ cum impetraſſent ab Jove,
Hirci mærentes indignari cæperunt,
Quod dignitatem fæminæ æquaſſent ſuam.
Sinite, inquit, illas gloriâ vanâ frui,
Et uſurpare veſtri ornatum muneris,
Pares dum non ſint veſtræ fortitudini.
Hoc argumentum monet, ut ſuſtineas tibi
Habitu eſſe ſimiles, qui ſunt virtute impares.

BAYKA

à la foi que j'ai donnée. Sire, lui dirent les Médecins, vous pouvez fair̂e tout ce qu' il vous plaît, & cela vous est autant permis qu' aux autres Rois: nous devons nous sacrifier, non seulement pour votre vie, mais pour vous épargner même jusqu' à la moindre douleur. Aussi-tôt on amene le singe. Il apprit combien il est difficile de parler aux Rois, & quelle peine on a à se faire.

6. *Inter illas*: Feras nempe, quarum Rex erat.
7. *Incorrupta*: Dabat leges fide sincera.
   Hic finit fabulam Danetus, addens: Reliqui versus hujusce fabulæ periere. It post ejus sententiam noster eruditissimus Minasowicz, hicque fabulam suam terminat. Ego quæ in Gallicis editionibus idque an: 1758. quæ Rothomagi prodiit, inveni, sive illa Phædri, sive incerti Authoris sint, superaddidi, fabulamque prosequutus sum.
8. *Satur fit*: Satiebatur carnibus.
9. *Erubuit laudes*: Vide quam faciles aures principes præbent assentatoribus. Simium veram ironiæ figuram protulit, Leo id laudis loco habet, sed cum nimia fuisset, erubuit quidem, sed à læsione abstinuit, ut laudationem aliquomodò compensaret.
10. *Nec laudare sustinet:* Nec sustinet. ut sola laude contentetur, dolos struit, ut devoret. Fabula XIII. Cujus tres versus tantum restant, & Fabulam XIV. Utpote lutulentas omisimus, quod etiam Danetus & alii fecerunt.

BAYKA XV.

Cnota czyni równemi nie kształt powierzchowny.

KOZY i KOZŁY.

GDy Kozy uprosiły u Jowisza brody,
Smucąc się z tego szemrzeć Kozłowie zaczęli,
Że samice z godnością ich się porównały.
Dopuśćcie, rzecze: z próżney im się cieszyć chwały,
I przywłaszczać ozdobę wam danego daru,
Kiedy nie są waszemu porównane męstwu.
Ta rzecz uczy byś znosił skromnnie tych, co cnotą.
Mnieysi będąc, posturą są tobie podobni.

FABLE

FABLE XV.

La vertu nous rend ſemblables, & non l' habit.

LES CHEURES & LES BOUCS.

LES chevres ayant obtenu de Jupiter qu'elles auroient de la barbe, les boucs fort affligés, commencerent à ſe fâcher de ce que les femelles les

1. *IMpetraſſent:* Summis precibus obtinuiſſent.
2. *Indignari:* Ægre, & graviter ferre.
3. *Dignitatem:* Auctoritatem, quam præ ipſis antea habebant ex barba.

4. *Muneris:*

FABULA XVI.

In ſecundis time, in adverſis ſpera.

GUBERNATOR & NAUTÆ.

CUM de fortunis quidam quereretur ſuis,
Æſopus finxit conſolandi gratia.
Vexata ſævis navis tempeſtatibus,
Inter vectorum lacrymas, & mortis metum
Faciem ad ſerenam ſubito mutato die,
Ferri ſecundis tuta cæpit flatibus,
Nimiaque nautas hilaritate extollere.
Factus periclo tum Gubernator ſophus;
Parcè gaudere oportet & ſenſim queri,
Totam quia vitam miſceat dolor & gaudium.

FABLE XVI.

Craignez dans la proſperité, eſpérez dans l' adverſité.

LE PILOTE & LES MATELOTS.

QUelqu' un ſe plaignoit de ſon infortune, Eſope inventa cette fable pour le conſoler. *Un*

les égaloient en diſtinction. Laiſſez-les, leur dit Jupiter, jouïr de cette gloire imaginaire, & ſe parer d' un ornement dû à votre qualité des qu' elles ne vous égalent point en courage.

Ce-ci vous apprend à ſouffrir que ceux qui vous ſont inferieurs en vertu, vous reſſemblent à l' extérieur.

4. *Muneris:* Quod eſt; gravem eſſe, quo barba pertinet.
5. *Pares dum non ſint:* Dum non æquent fortitudinem veſtram.
6. *Suſtineas:* Patiaris, perferas æquô animô.
7. *Impares:* Te minores.

BAYKA XVI.

Wſzczęściu miey bojaźń, w nieſzczęściu nadzieię.

RZĄDZCA NAWY, i ZEGLARZE.

GDy na przeciwne losy ſzczęścia ktoś narzeka,
Ezop, by go pocieſzył, taką powieść zmyślił.
Srogą okręt miotany morza nawałnością
Między płaczem żeglarzów, i śmierci boiaźnią
Gdy ſię znagła odmieni Niebo ku pogodzie,
A przyiaznemi wiatry płynąć pocznie nawa,
Radością ſię niezmierną unoſzą żeglarze.
Wtenczas często przygodą wyćwiczon rzekł Rządca:
Skromnie ſię cieſzyć trzeba, i pomiernie ſmucić,
Gdyż całe życie ſmutek przeplata i radość.

Un vaiſſeau étoit tourmenté par une violente tempête, les paſſagers étoient dans les pleurs & dans la crainte de la mort; le temps tout-à-coup devint ſerein, le vaiſſeau hors de danger, commença à voguer à pleines voiles, & mit les matelots au comble de la joye la plus immodérée. A-

lors

lors le Pilote, que le danger avoit rendu Philoſophe, leur dit, il faut ſe réjouïr

1. *DE fortunis:* De improſpero ſucceſſu rerum ſuarum. Fortunæ hic in plurali pro *foutuna.* Sic Tererent. In Andria 1. 1.
   Laudare fortunas meas.
2. *Finxit*: Abſolute pro: *finxit hoc*, vel hanc fabulam. *Faire une finction une fable.* Ta baieczka nie znayduie ſię między liczbą Bajek Ezopowych, Fedr chciał onę zaſzczycić tym imieniem.
3. *Vexata*: Sic apud Virg: eſt: *vexata ratis.* Id eſt: raptata, huc atque illuc diſtracta.
4. *Vectorum:* Eorum, qui navi vehebantur. *Vector: Se prend également pour celui qui porte, & celui qui eſt porté. Le battelier, & le paſſager.* 5. *Fla-*

FABULA XVII.

Nimia verecundia inverecundum facit.

CANES LEGATI ad JOVEM.

CAnes legatos olim misêre ad Jovem,
Meliora vitæ tempora oratum ſuæ,
Ut ſese eriperent hominum contumeliis,
Furfuribus ſibi conſperſum quod panem darent,
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti ſunt legati non celeri pede,
Dum naribus ſcrutantur eſcam in ſtercore,
Citati non reſpondent: vix tandem invenit
Eos Mercurius, & turbatos attrahit.
Tum vero vultum magni ut viderunt Jovis,
Totam timentes concacârunt regiam.
Propulsi verò fuſtibus, vadunt foras:
Vetat dimitti magnus illos Jupiter.
Mirati ſibi legatos non revertier,
Turpe æſtimantes aliquid commiſſum à ſuis,
Poſt aliquod tempus alios adſcribi jubent.

Rumor

réjouïr avec modération, & ſe plaindre avec méſure par ce que toute la vie eſt mélée de chagrin & de joye.

5. *Flatibus:* Provehi ventis ſecundis.
6. *Extollere:* Elatos quasi & ſuperbos reddere tanquam nihil amplius mali metuentes.
7. *Faciem:* Ad faciem ſerenam ut mutatur dies; ſpeciem, habitum, poſtquam sedata tempeſtate ſerenitas rediit.
8. *Gubernator:* Nauta. Dominus navis.
9. *Sophus:* Sapiens prudens *Philoſophe. Eſt un homme de réflexion; un homme qui penſe; un homme qui eſt revenu de bien des choſes. Parce qu'en effet, l'experience eſt la mere de la Philoſophie; & les événement de la vie, ſur-tout les traverſes, nous rendent Philoſophes.*

FABLE XVII.

Le trop de honte fait faire bien des ſotiſes.

LES CHIENS DEPUTE'S à JUPITER.

UN jour les chiens envoyerent des Ambaſſadeurs à Jupiter pour demander un état de vie plus heureux, & à être délivrés de mauvais traitemens des hommes, qui ne leur donnoient que du pain de ſon, & raſſaſioient leur faim extréme avec de vils excrémens. Les ambaſſadeurs partirent, non en grande diligence; ils flairoient cherchant à manger dans les ordures. Cités devant Jupiter, ils ne comparurent point. Mercure enfin les trouva & les amena tout interdits; à peine virent-ils la face du grand Jupiter, que ſaiſis de peur, ils parſumerent tout ſon Palais. Chaſſès auſſi-tôt à coups de baton ils gagnerent la porte; & Jupiter déſendit qu' on les renvoyât. Les autres Chiens, ſurpris de ce que leurs ambaſſadeurs ne revenoient pas ſe doutant bien qu' ils avoient fait quelque ſottise, en deputerent d'autres quelque temps aprés. Le bruit de ce qui étoit arrivé aux premiers ſe répandit; de peur que derechef il n' arrivât choſe ſemblable, ils mirent dans le derriere de ceux-ci force parſums. Les voici partis, ils demandent audience, & l'obtiennent auſſi-tôt. Alors le pere le plus grand des Dieux s' aſſied & branle ſon

 foudre

Rumor legatos ſuperiores prodidit:
Timentes rurſus, aliquid nè ſimile accidat,
Odore canibus anum ſed multo replent,
Abeunt. Rogantes aditum continuo impetrant.
Conſedit genitor tum Deorum maximus,
Quaſſatquè fulmen: tremere cæpêre omnia.
Canes confuſi, ſubitus quod fuerat fragor,
Repente odorem mixtum cum merdis cacant;
Reclamant omnes vindicandam injuriam.
Sic eſt locutus ante pænam Jupiter:
Legatos non eſt Regis non dimittere,
Nec eſt difficile pænas culpæ imponere:
Non veto dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non poſſint ſuum.
Id vos feretis pro judicio præmium.
Illi autem, qui miſerunt vos tam futiles,
Nunquam carebunt hominum contumelia.
Mandantur antro, nec dimittuntur ſtatim.
Ita nunc legatos expectant & poſteri:
Novumquè venire qui videt, culum olfacit.

---

1. MEliora vitæ tempora. *Les jours de leur vie plus heureux.* Tempus, quo meliorem vitam poſſent vivere, quam ea eſſet, quam hactenus vixerant.
2. *Oratum:* Propriè, nam & legati vocantur Oratores. Virg: Æneid.
   Centum Oratores augusta ad mænia Regis
   Ire jubet.
3. *Eriperet hominum contumeliis.* Raperet è contumeliis.
4. *Conſperſum:* Commixtum. *Garni, rempli de ſon.*
5. *Non celeri:* Tardo gradu.
6. *Scrutantur:* Olfaciunt ſtercus, ſi lateat ibi eſca.
7. *Citati:* Vocati ſolenni voce Mercurii. Vox eſt a judiciis petita.
8. *Mercurius:* vide lib: 1. Fab: 2.
9. *Turbatos:* Quod tam negligentes fuiſſent officii, nec expectaſſent aut attendiſſent tempus idoneum, ſed requiri debuiſſent a Mercurio.
10. *Revertier:* Pro: *Reverti. Per Paragogen. Les Poëtes allongent quelques fois infinitif en i par le moyen de cet : er. Paragogique. Les lettres paragogiques n'ajoûtent rien à la ſignification; on les emploie ſeulement pour donner un ſon plus plein, & plus agréable, ou pour faire la meſure du vers.*
11. *Æſtimantes aliquid commiſſum.* Exiſtimantes aliquid turpis flagitii.

foudre; la terreur ſe répand par-tout. A ce bruit inattendu les Chiens tranſis lachent tout enſemble, ordures & parfums. Chacun crie qu' il faut venger cette inſulte. Mais avant toute punition Jupiter parla ainſi: il n' eſt point d'un Roi retenir des ambaſſadeurs, & on peut aiſément punir cette faute; je ne défends pas qu' on les renvoye, mais afin qu' ils puiſſent retenir leur ventre, je veux qu'ils ſoient punis par la faim. Voici pour tout jugement la récompenſe que vous recevrez de moi. Quant à ceux qui vous ont députés impudens que vous êtes, ils ſeront à jamais expoſés aux inſultes des hommes. Cependant on les enferme dans un cachot & ils n'en ſont relâchés de ſi-tôt; c'eſt pourquoi leur poſtérité attend encore ces Ambaſſadeurs, & celui qui apperçoit un nouveau venu, lui va flairer au derriere.

12. *Adſcribi:* Adſociari, adjungi illis ſuperioribus antea à ſe miſſis ad Jovem.
13. *Superiores:* Priores illos fuſtibus exceptos.
14. *Prodidit:* Aperuit notumquê fecit, quam turpiter ſe in regia Jovis geſſiſſent.
15. *Timentes:* Ne eandem fortunam experiantur novi legati.
16. *Multo:* Odore. Aromatibus odoratis, & iis quidem multis.
17. *Abeunt:* Sc: ad Jovem iter ſuſcipiunt.
18. *Conſedit:* Tanquam Rex & judex. Ovid: lib: 13. Metam: 1.
   Conſedere Duces.
19. *Confuſi.* Turbati.
20. *Odorem:* Quo repleti fuerant.
21. *Reclamant:* Iterum clamant dii, ut nuper fecerant cum priores legati ſic ſe geſſiſſent. *Vindicandam.* Animadvertendum in illos legatos.
22. *Ante pœnam:* Antequam pænam deſignaverit.
23. *Non eſt regis legatos non dimittere.* Ne jus gentium ipſis retentis violetur.
24. *Non vero dimitti.* Alii legunt: *non cito dimitti.*
25. *Ne ventrem continere non poſſint.* Repetita negatio affirmat, ut ſit. Ut poſſint continere ventrem vel alvum.
26. *Id vos feretis.* Danetus habet: *Sed hoc feretis.* Dicitque: hic verſus non legitur in Phædro editionis Rigaltū---confert tamen multum ad illuſtrandum hunc locum Phædri.
27. *Vos tam futiles.* Sc: *qui eſtis. Indiſcretos, incontinentes. Vous qui êtes ſi libres, ſi indiſcrets, ſi peu retenus.*
28. *Nunquam carebunt:* Omni tempore contumeliâ afficientur.
29. *Antro:* Vinculis, carceri. Virg: 1. Æneid: 52.

   Hic vaſto Rex Æolus antro
   Luctantes ventos tempeſtateſque ſonoras.
   Imperio premis, ac vinculis & carcere frænas.

31. *Expectant & poſteri:* Sc: canes. Nam juxta ſententiam Jovis ad certum tempus vinculis premuntur, redituriquе ſunt.
31. *Novumque olfaciunt.* Videlicet hoſpitem canem ſcrutando, an ſit ex illis odoriferis, qui redituri expectantur.

FABULA XVIII.

Malo qui benè facit, pejorem facit.

HOMO & COLUBRA.

Qui fert malis auxilium, poſt tempus dolet.

GELU rigentem quidam colubram ſuſtulit,
Sinuque fovit contra ſe ipse miſericors,
Namque ut refecta eſt, necuit hominem protinus.
Hanc alia cum rogaret cauſam facinoris,
Reſpondit: ne quis diſcat prodeſſe improbis.

FABLE XVIII.

Qui oblige un méchant, le rend plus mauvais.

L' HOMME & LA COULEUVRE.

Qui porte ſecours aux mechans, s' en repent.

UN homme ramaſſa une Couleuvre toute roide de froid, & la réchauf- fa

1. *RIgentem:* Frigeſcentem. Colubram. *On dit* Colubra, & coluber *ce qu'on appelle ordinairement Couleuvre ne fait aucun mal. Mais il faut prendre garde que Couleuvre eſt un terme génerique, qui ſignifie & la Couleuvre ordinaire, & le ſerpent: comme Coluber ou Colubra ſignifient un ſerpent ainſi qu'une Couleuvre.* Contra ſe ipſe mi-

FABULA XIX.

Avarus auri cuſtos, non dominus.

VULPES & DRACO.

VULPES cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altius cuniculos,
Pervenit ad draconis ſpeluncam intimam,

Cuſtodie-

BAYKA XVIII.

Kto złemu łaſkę świadczy, gorſzym go czyni.

CZŁOWIEK i ZMIIA.

Kto złym pomaga, tego po czaſie żałuie.

ZIMNEM ſkolałą żmiję ktoś podnioſł z litości,
I w zanadrzu ią ogrzał ſam na ſię okrutny,
Bo gdy ſię pokrzepiła, wnet człeka zabiła.
Tego dzieła gdy druga pytała przyczyny,
Odpowie: aby nie śmiał kto złym dobrze czynić.

ſa dans ſon ſein, par une compaſſion funeſte à lui-même, car quand elle eut repris les forces, elle tüa cet homme auſſi-tôt. Une autre Couleuvre lui ayant demandé pourquoi elle avoit commis ce crime? c'eſt, repondit-elle, de peur que l'on ne s'accoûtume à ſaire du bien aux méchans.

miſericors, *c'eſt comme s'il y avoit*: ipſe miſericors contra ſe. *Le:* contra ſe ipſe *a beaucoup plus de grace que le*: Contra ſe ipſum. In perniciem ſuam.

2. *Refecta:* Recreata cum paulo antea pene mortua eſſet. *Quand elle fut revenüe, remiſe, rétablie, rechauffée.*

3. *Alia:* Sc: Colubra.

4. *Ne quis diſcat*: Senſus eſt: Ne quis ab exemplo hominis, qui colubram ſinu fovit, diſcat prodeſſe improbis.

BAYKA XIX.

Łakomy jeſt tylko ſtróżem złota, a nie Panem.

LISZKA i SMOK.

KOPIĄC raz Liſzka jamę, gdy ziemię wygrzeba,
I coraz więcey czyni w głębi ziemi lochow,
Dobrała ſię do Smoka taiemney iaſkini,

Któ-

Cuſtodiebat qui theſauros abditos.
Hunc ſimul aſpexit: oro ut imprudentiæ
Des primum veniam: deinde ſi pulchrè vides,
Quam non conveniens aurum ſit vitæ meæ,
Reſpondeas clementer. Quem fructum capis
Hoc ex labore, quodve tantum eſt prœmium,
Ut careas ſomno, & ævum in tenebris exigas?
Nullum, inquit ille; verum hoc ab ſummo mihi
Jove attributum eſt. Ergo nec ſumis tibi,
Nec ulli donas quicquam? Sic fatis placet.
Nolo iraſcaris, libere ſi dixero:
Diis eſt iratis natus, qui eſt ſimilis tibi.
Abiturus illuc quo priores abierunt
Quid mente cæcâ miſerum torques ſpiritum?
Tibi dico avare, gaudium hæredis tui,
Qui thure ſuperos, ipſe te fraudas cibô;
Qui triſtis audis muſicum citharæ ſonum,
Quem tibiarum macerat jucunditas,
Obſoniorum pretia cui gemitum exprimunt,
Qui dum quadrantes aggeras patrimonio,
Cælum fatigas ſordidô perjúriô;
Qui circumcidis omnem impenſam funeris,
Libitina ne quid de tuo faciat lucri.

FABLE XIX.

L' Avare eſt le gardien, non le maître de ſon thréſor.

LE RENARD & LE DRAGON.

UN Renard fouilloit dans la terre, pour creuſer ſa taniere, & perçoit au loin pluſieurs terriers; il parvint au fond de la caverne d'un Dragon qui y gardoit des thréſors cachés. Dès qu' il le vit: commence, je te prie, par excuſer mon imprudence; enſuite, ſi tu fais attention, combien peu l' or eſt convenable à ma maniere de vivre, réponds ſans te fâcher.

Quel

Który ſtrzegł z wielką ſkarbow chciwością złożonych.
Tego, iak uyrzy, proſzę, rzeknie: przebacz
Naprzód mey nieuwadze; toż ieśli znaſz dobrze,
Jak ieſt nie przyzwoite złoto życiu memu,
Łaſkawie mi odpowiedź: jaką z teyto pracy
Odbieraſz korzyść? i iak wielką maſz nadgrodę
Za nieſpanie? i że wiek przepędzaſz w ciemnościach?
Żadney, rzeknie: Naywyżſzy lecz mi Jowiſz dzieło
To naznaczył. Więc ni ſam nie bierzeſz nic dla ſiebie?
Ani komu co daieſz? Tak ſię zda wyrokom.
Proſzę, nie gnieway mi ſię, jeśli wolniey powiem:
Z gniewu Bogow zrodzony, kto tobie podobień.
Ty, co maſz póyść gdzie twoi iuż poſzli przodkowie,
Za co proſzę, tak ślepo dręczyſz nędzny umyſł?
Tobie mówię łakomco, pociecho dziedzica,
Co ofiar Bogom, ſobie ſam chleba uymuieſz,
Smutny melodyinego ſłuchaſz Lutni dzwięku,
Którego martwi zgodnych obojow weſołość,
Wydatek na przyſmaki łzy komu wyciſka,
Co ſzeląg do ſzeląga zbijaiąc dla domu,
Niebo krzywoprzyſięſtwem lżyſz częſto nie wſtydnym,
Który zewſząd oſzczędzaſz koſztu na twóy pogrzeb,
By z twych dóbr nic nie miała Libityna w zyſku.

Quel fruit retires-tu de ta peine? & quelle récompenſe aſſez grande peut t'engager à te priver du ſommeil & à paſſer tes jours dans les ténébres? Aucune, répondit le Dragon; mais le puiſſant Jupiter m' a donné cette charge. Tu ne peux donc t'en ſervir, m' en faire part à qui que ce ſoit? Les deſtins le veulent ainſi. Pardonne, ajoûta le renard, ſi je parle librement: quiconque te reſſemble eſt né dans la colere des dieux.

Tu dois aller où ſont ceux qui t'ont précedé: pourquoi, par un étrange aveuglement d'eſprit, tourmentes-tu ta miſérable vie? c'eſt à toi que je parle, avare, qui fais la joie de ton héritier: qui retranches l'encens aux Dieux,

Dieux, & la nourriture à toi-même, qui n'entends qu'avec chagrin le ſon harmonieux d'un luth, qui ſeches aux doux concerts des flûtes; à qui le prix des alimens arrache des ſoupirs. Toi, qui pour augmenter ton bien ſou-

1. *CUniculis*: Cuniculi ſunt foſſæ ſubterraneæ. Hinc: Cuniculis oppugnare. Skrycie czynić. Latenti fraude oppugnare.
2. *Draconis:* Dracones olim habiti cuſtodes defoſſarum, aut reconditarum opum. Sic de vellere aureo, ſic de pomis aureis Atlantis traditum. *Le Dragon. La fable conſieit aux Dragons la garde des thréſors. Ce-ci peut venir de ce que cet animal eſt toujours dans de profondes cavernes, & que de tout temps il y a eu des gens qui ont caché leurs thréſors dans les trous, dans des ſouterrains. Ce qui arrive plus particuliérement dans les tems de guerre, & dans les ſiege.*
3. *Abditos:* Defoſſos, reconditos.
4. *Hunc:* Draconem ſimul ac aſpexit. Skoro obaczył: *Oro* intellige: inquit vulpes: loquitur veluti timens.
5. *Imprudentiæ:* Mihi imprudenti, vel ideo, quod audeam tecum loqui, vel quod te turbaverim.
6. *Pulchre:* Rectè aſſequeris; rectè intelligis.
7. *Quam non conveniens:* Quam inconveniens, quam parum conveniens.
8. *Vitæ:* Id eſt mihi. Præmittit hæc vulpes veluti amoliendæ ſuſpicionis gratiâ & captandæ benevolentiæ ac ſi diceret; Noſti ſatis non eſſe hoc meum inſtitutum, ut cumulem mihi opes, quæ rapto vivo, & carne animantium veſcor. Itaque quod quæſitura ſum, non ideo facio tanquam tibi invideam hoc aurum, ipſaque velim habere, dic tamen ſi placeat, quare hoc facias & opibus ſic incumbas.
9. *Ævum in tenebris exigas:* Ætatem, vitam tuam in ſpeluncis exigas.
10 *Attributum:* Injunctum, impoſitum eſt, velut munus peculiare.
21. *Ergo:* Verba ſunt Vulpis, quibus Draco reſpondet: ſic ſatis placet.

12. *Nolo*

FABULA XX.

Inventa perficere non inglorium.

PHÆDRUS DE *FABULIS.*

QUID judicare cogitet livor modo,
Licet diſſimulet, pulchrè tamen intelligo.
Quicquid putabit eſſe dignum memoriæ,
Æsopi dicet; si quid minus adriſerit,
A me contendet fictum quovis pignore,

Quem

sou à sou, fatigues le ciel de tes parjures honteux; & qui ne veux aucune dépense à tes funerailles, de peur que la déesse Libitine n'ait quelque chose de ton bien.

12. *Nolo irascaris*: Vulpis verba, Formula est excusantis libertatem. Nolo ut irascaris. *Je ne veux pas te fâcher. Dit le renard.*
13. *Diis iratis natus*: Inimicis, adversantibus.
14. *Abiturus illuc*: Intellige: *tu qui es* abiturus. Abire hic est, pro: mori, sicut & Poloni loquimur. Poszedł do wieczności.
15. *Mente cœca*. Mente obcæcata, obnubilata ab avaritia.
16. *Torques*. Crucias, vexas.
17. *Tibi dico*: Formula apud Pôétas indignationis.
18. *Gaudium hœredis tui*: Nam te mortuo gaudebunt tui hæredes, quod illis tot bona reliqueris.
19. *Qui thure superos*: Qui fraudas Deos thure, quod scilicet pecuniâ esset emendum. *Ipse te fraudas pane*. Sam sobie uymuiesz.
20. *Qui tristis audis*: Qui doles citharæ sonis aliquid impendi.
21. *Macerat*: Macilentum facit jucunditas, quia pro illa aliquid impendi debebat. In funere veteres tibiis utebantur. Ovid. Tris.
    Tibia funeribus convenit ista meis.
22. *Obsoniorum*: Obsonium quidquid præter panem & vinum in mensa opponitur. *Facciola. Pretia*. Illis impendenda. *Nimia eorum caritas tibi gemitum exprimunt*,
23. *Quadrantes*: Nummos minimos, ut sit sensus: talem vel oboli gratiâ perjurium committere. *Aggeras*. accumulas, adjungis.
24. *Cœlum fatigas*: Deos ipsos iratos sibi facis.
25. *Circumcidis*: Removes, nullam impensam facis.
26. *Libitina*: Dea funerum, in cujus templo vendebantur & locabantur necessaria ad funus instruendum. Alio nomine Proserpina, & ipsa mors.
27. *De tuo*. Ex re tua, bonis tuis, impensis tuis.

BAYKA XX.

Cudze wynalazki dokonać chwała nie poślednia.

FEDR o SWOICH BAYKACH.

LUBO zaźdrość milczeniem pokrywa, co myśli
O mych Baykach, ia jednak dobrze to rozumiem.
Co jeno sądzić będzie godnego pamięci,
Powie, że to Ezopa: à co nie do smaku,
Usadzi się z zakładem dowieść, że móy wymysł.

Quem vero refelli jam nunc reſponſo meo:
Sive hoc ineptum, ſive laudandum eſt opus,
Invenit ille, noſtra perfecit manus,
Sed exequamur cæptum propoſiti ordinem.

FABLE XX.

Nul deshonneur à finir ce qu' un autre a commencé.

PHEDRE SUR SES FABLES.

QUoique l'envie ne diſe rien encore: cependant j' entrevois parfaitement quel jugement elle ſe propoſe de porter. Tout ce qu'elle croira mériter

1. *COgitet:* Velit, conſtituat.
2. *Livor:* Homines lividi & maligni.
3. *Adriſerit:* Minus placuerit, minus dignum memoria viſum fuerit.

4. *Con-*

FABULA XXI.

Veras divitias eripit nemo.

NAUFRAGIUM SIMONIDIS.

HOMO doctus in ſe ſemper divitias habet.
Simonides, qui ſcripſit egregium melos,
Quò paupertatem ſuſtineret facilius,
Circumire cæpit urbes Aſiæ nobiles
Mercede pactâ laudem victorum canens.
Hoc genere quæſtûs poſtquam locuples factus eſt,
Redire in patriam voluit curſu pelagio,
(Erat autem ut ajunt natus in Cea inſula.)
Aſcendit navem, quam tempeſtas horrida,
Simul & vetuſtas medio diſſolvit mari.

Hi

Tego zbić dowod pragnę moią odpowiedzią:
Czy to ieſt ladaiakie, czy chwalebne dzieło,
On wynalazł, lecz praca moia dopełniła,
Ale kończmy roboty rośpoczętey wątek.

riter quelq' éſtime elle l'attribuëra à Eſope; ſi quelque choſe la flâte moins, elle gagera tout ce qu' on voudra qu' elle eſt de l' invention. Je veux dès à préſent la réfuter par cette reponſe: que cet ouvrage ſoit ridicule, ou digne de louange, Eſope en eſt l'inventeur, & je l' ai mis dans ſa perfection. Mais pourſuivons le deſſein que nous nous ſommes propoſé.

4. *Contendet:* Conſtanter dicet. Będzie utrzymywał.
5. *Quovis pignore:* Adde: *poſito: A tel prix que ce ſoit.*
6. *Invenit ille:* Subintellige: Æsopus.
7. *Perfecit:* Conſummavit, abſolvit.
8. *Sed exequamur:* Sed pergamus in propoſito noſtro.

BAYKA XXI.

Prawdziwych bogactw nikt wydrzeć nie może.

ROZBICIE ſię na MORZU SYMONIDESA.

UCzony Człowiek zawſze ma w ſobie bogactwa.
Symonides wyborne co wierſze napiſał,
Zeby w potrzebie ſnadniey mógł dać pomoc ſobie,
Nawiedzać Miaſta zaczął przednieyſze Azyi,
Spiewaiąc Wodzów dzieła za zyſk umówiony.
W ten ſposob zarabiając gdy ſię podpanoſzył
Poſtanowił wrócić ſię morzem do Oyczyzny.
(Był albowiem, iak mówią, rodem z Wyſpu Ceos.)
A przeto wſiadł na okręt, którego nawałność
Sroga, i ſama ſtarość w śrzod morza rozbiły.

Hi zonas, illi res pretioſas colligunt,
Subſidium vitæ. Quidam curioſior:
Simonide; tu ex opibus nil ſumis tuis?
Mecum, inquit, mea ſunt cuncta. Tum pauci enatant.
Quia plures onere degravati perierant,
Prædones adſunt, rapiunt quod quiſque extulit;
Nudos relinquunt. Fortè Clazomene prope
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi,
Hic litterarum quidam ſtudio deditus
Simonidis qui ſæpè verſus legerat,
Eratque abſentis admirator maximus,
Sermone ab ipſo cognitum, cupidiſſimè
Ad ſe recepit; veſte, nummis, familiâ
Hominem exornavit. Cæteri tabulam ſuam
Portant rogantes victum; quos caſu obvios
Simonides ut vidit: dixi, inquit, mea
Mecum eſſe cuncta. Vos quod rapuiſtis perît.

FABLE XXI.

Les vraies richeſſes ne ſe perdent point.

NAUFRAGE DE *SIMONIDE.*

UN Homme ſçavant a toûjours en lui-même un fond de richeſſes.

Simonide qui a fait de fort beaux vers, ſe mit un jour à parcourir les plus célébres villes de l'Aſie, pour ſupporter plus aiſément ſa pauvreté, en chantant, à prix convenu, les louanges des victorieux. Apres s'être enrichi par cette eſpece de commerce, il voulut retourner par mer en ſa patrie, (il étoit né dit-on, dans l'iſle de Cée.) Il s'embarqua ſur un vaiſſeau, qui déja vieux, fut briſé aumilieu de la mer par une horrible tempête. Les uns prirent leur bourſe, les autres ce qu'ils avoient de precieux, pour

1. *SIMONIDES*: Lyricus Pòéta fuit è Ceo inſula, quæstui pòéſim habuit, & hac arte vitam ſuſtentabat. Floruit an: 480. ante Adventum Ch:
2. *Melos*: Carmen, verſus lyricos. *Melos ſignifie toute eſpece de Pòéſie. Il s'entend plus ordinairement de la Pòéſie lyrique, qui eſt plus faite pour le chant que les autres.*

3. *Poſt-*

Ci trzoſy, owi drogie w jedno kupią ſprzęty,
Pomocą co ſą w życiu. Tu ktoś ſpyta dworny:
Symonideſie z bogactw ſwych nic nie ratuieſz?
Mam prawi wſzyſtko zemną. W tym mało wypływa,
Bo więcey obarczonych ciężarem zginęło.
Wnet zbóycy przypadaią, rwą co każdy wynioſł,
Odartych zoſtawuią. Było Klazymene
Stare miaſto w bliſkości, dokąd ſzli topniowie.
Tam jeden kochaiący nauki co częſto
Wierſze Symonideſa zwykł chętnie czytywać,
I wielce go poważał, lub nie przytomnego,
Potym kiedy z rozmowy poznał, barzo chętnie
Przyiął go w dom ſwóy; ſuknią, pieniędzmi, i ſługi
Potrzebnemi opatrzył. Gdy drudzy ſwe deſki
Noſzą; proſząc pokarmu. Trefunkiem potkawſzy
Tych Symonides, rzecze: wſzakem mówił: zemną
Moie wſzyſtko. Wy co z wod wyrwali, zginęło.

pour fournir à leurs beſoins. Quelqu'un, plus curieux que de raiſon, dit: vous ne prenez rien, Simonide, de ce qui eſt à vous? j'ai tout avec moi, répondit-il? Peu ſe ſauverent à la nage: la plûpart périrent ſurchargés. Survinrent des voleurs qui enlevérent aux autres ce qu'ils avoient emporté, & les laiſſérent nude. Près de-là par hazard ſe trouva Clazoméne ville ancienne, où ſe retirerent ces malheureux. Un homme de cette ville adonné à l'étude des belles-lettres, qui avoit ſouvent lû les vers de Simonide, & qui ſans l'avoir vû étoit fort ſon admirateur, le reçut avec une joie extrême, aprés l'avoir reconnu à ſa converſation; lui donna des habits, de l'argent & des domeſtiques. Les autres demandant leur vie, portoient le tableau de leur naufrage. Simonide, par hazard, les ayant rencontrés dans ſon chemin, leur dit; je vous avois annonc que je portois tout avec moi; pour vous, ce que vous avez emporté, eſt péri.

3. *Poſtquam locuples factus eſt*: Horat: de eo.
Paupertas impulit audax
Simonidem ut verſus faceret.

4. *Curſu pelagio*: Navigatione Pelagi, æquoreo. *Par un voyage de mer.*

5. Cea

5. Cea, vel Ceos, vel Zea. Insula maris Ægei. *L' Isle de Cée est une des Cyclades dans la mer Egée. Elle est pres de la côte de l' Achaïe, aujourdhui Livadie. Zea anciennement* Julis, *d' où étoit Simonide, est la capitale.*
6. *Dissolvit*: Fregit. Dissolvere proprie dicitur de navibus, quia & contexi dicuntur, cujus hoc est oppositum.
7. *Subsidium vitæ:* In subsidium vitæ ut subsidium aliquod haberent.
8. *Curiosior*: Curiosi vocantur qui solliciti sunt de aliis. Dobrze takiego Autor nazwał: *Curiosior.* Ciekawszy, którego samo niebeśpieczeństwo rozbicia się, od ciekawości nie odradziło.
9. *Mecum mea sunt cuncta. Diogene Laërce attribuë au Philosophe Bias ce beau mot:* Omnia mecum porto.
10. *Extulit*: E mari scilicet, & naufragio.

11. *Cla-*

FABULA XXII.

Magna ne jactes, sed præstes.

MONS PARTURIENS:

MONS parturibat, gemitus immanes ciens;
Eratque in terris maxima expectatio.
At ille Murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui, magna cum minaris, extricas nihil.

FABLE XXII.

N' en dites point tant, faites-en plus.

LA MONTAGNE QUI ACCOUCHE.

UNE Montagne en travail, faisoit des cris épouventables; grande attente

1. *MOns parturiens:* Horatius ad hanc fabulam de arte Poëtica.
Parturient montes, nascetur ridiculus Mus.
2. *Ciens:* Edens.

3. *Maxi-*

11. *Clazomene:* Urbs Asiæ minoris in Ionia, & in ora Maris Ægæi & sinus Smyrnæi media inter Smyrnam ad ortum, & Chium ad occasum hodie: *Urla.* Fundata ante C. D. an: 1350. Erat Patria Anaxagoræ Phil:
12. *Absentis admirator:* Admirabatur ingenium hominis, quem nunquam viderat.
13. *Sermone. Vulgo:* Ex sermone.
14. *Familiâ.* Servis. Ita superius lib: 3: fab: 19.
Æsopus Domino solus cum esset familia.
15. *Tabulam portant:* Sic Juvenal: Mersâ rate naufragus assem---dum rogat.
Et alibi: Et picta se tempestate tuetur.
Nam moris erat, ut naufragi in tabella ab humeris dependente ferrent pictum naufragium, mendicantes stipem.
16. *Quos casu obvios:* Quibus obviam factus Simonides.
17. *Perit:* Pro: periit. Metri causâ. Perdidistis, quod extuleratis.

BAYKA XXII.

Nie chlub się wiele obiecuiąc, czyń raczey.

GORA RODZĄCA.

RODZIŁA Góra straszne wydawaiąc jęki,
Cała ziemia czekała rzeczy barzo wielkiey.
Alić Mysz porodziła. To tobie się pisze,
Co wielkie chluby czyniąc, nic nie wykonywasz.

tente par toutes terres; mais elle n' eut qu' une souris. Ceci s' adresse à vous qui promettez merveilles, & ne tenez rien.

3. *Maxima expectatio:* Expectabatur aliquid grande, & magni eventûs.
4. *Minaris:* Promittis cum jactantia. *Catachresis.* Horat:
Atqui vultus erat multa & præclara minantis.
5. *Extricas nihil:* Absolvis, perficis, expedis.

FABULA

FABULA XXIII.

Vera gloria fictam obscurat.

FORMICA & MUSCA.

FORMICA, & musca contendebant acriter;
Quæ pluris esset. Musca sic cæpit prior:
Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto Deûm.
Moror inter aras, Templa perlustro omnia;
In capite Regis sedeo, cùm visum est mihi.
Et Matronarum casta delibo oscula;
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica?
Est gloriosus planè convictus Deûm,
Sed illi, qui invitatur, non qui invisus est.
Aras frequentas, nempè abigeris quò venis:
Reges commemoras, & Matronarum oscula,
Superba jactas tegere quod debet pudor.
Nihil laboras, ideo cum opus est, nil habes.
Ego granum in hiemem cum studiose congero,
Te circa murum video pasci stercore.
Æstate me lacessis, & brumâ siles.

Mori

FABLE XXIII.

La vraie gloire obscurcit la fausse.

LA FOURMI & LA MOUCHE.

LA Fourmi, & la Mouche disputoient avec chaleur qui étoit la plus distinguée. La Mouche, la prémiere commença sur ce ton; toi tu peux te comparer à moi qui ai tant d'avantages? Lorsqu'on offre un sacrifice, je goûte la prémiere aux victimes: je suis toujours sur les autels: je me proméne par-tout dans les Temples: je me place, quand il me plaît,

sur

BAYKA XXIII.

Prawdziwa chwała gaſi zmyśloną.

MROWKA i MUCHA.

MRòwka i Mucha z ſobą żwawie ſię ſprzeczały,
Która była godnieyſza. Mucha pierwſza zacznie:
Przyrównać ſię ty naſzym możeſzli pochwałom?
Pierwſza koſztuię Bogom gdy biją ofiary,
Bawię ſię na Ołtarzach, zwiedzam wſze Kościoły,
Uſiądę, gdy mi ſię zda, i na czele Kròla,
Koſztuię kraſnych niewiaſt czyſte całowania,
Nie pracuię, a rzeczy naylepſzych używam.
Co ci ſię podobnego przytrafia wieśniaczko?
Jeſt wprawdzie poſiedzenie chwalebne z Bogami,
Lecz temu, kogo proſzą, nie kto ieſt omierzły.
Siadywaſz na Ołtarzach, lecz cię w lot ſpędzaią.
Kròlow wſpominaſz, czyſtych i Dam całowania,
Pyſznaś, chełpiſz ſię z tego co wſtyd każe taić.
Pròżnuieſz, przeto niemaſz nic w twoiey potrzebie,
Ja gdy na zimę ziarna pilno w jedno ſkładam,
Widzę, jako paſzeſz ſię gnoiem koło muru.
W lecie mię drażniſz, przyidzie lecz gdy zima, milczyſz.

ſur la tête des Rois: je dérobe des baiſers aux dames les plus chaſtes: je ne travaille point, & je jouis des meilleures choſes; mais, toi, bête campagnarde, qu'-aſ-tu de comparable à tout ceci? Vivre avec les Dieux, dit la Fourmi, c'eſt tout-à-fait honorable; mais à ceux qui y ſont invités, & non pas à ceux que l'on rejette. Tu fréquentes les Autels; mais on te chaſſe par-tout. Tu cites les Rois, & les baiſers des Dames; impudente, tu te vantes de choſes que la bienſéance devroit taire. Tu ne travailles point, auſſi ne trouves-tu rien dans le beſoin. Pour moi, quand j'amaſſe ſoigneuſement du grain pour l'hiver, je te vois le long d'un mur, te

Mori contractam cum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto retudi superbiam?
Fabella talis hominum discernit notas,
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

nourrir de vilainie. En été tu m' étourdis, mais l'hiver tu ne dis mot. Enfin tandis que les froids te font mourir toute gelée, je me retire en sureté dans ma maison bien garnie. J'ai sans doute assez rabaissé ton orgueil?

Cette

1. *PLuris*: Quæ pluris esset pretii. *La quelle valoit mieux.*
2. *Cœpit*: Incepit prior loqui.
3. *Immolatur*: Vox illa proprie significat victimam mola salsa conspergere. Unde immolatio est quasi mola in caput victimæ aspersio. Immolari, pro mactari frequentissimè apud Authores usurpatur.
4. *Inter aras*: In aris. Sic Plaut. Aululi inter vias; pro: in via.
5. *Delibo oscula:* Libare est leviter degustare, & quasi primis labris attingere. Dictum à labiis, quasi labiare. Virg: 4. Georg: 54.

Purpureosque metunt flores & flumina libant.

Et. Idem 1. Ænei: per Metaphoram: leviter tangere significat.

Oscula libavit natæ, dehinc talia fatur.

Exta

FABULA XXIV.

Deum colenti stat sua merces.

SIMONIDES à DIIS SERVATUS.

QUANTUM valerent inter homines litteræ,
Dixi superius; quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriæ.
Simonides ille, de quo supra retuli,
Victori laudes cuidam Pyctæ ut scriberet,
Certo condixit pretio: secretum petit.

Exigua

A gdy ſkurczoną zimna zdychać przymuſzaią,
Ja w domu mieſzkam zdrowa we wſzyſtko obfitym;
Dość zaiſte twą hardość mucho poniżyłam.
Baśń ta wyświeca ludzi gatunek dwoiaki:
Jednych, którzy ſię zdobią fałſzywą pochwałą,
Drugich, którym ſprawuie cnota ſtały zaſzczyt.

Cette fable diſtingue deux eſpeces d'hommes, les uns, qui ſe font valoir par de fauſſes louanges, & les autres, dont la vertu montre le vrai mérite.

6. *Extra-Deûm:* Diis oblata. Exenteratâ enim victimâ ſacerdos cultro extra rimabatur, & farinâ farris involuta comburebat, ut videlicet per ea voluntas Deorum innoteſceret. Wnętrzności górne. *Les entrailles des victimes qu'on leur immole.*
7. *Ruſtica:* Quæ ruri agis, dum ego verſor in oppidis & Templis. *Eſt glorioſus.* Verba formicæ.
8. *Convictus Deûm:* Convictus uſurpatur de iis, qui eadem menſa nobiſcum edunt; cum ergo aræ dicantur menſæ Deorum, poſſunt illi, qui ex illis veſcuntur, dici eſſe convictores Deorum.
9. *Quo venis:* Quoquo, quocunque, in quemcunque locum venis. Gdzie tylko uſiądzieſz.
10. *Quum bruma eſt:* Cum bruma advenit. *Bruma* dicitur dies ſolſtitii hyemalis.
11. *Copioſa:* Omni rerum copia inſtructa.
12. *Retudi:* Refutavi.
13. *Notas:* Signa, indicia, characteres.
14. *Solidum decus:* Sincerum, firmum, infucatum. *Le ſolide ornement, les ſolides avantages, la vraie valeur, le vrai mérite.*

BAYKA XXIV.

Bogowie nagradzaią tym, którzy ich czczą.

SYMONIDES OD *BOGOW ZACHOWANY.*

WIELE mogły nauki między ludźmi, jużem
Powiedział wyżey, teraz iak one Bogowie
Uczcili, podam wiekow potomnych pamięci.
Symonides, o ktòrym wyżey namieniłem,
Umówił ſię pochwały zwycięzcy Szermierza
Za pewną płatę piſać. W oſobność ſię udał.

Exigua cum frenaret materia impetum,
Usus Pòétæ more est & licentiâ,
Atquè interposuit gemina Ledæ sidera,
Auctores aptè similis referens gloriæ.
Opus approbavit: sed mercedis tertiam
Accepit partem. Cum reliquum posceret:
Illi, inquit, reddent, quorum sunt partes duæ.
Verum ne iraté dimissum te sentiam,
Ad cænam mihi promitte; cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi.
Fraudatus quamvis, & dolens injuriâ,
Ne malè dimissus gratiam corrumperet,
Promisit. Rediit horâ dictâ, recubuit.
Splendebat hilarè poculis convivium;
Magno apparatu læta resonabat domus:
Repente duo cum juvenes, sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpora,
Humanam supra formam cuidam servulo
Mandant, ut ad se provocet Simonidem;
Illius interesse ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.
Unum promôrat vix pedem triclinio,
Ruina cameræ subito oppressit cæteros;
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam.
Ut est vulgatus ordo patratæ rei,
Omnes dixerunt numinum præsentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

FABLE XXIV.

Les Dieux récompensent ceux qui les honorent.

Simonide préservé par les Dieux.

J'ai déja fait voir ce que les Belles-lettres peuvent parmi les hommes: je vais présentement apprendre à la postérité, combien les Dieux les ont honorées. *Simo-*

Aże niſki argument pąd wierſzow tamował,
Użył, iak zwyczay nieſie Pòétow, wolności,
I dwóch Ledei Synow włożył między wierſze.
Piſząc, że torem tych dwòch ròwney doſzedł chwały.
Dzieło Szermierz pochwalił; lecz płaty część trzecią
Wziął wierſzopis, à reſzty gdy ſię dopominał,
Ow rzękł: niech ci oddadzą, ktòrych dwie ſą części.
Z tym wſzyſtkim bym cię z gniewem nie zdał ſię wyprawiać,
Przyrzecz mi na wieczerzą ſwą bytność, chcę krewnych
Dziś mych zaproſić, w których liczbie kładę ciebie.
Chociaż oſzukan, ciężką i dotkniony krzywdą,
Przyrzekł iednak Pòéta, by łaſki, zle puſzczon,
Nie ſtracił. Na zmówiony czas przyſzedł, i zaſiadł.
Swieciła ſię weſoła uczta kielichami,
Brzmiał dom radości pełen bogato ubrany.
Gdy o to nieſpodzianie dwóch młodzianow ſtaie,
Pełni pyłu, leje ſię pot z obu obſity,
Nad ludzie coś ſię zdali. Ci jednego proſzą
Z ſług, by Symonideſa wywołał do ſiebie.
Idzie, powiedz, o niego, niech zwłóki nie czyni.
Zatrwożony przeſtrzega człek Symonideſa,
A ten uczyni ieden krok zaledwie z ſali,
Ażci upad ſklepienia wnet wſzyſtkich przywali.
Zadnego zaś z młodzianow w ſieniach nie widziano.
Ta rzecz gdy ſię porządkiem iak była rozniosła,
Bogowie że przybyli, zgodzili ſię wſzyſcy,
By w nagrodę Pòécie życie zachowali.

Simonide le même dont j'ai deja parlé, convint de prix avec un Athlette victorieux, pour faire des vers à ſa louange, puis ſe retira en particulier. Comme la ſterilité du ſuiet n'offroit pas une libre carriere à ſon imagination, il uſa du privilége ordinaire aux Pòétes, & fit entrer dans ſa piece, les deux fils de Leda, les citant comme les modeles de cette ſorte de gloire. Il fit agréer ſon ouvrage, mais il ne reçut que le tiers de ſa re-

com-

compenſe. Comme il demandoit le reſte; les deux autres qui ont part à cet éloge vous le payeront, dit l' Athlete: cependant pour ne pas vous renvoyer mècontent, promittez-moi de venir ſouper; je veux aujourd'hui inviter mes parens, au nombre déſquels je vous mets. Simonide, quoique pris pour dupe, & piqué de cette injuſtice promit de peur de perdre ſes bonnes gràces en le quittant mal. Il revint à l'heure marquée, ſe mit à table. Les conviés en belle-humeur font briller les verres; grande joie, grands apprêts

1. *SUperius:* Id eſt: Fabula 21. In qua detulit Simonidem poſt naufragium inveniſſe Calzomenæ virum, qui hunc exceperit. Vide ibidem.
2. *Tradam memoriæ:* Prodam, poſteritati relinquam. *Je produirai à la mémoire.*
3. *Laudem:* Talem, qualem victoribus tribuere ſolebant, qui viciſſent in ſpectaculis.
4. *Pyctœ:* Vox Græca, pugil Latinè. Pugili victori coronato.
5. *Condixit:* Promiſit.--*Certô pretio. Convint à certain prix.*--Petit ſecretum. Locum ſolitarium meditationi & verſibus faciendis aptum. Ovid: Triſt: lib: 1. Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt.
6. *Frenaret impetum:* Subintelligitur ingenii. Cohiberet propter ſuam œquitatem, ut libero impetu non poſſet evagari. Dla podłey piſania materyi, Pôéta nie mógł wziąć impetu do wierſzow rozſzerzenia.
7. *Licentia:* Pôética libertate uſus eſt. Horat: de arte Pôéti.

   Pictoribus atquè Pòétis
   Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas,
   Scimus & hanc veniam petimuſque damuſque viciſſim.

8. *Interpoſuit:* Inter ea, quæ proprie argumentum poſtulabat.
9. *Sidera:* Należy do: *Geminæ.* Caſtor & Pollux Ledæ ex Jove filii. *Les aſtres jumeaux de Léda. c. d. Caſtor & Pollux enfans jumeaux de Jupiter & de Léda, femme de Tyndare Roi d'Oebalie. Jupiter, dit la fable, avoit pris la forme d'un Cygne pour tromper Léda. Il donna l'immortalité à Pollux, qui la partagea avec Caſtor; & ces deux freres furent placés au ciel, au ſigne qu' on appelle Gémeaux.* *Aucto-*

EPILOGUS.

Bis dat, qui cito dat.

SUPERSUNT mihi quæ ſcribam, ſed parco ſciens:
Primum tibi eſſe ne videar moleſtior,
Deſtringit quem multarum rerum varietas.
Dein, ſi quis eadem fortè conari velit,
Habere ut poſſit aliquid operis reſidui:

Quam-

apprêts par toute la maiſon. Tout-à-coup, deux jeunes hommes, couverts de pouſſiere, tout en ſueur, & d'une figure plus qu'humaine; viennent dire à un valet, de leur faire venir Simonide, & qu'il eſt de ſon intérêt de ne pas tarder. Le valet fort ému, avertit Simonide, qui n'a pas plûtôt mis le pied hors de la ſale, que tout-à-coup le plafond accable les autres ſous ſes ruines, & on ne trouve plus les jeunes gens à la porte. Eut on appris comme la choſe s'étoit paſſée, on publia que ces Dieux étoient venus ſauver la vie à un Pòéte, pour le récompenſer.

10. *Auctores:* Alii volunt: auctoritatem. Referens: commemorans Caſtorem & Pollucem primos fuiſſe auctores gloriæ Pyctæ, nam Caſtor excellebat curſu equorum, Pollux validiſſima pugnorum exercitatione.
11. *Approbavit:* Laudavit opus, verum donavit Pòétæ tertiam partem præmii. Danetus hic.
12. *Reddent:* Remittit Simonidem ad Caſtorem & Pollucem, quos æquè ac ſe laudibus ornaverit.
13. *Duæ-partes:* Senſus eſt: Illi quorum ſunt duæ reliquæ partes laudationis, reddant tibi, quod poſtulas; ego enim quod pactus ſum pro mea parte, ſolvi.
14. *Quorum eſt in numero:* Quem ego pro tali habeo.
15. *Gratiam corrumperet:* Gratiam amitteret cum ſuo detrimento. Aby łaſki nie naruſzył.
16. *Rediit:* Acceſſit, venit denuò. Dicta: conſtituta. Recubuit: accubuit.
17. *Reſonabat:* Virg. Æne:
    Reſonant latè clangoribus ædes.
18. *Excitat Simonidem:* Extra eum vocat. Nam citare, eſt vocare.
19. *Promôrat:* Promoverat. Vix poſuerat pedem è triclinio.
20. *Triclinio:* Triclinium à tribus lectis dictum, in quo cænabant Romani.
21. *Camera:* Camera fornix eſt, ſive tectum fornicatum.
22. *Ordo narratæ rei:* Series rei. *L'ordre, la diſpoſition de la choſe faite.*
23. *Numinum:* Deorum Caſtoris & Pollucis.
24. *Dediſſe vitam:* Incolumem eum ſervaſſe.

EPILOG.

Albo dokończenie kſięgi.

WIELE DAIE, KTO PRĘTKO DAIE.

ZOSTAIE mi ſię, cobym piſał, lecz zaniecham
Umyślnie. Naprzód żebym nie zdał ci ſię przykry.
Którego rozmaite zatrudniaią ſprawy,
Potym jeśliby kto chciał tym piſać ſpoſobem,
Aby miał pozoſtałą część jaką roboty;

Chociaż

Quamvis materia tantâ abundet copiâ,
Labori faber ut deſit, non fabro labor.
Brevitati noſtræ præmium ut reddas peto,
Quod es pollicitus. Exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior eſt quotidie:
Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quò plus conſumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, uſus fiet longior:
(Fruar diutius, ſi celerius cœpero.)
Languentis ævi dum ſunt aliquæ reliquiæ,
Auxilio locus eſt. Olim ſenio debilem
Fruſtra adjuvare bonitas nitetur tua,
Cum jam deſierit eſſe beneficio utilis,
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum admovere tibi preces exiſtimo,
Proclivis ultrò cum ſit miſericordia.
Sæpè impetravit veniam confeſſus reus,
Quanto innocenti juſtius debet dari?
Tuæ prius ſunt partes, aliorum dein,
Similique gyro venient aliorum vices.
Decerne quod religio, quod patitur fides,
Et gratulari me fac judicio tuo.
Excedit animus, quem propoſuit terminum,
Sed difficulter continetur ſpiritus,
Integritatis qui ſinceræ conſcius
A noxiorum premitur inſolentiis.
Qui ſint, requires: apparebunt tempore.
Ego quondam legi quam puer ſententiam
Palam mutire plebejo piaculum eſt.
Dum ſanitas conſtabit, pulchre meminero.

EXPLICIT LIBER QUARTUS.

Chociaż rzecz ſama w taki opływa doſtatek;
Że dzieło rzemieślnika nie ma, nie rzemieślnik
Dzieła. Proſzę krotkości mey odday nagrodę,
Którą żeś przyobiecał; uiść mi ſię w ſłowie.
Albowiem codzień życie bliżſze ieſt terminu;
A tym mniey twych ſtanę ſię darow uczeſtnikiem,
Im więcey ſtrawi czaſu obietnic przewłóka.
Daſzli prętko, naſtąpi dłużſze używanie,
(Będę dłużey używał, gdy rychło odbiorę.)
Póki ſłabego wieku ſą ieſzcze oſtatki,
Pomoc ma mieyſce; potym gdy ſtarość nachyli,
Pròżno twa dobroć wſpomoc uſiłować będzie.
Gdy już nie użyteczne będą dobrodzieyſtwa.
A śmierć bliſka dług życia każe ſobie płacić.
Mam za rzecz niepotrzebną, przykrzyć ci ſię proźby,
Kiedy litość przychylna ſama mi ſię ſtaie,
Uproſił odpuſzczenia często przyznawſzy ſię
Winny. Jak niewinnemu ſłuſzniey dać należy?
Twey naprzód powinności ieſt zacząć, toż drugich,
A podobnym naſtąpią koleje porządkiem.
Poſtanow co pobożność wyciąga i ſłuſzność,
I ſpraw, bym twego ſądu powinſzował ſobie.
Mija umyſł granicę założoną ſobie,
Lecz ſerce niewinności ſwey ſzczérey wiadome
Trudno ſię wſtrzymać może, doznaiąc, iak cięſzki
Ucisk z rozwięzłych ludzi ponosi roſpuſty.
Pytaſz ſię: którzy to ſą? czas onych pokaże.
Ja którem kiedyś, chłopcem będąc czytał zdanie,
Nie zapomnę póki mi życia mego ſtanie,
Jawnie trunąć jednemu grzech wielki z poſpólſtwa.

KONIEC KSIĘGI CZWARTEY.

EPILOGUE.

Qui donne à temps, donne doublement.

IL me reste encore des sujets à traiter, mais je les laisse à dessein. Premierement, pour ne pas vous importuner dans les grand nombre d' affaires qui vous occupent; de plus, afin que si quelqu'un par hazard veut entreprendre ce genre d'écrire, il lui reste de quoi s'exercer: quoiqu' au fond la matiére soit si abondante, que l'ouvrier manque plûtôt à l'ouvrage, que l'ouvrage à l'ouvrier. Récompensez-moi, je vous prie, de ma briéveté: vous me l' avoit promis. Faites-moi voir les effets de vos promesses; car ma vie chaque jour approche de son terme: plus vous perdrez de temps à differer, moins je me sentirai de vos faveurs. Si maintenant vous me faites du bien, l' usage en sera plus long. (Plûtôt je le recevrai, plus long-temps j' en jouirai.) Vous pouvez me rendre service pendant qu'un reste de vie sur son

1. ZDa się, że ta Bayka pisana iest do Eutychesa, poznać to można z tych słów: Destringit quem multarum rerum varietas. Co się zgadza z Prologiem księgi III, kędy tegoż Eutychesa wielkiemi interessami zatrudnionego pokazuie.
2. *Qui scribam*: Quæ possim scribere.
3. *Distringit*: Quem occupatum habent multa diversi generis negotia.
4. *Exhibe vocis fidem*: Præsta ipso opere quod voce, ac sermone promisisti.
5. *Ævi languentis reliquiæ*. Val: Max. lib: 6. c. 2. *Robustas Senectutis reliquias.*
6. *Beneficio utilis*: Præmio videlicet sibi appromisso. Gallicus hic author. *Comme Eutyche étoit fort occupé il avoit, dit-on, recommandé à Phedre d'être court, & pour récompense lui avoit promis de le servir, & de le délivrer de l'oppression où Séjan le faisoit languir.*
7. *Tuæ sunt partes*: Locutio petita a Scenicis, quorum cuiquè suæ sunt partes datæ; hoc vult: Te decet exemplum dare aliis, benè de opere meo judicandi.
8. *Simili gyro*: Inde sequentur alii suo loco, & ordine, & tempore.
9. *Decerne*: Fer eam sententiam, quam salva fide boni judicis ferre potes.

10. *Fac:*

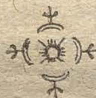

ſon déclin m'anime encore. En vain un jour votre bonté cherchera-t'elle à me ſecourir dans l'abbatement de la vièilleſſe. Alors vos bienfaits me deviendront inutiles, & la mort, voiſine de cet âge, me demandera le tribut qui lui eſt dû. Je penſe qu'il eſt deplacé que je vous faſſe ces prieres, tandis que votre bonté eſt tout-à-fait portée pour moi. Souvent un coupable avouant ſa faute à été abſous, innocent ne doit-il pas l'être à plus juſte titre? C'eſt à vous à commencer; d'autres ſuivront & chacun viendra pareillement à ſon tour. Portez le jugement que le devoir, & l'équité vous permettront, & tâchez en même-temps que je puiſſe m'en féliciter, je paſſe les bornes que je m'etois préſcrites; mais un coeur aſſuré de ſa parfaite innocence, ſe retient difficilement en ſe voyant accablé d'outrages par les méchans. Vous me demanderez qui ils ſont? le temps les fera connoître. Tant que j'aurai l'eſprit ſain, je reſſouviendrai parfaitement d'une maxime qu'autrefois j'ai lus étant enfant; c'eſt un crime à un homme du peuple de murmurer hautement.

Fin du Quatrieme Livre.

10. *Fac:* Fac me gaudere, & mihi ipsi gratulari ob tam faventem tuam in cauſa mea ſententiam.
11. *A Noxiorum*: Seiani scilicet, quem ſibi accuſatorem, teſtem, ac judicem ſimul fuiſse, conqueſtus eſt in alia ſabula.
12. *Difficulter continetur ſpiritus*: Ægrè a querelis ſibi temperat innocens afflictus.
13. *Integritatis*: Horat: in ſuis Odis.
    Integer vitæ ſceleriſque purus.
14. *A Noxiorum:* Vide quæ ſcripta ſub numero ſunt 11.
15. *Qui ſint requires*: Rogabis fortè qui ſint, qui mihi tam male velint? ſed ſcies id ſuo tempore, cum ipsi ſe prodent.
16. *Legi puer ſententiam:* Ex Ennii Thelopo ſumptus eſt: *Palam mutire plebeio piaculum eſt. Danet.*
17. *Mutire:* ſubmiſſa & imperfecta voce fabulari, aut unum tantum verbum dicere. Terent: Andr: 3.2.25. *Itaque hercle nihil jam mutire audeo.*
18. Dum ſanitas conſtabit. Dum ero ſana mente præditus, cautè revocabo in memoriam hanc ſententiam.

Finis Lib: IV.

PHÆDRI
FABULARUM
LIBER QUINTUS.

PROLOGUS AD PARTICULONEM.

CUM deſtinaſſem operis habere terminum,
In hoc, ut aliis eſſet materiæ ſatis,
Conſilium tacito corde damnavi meum.
Nam ſi quis etiam talis eſt tituli artifex,
Quo pacto divinabit, quidnam omiſerim,
Ut illud ipſum cupiat famæ tradere;
Sua cuique cum ſit animi cogitatio,
Colorque proprius? Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio cauſam ſcribendi dedit.
Quare Particulo, quoniam caperis fabulis
Quas Æſopeas, non Æsopi nomino

Uſus

FEDRA
BAJEK
KSIĘGA PIĄTA.

PROLOG do PARTYKULONA.

Jużem był poſtanowił zakończyć to dzieło,
By innym materyi zoſtało z potrzebę.
Lecz ſam w ſobie takową radę potępiłem,
Bo chociażby takowey kto ſię uiął pracy,
Przecież nie zgadłby, jaką mu rzecz zoſtawiłem,
Ktòrąby chciał uczynić godną więkſzey ſławy;
Zwłaſzcza, że każdy właſny ma ſpoſob myślenia
I kſztałt oſobny. Zatym nie lekkość mi iaka
Podała do piſania pochop, lecz wzgląd ſłuſzny.
Dla czego Partykulo, iż ſię kochaſz w Baykach,
Które ia Ezopowe, nie Ezopa zowię;

Mało

Quasi paucas oſtenderit, ego plures diſſero,
Uſus vetuſto genere, ſed rebus novis.
Harum libellum tu variè perlege.
Hunc obtrectare ſi volet malignitas,
Imitari dum non poſſit, obtrectet, licet,
Mihi parta laus eſt, quod tu, quod ſimiles tui,
Veſtras in chartas verba transfertis mea,
Dignumque longâ judicatis memoriâ,
Illiteratum plauſum non deſidero.

FABLES
DE
PHEDRE
LIVRE CINQUIEME.

PROLOGUE à PARTICULON.

J'Avois réſolu de mettre fin à mon ouvrage, pour qu'il reſtât aux autres ſuffiſante matiére en ce genre; mais en moi-même j'ai condamné ce deſſein; car ſi quelqu'un veut auſſi travailler ſur le même ſujet, comment devi-

1. *IN hoc*: Ad hoc, hoc fine.
2. *Conſilium*: Propoſitum. Tacito corde. *Dans le ſecret de mon ame, en moi-méme.*
3. *Talis tituli artifex*: Titulum intelligit Póétæ Fabularum ſcriptoris, ac ſi diceret. Etiamſi eſſet aliquis Póéta, qui & ipſe ſcribere fabulas vellet, quomodo divinare poterit eas, quas omisi.
4. *Colorquè proprius*: ſenſus eſt: habet quisque ſuam indolem, ſuum ingenium, ſuam ſcribendi rationem. Metaphora accepta a pictura. *Chaque peintre a ſon goût & ſa maniere.*
5. *Levitas*: Reſiliendo a propoſito & mutando conſilium. Levitas eſt: cum repentino impetu & ſine ratione certa, veluti vento rapitur animus atquè impellitur in aliquid.
6. *Particulo*: Particulones dicti ſunt cohæredes, quod partes patrimonii ſumant. Nonius; cap; 1. n. 71. apud Facciolat.

7. *Quas*

Mało on ich napifał, ia więcey dokładam,
Dawnym wprawdzie zwyczaiem, lecz o rzeczach nowych.
Tę kfięgę wolnych czafow z uwagą przeczytay,
A będzie chciała ludzka złość oney uwłaczać,
Niech uwłacza, nie trafi kiedy naśladować.
Dla mnie ieft wielka chwała, że ty, że podobni
Tobie, me wierfze w wafze wpifuiecie karty.
I że godne fądzicie potomney pamięci,
Nie żądam mniey uczonych pochwał i okrzykow.

devinera-t'il ce que j'ai laiſſé à part pour deſirer le mettre au jour? d'autant que chacun à ſa façon de penſer, & ſa maniere particuliere. C'eſt donc pour de bonnes raiſons, & non par inconſtance que je me remets à écrire. Ainſi cher Particulon, puiſque vous aimez ces fables, qui ne ſont pas d' Eſope, quoiqu' imitées des ſiennes, liſez à loiſir le petit livre qui contient celles-ci; c'eſt mon ſtyle ordinaire, mais j'y traite de nouveaux ſujets. Si des gens mal intentionnés le veulent cenſurer, qu'ils le cenſurent: je le permets, pourvu qu'ils n'en puiſſent faire autant. C'eſt pour moi un éloge aſſez complet que vous, & ceux de votre mérite inſériez mes ouvrages dans vos recueils, & me jugiez digne de la poſtérité. Je n' envie point l'applaudiſſement des ignorans.

7. *Quas Æſopeas:* Guftem Ezopa pifane, nie zaś famego Ezopa: *Non Æſopi.*
8. *Paucas oſtenderit:* Invenit, fcripfit.
9. *Uſus vetuſto:* Ufus antiquo more fcribendi.
10. *Rebus novis;* De rebus novis, de argumentis fabulifque novis.
11. *Varie?* Catè; tunc cum per otium licuerit.
12. *Transfertis*: Excerptas videlicet, è fcriptis meis fententias.
13. *Illiteratum plauſum non deſidero:* Alii habent, ut Danet: In literatum plaufum ire desidero. Nos primam fecuti fumus lectionem utpotè magis propriam & naturalem, ut patet legenti. Senfus eft: Parum curo, quid de me fentiat vulgus, ac judicet, modo eruditorum hominum æftimationem habeam.

FABU-

FABULA I.

Melius eſt nomen bonum unguentis pretioſis.

PHÆDRUS.

ÆSOPI nomen ſicubi interpoſuero,
Cui reddidi iam pridem, quidquid debui,
Auctoritatis eſſe ſcito gratiâ;
Ut quidam artifices noſtro faciunt ſæculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt ſuis,
Si marmori adſcripſerunt Praxitelem novo,
Myronem argento. Plus vetuſtis non favet
Invidia mordax, quam bonis præſentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror.

Demetrius & Menander.

Demetrius, qui dictus eſt Phaleræus
Athenas occupavit imperio improbo,
Ut mos eſt vulgi, paſſim & certatim ruunt;
Feliciter ſubclamant. Ipſi principes
Illam oſculantur, quâ ſunt oppreſſi, manum,
Tacite gementes triſtem fortunæ vicem.
Quin etiam reſides, & ſequentes otium,
Ne defuiſſe noceat, repunt ultimi.

In

FABLE I.

Un beau nom vaut mieux qu'un bel exterieur.

PHEDRE.

SI dans quelques endroits de mes écrits, je fais entrer le nom d'Eſope à qui j'ai rendu il y a long-temps ce que je devois: croyez que c'eſt pour leur donner plus de credit; comme font certains ouvriers de notre ſiécle, qui augmentent le prix de leurs ouvrages, en gravant le nom de Praxitele ſur des figures d'argent. En effet la mordicante envie eſt plus favora-

ble

BAYKA I.

Lepſza ieſt dobra ſława, niż piżmowane ſzaty.

F E D R.

JEŚLI w me wierſze imie pomieſzczę Ezopa,
Ktòremum dawno oddał, co mu należało;
Uczynię to dla więkſzey powagi nabycia;
Jak pewni rzemieślnicy czaſow naſzych czynią,
Którzy ſwe dzieła więcey cenią, gdy na nowo
Wyrobionym marmurze kładą Praxytela,
Lub Mirona na ſrebrze. Gdyż zaźdrość ſzczypiąca
Barziey ſtarożytności ſprzyia, niż ninieyſzym
Rzeczom. Ale już pódźmy do Bayki przykładu.

Demetryuſz i Menander.

Demetryuſz nazwany Falereuſz, kiedy
Opanował Ateny z uymą praw wolności,
Poſpólſtwo, jako bywa, ciśnie ſię gwałtownie,
Wykrzykuie: ſzczęśliwie żyi. Sami Xiążęta,
Którą ſą uciśnieni, tę całuią rękę,
Stękaiąc w ſercu ſmutną na ſzczęścia odmianę.
Nawet gnuśni, i ci, co żyią w próżnowaniu,
By nie ſzkodziło, nie być, wloką ſię oſtatni:

Mię-

ble aux anciennes beautés, qu'aux nouvelles. Mais je vais dans l'inſtant vous rapporter une hiſtoire dont le trait eſt ſemblable.

Demetrius & Ménandre.

Démétrius qui fut ſurnommé Phaléréus, uſurpa l'autorité ſouveraine dans Athenes. Alors, comme c'eſt l'ordinaire du peuple, on s'empreſſe, on accourt en foule, quel Bonheur! s'ecrie-t'on; les premiers même de la ville gémiſſant en ſecret de ce revers de fortune vont baiſer la main qui les opprime. Puis ceux qui menent une vie tranquille & retirée viennent apres les autres de peur de ſe faire des affaires en y manquant. De-ces

 derniers

In queis Menander, nobilis comœdiis,
Quas, ipſum ignorans legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium viri;
Ungvento delibutus, veſtitu fluens,
Veniebat greſſu delicato & languido.
Hunc ubi Tyrannus vidit extremo agmine,
Quinam cinædus ille in conſpectum meum
Audet venire? reſponderunt proximi:
Hic eſt Menander ſcriptor. Mutatus ſtatim
Compellat hominem blandè, dextramque arripit.

---

derniers ètoit Ménandre, célèbre par ces Comedies, que Démétrius avoit luës ſans le connoître, & dans lesquelles il avoit admiré ſon eſprit. Il s' approchoit avec une démarche molle & langûiſſante, tout parſumé, flot-
tant

1. *QUidquid debui:* Intellige fabulas ab Æſopo acceptas; eas ait reddidiſſe, quia sub
ipſius nomine in præcedentibus libris poſuit.
2. *Auctoritatis gratiâ:* Cauſâ authoritatis, id eſt ob auctoritatem majorem. Dla wię-
kſzey Wierſzow, lub Baiek powagi. *Scito. Sçachez, apprenez que cela eſt à cauſe de*
l'autorité.
3. *Marmori novo:* Iconibus ex marmore, vel argento à ſe factis, ſolent adſcribere nomen
veterum artificum.
4. *Praxitelem:* Praxitelis fuit Statuarius multi nominis, marmoreis ſignis faciendis no-
bilis, maximè ob duplicem Venerem, quas ſumma arte & induſtria elaboravit. Flo-
ruit circa annum 364. Ante Chriſtum natum. *Il travailloit admirablement en mar-*
bre & en airain (Miedź) *Il fit la fameuſe Vènus de Gnide dans la Carie. On venoit*
de fort loin voir cette figure. Nicomede, Roi de Bithynie offrit aux Gnidiens de les
tenir quites d'un tribut conſidérable qu'ils lui payoient s'ils vouloient lui céder cet-
te vénus: mais ils le refuſerent.
5. *Myronem:* Statuarius fuit inſignis, artifexque ſignorum & vaſorum ex argento & æ-
re. Vixit circa annum 432. ante Chriſtum. Ex ejus operibus præcipuam laudem me-
ruit Bucula (*Vache*, Jałowica) ex ære ita ad viſum conflata, ut non gregem tantum,
ſed & paſtorem poſſet fallere.
6. *Talis exempli:* Quod exemplum probare poſſit ſententiam de invidia dictam.
7. *Demetrius Phalæreus:* Orator fuit & Philoſophus eximius. Exemplum inconſtantis
fortunæ. Primò enim fuit in tanto honore apud Athenienſes, ut ipſi trecentas ſtatuas
poſuerint: tantâ poſteâ flagravit invidiâ, ut fugere coactus ſit in Ægyptum, & trecentæ
illæ ſtatuæ uno die per tumultum everſæ fuerint. Francuſki Autor dokładniey o nim
piſze: *Demetrius Phalereus fils de Phenoſtrate & diſciple de Théophraſte, floriſſoit*
du temps d'Alexandre le Grand environ l'an: 315. avant J. C. Il ſe rendit maitre d'
Athenes,

Między temi Menander ſławny z ſwych komedyi,
Które nie znaiąc jego, czytał Demetryuſz,
I dziwił ſię biegłemu dowcipowi Męża.
Ten pomadą namaſzczon z roſpuſzczoną ſzatą
Poſtępował niewieścim kſztałtem i mdłym krokiem.
Tego gdy Tyran zoczył na końcu gromady,
A to co za niewieściuch, ſpyta, przed móy widok
Smie ſtawić ſię? Pobliżsi mu odpowiedzieli:
Ze Menander Rymopis. Poſtrzegłſzy ſię zaraz
Łaſkawie przyzwie człeka, i za rękę bierze.

tant dans ſes habits. Lorſque le Tiran l'apperçut derriere les autres: quel eſt, dit-il, cet efféminé, qui oſe paroître devant moi? les plus proches répondirent: c'eſt le Poëte Ménandre: changeant auſſi-tôt, il l'appella d'un air affable, & lui tendit la main.

Athenes, de ſimple citoyen qu'il étoit, & gouverna 10. ans avec un pouvoir preſque abſolu dans cette ville, qui lui érigea 360. ſtatuës d'airain. Il étoit Philoſophe homme de lettres, & protecteur des ſçavans. Ayant été chaſſé d'Athenes, il ſe retira chez Ptolomée Lagus Roi d'Egypte; mais il fut exilé par Ptolomée Philadelphe, fils de Ptolomée Lagus, & mourut vers l'an: 384. avant J. C:

8. *Improbo*: Injuſto contra leges, hoc eſt: factus Tyrannus.
9. *Paſſim, & certatim ruunt*: Intellige homines. *Pas ſur pas, & à l'envi.*
10. *Feliciter*: Spoſob okazania radości, tak jak kiedy wołamy: wiwat Król, wiwat Królowa. *Vive le Roi, vive la Reine.*
11. *Manum oſculantur:* Antiquus modus adorandi principes, qui & hodie ſervatur.
12. *Reſides:* Deſides, nihil publicè agentes.
13. *Ne defuiſſe noceat*: Nempè: *ſibi*, hoc eſt: Ne periculum adferat tanquam contemnerent novum regem. *De peur qu'il ne lui ſoit préjudicate d'y avoir manqué.*
14. *Reptant:* Lento gradu accedunt.
15. *In queis. In quis*. Ut alii volunt, Inter quos ultimos.
16. *Menander:* Athenienſis Pöëta, Comicorum princeps, cujus eſt inſignis commendatio apud Quinctilianum: Scripſit 108. Comædias, de quibus nihil reſtat, nisi quidam verſus huc & illuc ſparsi. Filius Deophetis, natus 342. an: ante Chr: natum: mortuus 52. ætatis.
17. *Veſtitu fluens:* Alii habent: adfluens. Veſtitu fluens eſt, qui veſtitu fluxiore incedit, quod divitum erat.
18. *Delicato & Languido*. Molli, effæminato.
19. *Quinam:* Quo pacto, qua fronte, *Cinœdus* ille mollis & effæminatus. Niewieściuch.
20. *Proximi*; Qui ex amicis vel Miniſtris circa Demetrium erant.

22. *Hic eſt Menander*: Modus loquendi demonſtrativus in laudem præcipuè. Mart: li: 5. Epigr: 13.

Sed toto

FABULA II.

Ventoſa lingva: pedes fugaces.

VIATORES & LATRO.

DUo cum incidiſſent in latronem milites,
Unus profugit? alter autem reſtitit,
Et vindicavit ſeſe forti dexterâ.
Latrone occiſo, timidus accurrit comes,
Stringitque gladium, dein rejectâ penulâ:
Cedo, inquit, illum; jam curabo ſentiat,
Quos attentarît. Tunc qui depugnaverat:
Vellem iſtis verbis ſaltem adjuviſſes modo;
Conſtantior fuiſſem vera exiſtimans:
Nunc conde ferrum & lingvam pariter futilem,
Ut poſſis alios ignorantes fallere.
Ego qui ſum expertus, quantis fugias viribus,
Scio, quam virtuti non ſit credendum tuæ.
Illi aſſignari debet hæc narratio,
Qui re ſecunda fortis eſt, dubiâ fugax.

FABLE II.

Brave en paroles: poltron en effet.

LES VOYAGEURS & LE VOLEUR.

DEux ſoldats rencontrerent un voleur, l'un prit la fuite; l'autre tint ferme, & d'un bras vigouréux ſe tira d'affaire. Le voleur étant tué, le peureux camarade accourut, tira l'epée & ſe débarraſſant de ſon manteau;

Sed toto legor orbe frequens, & dicier: hic eſt.
Senſus igitur eſt: hic eſt eximius ille Póéta Menander, qui tot Comædiarum eſt auctor.

BAYKA II.

Kto językiem wiele ſzermuie, poſpolicie mało dokazuie: albo ſłów wiele, rzeczy okość.

PODROZNI i ZBOYCA.

DWòch Zołnierzy gdy w drodze napadło na Zbóycę,
Jeden wnet uciekł, drugi mężnie ſię mu oparł,
I zbroyną ręką życie oſwobodził swoie.
Już był rozboynik poległ, gdy kompan lękliwy
Przypada, miecz dobywa, płaſzcz z ſiebie zrzuciwſzy:
A gdzie, prawi, ów śmiałek? dopuść, zaraz pozna,
Na kogo ſię porywa. A ten, co pokonał:
Radbym, żebyś mię temi wſparł był ſłowy w ten czas,
Gdym walczył, ſtalſzym byłbym, wierząc twoim ſłowom.
Teraz miecz ſchoway, razem i ięzyk chełpliwy,
Abyś mógł oſzukiwać tych, co cię nie znaią.
Ja, com cię już doświadczył, iak ſilno uciekaſz,
Wiem, jako mało ufać twey mogę odwadzę.
Temu powinna powieść ta być przypiſana,
Kto śmiały w beśpieczeńſtwie, w przygodzie umyka.

manteau: laiſſez-le venir, dit-il, je lui aprendrai à qui il s'adreſſe. Alors, celui qui avoit combattu, lui dit: je voudrois que dans l'inſtant vous m'euſſiez du moins ſecondé par ces paroles; les croyant ſincéres, j'en aurois été plus réſolu, mais à préſent rengaînez votre épée & vos rodomontades; vous pourrez en imposer à d'autres qui ne vous connoîtront pas. Pour moi qui viens d'apprendre avec quelle force vous fuyez, je ſçai combien peu il faut compter ſur votre courage.

1. BAyka ta nie ma początku, przeto różni, różnie ią zaczynaią, ja Francuſkiey ſię trzymam edycyi i oney textu: lubo Danetus ad uſum Delphini piſząc, inaczey onę zaczął.
2. *Rejectâ penula*: Ne libertatem brachii manuſquè impediret. Penula veſtis denſa ac vilis, quæ ſupra tunicam in itinere aſſumitur propter imbrem aut frigus. *Opończa.*
3. *Cedo*: Da illum; ubi ille eſt? *Dites, parlez, nommez, qu'eſt-il? ou eſt-il? qu'il ſe montre, qu'il paroiſſe; laiſſez-le-moi, livrez-le-moi, laiſſez-moi faire.*
4. *Curabo ſentiat*: Ut ſentiat. *Je ferai en ſorte qu'il ſente, qu'il ſache, qu'il apprenne; je lui montrerai, je lui apprendrai.* Nauczę ja go.

Quos

FABULA III.

Sponte peccanti nullus eſt veniæ locus.

CALVUS & MUSCA.

CALVI momordit Muſca nudatum caput;
Quam opprimere captans, alapam ſibi duxit gravem.
Hunc illa irridens: Punctum volucris parvulæ
Voluiſti morte ulciſci: quid facies tibi,
Injuriæ qui addideris contumeliam?
Reſpondit: Mecum facile redeo in gratiam,
Quia non fuiſſe mentem lædendi ſcio.
Sed te contempti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum ſanguinem,
Optem necare vel majore incommodo.
Hoc argumentum veniam ei dare docet,
Qui caſu peccat; nam qui conſilio eſt nocens,
Illum eſſe quâvis pænâ dignum judico.

FABLE III.

Point de pardon à qui fait du mal de propos délibéré.

LE CHAUVE & LA MOUCHE.

UNe Mouche piqua la tête d'un Chauve; celui-ci cherchant à l'écraſer, ſe donna un ſoufflet bien appliqué. La Mouche ſe moquant de lui, tu as voulu, dit-elle, punir de mort la piquure d'un inſecte volant: comment

ment

5. *Quos adientarit:* Quales, & quantos aggreſſus ſit.
6. *Vellem, ſubintellige:* Inquit, familiaris Phædro Ellipſis.
7. *Conſtantior fuiſſem:* Multò animoſior fuiſſem, ſi dixiſſes modò, cum mihi negotium fuit cum latrone illo.
8. *Futilem:* Vana jactantem.
9. *Ignorantes:* Qui te ignorant.
10. *Virtuti:* Viribus, fortitudini.
11. *Qui re ſecunda fortis eſt.*

BAYKA III.

Dobrowolnie wykraczaiący nie godzien ieſt przebaczenia.

ŁYSY i MUCHA.

MUcha w odkrytą głowę Łyſego, uſzczknęła,
Ktòrą chcąc zabić, mocno uderzył ſię w czoło.
A ta go wyśmiewaiąc: Małey muchy tknięcie
Chciałeś śmiercią ſię pomścić, co ſobie uczyniſz,
Gdy do bolu przydałeś ſwey głowie zniewagi?
Człek odpowie: Sam z ſobą łacno ſię pojednam,
Ponieważ wiem, żem ſiebie nie miał woli razić.
Lecz cię nie cna beſtyiko wzgardzonego rodu,
Która lubiſz wyſyſać krew ludzką, rad byłbym
Zabić, by też z naywiękſzym moim umartwieniem.
Przypowieść ta naucza: wybaczać z przygody
Ktòry wykracza, winny albowiem z rozmyſłu,
Trzymam, że wſzelakiego godzien ieſt karania.

ment te puniras-tu, toi qui viens d'ajoûter l'affront à la douleur? l'homme répondit: je me réconcilie aiſément avec moi-même, parce que je ſçais que mon deſſein n'étoit pas de me bleſſer. Mais toi, eſpece mépriſable, animal importun, qui te delectes à ſucer le ſang humain, je voudrois te tuer, duſſai-je me faire plus de mal.

Cette ſable nous apprend que l'on doit pardonner à celui qui fait

une

une faute sans dessein. Mais pour celui qui est coupable de propos délibéré,

1. *Opprimere captans.* Necare quærens, studens, volens.
2. *Alapam sibi duxit*: Sibi inflixit magnum colaphum in calvum caput. Alapa græce *Colaphus* pro quovis ictu sumitur.
3. *Volucris*: Quasi volantis, nam Musca insecti genus est, non volucris.
4. *Mecum facile*: Mihi facile ignosco.

5. *Lædendi:*

FABULA IV.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

HOMO & ASINUS.

QUIDAM immolâsset verrem cum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat suâ,
Asello jussit reliquias poni hordei.
Quas aspernatus ille, sic locutus est:
Libenter istum prorsus appeterem cibum,
Nisi qui nutritus illo est, jugulatus foret.
Hujus respectu fabulæ deterritus,
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dices: qui rapuêre divitias, habent.
Numeremus agedum, qui deprensi perierint:
Majorem turbam punitorum reperies,
Paucis aviditas est bono, multis malo.

FABLE IV.

Heureux qui devient sage aux dépens des autres.

L' HOMME & L' ASNE.

UN homme ayant immolé un porceau au dieu Hercule, à qui il avoit fait un voeu pour sa santé, fit donner à son Asne le reste de l'orge. L' Asne n'en voulut point, & lui dit: je prendrois cet mets fort volontiers,

béré, je crois qu'il mérite toute ſorte de punition.

5. *Lædendi:* Me injuriâ afficiendi.
6. *Majore:* Majore, quam id erat, quam alapam mihi ducere.
7. *Qui caſu peccat:* Tam ei, qui caſu peccat, quam alteri, qui conſilio, id eſt: datâ operâ, eſt nocens, ignoſcere ſapientem decet.
8. *Illum eſſe quamvis:* Quamquam illum, qui animo deliberato nocet, dignum eſſe pæna judico.

BAYKA IV.

Szczęśliwy, kto ſię uczy rozumu cudzą przygodą.

CZŁOWIEK i OSIEŁ.

GDy ktoś Herkuleſowi wieprza ofiarował,
Któremu za ſwe zdrowie te był winien śluby,
Osłowi reſztę oddać roſkazał jęczmienia.
A on wzgardziwſzy pokarm pozoſtały, rzecze:
Radbym z chęcią pożywał taki obrok, by ten,
Co ſię przedemną karmił nim, nie był zakłóty.
Uwagą tey baieczki będąc przerażony,
Zawſze niebeśpiecznego chroniłem ſię zyſku.
Lecz rzeczeſz: wydziercy dóbr cudzych ſą maiętni,
Nuż tedy, liczmy: wielom to niejakoś uſzło?
Więkſzy poczet zaiſte ukaranych znaydzieſz,
Mało tych, którym ſprzyia chciwość, wielom ſzkodzi.

tiers, ſi celui qui en a été nourri ne venoit pas d'être égorgé.

Effrayé par les reflexions qu'offre cette fable j'ai toujours évité un gain qui peut être dangereux. Mais me direz-vous, ceux qui ont bien rapiné, ſont riches. Hé bien, comptons un peu tous ceux, qui y ont été pris, & y ont paſſé le pas, vous trouverez que le plus grand nombre a été puni. Le deſir d'avoir ſavorable à quelques-uns, eſt pernicieux à beaucoup d'autres.

1. *VErrem Herculi ſanƈto:* Sacrificabatur aper Herculi, ob deviƈtum ab ipso Aprum Erymantheum, quem vivum humeris ſuſtulit. Propertius, & alii Authores Póétæ Herculem Sanƈtum nominant. Apud Danet: hic.

Sanƈte Pater ſalve, cui jam favet aſpera Juno.

2. *Votum*: Cui debebat, id, quod voverat, si ſaluti redderetur.
3. *Hordei:* Quo ſaginaverat verrem illum.
4. *Reſpeƈtu* Intuitu, conſideratione.

5. *Lucrum:*

FABULA V.

Præjudicata opinio judicium obruit.

SCURRA & RUSTICUS.

PRAVO favore labi mortales ſolent,
Et pro judicio dum ſtant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifeſtis agi.
Facturus ludos dives quidam & nobilis,
Proposito cunƈtos invitavit præmio,
Quam quisque poſſet ut novitatem oſtenderet.
Venêre artifices laudis ad certamina.
Quos inter ſcurra notus urbano ſale,
Habere dixit ſe genus ſpeƈtaculi;
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Diſperſus rumor civitatem concitat:
Paulò antè vacua turbam deficiunt loca:
In ſcena verò poſtquam ſolus conſtitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,
Silentium ipsa fecit expeƈtatio,
Ille in sinum repentè demiſit caput,
Et ſic porcellum voce imitatus eſt ſuâ,
Verum ut ſubeſſe pallio contenderent,
Et excuti juberent. Quo paƈto, ſimul
Nihil eſt repertum, multis onerant laudibus,
Hominemquè plausu perſequuntur maximo.
Hoc vidit fieri Ruſticus: non, mehercùlè
Me vincet, inquit, & ſtatim profeſſus eſt

Idem

5. *Lucrum*: Congeſtas opes lucro; tanquam rem, quæ poſſeſſores ſuos in varia pericula inducat.

6. *Habent:* Divites ſunt, bona poſſident.

7. *Qui deprensi perierunt*: Qui circumventi perierint: qui ob nimias opes variis accuſationibus circumventi ſuppliciis fuerint affecti. Reſpicit ſuorum temporum calamitatem, quibus præſentiſſimum erat unicuiquè periculum ex magnis divitiis. Ut docent Tacitus & Svetonius. Danet: hic. Nos poſuimus: to niejakoś uſzło. Sub hoc indefinito tempore.

BAYKA V.

Prewencya rozſądek omyla.

BŁAZEN i CHŁOP.

BŁądzą częſtokroć ludzie omylną pochwałą,
I gdy przy błędnym ſtoią uporczywie zdaniu
Częſto tego żałuią, rzecz lepiey poznawſzy.
Chcąc człek możny i zacny wyprawić igrzyſko,
Wſzyſtkich nań, wyznaczywſzy nadgrodę, zaprosił,
Aby każdy, co umiał, nowego pokazał;
Zeſzli ſię Sztuk-Miſtrzowie na ſpòr pierwſzey chwały,
Między którėmi Błazen znajomy z ſwych żartow,
Udawał, że miał nowy rodzay dziwowiſka
Jakiego niewidziano na teatrach nigdy.
Rozgłoſzona takowa wieść pobudza miaſto.
Wnet mieyſca pierwiey próżne są ciaſne dla ludzi.
Na publicznym zaś ieden gdy ſtanął widoku,
Bez ozdob ſcenie własnych, i bez pomocnikow,
Samo oczekiwanie milczenie ſprawiło:
A on głowę ku pierſiom nagle nakłoniwſzy,
Tak ſwym głosem pieſkliwy kwik udał prosięcia,
Że lud rozumiał, żywe iż było pod płaſzczem,
I ſtrząść go roſkazali; lecz kiedy nic przy nim
Nie naleziono, wſzyſcy wiele pochwał daią
A krzykiem wynalazcę pod Niebo wynoſzą.
Widział to z kąta wieśniak, i rzecze: zaprawdę
Nie zwycięży on mię w tym. I wnet ſię oświadczył,

Idem facturum melius se postridie.
Fit turba major; iam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Uterquè prodit: scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, & clamores suscitat.
Tum simulans sese vestimentis rusticus,
Porcellum obtegere (quod faciebat scilicet.)
Pervellit aurem vero, quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturæ exprimit.
Acclamat populus: scurram multo similius
Imitatum, & cogit Rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum è sinu,
Turpemque aperto pignore errorem exprobrans
En ! hic declarat quales sitis judices.

FABLE V.

La préoccupation nuit au jugement.

LE BOUFFON & LE PAYSAN.

LEs hommes ont coûtume de donner dans des applaudissemens déplacés & persistant à juger suivant leur prévention, ils en viennent enfin à se rêtracter par l'évidence des choses.

Un homme riche & de condition, voulant faire célébrer des jeux, proposa un prix, pour engager chacun à venir représenter ce qu'il auroit de nouveau. Les Farceurs se rendirent à ce défi de gloire. Entr' eux, un bouffon, connu par ses plaisanteries, dit qu'il donneroit une sorte de spectacle qui n'avoit jamais paru sur le théâtre. Le bruit s'en répandit, & mit toute la ville en mouvement; les places vuides peu de temps auparavant, bien-tôt ne suffirent plus à la foule. Il parut donc sur scene seul, sans préparatifs, & sans aucuns Acteurs: L'attente ou l'on étoit, fit faire un grand silence. Le bouffon, tout-à-coup, baissa sa tête dans son sein, & avec

1. *Pravo favore*: Per pravum & cæcum favorem.
2. *Labi*: Errare.
3. *Pro judicio stant erroris*: Pro erroneo judicio suo *stant*. Tuentur judicium suum.
Stare

Że miał toż ſamo lepiey uczynić nazajutrz.
Tłum rośnie, prewencya myśl opanowała.
Czekaią, żeby wyśmiać mogli, nie dziwić ſię,
Oba razem wychodzą, Błazen pierwſzy kwiczy,
Wſzyſcy jemu dank daią, i czynią okrzyki.
Toż chłop udaiąc, iakby miał prosię pod ſuknią,
Ukrywał niby (wſzakże to czynił do prawdy)
Ciągnie za ucho zwierze, które miał ukryte,
A to głos naturalny z bolu wyda kwikiem.
Woła lud, że daleko udał lepiey Błazen,
I przymuſza by chłopa wraz wypchniono za prog;
A on dobywa żywe prosie z pod odzienia
I błąd ſzpetny dowodząc iawną prawdą, rzecze:
Oto ten pokazuie, jacy z was Sędziowie.

avec ſa voix, contrefit ſi bien le petit cochon, que les ſpectateurs ſoutenoient qu'il en avoit un véritable ſous ſon manteau, & lui ordonnérent de le ſecouer; comme il ne s'y trouva rien, on le combla de louanges, & il eut un applaudiſſement général. Un payſan qui vit cela, dit; certes, je ne le céderai pas, & en même-temps annonça, que le lendemain, il feroit la même choſe, mais beaucoup mieux. Grande foule: deja la prévention s'empare des eſprits; on s'aſſemble pour ſiffler, plûtot que pour voir. Tous deux ſe preſentent; le Bouffon le premier contrefait le cochon, excite les applaudiſſemens & les acclamations. Le payſant ſemblant de Couvrir un petit cochon ſous la robe (ce qu'il faiſoit réellement) tira l'oreille à cet animal qu'il tenoit caché, & par cette douleur fit éntendre la nature même. Le peuple auſſi tôt s'écrie que le Bouffon l'a bien mieux contrefaite, & veut que le Payſan ſoit mis à la porte; mais lui tirant le cochon de deſſous ſa robe, & par cette preuve, montrant au peuple ſon erreur groſſiere, lui dit: voila qui prouve quels juges vous êtes.

Stare pro aliquo, eſt tueri partes alicujus. *Ils perſiſtent dans le jugement de leur prévention.*

4. *Rebus manifeſtis:* Rationibus & argumentis invictis.

5. *Facturus ludos:* Erant Romæ maxime duo ludorum genera: *Circenſes & Scenici.* Circenſes dicebantur, quod in circo exhiberentur; ſcenici, quod in Scena. Phædrus hic lo-

quitur

quitur de ludis ſcenicis. Pulchrè in hunc locum habet author Gallicus. *Il y avoit chez les Romains deux ſortes de jeux: les uns, qu'on appelloit* Circenſes, *parce-qu'ils ſe célébroient dans le Cirque; les autres* Scenici *parce qu'ils ſe celebroient ſur la ſcene & à couvert. Les premiers conſiſtoient dans les exercices du corps, tels que le disque, la courſe, la Lutte, la Naumachie, & autres combats, ou exercices de force & adreſſe. Les autres avoient principalement rapport à l'eſprit, & comprenoient la Tragédie, la Comedie, la Satyre, & la Pantomime. Phedre parle ici des jeux ſceniques.*

6. *Quam quiſque poſſet:* Ordo eſt: ut quisque oſtenderet novitatem, quam poſſet.
7. *Scurra:* Qui riſum excitat auditoribus, nulla habita ratione verecundiæ & dignitatis.
8. *Urbano ſale: Sal* hic eſt pro eo, quod jocoſum eſt. Urbanus vero ſal, cui ineſt elegantia, & eruditio quædam ex conversatione politorum, & eruditorum hominum.
9. *Concitat:* Convocat in locum unum, ſcilicet: theatrum.
10. *Deficiunt loca:* Deſunt turbæ loca.
11. *In Scena:* Proprie erat arborum in ſe cubantium concamerata condenſatio. Nam priſcis temporibus ante usum theatrorum, ſub frondibus & umbraculis agebant ludos ſcenicos. Quare ſcena dicta eſt, inquit Caſſiodorus, ab umbra luci denſiſſima, ubi à paſtoribus inchoante vere carmina cantabantur. Nunc dicta eſt theatri pars, in qua vel Comædia, vel Tragædia, aut Satyra exhibetur.

12. Quò

FABULA VI.

Non omnia omnibus congruunt.

DUO CALVI.

INVENIT Calvus forte in trivio pectinem
Acceſſit alter æquè defectus pilis,
Heja, inquit, in commune, quodcunque eſt lucri.
Oſtendit ille prædam, & adjecit ſimul:
Superum voluntas favit ſed fato invido:
Carbonem, ut ajunt, pro theſauro invenimus,
Quem ſpes deluſit, huic querela convenit.

FABLE VI.

Toutes choſes ne conviennent pas à tous.

LES DEUX CHAUVES.

UN chauve, par avanture, trouva un peigne dans un carrefour, ſurvint un autre chauve; hola, dit-il, j'en retiens part. L'autre lui montra

12. *Quô factô:* Poſtquam excuſſo pallio non eſt repertus porcellus.
13. *Onerant laudibus:* Abunde laudibus proſequuntur.
14. *Fit turba major:* Concurſus omnis generis hominum.
15. *Favor mentes tenet:* Favor erga ſcurram ita occupatas habuit multitudinis mentes, ut videretur adempta iis eſſe omnis libertas judicandi.
16. *Derisuri non ſpectaturi:* Non tam ad eum ſpectandum, quam deridendum convenerant.
17. *Movetque plauſus:* Commovet multitudinem ad edendos plauſus manibus, ſic enim ſolebant, cum quid approbarent, ſic & noſtris temporibus Itali faciunt cum acclamatione *Bravo.*
18. *Scilicet:* Confirmantis eſt particula hoc loco. Rzeczywiście, w ſamey rzeczy, prawdziwie. *En effet, réellement.*
19 *Vero:* Scil: porcello in veſtibus latenti.
20. *Vocem naturæ:* Vocem ſuis, naturalem grunnitum.
21. *Aperto pignore:* Claro ac manifeſto. *Pignus* notat argumentum certiſſimum. *Par ce gage évident, manifeſte, par cette marque convaincante.*
22. *Hic declarat:* Hic porcellus oſtendit errorem veſtri judicii.

BAYKA VI.

Nie wſzyſtko wſzyſtkim ſłuży.

DWOCH ŁYSYCH.

TREFUNKIEM gdy na drodze znalazł łyſy grzebień,
Przyſtąpił drugi rownie pozbawiony włoſow,
Hey! rzeknie, cokolwiek ieſt, mnie zyſku połowa.
A ow zdobycz pokazał, i to wraz przytoczył:
Bogow ſprzyiała wola, lecz zawiſne loſy,
Sprawiły, że wągl za ſkarb, iak mówią, znalazłem.
Kogo nadzieia zwiodła, żal mu ieſt przyſtoyny.

tra ſa trouvaille, & ajoûta en même-temps, les Dieux ont voulu nous favoriſer; mais grace à notre mauvais deſtin, nous avons, comme on dit, trouvé des charbons au lieu d'un thréſor.

Cette plainte convient à celui qui ſe voit trompé dans ſes eſperances.

1. *Æquè defectus pilis:* Quem defecerant pili, qui amiſerat pilos.
2. *In commune:* Confer in commune. Formula, qua utebantur, qui alium inveniſſe aliquid viderint in publico. *Tout ce qu'il y a de gain eſt en commun, eſt pour nous deux.*
3. *Invido:* Iniquo, non favente.
4. *Carbo-*

FABULA VII.

Stulta ſuperbia ridetur ab omnibus.

PRINCEPS TIBICEN.

UBI vanus animus, aurâ captus frivolâ,
Arripuit inſolentem ſibi fiduciam,
Facile ad deriſum ſtulta levitas ducitur.
Princeps tibicen notior paulo fuit,
Operam Bathyllo ſolitus in ſcena dare:
Is fortè ludis (non ſatis memini quibus.)
Dum pegma rapitur, concidit caſu gravi,
Nec opinans, & ſiniſtram fregit tibiam,
Duas cum dextras maluiſſet perdere.
Inter manus ſublatus, & multum gemens,
Domum refertur. Aliquot menſes tranſeunt,
Ad ſanitatem dum venit curatio.
Ut ſpectatorum mos eſt, & lepidum genus,
Deſiderari cæpit, cujus flatibus
Solebat excitari ſaltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobilis,
Et incipiebat Princeps ingredier. Eum
Adducit pretio, precibus, ut tantummodò
Ipſo ludorum oſtenderet ſeſe die.
Qui ſimul advenit, rumor de tibicine
Fremit in theatro: quidam affirmant mortuum,
Quidam in conſpectum proditurum ſine mora.
Demiſſo aulæo, devolutis tonitrubus,
Dii ſunt locuti more translatitio.

Chorus

4. *Carbonem*: Rem nobis non profuturam, nec ullius pretii. Carbones ſcilicet olim propter limites defodiebant; quod & hodie noſtri Geometræ providè faciunt. *Ut aiunt*; Erat enim proverbium.

5. *Quem ſpes deluſit*: Qui ſpe ſua fruſtratus eſt.

BAYKA VII.

Głupia wynioſłość wſzyſtkim ieſt w pośmiewiſku.

XIĄZE, SURMACZ.

GDzie próżny umyſł wiatrem płochey czci uwiedzion
Czyni nad miarę dumne ſam ſobie nadzieje,
Łacno w śmiech idzie tego głupia lekkomyślność.
Surmacz (nazwany Xiąże) wſzem znajomy z grania
Na Teatrum Batylli gdy czynił igrzyſka.
Ten raz (lecz nie pamiętam na iakich igrzyſkach)
Gdy znagła gmach zemkniono, ciężkim upadł razem,
I nad ſwoie mniemanie lewą złamał goleń.
Luboby wolał złamać dwoie ſwych piſzczelow.
Na rękach podźwigniony, à ciężko ſtękaiąc,
Zanieſion był do domu. Po kilku mieſiącach
Gdy przyſzedł z kuracyi do pierwſzego zdrowia,
Jak rodzay ſpektatorów ucieſznych ma zwyczay,
Jęli go żądać, graniem którego wybitnym
Wzbudzała ſię ſkaczących rzeſkość na teatrach.
Miał wyprawić igrzyſko człek ieden z możnieyſzych,
Xiąże też po chorobie iuż chodzić zaczynał,
Tego płatą, prożbami wprowadza, by w sam dzień
Igrzyſka, przynaymniey ſię pokazał ludowi.
Ledwie przyſzedł, wnet gruchną po całym teatrum
Wieści o Oboiście; niektórzy, że umarł,
Drudzy, na widok wkrótce że wynidzie, mówią.
W tym gdy ſpuſzczą zaſłonę i grzmoty uſtaną,
A Bogowie zwyczaynym trybem rozmawiali

Chorus reducto tunc & notum canticum
Impoſuit; cujus hæc fuit ſententia :
Lætare incolumis Roma ſalvo Principe.
In plauſus conſurrectum eſt; jactat basia
Tibicen; gratulari fautores putat.
[Equeſter ordo ſtultum errorem intelligit,
Magnoquè riſu canticum repeti jubet.
Iteratur illud: homo meus ſe in pulpito
Totum proſternit; plaudit illudens eques:
Rogare populus hunc coronam exiſtimat.]
Ut verò cuneis notuit res omnibus,
Princeps ligato crure niveâ fasciâ,
Niveiſquè tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honore divinæ domûs,
Ab univerſis capite eſt protruſus foras.

FABLE VII.

Un fol orgueil apprête à rire à tout le monde.

LE PRINCE JOUEUR de FLUTE.

LOrſqu'un eſprit vain & enflé d'une réputation imaginaire, a de lui-même un opinion trop préſomptueuſe, ſon impertinente folie le conduit aiſement à ſervir de riſée.

Le Prince, joueur de flûte connu parce qu'il jouoit ordinairement ſur le théâtre pour Bathylle, ſe trouva à certains jeux, (je ne me ſouviens pas bien lesquels) comme on faiſoit mouvoir une machine, il fit par mégarde une chute violente, & ſe rompit la jambe gauche, pour laquelle il eut volontiers donné ſes deux flûtes. On le prend entre les bras, on l'emporte chez lui bien déſolé. Quelques mois ſe paſſent, juſqu'à ce que la gueriſon ſoit parfaite. Alors les ſpectateurs, comme c'eſt leur coûtume, commencent à redemander ce réjouiſſant perſonnage, qui par le ſon de ſa flûte animoit le danſeur. Une perſonne de diſtinction devoit faire repréſenter des jeux, & le Prince commençoit à marcher: il l'engage par argent,

Wprowadziwſzy Xiążęcia chor na widok, wtrącił
Wiadomą pieśń, ſens którey, taki wierſz zamykał:
Cieſz ſię Rzymie Xiążęcia zdrowiem ocalony.
Powſtaie wnet powſzechny okrzyk, à naſz Xiąże
Czyni dzięki, winſzuią że mu, rozumieiąc,
Przyjaciele. Godnieysi błąd widzą zawodny,
I z wielkim śmiechem każą pieśń znowu powtòrzyć.
Zaczną znowu, à człek nasz iak długi upada
Na teatrum. Plauz daie żartuiąca Szlachta.
A poſpólſtwo mniemało, że prosi o wieniec.
Lecz kiedy od wſzyſtkich ta rzecz poznana była;
Xiąże bieluchną bindą z zawiązaną nogą
W białym odzieniu ròwnie i w białym obuwiu,
Pyſzniąc ſię z wſpaniałości, domu Ceſarſkiego,
Na łeb ieſt wypchnion zdaniem całego poſpòlſtwa.

---

gent, & par prieres à ſe montrer ſeulement ſur le théâtre le jour du ſpectacle. Le joueur de flûte s'y rend: auſſi-tôt, à ſon ſujet, un bruit confus s' éleve dans la ſale. Les uns aſſurent qu'il eſt mort, les autres ſoutiennent qu'il va paroître inceſſamment. On tire la toile, les tonnerres grondent, & les Dieux à l'ordinaire viennent parler. Alors le choeur fait tomber dans la mépriſe le nouveau revenu, en chantant un air aſſez connu; dont voici les paroles:

Rome, le Prince eſt en ſanté,
Sois en paix, reprends ta gaïeté.

Il s'éleve un applaudiſſement général; le flûteur fait mille révérences, & s'imagine que ce ſont autant de partiſans, qui le redemandent le même air avec de grands éclats de rire; on le repete: notre homme ſe proſterne tout de ſon long ſur le théâtre; les Chevaliers applaudiſſent pour s' amuſer & le peuple croit qu' il demande ſa couronne. Mais les ſpectateurs n'eurent pas plûtôt reconnu dont il étoit queſtion, que le Prince qui s' étoit bandé la jambe d'une ligature blanche, qui avoit mis en habit & des ſouliers blancs, & qui étoit tout bouffi d'un honneur que l' on rendoit à la maiſon d'Auguſte, ſe vit chaſſer par tout le monde la tête la prémiere.

1. *Aurâ*: Vulgi gratiâ & favore. Hor: od: 2, lib: 3.
Arbitrio popularis auræ.
2. *Frivola*: Fragili, quæ cito perit.
3. *Princeps*: Nomen proprium. *Principis* Grammatici meminit Svetoni: lib: de Illustribus Grammaticis cap: 4. Princeps tibicen solitus dare operam &c. *Le Prince joueur de flûte, qui accoûtumé à employer son talent pour Bathylle sur le théâtre, en fut un peu plus connu: Ce le Prince, à ce qu'il paroit n'étoit pas un joueur de flûte des plus fameux puisqu'il n'étoit connu que parce qu'il jouoit pour un Acteur. Il Bathylle fameux pantomime nâquit à Alexandrie. Il vint à Rome pendant le régne de Cesar Auguste, & fut affranchi de Mecénas. Il introduisit avec Pilade une maniere de danse appellée pantomime, dans laquelle on représentoit, pur toutes sortes de gestes, des sujets tragiques & satyriques.*
4. *Notior paulo fuit*: Quam alii ejusdem generis homines. Erat alicujus nominis.
5. *Operam Bathyllo solitus*: Inflare tibias solitus, ad quas Bathyllus mimus saltaret. Bathyllus Pantomimus fuit Mæcenatis libertus.
6. *Pegma*: Machina fuit artificiosa pro diversitate argumenti adornata. *Une machine de théâtre. Et généralement toute decoration qui change:* Machina teatralna; parawan, i cokolwiek się na teatrach odmienia.
7. *Rapitur*: Indicat hæc vox celeritatem, qua descendebat aut surgebat machina, sive pegma. Claudianus.
Mobile ponderibus descendat pegma reductis.
8. *Sinistram fregit tibiam, duas cum dextras maluisset perdere.* Ludit Phædrus in voce tibia. Cum enim dicit: sinistram fregit tibiam, intelligit crus sinistrum. Cum vero addit ista verba: duas cum dextras maluisset perdere, debent referri ad tibias, quibus excitabat saltantium vigorem. Victorius hic vocabantur tibiæ dextræ, quæ dextra parte oris & manus tenebantur: eodemquè pacto sinistræ, quæ contraria parte oris, & manus inflarentur. Sinistræ gravem sonum edebant, dextræ acutum, utpotè variis organis, & inæqualibus foraminibus distinctæ.
9. *Lepidum genus*: Ut spectatorum genus solet esse lepidum, & a Tibicine se vult exhilarari. Id est: Lepidi spectatores. Formula Phædro solennis.
10. *Flatibus*: Cantibus.

11. Sal-

FABULA VIII.

Fugit irreparabile tempus.

OCCASIO DEPICTA.

CURSU volucri pendens in novacula,
Calvus, comosa fronte, nudo corpore,
Quem si occupâris, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Jupiter reprehendere:
Occasionem rerum significat brevem.
Effectus impediret ne segnis mora,
Finxêre antiqui talem effigiem temporis.

BAY

11. *Saltantis*: Bathylli, cui operam in ſcena dabat.
12. *Ingredier*. Pro: *Ingredi*.
13. *Qui ſimul advenit rumor:* Qui rumor ſimul ac diſpergeretur, venturum nempè Principem, fremitum excitat in theatro.
14. *Demiſſô aulœô*: Cum dimitteretur aulæum, poſt quod ſtabant Actores. Aulæum obicie, parawan, zaſłona teatralna.
15. *Revolutis tonitrubus*: Quæ & Claudianæ vocabantur. Quia Claudius pulcher inſtituit, ut ludis poſt ſcenam conjectus lapidum ita fieret, ut veri tonitru ſonum imitaretur. Nam antea leves admodum, & parvi ſonitus fiebant, cum clavi & lapides in labrum æneum conjicerentur.
16 *More translatitio*: Quo transferebantur in ſcenam, ornati magnificè. Alii per translatitio, intelligunt: more pridem uſurpato, conſveto, & vulgari.
17. *Reducto*: Tibicine nempè uno cum cæteris, ex quibus chorus conſtabat. Positum eſt, pro: *Introducto, denuo ducto in theatrum*. Quia promiſit se oſtenſurum.
18. *Lœtare incolumis Roma:* verſus iſte fuit ſine dubio particula cantûs chori, videturque fuiſſe cantatus occaſione recuperatæ valetudinis Auguſti Imperatoris.
19. *In plauſus conſurrectum eſt:* Simul ab omnibus plauſus editus eſt.
20. *Jactat basia*: Ori admota manu, ſpargit in vulgus gratiarum agendarum causâ. Sic enim ſolebant, quoties declarare animum gratum, aut quoquo modo debitum aliis vellent. Italis uſitatiſſimus hic mos eſt, ubi ſalutant aliquem vel gratias agunt, a longe admovent prius ori manum deinde demittunt repetitis id vicibus faciendo, ac si jactarent baſia. Geſtus tales vocantur: Bacciamano. Ti fo un bacia mano. Jubeo te bene valere. Witam cię, vel życzę dobrego zdrowia.
21. *Gratulari*. Pro. *Gratulari ſibi*.
22. *Equeſter ordo*: Equites in theatro ſedentes. Kawalerowie, możnieyſi Obywatele.
23. *Homo meus*: Tibicen Princeps de quo loquor. Additur: *meus;* velut per commiſerationem tantæ ſtultitiæ.
24. *In pulpito*: Ubi canere fabulamquè agere ſolebant perſonæ. Hodie vocamus theatrum. *Sur le pulpite. C'eſt ce que nous appellons aujourdhui le théâtre: & ce que nous nommons ſale de ſpectacle, s'appelloit théâtre.*

25. Co-

BAYKA VIII.

Czas ucieka bez powrótu.

Okazya z czaſem mijaiąca odmalowana.

CZŁEK łyſy lotnym krokiem biegący po brzytwie,
Czoła dość koſmatego, lecz ciało ma gołe,
Tego gdy złapaſz, trzymay, bo kiedy ſię wymknie,
Niepotrafi ſam Jowiſz nazad go odwrócić.
Znaczy: że w ſprawach prędko okazya mija.
Zeby przez zwłókę ſkutku nie ſtraciły ſprawy;
Taki obraz czaſowi ſtarzy wymyślili.

FABLE

25. *Coronam:* Populus putat eum rogare ut coronetur tanquam victor. Corona fuit præmium certaminis in ludo illo.

26. *Ut vero cuneis:* Ut vero per omnes partes theatri intellecta est homininis vanitas. *Cette façon de parler* cuneis, *pour* ſpectatoribus, *vient de ce que les ſpectateurs é-*

toient

FABLE VIII.

Le temps fuit & ne revient plus.

EMBLEME de L'OCCASION.

SI vous tenez certain Chauve qui a des cheveux au front, dont le corps

eſt

HAnc occaſionis fugientis, aut potius temporis deſcriptionem invenies apud Auſonium Epigrammate undecimo. Perſe. Sat: 5. ver: 153. paucis verbis ideam proponit temporis fugientis.

Fugit hora; hoc quod loquer, inde eſt.

Ce que Mr Boileau a ſi bien rendu dans ſon Epitre à Arnauld: Hâtons-nous, le temps fuit & nous trâine avec ſoi; le moment où je parle eſt déja loin de moi. Ale mi naſtępuiące dwa wierſzyki lepiey ſię podobaią:

Le temps fuit & nous paſſe, & nous trâie avec ſoi.
Le moment où je parle eſt déja loin de moi.

1. *Pendens curſu volucri in novacula:* Id eſt: tantâ velocitate, ut poſſet incedere in novacula ſine offenſione.

2. *Calvus*

FABULA IX.

Sus Minervam.

TAURUS & VITULUS.

ANGUSTO in aditu taurus luctans cornibus,
Cum vix intrare poſſet ad præsepia,
Monſtrabat vitulus quo ſe pacto flecteret:
Tace, inquit: ante hoc novi quam tu natus es.
Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

BAYKA

toient ſur des dégrés qui formoient un angle comme un coin à fendre du bois.
27. *Nivea faſcia:* Alba, candida, qui color olim relatus eſt inter regales.
28. *Honore divinæ Domus:* Inſoleſcens Majeſtate Domûs Imperatoriæ.
29. *Capite eſt protruſus:* Cum contumelia præceps eſt datus.

eſt nud, & qui dans ſa courſe légere paſſeroit ſur un raſoir, ne le laiſſez pas aller; une fois échappé, Jupiter lui-même ne pourroit le rattraper. Ce chauve ſignifie que dans les affaires l'occaſion paſſe en un inſtant.

Les anciens tracerent cette image du temps pour apprendre que la lenteur eſt l'écueil des ſuccés.

2. *Calvus:* Hic in maſculino. Alibi etiam muliebri ſpecie depingitur.
Fronte capillata, poſt eſt occaſio calva.
3. *Nudo corpore:* Quo nempè ſit expeditior ad avolandum.
4. *Quem ſi occupâris:* Quem ſi prævenias inopinatum quasi ac non ſentientem. *Teneas.* Ne patiaris a te abire, quia ſemel elapſus non redit.
5. *Non ipse poſſit Jupiter:* Fit, ut Jupiter ipse quamvis ſit Maximus Deorum, non poſſit *reprehendere.* Retrahere e fuga.
6. *Effectus impediret:* Ne per nimiam cunctationem effectu rerum deſtituamur.
7. *Temporis:* Non ſimpliciter, ſed ejus, quod ante dixit: *Occaſionem.* h. e. Opportunitatem.

BAYKA IX.

Uczeń Miſtrza nie uczy, lub głupi mądrego.

BYK i CIELE.

W Ciaſnym weyściu biedząc ſię z wielkiemi rogami
Byk, ledwie mógł wniść w niſkie do żłobu podwoie,
Ciele go jęło uczyć, iak ſię miał uchylić.
Byk, rzeknie; milcz, tom umiał niż ſię urodziło.
Kto mędrſzego poprawia, niech ſobie przypiſze.

FABLE

FABLE IX.

L'Ecolier qui remontre à ſon maître.

LE TAUREAU & LE VEAU.

UN taureau faiſant des efforts avec ſes cornes, ne pouvoit qu' à peine entrer

1. *LUCTANS cornibus*: Difficulter permeans.
2. *Quam tu natus es.* Pro : *fuiſti.* Proverbium conveniens ſeni reprehendenti hominem adoleſcentem, & ſciolum, a quo laceſſitur.

3. *Qui*

FABULA X.

Omnia fert ætas.

VENATOR & CANIS.

ADverſus omnes fortis veloces feras
Canis cum domino ſemper feciſſet ſatis,
Langvere cæpit annis aggravantibus.
Aliquando objectus hiſpidi pugnæ ſuis,
Arripuit aurem: ſed carioſis dentibus
Prædam dimiſit. Hic tum venator dolens
Canem objurgabat. Cui latrans coram ſenex:
Non me deſtituit animus, ſed vires meæ.
Quod fuimus laudas, dum damnas quod non ſumus.
Hoc cur, Philete, ſcripſerim, pulchrè vides.

FABLE X.

Tout paſſe avec l'âge.

LE CHASSEUR & LE CHIEN.

UN Chien excellent à la chaſſe des bêtes les plus alertes, & qui avoit long-temps rendu ſervice à ſon Maître, devint vieux & peſant. Un jour lâché

entrer dans ſon étable, dont la porte étoit baſſe. Un veau lui montre comme il devoit ſe plier: tais-toi, dit l'autre, je ſçavois cela avant que tu fuſſes né.

Ceci s'adreſſe à qui reprend plus habile que ſoi.

3. *Qui doctiorem emendant:* Sus ſcilicet Minervam docens. Przyſłowie iednak to z Greckiego wzięte, ani w Łacińſkim, ani w Francuſkim, ani w Włoſkim języku dobrze ſię wydaie, przeto młodzi krom wiadomości co ſię to znaczy, używać onego nie powinni.

BAYKA X.

Za czaſem wſzyſtko idzie.

MYSLIWIEC i PIES.

GDy zawſze zadość czynił Panu Myśliwemu
Pies i nayprętſze dościgał zwierzęta,
Nakoniec ſłabieć począł laty obciążony.
Wypuſzczony do żwawey raz z dzikiem utarczki
Porwał mężnie za ucho, lecz dla ſłabych zębow,
Pewną zdobycz wypuścił. Tu Łowczy żałuiąc,
Pſa ſtrofuie, któremu pies ſtary ſzczekaiąc,
Odpowie: nie ſerca mi, lecz ſił nie doſtaie.
Chwaliſz com był, gdy ganiſz, czym teraz nie jeſtem.
To dla czegom napiſał, Philecie znaſz dobrze.

lâché contre un ſanglier, il le prit par l'oreille; mais faute de dents, il lâcha priſe. Le chaiſſeur alors fort mécontent le gronda: Le chien lui répondit: ce n'eſt pas le courage, mais les forces qui me manquent. Vous faites l'éloge de ce que j'ai été, en me blâmant de n'être plus ce que j'étois. Vous ſentez bien, Philétus, à quel deſſein je dis ceci.

1. *ANnis gravantibus.* Cum ætas senectutis molestiam adferret; vel annis ingravescentibus. Ennius apud Cicero: *Senió confectus.*
2. *Aliquando objectus:* Commissus cum sue in pugnam.
3. *Hispidi:* Hispidus: Najeżony, srogi: toż samo, co setosi.
4. *Dentibus cariosis:* Invalidis, jam carie adesis. *Carios:* Pleśń, prochno; prochnienie.

Ses

FABULA XI.

Scribendi nullus finis.

PHÆDRUS AD *PARTICULONEM.*

ADHUC supersunt multa quæ possim loqui,
Et copiosa abundat rerum varietas;
Sed temperatæ svaves sunt argutiæ:
Immodicæ offendunt. Quare vir sanctissime,
Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris,
Si non ingenium, certè brevitatem approba.
Quæ commendari tantò debet justius,
Quantò Pòétæ sunt molesti validius.

FABLE XI.

Qui voudroit tout écrire ne finiroit pas.

EPILOGUE a PARTICULON.

IL me reste encore bien des choses à dire, & la variété des sujets fournit assez; mais les jeux d'esprit charmans quand ils son modérés, dé-

plaisent

1. *TEmperatæ svaves sunt argutiæ:* Teren: Andr:
   Id arbitror
   Apprime in vita esse utile, ut ne quid nimis.
2. *Immodica offendunt:* Nimiæ sunt molestæ ac tædiosæ.
3. *Vir Sanctissime:* Integerrime, sic lib: 3. Fab: 10. *Sancta uxor*, de integra vitæ & innocente.

4. *Nomen*

Seds dents pourries, cariées, gâtées. Qui manquoient de force.

5. *Venator dolens:* Prædam jam captam ſic ſibi iterum tanquam bolum è faucibus eripi.
6. *Senex latrans: Latrantem* pro *cane* dixit. Ut ſupra *Lanigerum* pro *Agno*. *Barbatum* pro *Capro*; *ſonipedem* pro *Equo*.
7. *Hoc cur ſcripſerim vides Philete:* Nempe quia ſenex ſum, & annorum deprædationem ac damna ſentio. *Philete*. Nomen hominis authoribus ignotum.

BAYKA XI.

Ktoby chciał wſzyſtko wypiſać, nie ſkończyłby nigdy.

EPILOG PHEDRA do *PARTYKULONA.*

JEszcze wiele mi zbywa, o czym mógłbym piſać,
I rzeczy rozmaitość hoynie mi doſtarcza:
Lecz pomierna dowcipu bywa miła praca;
Długie piſma nieznośne; dla czego cny mężu
Partykule! żyć czyie imie w kartach będzie
Moich, póki Łacińſkie nauki ſzacunek
Będą miały; à jeśli niedowcip, to krótkość
Pochwal, która zalety tym ieſt ſłuſzniey godna,
Im barziey Pòétowie przykrzą ſię długością.

plaiſent lorſqu'ils ſont pouſſés trop loin. C'eſt pourquoi, cher Particulon, le plus vertueux des hommes, & dont le nom vivra dans mes écrits, tant que les Muſes Latines ſeront honorées: ſi vous ne goûtez pas mon eſprit, approuvez du moins ma brièveté. Elle eſt d'autant plus eſtimable que les Pòétes ſont importuns au ſuprême dégré.

4. *Nomen victurum:* Cujus nomen in ſcriptis meis vivet.
5. *Brevitatem:* Brevitatem magni beneficii loco imputat, cum aliàs ſolerent Pôétæ macerare & enecare homines ſuis verboſis commentationibus. Ut patet ex ultimo verſu: *Quanto Pòétæ ſunt moleſti.*
6. *Tanto juſtius:* Tanto majori jure.

Phædri Liberti Liber Quintus

Explicit Feliciter.

APPENDIX FABULARUM A MARQUARDO GUDIO E MANUSCRIPTO VETERI DESCRIPTUM.

FABULA I.

Maló accepto ſtultus ſapit.

MILVIUS ÆGROTANS.

MULTOS cum menſes ægrotaſſet Milvius,
Nec jam videret eſſe vitæ ſpem ſuæ;
Matrem rogabat, ſancta circumiret loca,
Et pro ſalute vota faceret maxima.
Faciam, inquit, fili; ſed opem ne non impetrem,
Vehementer vereor; nam qui delubra omnia
Vaſtando, cuncta polluiſti altaria
Sacrificiis nullis parcens, nunc quid vis rogem?

FABLE I.

Le malheur nous rend ſages.

LE MILAN MALADE.

UN Milan, qui depuis pluſieurs mois étoit malade, & n'avoit plus eſperance d'en revenir, prioit ſa mere de viſiter les lieux ſaints, & de faire

1. *SAncta circumiret loca:* Ut circumiret Templa, aras &c. Z tey powieści dochodzim, że dobrze za ſtarych Pogan był zwyczay nawiedzenia mieyſc podług ich mniemania świętych, kiedy tego oſobliwie potrzeba iaka wyciągała.

2. Pro

PRZYDATEK
BAJEK
PRZEZ
MARQUARDA GUDYUSZA
z MANUSKRYPTU DAWNEGO
WYPISANYCH.

BAYKA I.

Nieſzczęścia czynią nas mądremi, albo przygoda uczy rozumu.

KANIUK CHORUIĄCY.

CHoruiąc ciężko Kaniuk przez wiele mieſięcy,
I już dalſzego życia nie maiąc nadziei,
Prosił matki, by święte obchodziła mieysca,
A za zdrowie czyniła naywiękſze ofiary.
Uczynię, rzeknie, ſynu, lecz bym uprosiła
Pomoc ci, wątpię barzo. Ty bowiem Bożnice
Puſtoſząc pogwałciłeś wſze ołtarze, wieleś
I ofiar pożarł, teraz czego iuż mam proſić?

faire pour ſa ſanté les voeux les plus ſolemnels. Je le ferai, mon fils, lui dit-elle; mais je crains fort de n' obtenir aucun ſecours. Vous qui avez ravagé les Temples, profané les autels, n'épargnant pas même les ſacrifices: que voulez-vous après cela que je demande?

2. *Pro ſalute*: Ut ſalutem recuperaret.
3. *Vota faceret maxima*: Voveret diis multa, si filius ſuus a morbo liberaretur.
4. *Ne non impetrem*: vereor me non impetraturam, quod peto.
5. *Tu qui delubra*: Quomodo audes tu, qui tot flagitiis Deos offendiſti, me rogare, ut pro te apud eos intercedam?

6. *Sacrificiis: Comme il y avoit des autels à découvert au milieu des campagnes, & que le milan eſt un oiſeau carnaſſier: Phedre ſuppoſe ici qu'il alloit prendre les reſtes des victimes qui ſe trouvoient ſur les autels.* Dobrze ſię explikuie Francuz; wſzakże aby ſię to rozumiało, iak ten Bajeczny Kaniuk mógł Kościołom ſzkodzić i z ofiar Ołtarzowych żywić ſię, nietrzeba po polach ołtarzow ſzukać, dosyć ieſt wiedzieć, że u

Pogan

FABUŁA II.

Qui metuens vivit, miſer eſt.

LEPORES & RANÆ.

QUI ſuſtinere non poteſt ſuum malum,
Alios inſpiciat & diſcat tolerantiam.
Aliquando in ſylvis ſtrepitu magno conciti
Lepores clamant, ſe propter aſſiduos metus
Finire velle vitam. Sic quemdam ad lacum
Venerunt, miſeri quò ſe præcipites darent.
Adventu quorum poſtquam ranæ territæ
Virides in algas miſerè fugientes ruunt:
Heu, inquit unus, ſunt & alii quos timor
Vexat malorum. Ferte vitam ut cæteri.

FABLE II.

Qui vit dans la crainte eſt malheureux.

LES LIEVRES & LES GRENOUILLES,

QUe celui qui ne peut ſupporter ſon malheur, conſidére les autres, & apprenne à ſouffrir.

Un

1. *ALios inſpiciat:* Aliorum hominum inſpiciat vitam. ſic Terent. Comædiâ: Adelph: 3. 3. 62.

Inſpicere tanquam in ſpeculum in vitas omnium
Jubeo, atquè ex aliis ſumere exemplum ſibi.

2. *Diſcat tolerantiam:* Diſcat ſuſtinere ſuum malum. Illmus Gudius, cui has Phædri reliquias debemus, conjicit ita legendum.

Aliorum

Pogan Kościoły były bez nakrycia z wierzchu, iakich wiele barzo znayduie ſię w Puteolim zrnynowanym bliſko Neapolim mieście, à w Rzymie ſamym ieden ſię po dziś-dzień daie widzieć przedtym Panteon, teraz *Rotunda*. Po Łacinie Templum S. Mariæ ad Martyres. Niedziw zatym, że ſię mógł drapieżny Kaniuk wnęcić, i oſtatkami ofiar przez otwartą kopułę wleciawſzy po ołtarzach żywić ſię.

BAYKA II.

Nędzne życie prowadzi, kto żyje w bojaźni.

ZAIĄCE i ZABY.

KOmu ieſt przykro znoſić złey fortuny loſy,
Niech na innych ma oko, â uczy ſię cierpieć.
Zające niegdyś w leſie przeſtraſzone wielkim
Trzaſkiem, wołaią: że chcą dla uſtawney trwogi
Raczey nie żyć, â przeto do pewnego ſtawu
Przybiegły nędzne, by ſię wſzyſtkie potopiły.
Tych przybyciem gdy Zaby przelęknione w nogi
Umykaîąc, ciſną ſię na poroſt zielony,
Jeden z Zaięcy krzyknie: ſą i drudzy, których
Boiaźń trapi złey doli, żyimyż, jako inni.

Un jour dans les bois, les Lievres épouvantés par un grand bruit, dirent hautement que troublés par des alarmes continuelles ils vouloient mettre fin à leur vie. Auſſi-tôt ces malheureux furent à un étang pour s' y précipiter: à leur arrivée, les Grenouilles affrayées, fuient, ſe culbutent, ſe cachent dans les herbes. Ho ho, dit l' un d'eux, en voilà d'autres que la peur tyranniſe; comme eux ſupportons la vie.

Aliorum exemplo tolerantiam diſcat pati.

3. *Aliquando*: Ponitur hic: pro Quodam tempore.
4. *Conciti:* Perturbati, metu perculſi.
5. *Virides in algas*: Ulvas. Nam algam, volunt eſſe maris, Ulvam, ſtagnorum. W Polſkim ięzyku i Alga, i Ulva znaczy: *poroſt*.
6. *Malorum*: Miſeriarum, calamitatum.

FABULA

FABULA III.

Simia ſemper ſimia.

VULPES in FÆMINAM MUTATA.

NATURAM turpem nulla fortuna obtegit.
Humanam in ſpeciem cum vertiſſet Jupiter
Vulpem, regali pellex ut ſedit throno,
Scarabeum vidit prorepentem ex angulo,
Notamquè ad prædam celeri proſiluit gradu.
Superi risêre, Magnus erubuit Pater,
Repudiatam turpemquè pellicem expulit,
His proſequutus: vive quo digna es modo,
Quæ noſtris uti meritis dignè non potes.

FABLE III.

Un Singe eſt toujours Singe.

Le Renard métamorphoſé en Femme.

LA Fortune ne réforme point la baſſeſſe des inclinations. Jupiter un jour, d'un Renard en fit une Femme; étant parvenuë ſur le throne, en

1. REgali: Regis. Jovis videlicet. Rex á Pöëtis vocatur Jupiter, ut Juno Regina. Virgil: Æneid: lib: 19. 621. de Jove.
Rex Ætherei breviter ſic fatur Olympi.
Et lib: 1. Juno de ſe ipsa. Aſt

FABULA IV.

Etiam Capillus unus habet umbram ſuam.

LEO & MUS.

NE quis minores lædat, Fabula hæc monet.
Leone in ſylva dormiente, ruſtici

Luxuria-

BAYKA III.

Małpa zawſze Małpa.

LISZKA w POSTAC NIEWIASTY OBROCONA.

SZPETNEY natury żadne ſzczęście nieodmienia,
Odmieniwſzy w kobiecią poſtać Liſzkę Jowiſz,
Gdy na Tronie Krolewſkim iak Metreſſa ſiedzi,
Aż ci pełzaiącego uyrzy Chrząſzcza z kąta,
I prętkim ſkoczy krokiem do ſwego przyſmaku.
Rozśmiali ſię Bogowie, Jowiſz ſię zawſtydził,
I odrzuciwſzy ſzpetną Metreſſę wypędził,
Mówiąc: żyi iuż ſposobem własnym twey naturze,
Ktora użyć dobrodzieyſtw godnie mych nie umieſz.

en qualité de concubine elle apperçut un Eſcarbot qui ſe gliſſoit dans un coin, & ne fit qu'un ſaut vers ce gibier qu'elle connoiſſoit. Les Dieux en rirent: Jupiter en rougit & renvoya cette indigne femme qui avoit été répudiée, ajoûtant ces paroles; Tu n'as sçu faire uſage des mes bienfaits, va-t'-en vivre comme tu le mérites.

Aſt ego, quæ divûm incedo Regina.

2. *His proſequutus*: Hæc verba, adiiciens.

3. *Meritis dignè:* Beneficiis, quibus te proſequimur.| *Digne.* Uti decebat ad id dignitatis faſtigium evectam.

BAYKA IV.

Nie gardź nikim; i wzgardzony może ci ſię przydać.

LEW i MYSZ.

BY kto ſłabſzych niekrzywdził, ta przeſtrzega Bayka.
Gdy ſpał Lew ſrogi w leſie, graiąc polne myſzy,

Luxuriabant mures, & unus ex iis
Super cubantem caſu quodam tranſiit;
Expergefactus miſerum Leo celeri impetu
Arripuit: ille veniam ſibi dari rogat,
Supplex fatetur peccatum imprudentiæ.
Hoc Rex ulciſci glorioſum non putans,
Ignovit & dimiſit. Poſt paucos dies
Leo dum vagatur noctu, in foveam decidit.
Captum ut ſe agnovit laqueis, voce maxima
Rugire cæpit, cujus immanem ad ſonum
Mus ſubitò accurrens: Non eſt quod timeas, ait,
Beneficio magno gratiam reddam parem.
Mox omnes artes artuum & ligamina,
Luſtrare cæpit, cognitosque, dentibus
Nervos rodendo laxat ingenia artuum.
Sic captum mus Leonem ſylvis reddidit.

FABLE IV.

Les moindres choſes ont leur utilité.

LE LION, & LE RAT.

Cette fable apprend à ménager les plus petits.

UN Lion dormoit dans la forêt, des Mulots s'y divertiſſoient; un d'eux par hazard paſſa ſur ſon corps; le Lion ſe réveillant ſaiſit auſſi-tôt ce malheureux: celui-ci lui demanda grace: & tout ſuppliant proteſta qu'il

1. *LÆDAT*: Injuriâ aliqua afficiat.
2. *Ruſtici*: *Ruſtici* idem eſt Ciceroni quod *agrarii* vel *agreſtes*.
3. *Glorioſum non putans*: Non putans convenire cum gloria magnanimi Leonis.
5. *Poſt paucos dies:* Paucis diebus interpoſitis.
6. *In foveam*: Factam videlicet ad capiendas feras.
7. *Beneficio magno*; Quod mihi nuper præſtitiſti, cum me incolumem dimitteres.

8. *Artus*:

Jedna z nich po leżącym trefunkiem przebiegła.
Ocknie się Lew i biedną prętkim chwyci razem,
A ta o przebaczenie pokornie upraſza,
I wyznaie, uczynion że grzech z nieuwagi.
Krȯl zwierząt nie przyſtoyną za rzecz mścić ſię ſądząc,
Wybaczył, i wypuścił. Po nie długim czaſie
Lew gdy ſię w nocy błąka w laſach, wpada w jamę.
I poſtrzegłſzy ſię, że iuż w łykach wielkim głoſem
Ryczeć począł, którego na głos przeraźliwy
Wnet myſz przybiegłſzy, rzeknie nie maſz ſię bać czego:
Wielkim twym dobrodzieyſtwom łaſkę równą oddam.
I wnet dochodzi z ſznurow ſideł, i ich węzłow,
A poznawſzy oſtremi gryząc ie zębami
Przecina zawikłane ſztucznie więzy w części
Tak złapanego Lwa myſz wolno w las puściła.

---

qu'il avoit commis cette faute par mégarde. Sire Lion ne crut point qu'il fut de ſon honneur de ſe vanger, lui pardonna, & le laiſſa aller. Peu de jours après, le Lion rodant pendant la nuit, tomba dans une foſſe, & s'y voyant pris dans des rets, ſe mit à rugir à toute voix. A ces épouvantables rugiſſemens, le Rat accourt bien vîte; vous n'avez rien à craindre, lui dit-il: je vais, par un ſervice conſiderable, reconnoître les obligations que je vous ai; auſſi-tôt il ſe met à examiner toutes les mailles & leurs nœuds; puis les connoiſſant, il les ronge avec ſes dents & emporte tout l'ouvrage. Ainſi le Rat délivrant le Lion, le rendit aux forêts.

8. *Artus*: Nodos & juncturas, ſic articuli ſunt noduli, parvulæ iuncturæ. Sic apud Plini: *Articuli ſegetum*, pro nodis.
9. *Luſtrare:* Diligenter inſpicere, ubi facillimè poſſent divelli.
10. *Cognitoſque*: Poſt diligentem luſtrationem inventos:
11. *Laxat ingenia artuum:* Artificioſum & ingenioſum apparatum nodorum concurrentium. Sic Plini: in Epis: *Ingenium cœnæ*. Pro artificioſo convivii apparatu poſuit.

FABULA V.

Ex ipso Bove lora sumuntur.

DE SECURI & MANUBRIO.

PEREUNT, suis auxilium qui dant hostibus.
Factâ bipenni quidam ab arboribus petit,
Manubrium ut darent è ligno, quod foret
Firmum. Jusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit munus: aptans & manubrium,
Cæpit securi magna excidere robora.
Dumque eligebat quæ vellet, sic Fraxino
Dixisse fertur Quercus: meritò cædimur.

FABLE V.

Souvent on donne des armes contre soi-même.

DE LA HACHE & DU MANCHE.

Preter secours à des ennemis, c'est s'abîmer.

UN homme ayant fait une hache, demanda aux Arbres un manche
qui

1. *AUxilium qui dant*: Sic lib: 1. Fab: 25. Et aliis in locis.
Consilia qui dant prava cautis hominibus.'
2. *Bipenni*: Securi sic dicta, quæ ab utraque parte habet aciem. Obosieczna siekiera.
3. *Firmum*: Firmum proprie dicitur de ligno durissimo, Virg: 2. Æneid.
Firma cavavit
Robora.
Id est dura, quæ Plinius vocat inflexibilia.
4. *Oleastrum*: Lignum ex oleastro, id est *olea* Sylvestri.

5. *Aptans*

BAYKA V.

Daiem często broń przeciwko ſobie.

O SIEKIERZE i TOPORZYSKU.

GINĄ, ſwym przeciwnikom którzy pomoc daią.
Ktoś ſporządziwſzy topor, prosi drzew, ażeby
Dały mu toporzyſko z drzewa mocnieyſzego.
Kazały zatym wſzyſtkie dać z leſney oliwy;
Przyiął dar i wprawiwſzy zręcznie toporzyſko,
Zaczął wynioſłe zwalać z pnia ſiekierą drzewa:
A gdy wybierał, co chciał, mówią do Jeſionu
Ze Dąb tak miał powiedzieć: ſłuſznie to cierpiemy.

qui fût bien dur. Tous convinrent de lui donner l'olivier ſauvage. Il accepta le préſent: ſa hache en manchée. Il commença par abbatre quelques grands chênes. Comme il marquoit ceux qu'il vouloit couper; on rapporte qu'un Chêne dit au Frêne: nous le meritons bien.

5. *Aptans & manubrium:* Adde: *Securi.*
6. *Excidere robora:* Duriſſimas quercus, cæteraſque arbores. *Robur. Le Rouvre eſt une eſpece de chêne noueux, tortu & fort dur. Comme ce Chêne eſt ordinairement petit; Phedre met:* magna, *pour marquer que l'homme abbatoit les plus grands.*
7. *Meritò cadimur:* Sic lib: 1. Fab: 31.
De reliquis tunc una: merito plectimur.
Nous ſommes frapés, nous ſommes punis comme nous le méritons.

FIN.

Omnia AD M. D. G.

INDEX FABULARUM PHÆDRI,

CUM SENTENTIIS AD EAS.

LIBER PRIMUS.

Fab: I. *Lupus & Agnus. Malè facere qui vult, nusquam non causam invenit* pag: - - 4.
II. *Ranæ Regem postulant. Prior Medicina malo.* - - - 6.
III. *Graculus superbus. In propria pelle quiesce.* - - - 12.
IV. *Canis natans. Avidum sua sæpe deludit aviditas.* - - 14.
V. *Vacca, Capella, Ovis. Potentioris societatem fuge.* - - 16.
VI. *Ranæ ad solem. Improborum improba soboles.* - - 18.
VII. *Vulpes ad personam tragicam. Stultorum honor inglorius.* 20.
VIII. *Lupus & grus. Malos tueri haud tutum.* - - - 22.
IX. *Passer & Lepus. Ne insultes miseris.* - - - - 24.
X. *Lupus & vulpes judice simio. Mendaci ne verum quidem dicenti creditur.* - - 26.
XI. *Asinus & Leo venantes. Ridicula in imbelle virtutis ostentatio.* 28.
XII. *Cervus Cornibus impeditus. Utilissimum sæpe quod contemnitur.* 30.
XIII. *Vulpes & Corvus. Laudatore nihil insidiosius.* - - 32.
XIV. *Ex Sutore Medicus. Fallax vulgi judicium.* - - - 34.
XV. *Asinus & Senex. Pauper dominum non sortem mutat.* - 38.
XVI. *Ovis & Cervus. Fide jussorem infidum cave.* - - 40.
XVII. *Ovis, Canis & Lupus. Calumniatorem sua poena manet.* 42.
XIX. *Canis parturiens. Omnem aditum malis præcludito.* - 44.
XX. *Canes Famelici. Stultitia plerumque exitio est.* - - 46.
XXI. *Leo senio confectus. Miser vel ignavissimo cuique ludibrio est.* 46.
XXII. *Mustela & homo. Qui alteri suam ob causam commodat, injuria postulat id gratiæ apponi sibi.* - - 48.
XXIII. *Canis fidelis. Suspecta malorum beneficia.* - - 50.
XXIV. *Rana rupta. Potentes ne tentes æmulari.* - - 52.
XXV. *Canis & Crocodilus. Rete ne tendas Accipitri & milvio.* 54.
XXVI. *Vulpes & Ciconia. Par pari refertur.* - - - 56.
XXVII. *Canis Thesaurus, & Vultur. Avarus suus sibi carnifex est.* 58.
XXVIII. *Vulpes & aquila. Ne magnus tenuem despicito.* - - 60.
XXIX. *Asinus & aper. Est cui magno constitit dicterium.* - 62.
XXX. *Rana prudens. Mala publica in plebem recidunt* - - 64.
XXXI. *Milvius & Columba. Cui fidas vide:* - - - 66.

LIBER SECUNDUS.

Fab: I. *Leo & Prædator. Sunt etiam sua prœmia laudi.* - - 72.
II. *Repente Calvus. Simile simili gaudet.* - - 74.
III. *Homo & Canis. Impunitas peccandi illecebra.* - - 76.
IV. *Aquila feles & aper. Vir dolosus seges est mali.* - - 78.

V.

V. Cæsar ad Atriensem. Ne quid nimis. - - 82.
VI. Aquila, cornix, & testudo. Potentiam malitiâ adjutam quis effugiat 86.
VII. Muli & Latrones. Plura timenda divitibus. - - 88.
VIII. Cervus & Boves. Plus videas oculis tuis, quam alienis. 90.
IX. Epilogus. Invidia virtutum comes. - - 94.

LIBER TERTIUS.

Fab: I. Anus ad amphoram. Rei bonæ vel vestigia delectant. - 106.
II. Panthera & Pastores. Beneficio bene erit. - - - 108.
III. Simii Caput. Mentem hominis spectato, non frontem. - 110.
IV. Æsopus & Petulans. Erit ubi pœnas det procax audacia. - 112.
V. Musca & Mula. Ridenda imbecillorum superbiloquentia - 114.
VI. Canis & Lupus. Liber inops servo divite felicior. - - 116.
VII. Frater & Soror. Sat pulcher, qui sat bonus. - - 120.
VIII. Socratis dictum. Fidelem ubi invenias virum. - - 122.
IX. Res gesta sub Augusto. Ne sis credulus, maximè criminatori. 124.
X. Margarita in sterquilinio. Optima sæpè despecta. - - 132.
XI. Apes & Fuci vespa judice. Opus artificem probat. -
XII. Æsopus ludens. Otiare, quo labores. - -
XIII. Agnus a Capella nutritus. Qui educat, pater magis, quam qui genuit. 138.
XIV. Cicada & noctua. Humanitas & gratior, & tutior. - 140.
XV. Arbores in Deorum tutela. Fructu non foliis arborem æstima. 144.
XVI. Pavo ad Junonem. Tuis contentus ne concupiscas aliena. 146.
XVII. Æsopus ad Garrulum. Multi homines nomine non re. - 150.
XIX. Asinus & Galli. Miserrimus, qui in vita miser, post mortem miserior. 152.

LIBER QUARTUS.

Fab: I. Mustela & Mures. Astus astu non capitur. - - 156.
II. Vulpes & Uva. Spernit superbus, quæ nequit assequi. - - 158.
III. Equus & aper. Vindictæ cupidus sibi malum arcessit. - - 160.
IV. Æsopus interpres testamenti. Homines non numerandi, sed ponderandi. - - - 162.
V. Pugna Murium & Mustelarum. Feriunt summos fulmina montes. 168.
VI. Phædrus ad Fabularum Censores. Stultus, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat. - - - 170.
VII. Vipera & lima. Maledico maledicens pejus audiet. - 174.
VIII. Vulpes & Hircus. Improbi ne pereant, perdunt. - - 176.
IX. Pera. Fallit quemque cæcus amor sui. - - - 178.
X. Fur aram compilans. Scelestum non deserit pœna claudo pede. - 180.
XI. Hercules & Plutus. Opes irritamenta malorum. - - 182.
XII. Leo regnans. Sincenitas laudanda. - - - 184.
XIII. Capellæ & hirci. Pares non habitus, sed virtus facit. - 188.
XIV. Gubernator & Nauta. In secundis time, in adversis spera. - 190.
XV. Canes Legati ad Jovem. Nimia verecundia inverecundam facit. 192.
XVI. Homo & Colubra. Malo qui bene facit, pejorem facit. - 196..
XVII. Vulpes & Draco. Avarus auri custos non dominus. - 196

XVIII. Phædrus de Fabulis. Inventa perficere non inglorium. - 200.
XIX. Naufragium Simonidis. Veras divitias eripit nemo. - 202.
XX. Mons parturiens. Magna ne jactes sed præstes. - - 206.
XXI. Formica & Musca. Vera gloria fictam obscurat. - 208.
XXII. Simonides a diis servatus. Deum colenti stat sua merces. 210.
XXIII. Epilogus. Bis dat, qui cito dat. - - 214.

LIBER QUINTUS.

Fab: I. Phædrus. Melius est nomen bonum unguentis pretiosis. - 22 .
II. Viatores & Latro. Ventosa lingua: pedes fugaces - : 228.
III. Calvus & Musca. Sponte peccanti nullus est veniæ locus. 230.
IV. Homo & Asinus. Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. 232.
V. Scurra & Rusticus. Præjudicata opinio judicium obruit. 234.
VI. Duo Calvi. Non omnia omnibus congruunt - - 238.
VII. Princeps Tibicen. Stulta superbia videtur ab omnibus. - 240.
VIII. Occasio depicta. Fugit irreparabile tempus. - - 344.
IX. Taurus & vitulus. Sus Minervam. - - - 246.
X. Venator Canis. Omnia fert ætas. - - - s 248.
XI. Phædrus ad Particulonem. Scribendi nullus finis. - - 250.

APPENDIX.

Fab: I. Milvius ægrotans. Malo accepto stultus sapit. - - 252.
II. Lepores & Ranæ. Qui metuens vivit, miser est. - - 254.
III. Vulpes in fœminam mutata. Simia semper simia. - - 256.
IV. Leo & Mus. Etiam capillus unus habet umbram suam. - 256.
V. De securi & manubrio. Ex ipso bove lora sumuntur. - 260.

AD

M. D. Gloriam.

